



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΜΒΑ)

Διπλωματική Εργασία

**ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ
ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ.
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΥΓΕΙΑΣ.**

Επιβλέπων Καθηγητής : Σώρρος Ν.Ιωάννης

ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΠΑΝ. ΖΩΗ



Πειραιάς, 2012

ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΤΩΝ ΟΡΚΩΤΩΝ
ΕΛΕΓΚΤΩΝ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΥΓΕΙΑΣ.

ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΠΑΝ. ΖΩΗ

Σημαντικοί Όροι : έλεγχος, ελεγκτική, οικονομικές καταστάσεις, υγεία.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της παρούσας διπλωματικής είναι να ερευνηθούν οι σχέσεις ανάμεσα στον εσωτερικό έλεγχο που πραγματοποιείται από στελέχη της επιχείρησης και στον εξωτερικό έλεγχο που πραγματοποιείται από τον ορκωτό ελεγκτή, τα πορίσματα του οποίου καταγράφονται τις παρατηρήσεις του πιστοποιητικού ελέγχου.

Στην Ελλάδα, οι εταιρείες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών, είναι υποχρεωμένες να διαθέτουν ανεξάρτητο τμήμα εσωτερικού ελέγχου, το οποίο θα ελέγχει τις διαδικασίες. Αποτέλεσμα αυτού είναι να μειωθούν τα προβλήματα και κατά επέκταση οι παρατηρήσεις των ορκωτών ελεγκτών, οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για την αντικειμενική και ακριβοδίκαιη απεικόνιση των οικονομικών αποτελεσμάτων.

Στην παρούσα διπλωματική εργασία, αρχικά παραθέτονται στοιχεία χρήσιμα για την οικονομική περίοδο που έχουμε διανύσει από την εφαρμογή του Μνημονίου, ως λύση στην ελληνική οικονομική κρίση. Συνοπτικά παρουσιάζονται οι λόγοι μελέτης στον κλάδο υγείας, κλάδος ο οποίος έχει επηρεαστεί από τα μέτρα της οικονομικής κρίσης. Στο δεύτερο μέρος αναλύεται η ελεγκτική ως κλάδος, δίνοντας τη θέση του στην ανάλυση του εσωτερικού ελέγχου και της σχέσης του με τον εξωτερικό έλεγχο. Εν συνεχεία, η διπλωματική παρέχει μία παρουσίαση των μεγάλων οικονομικών σκανδάλων που ήταν καθοριστικά για το χώρο, φέρνοντας στην επιφάνεια πρακτικές και λόγους απάτης, με αποτέλεσμα την κατάρρευση ελεγκτικών εταιρειών και τη θεσμοθέτηση προτύπων και νόμων. Στο πέμπτο κεφάλαιο περιγράφεται η μέθοδος της παλινδρόμησης καθώς και οι σχέσεις που θα εξεταστούν στην παρούσα διπλωματική. Τα αποτελέσματα της μελέτης μαζί με αντίστοιχους πίνακες παρουσιάζονται αναλυτικά στο έκτο κεφάλαιο καθώς επίσης παρέχονται πληροφορίες για το σύνολο των εταιρειών που εξετάζονται. Τα συμπεράσματα τη μελέτης που πραγματοποιήθηκε παρουσιάζονται στο τελευταίο κομμάτι της διπλωματικής μαζί με την καταληκτική πρόταση.

Ευχαριστίες

Για την παρούσα διπλωματική εργασία θέλω να ευχαριστήσω τον καθηγητή κύριο Ιωάννη Ν. Σώρρο που δέχτηκε να αναλάβει την εκπόνηση της διπλωματικής αυτής. Τον ευχαριστώ για τις οδηγίες, την καθοδήγηση που μου προσέφερε και την καθοριστική βοήθειά του. Χάρηκα που γνώρισα τόσο έναν καλό καθηγητή όσο και έναν καλό άνθρωπο, τα λόγια του οποίου θα θυμάμαι πάντα.

Με την ευκαιρία αυτή θέλω να εκφράσω ένα μεγάλο ευχαριστώ, γιατί είναι κάτι που δεν κάνω συχνά, στους γονείς μου Παναγιώτη και Μενεξιά στους οποίους οφείλω αυτά τα λίγα που έχω καταφέρει μέχρι σήμερα και αυτά τα πολλά που θα καταφέρω στο μέλλον.

Τους ευχαριστώ γιατί είναι πάντα δίπλα μου, με στηρίζουν με όλους τους τρόπους και προσπαθούν συνέχεια να μου δίνουν κουράγιο στις δύσκολες στιγμές.

Τους ευχαριστώ γιατί με δικές τους θυσίες μεγάλωσαν σωστά και αξία, παρείχαν τα πάντα και σπούδασαν εμένα και την αδερφή μου Έφη.

Ευχαριστώ την Έφη, την πορεία της οποίας θαυμάζω, γιατί μαζί με τον άνδρα της Ανδρέα είναι τα πρόσωπα που εμπιστεύομαι σε όλα τα ζητήματά που με απασχολούν.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1 : Εξέλιξη Δαπάνης Υγείας στην Ελλάδα, 2000-2007	7
Πίνακας 2 : Εξέλιξη Φαρμακευτικής Δαπάνης στην Ελλάδα, 2000-2007	7
Πίνακας 3 : Εξέλιξη Δαπάνης Υγείας	8
Πίνακας 4 : Συνολική Εξοικονόμηση Μέτρων Μνημονίου στην Υγεία (εκατ.€)	9
Πίνακας 5 : Εξοικονόμηση Μέτρων Μνημονίου για τη Φαρμακευτική Δαπάνη (εκατ.€)	9
Πίνακας 6 : Big Four	96
Πίνακας 7 : Παλινδρόμηση Επιχειρήσεων που δεν έχουν ελεγχθεί από Ορκωτούς Ελεγκτές	133
Πίνακας 8 : Παλινδρόμηση Επιχειρήσεων που έχουν ελεγχθεί από ορκωτούς Ελεγκτές (πριν τον έλεγχο)	135
Πίνακας 9 : Παλινδρόμηση Επιχειρήσεων που έχουν ελεγχθεί από Ορκωτούς Ελεγκτές (μετά τον έλεγχο)	137

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1 : Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος	87
---	----

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	I
Ευχαριστίες	II
Κατάσταση Πινάκων	III
Κατάσταση Διαγραμμάτων	III
Περιεχόμενα	IV
1. Κεφάλαιο 1	1
1.1. Ελληνική Οικονομία και Οικονομική Κρίση	1
1.2. Το Μνημόνιο και οι Συνέπειες στην Οικονομία	2
1.3. Κλάδος Υγείας	5
1.3.1. Ποιότητα Υπηρεσιών	6
1.4. Οικονομική Κρίση και Επιπτώσεις στην Υγεία και στα Συστήματα Υγείας	9
1.5. Γιατί Εξετάζουμε τον Κλάδο Υγείας κατά την Περίοδο της Οικονομικής Κρίσης	11
1.5.1. Νοσοκομεία	12
1.5.2. Φαρμακευτικές Εταιρείες	14
2. Κεφάλαιο 2	16
2.1. Ορισμός της Ελεγκτικής	16
2.2. Λογιστική έναντι Ελεγκτικής	17
2.3. Αναγκαιότητα Υπαρξης Ελεγκτικής	18
2.4. Κατηγορίες Ελέγχου	20
2.5. Κατηγορίες Ελεγκτών	24
2.6. Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών	26
2.6.1. Έργο Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών	29
2.6.2. Προσόντα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών	29
2.6.3. Ασυμβίβαστα και Περιορισμοί	30
2.6.4. Δεοντολογία και Ηθική Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών	31
2.6.5. Παροχή Επαγγελματικών Υπηρεσιών	33
2.6.6. Ανεξαρτησία και Αντικειμενικότητα	34
2.6.7. Εχεμύθεια	36
2.6.8. Ποιοτική Επάρκεια Εργασιών Ελέγχου	37
2.6.9. Προστασία του Κύρους του ΣΟΕΛ	38
2.7. Πλεονεκτήματα από τη Χρησιμοποίηση των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών	38
2.8. Αρχές Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών	40
2.9. Ευθύνη Ελεγκτή	42
2.9.1. Αστική Ευθύνη των Ελεγκτών	43
2.9.2. Ποινική Ευθύνη των Ελεγκτών	44
2.9.3. Πειθαρχική Ευθύνη των Ελεγκτών	44
2.10. Ελεγκτικά Πρότυπα	45
2.10.1. Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα	45
2.10.2. Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα	46
2.11. Ρυθμιστικοί Φορείς Ελεγκτικού Έργου	47
2.11.1. Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς	47
2.11.2. Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων	49
2.11.3. Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών	51
2.11.4. Επιτροπή Διεθνών Ελεγκτικών Πρακτικών	52

2.11.5.	Αμερικανικό Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών	52
2.11.6.	Επιτροπή Αξιών και Χρηματιστηρίων	54
2.12.	Στάδια Ελεγκτικής Διαδικασίας	54
2.13.	Δειγματοληπτικός Έλεγχος	57
2.13.1.	Κατηγορίες Δειγματοληψίας	58
2.13.2.	Επιλογή της Κατάλληλης Προσέγγισης Δειγματοληψίας	59
2.13.3.	Επιλογή του Δείγματος	60
2.13.4.	Τύποι Σφαλμάτων	62
2.14.	Αναγκαιότητα Αποδεικτικών Στοιχείων	62
2.15.	Ελεγκτικός Κίνδυνος	65
2.15.1.	Το Μοντέλο του Ελεγκτικού Κινδύνου	66
2.16.	Ουσιαστικότητα	68
2.16.1.	Παράγοντες που Επηρεάζουν την Ουσιαστικότητα	69
2.16.2.	Στάδια Μεθοδολογίας Εκτίμησης της Ουσιαστικότητας	71
2.16.3.	Σχέση Ουσιαστικότητας και Ελεγκτικού Κινδύνου	73
3.	Κεφάλαιο 3	75
3.1.	Εσωτερικός Έλεγχος	75
3.1.1.	Βασικά Στοιχεία του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου	76
3.1.2.	Εκπαίδευση των Εσωτερικών Ελεγκτών	78
3.1.3.	Έργο και Αξιολόγηση των Εσωτερικών Ελεγκτών	79
3.2.	Πλαίσιο Εσωτερικού Ελέγχου (C.O.S.O)	81
3.2.1.	Αποτελεσματικότητα του Ελέγχου	82
3.3.	Κώδικας Δεοντολογίας και Ηθική	83
3.3.1.	Θεωρητικές Προσεγγίσεις Δεοντολογίας	83
3.3.2.	Ηθική των Εσωτερικών Ελεγκτών	84
3.4.	Σχέση Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου	85
3.4.1.	Ομοιότητες Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου	88
3.5.	Συνεισφορά του Εσωτερικού Ελεγκτή στον Εξωτερικό Ελεγκτή	88
3.6.	Παράγοντες που Επηρεάζουν την Αξιολόγηση Εσωτερικού Ελέγχου	92
4.	Κεφάλαιο 4	95
4.1.	Μεγάλες Πολυεθνικές Ελεγκτικές Εταιρείες	95
4.2.	Οικονομικά Σκάνδαλα	98
4.2.1.	Σκάνδαλο Enron	98
4.2.2.	Σκάνδαλο WorldCom	99
4.2.3.	Σκάνδαλο Parmalat	100
4.2.4.	Σκάνδαλο Lehman Brothers	101
4.3.	Νόμος Sarbanes – Oxley	102
4.4.	Απάτη	105
4.4.1.	Απάτη και Χρηματοοικονομικοί Δείκτες	107
4.4.2.	Απάτη και Εσωτερικός Έλεγχος	109
4.4.3.	Λόγοι Αποτυχίας Ελεγκτών να Εντοπίσουν την Απάτη	110
4.5.	Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων	111
4.5.1.	Κίνητρα Παραποίησης	113
4.5.1.1.	Κίνητρα που απορρέουν από την Κεφαλαιαγορά	113
4.5.1.2.	Πρόσθετα Κίνητρα Παραποίησης	115
5.	Κεφάλαιο 5	119
5.1.	Μέθοδος της Παλινδρόμησης	119
5.1.1.	Ερμηνεία των Παραμέτρων β_0 και β_1	120
5.1.2.	Ερμηνευτική Ικανότητα του Υποδείγματος	122
5.2.	Παλινδρόμηση στις Οικονομικές Καταστάσεις	122
5.3.	Παρουσίαση Λογαριασμών και Πιθανά Τεχνάσματα	123
5.4.	Προκαταρκτικοί Έλεγχοι	130
6.	Κεφάλαιο 6	132
6.1.	Αποτελέσματα Παλινδρόμησης	132

6.1.1. Εξέταση Επιχειρήσεων που δεν έχουν Ελεγχθεί από Ορκωτούς Ελεγκτές	132
6.1.2. Εξέταση Επιχειρήσεων που έχουν Ελεγχθεί από Ορκωτούς Ελεγκτές (πριν τον έλεγχο)	135
6.1.3. Εξέταση Επιχειρήσεων που έχουν Ελεγχθεί από Ορκωτούς Ελεγκτές (μετά τον έλεγχο)	137
7. Κεφάλαιο 7 Συμπεράσματα	140
Βιβλιογραφία	143

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Το 2008 η παγκόσμια κοινότητα αντιμετώπισε μία μεγάλης έντασης οικονομική κρίση, η οποία αν και αρχικά εκδηλώθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής με επίκεντρο τις τραπεζικές επισφάλειες, σύντομα επεκτάθηκε λαμβάνοντας μεγάλες διαστάσεις πλήττοντας τις χώρες ανάλογα με το επίπεδο της ανάπτυξής τους. Η χρηματοπιστωτική κρίση αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες στην παγκόσμια οικονομία με αποτέλεσμα την ύφεση και την πτώση της απασχόλησης σε παγκόσμια κλίμακα. Η αντίδραση των χωρών ήταν άμεση λαμβάνοντας τα απαραίτητα μέτρα, τα οποία αν και διαφέρουν από χώρα σε χώρα έχουν κοινό στόχο τη βελτίωση της ρευστότητας, την αύξηση των επενδύσεων με σκοπό την αναθέρμανση της οικονομίας και τη σταθεροποίηση της απασχόλησης.

Στα μέσα του 2010, και μετά τις αποκαλύψεις ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας έκλεισε για το 2009 σε επίπεδα πολύ πάνω από αυτά που θα καθιστούσαν το δημόσιο χρέος βιώσιμο η ελληνική κυβέρνηση αδυνατούσε να δανειστεί με λογικά επιτόκια από τις αγορές για τη χρηματοδότηση του τρέχοντος δημοσιονομικού ελλείμματος και την αναχρηματοδότηση του χρέους. Αποτέλεσμα ήταν ο άμεσος κίνδυνος χρεοκοπίας και στάσης πληρωμών του Ελληνικού Δημοσίου. Η προσπάθεια της κυβέρνησης να ανακτήσει την αξιοπιστία της χώρας στις διεθνείς αγορές και να πετύχει μείωση των επιτοκίων οδήγησε σε λήψη μέτρων μείωσης των δαπανών, τα οποία δεν κατάφεραν να ανατρέψουν το αρνητικό κλίμα. Κατόπιν αυτών η Ελλάδα κατέφυγε στη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που συγκρότησαν από κοινού μηχανισμό βοήθειας για την Ελλάδα. Η ανακοίνωση της προσφυγής στον μηχανισμό στήριξης έγινε στις 23 Απριλίου 2010 από τον πρωθυπουργό Γιώργο Παπανδρέου ο οποίος βρισκόταν εκείνη την ημέρα στο Καστελόριζο. Κατά τη διάρκεια της θητείας του υπεγράφη από τον υπουργό Οικονομικών η Δανειακή Σύμβαση της Ελλάδος το Μάιο του 2010, συμφωνία χορήγησης ενός δανείου (80 δις €) από τις υπόλοιπες (15) χώρες του € και €30δις από το ΔΝΤ. Η χρηματοδότηση από τον μηχανισμό στήριξης έγινε υπό τους όρους ότι η Ελλάδα θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής και, ειδικότερα, υπό τους όρους ότι θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης. Με τη

χρηματοδότηση από το μηχανισμό αποφεύχθηκε ο άμεσος κίνδυνος χρεοκοπίας της Ελλάδας, που θα είχε πιθανές ανεξέλεγκτες συνέπειες και για όλη τη ζώνη του €. Τα πρώτα μέτρα ανακοινώθηκαν από τον πρωθυπουργό την Κυριακή 2 Μαΐου 2010 και προέβλεπαν :

- Αντικατάσταση του 13ου και 14ου μισθού των δημοσίων υπαλλήλων με επίδομα €500 σε όλους όσους έχουν αποδοχές μέχρι €3.000 και πλήρους κατάργησή των δύο μισθών για μεγαλύτερες αποδοχές
- Αντικατάσταση 13ης και 14ης σύνταξης με επίδομα €800 για συντάξεις ως €2500.
- Περαιτέρω περικοπή επιδομάτων 8% στα επιδόματα των δημοσίων υπαλλήλων και 3% στους υπαλλήλους των ΔΕΚΟ όπου δεν υπάρχουν επιδόματα.
- Αύξηση του υψηλού συντελεστή ΦΠΑ από 21% σε 23%, του μεσαίου από 10% σε 11% (από 1η Ιουλίου 2010) και από 11% σε 13% (από 1η Ιανουαρίου 2011) και αντίστοιχα του χαμηλού στο 6,5% (από 1η Ιανουαρίου 2011).
- Αύξηση στον ειδικό φόρο κατανάλωσης σε καύσιμα, τσιγάρα και ποτά κατά 10%
- Αύξηση στις αντικειμενικές τιμές ακινήτων
- Πρόσθεση ενός επιπλέον 10% στους φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων.

Επίσης, το νομοσχέδιο προέβλεπε αλλαγές στα εργασιακά με αύξηση του ορίου απολύσεων και μείωση του κατώτατου μισθού. Επιπλέον, στο ασφαλιστικό προέβλεπε αύξηση στα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης των γυναικών στον δημόσιο τομέα στα 65 χρόνια έως το τέλος του 2013 με έναρξη το 2011.

1.2 ΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η συμφωνία στήριξης απέτρεψε την κατάρρευση της ελληνικής οικονομίας εξασφαλίζοντας την αναγκαία χρηματοδότηση όταν το κόστος προσφυγής στις αγορές ήταν απαγορευτικό. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν σημαντικές αλλαγές που ίσως καθυστερούσαν επί δεκαετίες, λειτουργώντας ως ισχυρή κινητήρια δύναμη για την αλλαγή παρωχημένων δομών. Η Ελλάδα παρέμεινε ενεργό μέλος της ζώνης του € και αποτράπηκαν εξελίξεις οι οποίες θα μπορούσαν να καταστούν ανεξέλεγκτες

δημιουργώντας προβλήματα στην οικονομία και στην κοινωνία με πολλαπλάσιο κόστος από αυτό που καλούμαστε να καταβάλουμε σήμερα, έστω και σε περιορισμένο χρονικό διάστημα.

Το 2010 η χώρα βρίσκεται σε ύφεση, γεγονός που πλήττει την κατανάλωση και πολύ πιο έντονα τις επενδύσεις. Οι περισσότεροι δείκτες της οικονομίας έχουν καθοδική τάση. Η αβεβαιότητα, το αυξανόμενο φορολογικό βάρος, η πτώση της ζήτησης, η μη χρηματοδότηση – χορήγηση δανείων από τις τράπεζες οδήγησαν τις επενδύσεις σε μείωση περίπου 18%. Λαμβάνοντας υπόψη ότι και το 2009 οι επενδύσεις είχαν υποχωρήσει σημαντικά, είναι σαφές ότι οι παραγωγικές δυνατότητες και ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας έχουν περιοριστεί περίπου στο 0,5%. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) μειώθηκε ελαφρά περισσότερο από 4% το 2010 μετά από 2,3% το 2009. Η απασχόληση και η ανεργία πλήττονται σημαντικά καθώς εκτιμάται ότι η απασχόληση μειώθηκε κατά 2,5% που σημαίνει απώλεια 10.000 θέσεων εργασίας, γεγονός που συνετέλεσε στην άνοδο του αριθμού των ανέργων. Η ανεργία εκτιμάται ότι το 2010 ξεπέρασε το 12,5% του εργατικού δυναμικού, αγγίζοντας τον Οκτώβριο το 13,5% και καταγράφοντας συνεχώς άνοδο. Μείωση παρουσιάζουν και τα εισοδήματα και συγκεκριμένα οι πραγματικές μέσες αποδοχές στο σύνολο της οικονομίας μειώθηκαν περίπου κατά 9%. Ταυτόχρονα ο πληθωρισμός επιταχύνθηκε στο 4,7%, από 1,3% το 2009, αυξημένος δείκτης λόγω της αύξησης της έμμεσης φορολογίας αλλά και της άνοδου της τιμής του πετρελαίου. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ, μετά την αισθητή μείωσή του λόγω ύφεσης σε 11,1% το 2009 από το επίπεδο του 14,8% το 2008, εκτιμάται ότι μειώθηκε οριακά το 2010.

Παρόλα αυτά το 2010 σημειώθηκε πρόοδος όπως η ανάκαμψη των εξαγωγών αγαθών το δεύτερο εξάμηνο, σημαντική υποχώρηση των εισαγωγών αγαθών και αύξηση των ναυτιλιακών εισπράξεων. Η εξαγωγή αγαθών βοηθά την ανάκαμψη της παγκόσμιας ζήτησης καθώς και την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, ζητούμενος παράγοντας για τη χώρα. Κρίσιμος είναι ο τομέας της δημοσιονομικής προσαρμογής όπου υπήρξε σημαντική πρόοδος. Το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού περιορίστηκε στο 8,4% του ΑΕΠ συγκριτικά με το 13,1% του 2009. Αυτό αποτελεί απλά ένας αριθμητικός δείκτης και χρειάζεται προσπάθεια για εξασφάλιση των αποτελεσμάτων. Η μείωση του ελλείμματος επιτεύχθηκε κυρίως με μέτρα οριζόντιας εφαρμογής όπως περικοπές μισθών, συντάξεων και αύξηση φόρων χωρίς όμως ουσιαστικές βελτιώσεις στο μέγεθος, την αναποτελεσματική λειτουργία του κράτους και τις προσπάθειες για τη δημιουργία πρωτογενούς πλεονάσματος.

Η ανάπτυξη είναι το κύριο ζητούμενο για την ελληνική οικονομία και είναι αποτέλεσμα πολλών παραγόντων οι οποίοι βοήθησαν στην αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Προϋποθέτει όμως την ύπαρξη συντονισμένων, μεθοδικών κινήσεων και ανασυγκρότηση ολόκληρης της ελληνικής οικονομίας. Η έξοδος από την ύφεση και η γρήγορη επαναφορά σε θετικούς ρυθμούς ανόδου του ΑΕΠ θα καταφέρουν να περιορίσουν τις αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση και στα εισοδήματα καθώς και τη μείωση του λόγου Χρέους / ΑΕΠ.

Το 2011 επιδεινώθηκαν οι προσδοκίες και οι προβλέψεις, αναθεωρήθηκε η εκτίμηση για τη βιωσιμότητα του χρέους και επανήλθε το ενδεχόμενο της χρεοκοπίας και της εξόδου της χώρας από τη ζώνη του €. Η Ελληνική οικονομία συνέχισε να βρίσκεται σε κατάσταση δημοσιονομικής ανισορροπίας και το επόμενο διάστημα με αποτέλεσμα ένα χρόνο μετά, τον Ιούνιο του 2011, η κυβέρνηση να καταφύγει στην ψήφιση του μεσοπρόθεσμου προγράμματος, που περιλάμβανε νέα μέτρα λιτότητας και περικοπές. Επίσης τέθηκε θέμα αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας και αναδιάρθρωσης ή «κουρέματος» του χρέους με σκοπό τη μακροπρόθεσμη μείωση του χρέους σε βιώσιμα επίπεδα.

Η ύφεση αποδείχτηκε βαθύτερη από ό,τι είχε αρχικά προβλεφθεί και η μέση ετήσια μείωση του ΑΕΠ έφθασε το 6,9%. Η σωρευτική μείωση του ετήσιου ΑΕΠ την τετραετία 2008 – 2011 έφθασε το 13,2%, ενώ η μείωση μεταξύ του δ' τριμήνου του 2007 και του δ' τριμήνου του 2011 έφθασε το 17,2%. Η συνολική απασχόληση εκτιμάται ότι μειώθηκε κατά 6,7% και το μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας έφθασε το 17,5%, συνεπώς ο αριθμός των ανέργων υπερέβη το 1 εκατομμύριο άτομα. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η απώλεια θέσεων έχει αρνητικές συνέπειες για τα οικογενειακά εισοδήματα, την κοινωνική συνοχή, το συνολικό παραγόμενο προϊόν αλλά και τη χρηματοοικονομική κατάσταση των ασφαλιστικών ταμείων. Το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού, παρά τα μέτρα που ελήφθησαν, έφθασε το 10,6% του ΑΕΠ, μέγεθος το οποίο είναι μικρότερο κατά €76 εκατομμύρια από τον αρχικό στόχο που είχε τεθεί. Το πρωτογενές έλλειμμα του τακτικού προϋπολογισμού αυξήθηκε κατά €18 εκατομμύρια σε σχέση με το 2010, αποκλίσεις από το πρόγραμμα που δημιούργησαν πρόσθετες ανάγκες και επέβαλαν την αναθεώρηση των δημοσιονομικών στόχων για το 2012. Παράλληλα ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός υποχώρησε στο 3,1%, από 4,7% το 2010, που αντανάκλα κυρίως τη σταδιακή εξασθένηση των επιπτώσεων της έμμεσης φορολογίας, τη μεγαλύτερη από ό,τι το 2010 μείωση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον επιχειρηματικό τομέα και τη μεγάλη υποχώρηση της καταναλωτικής ζήτησης.

1.3 ΚΛΑΔΟΣ ΥΓΕΙΑΣ

Η υγεία και η οργάνωση του συστήματος παροχής υπηρεσιών υγείας αποτελεί ένα από τα βασικότερα ζητήματα που απασχολούν τις σύγχρονες κοινωνίες, ενώ ταυτόχρονα είναι ένας από τους σημαντικότερους κλάδους της οικονομίας. Ως τομέας της οικονομίας αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους κλάδους παροχής υπηρεσιών, επομένως δημιουργεί θέσεις εργασίας και επιπλέον παράγοντες όπως το κόστος εργασίας, η κινητικότητα του ανθρώπινου δυναμικού, το διεθνές εμπόριο και η τεχνολογική καινοτομία στον τομέα αυτό επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας συνολικά.

Όπως προαναφέρθηκε, ο τομέας αυτός συνεισφέρει στην απασχόληση και στο ΑΕΠ. Κατά μέσο όρο το 2007 η απασχόληση στους τομείς της υγείας αντιστοιχούσε στο 9,8% της συνολικής απασχόλησης στις χώρες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ). Στην Ελλάδα, ο τομέας της υγείας απασχολούσε το 2007 ποσοστό 5,3% του εργατικού δυναμικού και συγκεκριμένα 240.854 εργαζομένους. Επιπλέον η ζήτηση για υπηρεσίες υγείας και οι συνολικές δαπάνες για την υγεία έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια και έχουν προσεγγίσει το 10% του ΑΕΠ, ξεπερνώντας το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ. Η αύξηση συνδέεται με αντικειμενικούς κοινωνικοοικονομικούς, δημογραφικούς παράγοντες που ισχύουν διεθνώς, όμως η αύξηση των δαπανών υγείας στην Ελλάδα αποδίδεται κυρίως στην αποδεδειγμένη αναποτελεσματικότητα του υγειονομικού συστήματος και στις σπατάλες που απορρέουν από την παντελή έλλειψη ελέγχου και καταγραφής των συναλλαγών στον χώρο της υγείας. Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει η διάκριση μεταξύ της Δαπάνης Υγείας και της Φαρμακευτικής Δαπάνης.

Η Υγειονομική Δαπάνη, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ και το Σύστημα Λογαριασμών Υγείας (OECD, 2000), είναι το σύνολο της δαπάνης σε δραστηριότητες οι οποίες μέσω της χρήσης ιατρικής, φαρμακευτικής γνώσης και τεχνολογίας αποσκοπούν στην προαγωγή της υγείας και την πρόληψη ασθενειών, στη θεραπεία νοσημάτων, στη φροντίδα ατόμων με ειδικές ανάγκες και χρόνιες παθήσεις. Συνεπώς η δαπάνη υγείας δε περιλαμβάνει δαπάνες που σχετίζονται με την εκπαίδευση των επιστημόνων υγείας, την Έρευνα και Ανάπτυξη στην υγεία, τη διατροφή κ.α.

Η Φαρμακευτική Δαπάνη, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ και το Σύστημα Λογαριασμών Υγείας, περιλαμβάνει τα αγαθά υγείας που χορηγούνται σε ασθενείς εκτός νοσοκομείων, επομένως περιλαμβάνονται μόνο τα φάρμακα που χορηγούνται από τα

φαρμακεία της χώρα, ενώ αντίθετα η κατανάλωση φαρμάκων μέσα στα νοσοκομεία θεωρείται ενδιάμεση ανάλωση και περιλαμβάνεται στη νοσοκομειακή δαπάνη.

Σύμφωνα με μελέτη της Hellastat που εκπονήθηκε για λογαριασμό εκπροσώπων του κλάδου, ο κλάδος αντιμετωπίζει ορισμένα προβλήματα που συνοπτικά αφορούν στα εξής :

1. Η βραδεία είσπραξη των απαιτήσεων από τους δημόσιους ασφαλιστικούς φορείς.
2. Αθέμιτος ανταγωνισμός από μικρότερες επιχειρήσεις.
3. Μεγάλες ανάγκες σε κεφάλαιο κίνησης και επενδυτικά κεφάλαια.

Όσον αφορά στις προοπτικές του κλάδου αναφέρονται τα εξής :

1. Βασικό μοχλό ανάπτυξης της ζήτησης για το άμεσο μέλλον θα αποτελέσει η συνεργασία με ασφαλιστικές εταιρείες, καθώς ο ρόλος των τελευταίων και συνεπώς η διαπραγματευτική δυνατότητα θα ενισχυθεί.
2. Η οικονομική κρίση θα μετατοπίσει μέρος της ζήτησης προς το δημόσιο σύστημα.
3. Αναμένεται η συνεργασία των μεγαλύτερων ομίλων ως προς την προμήθεια τεχνολογικού εξοπλισμού και αναλώσιμων, σε προσπάθεια περιορισμού του κόστους.
4. Στο χώρο της πρωτοβάθμιας περίθαλψης ανοίγει το έδαφος για συγχωνεύσεις και δημιουργία νέων κέντρων.

1.3.1 Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Σύμφωνα με στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών της ΕΛ.ΣΤΑΤ. παρατηρείται αυξητική τάση τόσο στη δαπάνη υγείας όσο και στη φαρμακευτική δαπάνη. Η δαπάνη υγείας στην Ελλάδα βαίνει αυξανόμενη την τελευταία δεκαετία αγγίζοντας τα €2,9 δις το 2007 και με τη σειρά της η φαρμακευτική υπερδιπλασιάστηκε αποτελώντας το 21,6% της συνολικής δαπάνης για την υγεία το 2007.

Πίνακας 1. Εξέλιξη Δαπάνης Υγείας στην Ελλάδα, 2000-2007

	2000	2001	2002	2003*	2004*	2005*	2006*	2007*
Συνολική Δαπάνη Υγείας (€ εκατ.)	10.589	12.513	13.638	14.792	15.261	17.762	19.487	20.996**
Δαπάνη Υγείας ως % του ΑΕΠ	7,8%	8,5%	8,7%	8,6%	8,2%	9,0%	9,1%	9,2%**
Δημόσια Δαπάνη Υγείας (€ εκατ.)	6.444	7.832	8.264	9.208	9.509	11.212	12.616	13.212
Δημόσια ως % της Συνολικής Δαπάνης Υγείας	60,9%	62,6%	60,6%	62,2%	62,3%	63,1%	64,7%	62,9%

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., Εθνικοί Λογαριασμοί, *Προσωρινά στοιχεία

Πίνακας 2. Εξέλιξη Φαρμακευτικής Δαπάνης στην Ελλάδα, 2000-2007

	2000	2001	2002	2003*	2004*	2005*	2006*	2007*
Συνολική Φαρμακευτική Δαπάνη	1.884	1.941	2.073	2.528	2.718	3.114	3.761	4.542
Φαρμακευτική Δαπάνη ως % της Δαπάνης Υγείας	17,8%	15,5%	15,2%	17,1%	17,8%	17,5%	19,3%	21,6%
Φαρμακευτική Δαπάνη ως % του ΑΕΠ	1,4%	1,3%	1,3%	1,5%	1,5%	1,6%	1,8%	2,0%
Δημόσια Φαρμακευτική Δαπάνη	1.278	1.502	1.805	2.165	2.425	2.869	3.512	4.039
Δημόσια ως % της Συνολικής Φαρμακευτικής Δαπάνης	67,8%	77,4%	87,1%	85,6%	89,2%	92,1%	93,4%	88,9%

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ., Εθνικοί Λογαριασμοί, * Προσωρινά στοιχεία

Αναφορικά με τη σύνθεση της δαπάνης υγείας ανάμεσα σε δημόσια και ιδιωτική, παρά το γεγονός ότι από το 1983 λειτουργεί στην Ελλάδα το Εθνικό Σύστημα Υγείας (ΕΣΥ) το οποίο πρέπει να παρέχει σε όλους τους πολίτες δωρεάν υπηρεσίες υγείας, η αναλογία δημόσιας – ιδιωτικής δαπάνης είναι 60% - 40%. Στην Ελλάδα το 40% αποτελεί ιδιωτική δαπάνη, ποσοστό υψηλότερο από το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ (28% της δαπάνης υγείας), κατατάσσοντας την Ελλάδα στη θέση με το έβδομο υψηλότερο ποσοστό ιδιωτικής δαπάνης. Συνεπώς η σύνθεση αυτή μπορούμε να πούμε ότι θυμίζει περισσότερο ιδιωτικοποιημένα συστήματα υγείας, διαγράφοντας μία τάση, η οποία αν και παρατηρείται και στις υπόλοιπες χώρες του ΟΟΣΑ, στην Ελλάδα η αύξηση αυτή συντελείται με ταχύτερους ρυθμούς. Αντίθετα με τη σύνθεση της συνολικής δαπάνης για την υγεία, η εικόνα είναι διαφορετική για τη σύνθεση ανάμεσα σε δημόσια και ιδιωτική. Την περίοδο αυτή, το 87% της συνολικής δαπάνης αντιστοιχεί

σε δημόσια δαπάνη. Συνεπώς το φάρμακο στην Ελλάδα είναι κοινωνικό αγαθό, καθώς η σχετική δαπάνη καλύπτεται κυρίως από την κοινωνική ασφάλιση.

Στο πλαίσιο του Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής, από το Μάιο του 2010 ο κλάδος της υγείας έχει βρεθεί στο επίκεντρο των δράσεων και αποτελεί έναν από τους βασικούς τομείς παρέμβασης και λήψης μέτρων. Ας σημειωθεί ότι τα μέτρα που υλοποιήθηκαν και δρομολογήθηκαν μέχρι σήμερα είχαν, κατά κύριο λόγο, βραχυπρόθεσμο, ταμειακό χαρακτήρα, δίνοντας έμφαση σε μειώσεις μισθών και τιμών. Τα εν λόγω μέτρα ήταν απαραίτητα και χρήσιμα για την ταχύτατη αποκλιμάκωση των δαπανών, ωστόσο δεν αποτελούν διαρθρωτικά και εκσυγχρονιστικά μέτρα. Σύμφωνα με την Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας, ο διεθνής οικονομικός έλεγχος υπό τον οποίο έχει περιέλθει η χώρα, επιβάλλει στον υγειονομικό τομέα μια μεγάλη μείωση των ανθρώπινων, τεχνολογικών και οικονομικών πόρων. Ως εκ τούτου σημειώνεται σημαντική μείωση της δαπάνης της υγείας, μείωση που είναι η χαμηλότερη μεταξύ των χωρών ΟΟΣΑ ως ποσοστό του ΑΕΠ (από 5.9% το 2009 σε 4.5% το 2012).

Πίνακας 3. Εξέλιξη Δαπάνης Υγείας

Δαπάνη	2009			2012			Μεταβολή
	Τρέχ.Τιμές	ΑΕΠ %	Σύνολο Δαπ.Υγείας %	Τρέχ.Τιμές	ΑΕΠ %	Σύνολο Δαπ.υγείας %	
Δημόσια	14.0 δις	5.90	60.10	9.5 δις	5.90	70.40	-32.20%
Ιδιωτική	8.5 δις	3.80	39.90	4.0 δις	3.80	29.30	-47.10%
Σύνολο	22.5 δις	9.70	100.00	13.5 δις	9.70	100.00	-40.00%
ΑΕΠ	231.6 δις			212.5 δις			

Σειρά μέτρων έχουν αναπτυχθεί περί περιστολής της δαπάνης τόσο στη νοσοκομειακή όσο και στη φαρμακευτική περίθαλψη, καθώς επίσης και στη δαπάνη της ασφάλισης υγείας. Το εγχείρημα αυτό εστιάζεται στο δραστικό περιορισμό της φαρμακευτικής δαπάνης, της δαπάνης λειτουργίας νοσοκομειακού τομέα αλλά και τη μείωση της δαπάνης της δημόσιας ασφάλισης υγείας.

Πρέπει να δοθεί έμφαση στον εκσυγχρονισμό και την καλύτερη οργάνωση του κοινωνικού, ασφαλιστικού και υγειονομικού συστήματος. Η σημαντική μείωση της συνολικής εθνικής δαπάνης υγείας δεν επιτρέπει τη διασφάλιση σταθερής ποσοτικής επάρκειας των υπηρεσιών ιατρικής φροντίδας που διανέμονται στον πληθυσμό, καθώς επίσης και της ποιότητας των υπηρεσιών αυτών. Συνεπώς απαιτείται στρατηγική και καλά σχεδιασμένη, σταθερή και συντονισμένη επιχειρησιακή δράση.

Πίνακας 4. Συνολική Εξοικονόμηση Μέτρων Μνημονίου στην Υγεία (εκατ.€)

	2011	2012	Σύνολο
Επίπτωση μέτρων νοσοκομειακού τομέα	1.081	380	1.461
Εξοικονόμηση από δαπάνη φορέων κοινωνικής ασφάλισης	1.387	1.716	3.103
Γενικό Σύνολο	2.468	2.096	4.564

Πίνακας 5. Εξοικονόμηση Μέτρων Μνημονίου για την Φαρμακευτική Δαπάνη (εκατ.€)

	2011	2012	Σύνολο
Δημόσια Φαρμακευτική Δαπάνη	1.033	1.259	2.293
Νοσοκομειακή Φαρμακευτική Δαπάνη	258	166	425
Γενικό Σύνολο	1.292	1.426	2.718

Συμπερασματικά, η επένδυση στον κλάδο της υγείας μπορεί να αποφέρει σημαντικά κοινωνικά και οικονομικά οφέλη, ωστόσο η μέτρηση και αξιολόγηση της επίδοσης (performance) του συστήματος υγείας είναι απαραίτητη προκειμένου να τεκμηριώνεται η αποδοτική χρήση των επενδυόμενων πόρων και να είναι βιώσιμη διαχρονικά η χρηματοδότηση του συστήματος. Το ζητούμενο σήμερα στην Ελλάδα είναι η αριστοποίηση των εθνικών πόρων υγείας, δηλαδή τόσο των δημόσιων όσο και των ιδιωτικών, προς όφελος του ελληνικού λαού.

1.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ

Παλιότερα η πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας αποτελούσε κοινωνικό αγαθό ή θα μπορούσε να πει κάποιος και αναπόσπαστο δικαίωμα, ενώ σήμερα η πρόσβαση αυτή βασίζεται σε ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια. Είναι λοιπόν αναμενόμενο να παρατηρηθούν προβλήματα σε κοινωνικές ομάδες με περιορισμένους πόρους.

Η απασχόληση είναι ένας από τους βασικότερους τομείς που πλήττονται από την οικονομική κρίση. Τα ποσοστά της ανεργίας αυξάνονται συνεχώς, η αβεβαιότητα για το μέλλον, η εργασιακή ανασφάλεια και η μεγάλη απώλεια εισοδήματος για την κάλυψη βασικών αναγκών έχουν σημαντική επίδραση στην υγεία των ανθρώπων και στα συστήματα υγείας.

Η απώλεια της εργασίας συνοδεύεται από ψυχικές διαταραχές όπως ανησυχία, άγχος, κατάθλιψη, προβλήματα εθισμού και εξάρτησης από ουσίες. Οι άνθρωποι υιοθετούν ένα μη υγιεινό τρόπο ζωής με αύξηση της ημερήσιας κατανάλωσης αλκοόλ, καπνού και τροφής χαμηλής διατροφικής αξίας. Αυτός ο τρόπος ζωής έχει προφανώς μακροπρόθεσμες συνέπειες για την υγεία και κατ' επέκταση οι άνεργοι και οι οικογένειές τους υφίστανται τον αυξημένο κίνδυνο σοβαρών χρόνιων ασθενειών. Η οικονομική κρίση και η μακρόχρονη ανεργία οδηγεί πολλά άτομα στον κοινωνικό αποκλεισμό και στη φτώχεια, με αποτέλεσμα αυξημένο κίνδυνο για πρόωρη θνησιμότητα και υψηλή νοσηρότητα. Αυτό οφείλεται κυρίως στα προβλήματα που παρατηρούνται στα συστήματα υγείας.

Με τον όρο σύστημα υγείας εννοούμε το συνδυασμό πόρων, οργάνωσης, χρηματοδότησης και διοικητικής διαχείρισης που χρησιμοποιείται στην παροχή υπηρεσιών υγείας στον πληθυσμό. Με την παγκόσμια οικονομία σε κρίση παρατηρείται μια συνολική αρνητική επίπτωση στην υγεία και απαιτείται δέσμευση κεφαλαίων για την εξυπηρέτηση τμήματος της θεραπευτικής δραστηριότητας. Οι κυβερνήσεις, οι καταναλωτές και οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί υγείας βρίσκονται υπό πίεση, καθώς αυξάνεται η ανεργία, το άγχος των εργαζομένων και η απώλεια θέσεων εργασίας οδηγώντας σε μείωση της ασφαλιστικής κάλυψης.

Τα δημόσια ελλείμματα και η ανεργία ασκούν ασφυκτικές πιέσεις στους προϋπολογισμούς της ασφάλισης, αλλά και των ιδρυμάτων παροχής υγειονομικής φροντίδας, τα οποία ελέγχονται από την κεντρική διοίκηση, καθώς και στις επιχειρήσεις υγείας ιδιωτικού χαρακτήρα, που αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας και εξυπηρέτησης των δανειακών αναγκών. Τα συστήματα υγείας αντιμετωπίζουν προβλήματα χρηματοδότησης για δύο κυρίως λόγους :

1. Ο πρώτος αφορά στη μείωση των κρατικών δαπανών για την υγεία λόγω της οικονομικής στενότητας.
2. Ο δεύτερος σχετίζεται με τη μείωση της εξωτερικής οικονομικής βοήθειας από τις πλουσιότερες χώρες, οι οποίες και αυτές με τη σειρά τους θα επιχειρήσουν να περικόψουν τις δαπάνες τους.

Οι αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία λόγω της οικονομικής κρίσης δημιουργούν μία επιπλέον ζήτηση στις υπηρεσίες υγείας. Η ζήτηση αυτή θα επιβαρύνει κυρίως τις δημόσιες μονάδες παροχής υπηρεσιών υγείας, καθώς η μείωση του εισοδήματος των καταναλωτών – ασθενών οδηγεί σε υπηρεσίες μικρότερου κόστους με ασφαλιστική κάλυψη. Η κατάσταση αυτή δημιουργεί μεγαλύτερες πιέσεις στην ήδη υπάρχουσα προβληματική οικονομική κατάσταση της ελληνικής οικονομίας, επηρεάζοντας την

αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του συστήματος υγείας. Το ελληνικό σύστημα υγείας ανταποκρίνεται ελάχιστα στις ανάγκες των πολιτών, εστιάζοντας όλη τη δυσαρέσκεια κυρίως στις υψηλές δαπάνες, στην παραοικονομία, στη μεγάλη αναμονή και στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Τα ελλείμματα των δημοσίων νοσοκομείων και των ασφαλιστικών οργανισμών υγείας θα αυξηθούν ακόμα περισσότερο και θα υπάρξουν δυσχέρειες στην εξυπηρέτησή τους, ενώ και ο ιδιωτικός τομέας θα αντιμετωπίσει ανάλογα προβλήματα. Οι ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες θα αντιμετωπίσουν προβλήματα στη χρηματοδότησή τους, καθώς η ζήτηση για τη σύναψη ιδιωτικών ασφαλιστηρίων συμβολαίων υγείας θα μειωθεί εξαιτίας της μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος.

Σημαντικά προβλήματα αναμένεται να δημιουργηθούν στην αποτελεσματική διαχείριση των χρόνιων νοσημάτων, ειδικά των ατόμων που βρίσκονται στις ασθενέστερες κοινωνικές ομάδες. Τα άτομα αυτά θα αντιμετωπίσουν μεγάλο πρόβλημα στην κάλυψη των αναγκών τους σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, γεγονός που δυσχεραίνει την επιβίωση και την καθημερινότητά τους. Συνεπώς η ανάγκη ορθής κατανομής των περιορισμένων οικονομικών πόρων γίνεται πιο επιτεκτική σε περιόδους οικονομικής ύφεσης. Η επένδυση στην υγεία πρέπει να πορεύεται μαζί με την επένδυση στην εκπαίδευση και στον περιβάλλον καθώς οι δύο τελευταίοι τομείς είναι καθοριστικοί στην ενίσχυση και τη στήριξη του τομέα της υγείας. Η οικονομική κρίση δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται μόνο ως απειλή αλλά και ως ευκαιρία αναρδιάρθρωσης και εξέλιξης των οικονομικών, των κοινωνικών και των υγειονομικών συστημάτων. Η εξασφάλιση των πόρων για τη χρηματοδότηση του συστήματος υγείας, η εύρεση εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης ως αντίδοτο στα μειωμένα έσοδα από τη φορολογία, η βελτίωση της απόδοσης του συστήματος υγείας καθώς και η στήριξη των δικτύων κοινωνικής προστασίας, θα πρέπει να είναι μέσα στα θέματα άμεσου ενδιαφέροντος της κυβέρνησης.

1.5 ΓΙΑΤΙ ΕΞΕΤΑΖΟΥΜΕ ΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Ο κλάδος, ο οποίος περιλαμβάνει τα νοσοκομεία και τις φαρμακευτικές, έχει επηρεαστεί από την υφιστάμενη οικονομική κρίση και την ύφεση στην οποία έχει περιέλθει η Ελλάδα. Οι επιχειρήσεις βλέπουν τα κέρδη τους να μειώνονται, οι εισηγμένες παρατηρούν μειωμένη τιμή των μετοχών τους και συνεπώς για να

συνεχίσουν να υπάρχουν στον κλάδο πρέπει να παραποιοούν τα αποτελέσματά τους και να αλλάζουν βασικά λογιστικά μεγέθη.

Με τη συγκεκριμένη εργασία θα γίνει προσπάθεια παρουσίασης της αναγκαιότητας και αξιοπιστίας των σωστών και ακριβοδίκαιων οικονομικών καταστάσεων για τις επιχειρήσεις στον κλάδο. Σε αυτό θα συμβάλει καθοριστικά ο ρόλος των ελεγκτών τόσο εσωτερικών όσο και ορκωτών με τη χρήση των εκθέσεων ελέγχου – πιστοποιητικού. Οι παρατηρήσεις του ορκωτού ελεγκτή παρουσιάζουν την πραγματική εικόνα της επιχείρησης, γεγονός που παρέχει αξιόπιστες πληροφορίες εντός της επιχείρησης καθώς και σε δυνητικούς επενδυτές.

Αναλύεται εκτενέστερα η παρούσα κατάσταση των επιχειρήσεων του κλάδου και συνεπώς η επιτακτική ανάγκη για σωστή και αντικειμενική πληροφόρηση, η οποία αφορά την παρουσία ελεγκτών μαζί με τις προσαρμογές των παρατηρήσεών τους. Η εργασία αυτή θα προσπαθήσει να παρουσιάσει μέσω της ανάλυσης των οικονομικών καταστάσεων και τη χρήση χρηματοοικονομικών δεικτών την πραγματική κατάσταση των επιχειρήσεων.

1.5.1 ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ

Οι επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης είναι πλέον ορατές και στον κλάδο των ιδιωτικών θεραπευτηρίων, όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα μελέτης της Hellastat ΑΕ η οποία εξετάζει τον εγχώριο κλάδο των υπηρεσιών δευτεροβάθμιας υγείας.

Το 2009 η ανοδική πορεία της αγοράς συνεχίστηκε, αν και με σαφή τάση επιβράδυνσης ενώ παρατηρείται σημαντική μείωση της νοσηλευτικής κίνησης στις ιδιωτικές μονάδες και προτίμηση των ασθενών για τα δημόσια νοσοκομεία. Οι ιδιωτικές υπηρεσίες υγείας έχουν επηρεαστεί δυσμενώς από το αρνητικό οικονομικό περιβάλλον. Πολλές μονάδες αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας, καθώς η είσπραξη των πληρωμών από τα δημόσια ταμεία καθυστερεί λόγω των διογκούμενων ελλειμμάτων. Το μειονέκτημα αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές στις κλινικές μεσαίου και μικρού μεγέθους που είναι περισσότερο εκτεθειμένες στο δημόσιο τομέα. Ο ρυθμός αύξησης των συνολικών εσόδων των ιδιωτικών φορέων παροχής υπηρεσιών υγείας τα τελευταία χρόνια βαίνει μειούμενος.

Ενδεικτικά, ο συνολικός κύκλος εργασιών των 4 εισηγμένων ιδιωτικών ομίλων υγείας το πρώτο εξάμηνο του 2010 εμφάνισε υποχώρηση 8,5% σε ετήσια βάση, τη στιγμή που βάσει εκτιμήσεων της αγοράς η νοσηλευτική κίνηση στα δημόσια νοσοκομεία από την αρχή του έτους παρουσιάζεται αυξημένη έως και 20-30%. Το περιβάλλον αυτό έχει διαφοροποιήσει το στρατηγικό προσανατολισμό των εταιρειών. Το πρώτο εξάμηνο του 2011 στις μονάδες του ΕΣΥ νοσηλεύτηκαν 90.000 περισσότεροι ασθενείς σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό διάστημα, ενώ ο μέσος μηνιαίος αριθμός νοσηλευθέντων διαμορφώθηκε στους 193.108 ασθενείς (+8% από πέρυσι). Επίσης τους πρώτους έξι μήνες του 2011 πραγματοποιήθηκε αύξηση 6.6% στα χειρουργεία. Μέρος της μείωσης στον ιδιωτικό κλάδο οφείλεται και στη μείωση των τιμολογίων από αρκετές εταιρείες λόγω ανταγωνισμού, αλλά και της απορρόφησης του ΦΠΑ 11% που επιβλήθηκε μέσα στο 2010.

Εκτιμάται ότι η αγορά θα συνεχίσει να ακολουθεί πτωτική πορεία. Το δυσμενές αυτό οικονομικό περιβάλλον έχει διαφοροποιήσει το στρατηγικό προσανατολισμό των εταιρειών. Έτσι, οι επιθετικές επενδυτικές κινήσεις των προηγούμενων ετών έχουν αντικατασταθεί από αμυντική τακτική, που σκοπό έχει την προστασία των μεριδίων αγοράς (μείωση των λειτουργικών εξόδων, χαμηλότερη τιμολόγηση, παροχή υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας που απευθύνονται σε εξειδικευμένες αγορές, υλοποίηση των απαραίτητων κυρίως επενδύσεων και διασφάλιση των απαιτήσεων έναντι των ασφαλιστικών ταμείων).

Σε μελέτη της Hellastat αναλύονται οι οικονομικές καταστάσεις 113 εταιρειών για την περίοδο 2008 – 2010, τα βασικά συμπεράσματα εκ των οποίων συνοψίζονται στα εξής:

1. Ο συνολικός κύκλος εργασιών υποχώρησε κατά 12.8% στο 1.35 δις €. Περίπου 7 στις 10 εταιρείες το τελευταίο έτος υπέστησαν υποχώρηση εσόδων, οδηγώντας τη μέση μεταβολή του δείγματος στο -6.1%.
2. Στο τελευταίο έτος τα κέρδη Ebitda μειώθηκαν κατά 54% σε περίπου 96 εκατ.€, ενώ τα προ φόρων αποτελέσματα διαμορφώθηκαν σε ζημιές 120 εκατ.€, έναντι κερδών την προηγούμενη χρήση.
3. Το 58% των εταιρειών εμφάνισε θετικά αποτελέσματα. Όμως οι περισσότερες από αυτές (54%) υπέστησαν επιδείνωση των κερδών του προηγούμενου έτους.
4. Το περιθώριο μεικτών αποτελεσμάτων υποχώρησε κατά 2 μονάδες στο 19.6%, συμπαρασύροντας έτσι τα περιθώρια ΚΠΤΦΑ και ΚΠΦ σε 9.3% και 1% αντίστοιχα.

5. Η κεφαλαιακή μόχλευση αυξήθηκε ελεφρώς σε 1.8% προς 1. Τα βραχυπρόθεσμα τραπεζικά δάνεια αποτέλεσαν κατά μέσο όρο το 23.3% του κύκλου εργασιών.
6. Η γενική ρευστότητα διαμορφώθηκε σε επίπεδο οριακά υψηλότερο της μονάδας.
7. Η διάρκεια του εμπορικού κύκλου έφθασε σχεδόν τον ένα μήνα, από αρνητικό επίπεδο το 2009, καθώς σημειώθηκε επιβράδυνση στην είσπραξη των απαιτήσεων και συντόμευση του διαστήματος πίστωσης.
8. Η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων σημείωσε κάμψη από 15% σε 8.7%.

1.5.2 ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΕΣ

Έστω κι αν ακούγεται περίεργο το μνημόνιο επηρεάζει και τον κλάδο του φαρμάκου αφού όπως λένε οι φαρμακευτικές επιχειρήσεις από τη μία μειώνεται η φαρμακευτική δαπάνη στη χώρα με τις δραστικές μειώσεις των τιμών, από την άλλη όμως τα χρέη των νοσοκομείων αυξάνονται καθημερινά καθιστώντας την αγορά φαρμάκου προβληματική.

Μείωση παρουσίασαν τα εξαμηνιαία αποτελέσματα του 2010 τεσσάρων εισηγμένων φαρμακευτικών εταιρειών, γεγονός που καταδεικνύει ότι ο κλάδος δεν μπορεί να μείνει ανεπηρέαστος από την οικονομική κρίση. Εκτός όμως από την ύφεση, οι τέσσερις αυτές εταιρείες (Alaris, Κορρές, Lavipharm και μία καλλυντικών, η Σαράντης) είχαν να αντιμετωπίσουν και το μείζον θέμα της τιμολόγησης των φαρμάκων, αφού η πρώτη Αγορανομική Διάταξη του Μαΐου επέφερε μειώσεις από 21% μέχρι και 27% σε όλες τις τιμές. Στα χαμηλά αποτελέσματα του κλάδου οδήγησαν και οι προσπάθειες μείωσης αποθεμάτων από φαρμακαποθήκες και φαρμακεία, που ακολούθησαν μετά την εξαγγελία επικείμενης μείωσης των τιμών των φαρμάκων. Η πτώση που σημείωσε η Alaris το πρώτο εξάμηνο του 2010 άγγιξε το 66,4% των κερδών μετά από φόρους και δικαιώματα μειοψηφίας, η Κορρές παρουσίασε μείωση κατά 33,8%, η Lavipharm κατά 179,4% και η Σαράντης κατά 20,0%. Την κρίση και τα μειωμένα αποτελέσματά τους, προσπαθούν να αντιμετωπίσουν οι εισηγμένες φαρμακευτικές εστιάζοντας σε νέα προϊόντα. Η ελληνική οικονομία έχει εμφανίσει από το 2009 σημάδια ύφεσης, ενώ το ελληνικό Δημόσιο και τα ασφαλιστικά ταμεία, που αποτελούν τους κύριους φορείς χρηματοδότησης του Εθνικού Συστήματος Υγείας αντιμετωπίζουν συνθήκες περιορισμένης ρευστότητας, που εκτιμάται ότι επιβάλλει στους φορείς υγείας την

καλύτερη διαχείριση των πόρων τους, με απώτερο στόχο τη μείωση των δαπανών και ελλειμμάτων των νοσηλευτικών ιδρυμάτων.

Το 2011 το Ελληνικό Δημόσιο λίγους μήνες αφού προχώρησε σε αναδιάρθρωση των χρεών ύψους €4,5 δις προς τους προμηθευτές φαρμακευτικών υλικών, εξακολουθεί να καθυστερεί σημαντικά τις πληρωμές προς φαρμακευτικές εταιρείες, γεγονός που όπως τονίζεται αποκαλύπτει την κρίση ρευστότητας που αντιμετωπίζει η χώρα και γεννά αμφιβολίες για την ασφάλεια των νοσηλευόμενων. Έχει καταβληθεί το 30% των €1,2 δις. των πληρωμών από οφειλές των δημόσιων νοσοκομείων από τις αρχές του 2010, ενώ από τις οφειλές του 2011 έχει καταβληθεί μόλις το 1%. Συνεπώς η κρίση ρευστότητας στον κλάδο υγείας καθιστά ακόμη πιο επείγουσα την ανάγκη να προχωρήσει η κυβέρνηση στα προγραμματισμένα μέτρα άντλησης εσόδων μέσω ιδιωτικοποιήσεων ύψους €50 δις.

Ακόμη, επισημαίνεται πως οι ελληνικές τράπεζες δεν δέχονται πλέον ομόλογα από μικρές επιχειρήσεις του κλάδου υγείας ως εγγύηση για την παροχή δανείου και σημειώνεται πως πολλές εταιρείες που έλαβαν κυβερνητικά ομόλογα τον προηγούμενο Δεκέμβριο έναντι προηγούμενων οφειλών τα ρευστοποίησαν με σημαντική έκπτωση της τάξεως του 35% - 40%.

Η δεινή οικονομική κατάσταση της χώρας αποκαλύπτεται στα ασφαλιστικά της ταμεία, τα οποία στην πλειοψηφία τους είτε αδυνατούν να εξοφλήσουν τις οφειλές τους, είτε είναι χρεοκοπημένα ή υπερχρεωμένα. Επιπλέον, μεγάλο πρόβλημα αποτελεί και η εξαγωγή των φαρμάκων από τις εταιρείες, προκειμένου να αυξήσουν το κέρδος τους, καθώς κάποια φάρμακα πωλούνται στην Ελλάδα φθηνότερα από ό,τι στο εξωτερικό.

Μόνο για το 2012, τα χρέη του ΕΟΠΥΥ προς τις φαρμακευτικές εταιρείες ανέρχονται σε €650 εκατομμύρια, ενώ το σύνολο των οφειλών που έχουν τα Ταμεία και τα δημόσια Νοσοκομεία, αγγίζει το €1,6 δις. Με τα χρέη του ελληνικού Δημοσίου να διογκώνονται συνεχώς, τις τράπεζες να μην παρέχουν λόγω της ύφεσης ρευστότητα αλλά και την «ωρίμανση» των ομολόγων που είχαν δοθεί ως εξοφλήσεις για προηγούμενα χρέη, οι επιχειρήσεις των προμηθευτών των ελληνικών νοσοκομείων εκφράζουν την έντονη ανησυχία τους για την πορεία των επιχειρήσεών τους. Η δυσμενής αυτή κατάσταση για τις φαρμακευτικές επιχειρήσεις, επιδεινώνεται περαιτέρω από το "κούρεμα" των ομολόγων, ζημία η οποία αγγίζει το €1 δις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΓΕΝΙΚΑ

Ο έλεγχος είναι μία διαδικασία που έχει την ιστορία του από τα παλιά χρόνια του οικονομικού βίου και πολιτισμού των ανθρώπων. Από την αρχή της εμφάνισης των πρώτων ανταλλαγών αγαθών και στη συνέχεια με την εισαγωγή του χρήματος ως μονάδα μέτρησης των αξιών και ως μέσο οικονομικών συναλλαγών, δημιουργώντας συνεχώς την ανάγκη για τη διασφάλιση ύπαρξης της διαφάνειας μεταξύ των πράξεων και ενεργειών.

Ο ρόλος της Ελεγκτικής είναι ιδιαίτερα σημαντικός και καθοριστικός τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα με συνεχώς αυξανόμενη σημασία κυρίως τα τελευταία χρόνια. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στην ολοένα και μεγαλύτερη ανάγκη για έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων και αποφυγή τυχόν παραποίησης τους, καθώς και για την ύπαρξη κλίματος εμπιστοσύνης στην Εταιρική Διακυβέρνηση των επιχειρήσεων, εστιάζοντας την προσοχή στα διαφορετικά συμφέροντα εντός της επιχείρησης. Πρέπει να τονιστεί ότι σήμερα οι επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται μέσα σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, τόσο σε κοινωνικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο, καθώς και με έντονο ανταγωνισμό.

2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Η Ελεγκτική αποτελεί ένα δυναμικά εξελισσόμενο κλάδο και η εννοιολογική οριοθέτηση πρέπει να γίνει με βασικές έννοιες της Ελεγκτικής θεωρίας.

Είναι ο Επιστημονικός κλάδος « της συστηματικής διαδικασίας συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων, από ένα ανεξάρτητο και ικανό για την περίπτωση πρόσωπο, τα οποία αφορούν μετρήσιμες πληροφορίες συγκεκριμένης οικονομικής μονάδας, με σκοπό να εξακριβωθεί και να γνωστοποιηθεί στους ενδιαφερόμενους χρήστες κατά πόσο οι πληροφορίες αυτές ανταποκρίνονται σε προκαθορισμένα κριτήρια ».

Η Ελεγκτική έχει ως αντικείμενο τη συλλογή, την εξέταση και την αξιολόγηση στοιχείων σύμφωνα με μία σειρά βημάτων ή διεργασιών. Τα στοιχεία αυτά είναι ουσιαστικά και το αντικείμενο του ελέγχου και αφορούν μετρήσιμες και απτές πληροφορίες, όπως χρηματοοικονομικές καταστάσεις, τιμολόγια, λογιστικά βιβλία, περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης. Η δε αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και των οικονομικών καταστάσεων πραγματοποιείται από έναν ανεξάρτητο και αμερόληπτο ελεγκτή, ο οποίος πρέπει να διαθέτει να διαθέτει όλα τα απαραίτητα επαγγελματικά και επιστημονικά προσόντα και με γνώμονα κριτήρια ή πρότυπα να μπορεί να προσδιορίσει το κατά πόσο οι πληροφορίες που κατέχει είναι οι κατάλληλες και παρουσιάζουν την πραγματική εικόνα της επιχείρησης. Αυτό που δίνει μία μεγαλύτερη βαρύτητα στη διαδικασία του ελέγχου αποτελεί η ανεξαρτησία που πρέπει να διαθέτει ο ελεγκτής. Ο ίδιος ο ελεγκτής πρέπει να διατυπώνει τη γνώμη του ανεπηρέστα και να την αποτυπώνει εγγράφως μέσω του πιστοποιητικού και της έκθεσης ελέγχου σε όλους τους ενδιαφερόμενους χρήστες (stakeholders) που συνδέονται με την επιχείρηση όπως είναι οι μέτοχοι, επενδυτές, πιστωτές, προμηθευτές, τράπεζες, κυβερνητικοί φορείς, εργατικές και επαγγελματικές ενώσεις, ανταγωνιστές, ρυθμιστικοί φορείς, η διοίκηση της επιχείρησης και το ευρύ κοινό.

2.2 ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ έναντι ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Η Λογιστική και η Ελεγκτική συνδέονται μεταξύ τους αλλά αποτελούν ξεχωριστά γνωστικά πεδία, με τη λογιστική όμως να θεωρείται απαραίτητη γνώση για την ελεγκτική.

Η λογιστική είναι μία δημιουργική διαδικασία και είναι απαραίτητη για τη δημιουργία χρήσιμων πληροφοριών μέσα στην επιχείρηση τόσο για την ομαλή λειτουργία και την επιβίωσή της όσο για τη λήψη αποφάσεων. Με βάση τις λογιστικές μεθοδολογίες παρακολουθούνται όλες οι συναλλαγές και τα λογιστικά γεγονότα που πραγματοποιούνται καθημερινά μέσα στην επιχείρηση και επηρεάζουν την οικονομική της θέση. Η κατάρτιση και η δημοσίευση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων θεωρούνται και το τελικό αποτέλεσμα της λογιστικής διαδικασίας.

Η ελεγκτική είναι μία διαδικασία που δείχνει ουσιαστικά την πραγματική εικόνα της εξεταζόμενης επιχείρησης. Δε δημιουργεί νέες πληροφορίες, παρά συλλέγει τις υπάρχουσες και τις αξιολογεί. Η ελεγκτική με τη σειρά της αναλαμβάνει τον ρόλο να

διαπιστώσει και να επαληθεύσει ότι όλες οι λογιστικές διαδικασίες που πραγματοποιήθηκαν είναι σωστές, αληθινές και βασίζονται σε πραγματικά αποδεικτικά στοιχεία. Αποτελεί διαδικασία κρίσεως και ως αποτέλεσμα του ελέγχου είναι η σύνταξη της έκθεσης ελέγχου, η οποία συμπεριλαμβάνει την έκφραση της ανεξάρτητης γνώμης του ελεγκτή.

2.3 ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΥΠΑΡΞΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Ο ρόλος της ελεγκτικής και των ελέγχων γίνεται ολοένα και πιο αναγκαίος. Τα τελευταία χρόνια οι επιχειρήσεις γίνονται το επίκεντρο της προσοχής των επενδυτών οι οποίοι προκειμένου να τοποθετήσουν τα χρήματά τους σε μία επιχείρηση, επιζητούν την πραγματική και αντικειμενική γνώμη για την εικόνα της εξεταζόμενης επιχείρησης. Επιπρόσθετα, τα ενδιαφερόμενα μέρη όπως είναι οι μέτοχοι επιθυμούν να γνωρίζουν την πορεία της επιχείρησης και τις οικονομικές δραστηριότητές της χωρίς την ύπαρξη παραποιημένων στοιχείων.

Ο εξωτερικός έλεγχος συμβάλλει καθοριστικά και αποτελεσματικά στον εντοπισμό τυχόν λαθών που μπορεί να προκύψουν μέσα στην καθημερινή λειτουργία της επιχείρησης. Ο άνθρωπος μπορεί εύκολα να κάνει λάθη καθώς είναι μέσα στη φύση του. Τα σφάλματα μπορεί να είναι λογιστικής ερμηνείας, παραλείψεων, αποδόσεων, αρχών, αριθμητικά είτε σφάλματα από την εκτέλεση λογιστικών εργασιών και μπορούν να πραγματοποιηθούν κατά τη διάρκεια της καταχώρησης λογιστικών δεδομένων, κατά τη μεταφορά στοιχείων από τα λογιστικά βιβλία στο χρησιμοποιηθέν σύστημα είτε από έλλειψη προσοχής είτε με τη θέληση του εργαζομένου. Αυτά όμως τα λάθη πρέπει να ανιχνεύονται μέσω της οργάνωσης και του ουσιαστικού εξωτερικού ελέγχου σε συνδυασμό με ένα πλήρες σύστημα εσωτερικού ελέγχου μέσα στην ίδια την επιχείρηση. Συνεπώς ο έλεγχος λειτουργεί προληπτικά κατά της κλοπής, της απάτης, της παραπληροφόρησης και της πιθανής εξαπάτησης των ενδιαφερόμενων για την πορεία της επιχείρησης μέσω του έγκαιρου εντοπισμού και διόρθωσης των λογιστικών σφαλμάτων.

Η ελεγκτική παίζει καθοριστικό ρόλο στη σχέση ιδιοκτήτη και διαχειριστή (principal – agent relationship) εξισορροπώντας τα διαφορετικά συμφέροντα και την υπάρχουσα ασύμμετρη πληροφόρηση οδηγώντας στην αλλοίωση της πραγματικής εικόνας της επιχείρησης. Από τη μία πλευρά είναι οι διοικούντες της επιχείρησης οι οποίοι έχουν

την καλύτερη και ακριβέστερη εσωτερική πληροφόρηση για την οικονομική κατάστασή της. Στόχος τους συνήθως αποτελεί η επιτυχία της επιχείρησης, έστω και φαινομενική, με απώτερο σκοπό όμως την είσπραξη ανάλογων πρόσθετων αμοιβών (bonus). Συνεπώς παρατηρείται παραποίηση των δημοσιευμένων αποτελεσμάτων χρήσης ώστε να φαίνεται κερδοφόρα η επιχείρηση ή ακόμα μη ζημιογόνα. Από την άλλη, οι ιδιοκτήτες - μέτοχοι έχουν περιορισμένη έκταση πληροφοριών και αυτό που επιζητούν είναι η επιβίωση της επιχείρησης καθώς και η απόκτηση ποσοστού κερδών μέσω μερίσματος. Επομένως με τη βοήθεια του ελέγχου διασφαλίζεται η διαφάνεια και προστατεύονται όλα τα δικαιώματα των μετόχων, των συναλλασσόμενων, των πιστωτικών οργανισμών από ενδεχόμενες παραβιάσεις των οικονομικών δραστηριοτήτων και πιθανές αδυναμίες.

Ο ρόλος ουσιαστικά της ελεγκτικής είναι η επαλήθευση, επικύρωση, πιστοποίηση των λογιστικών πληροφοριών. Πηγή των πληροφοριών είναι ουσιαστικά η διαδικασία της λογιστικής συγκέντρωσης και ταξινόμησης των λογιστικών πληροφοριών. Μεγάλη είναι η ανάγκη για αξιόπιστες πληροφορίες, για αυτούς που τις χρησιμοποιούν μέσα ή έξω από την επιχείρηση και το βάρος πέφτει στη διαδικασία του ελέγχου που πραγματοποιείται στην επιχείρηση. Παρόλα αυτά, οι κοινωνίες μεγαλώνουν, οι οικονομικές μονάδες αυξάνονται και ο όγκος των συναλλακτικών πράξεων γίνεται ολοένα και μεγαλύτερος απαιτώντας ιδιαίτερη προσοχή και συνέπεια με ζητούμενο την ορθή καταχώρησή τους. Αυτοί είναι και οι λόγοι για τους οποίους δικαιολογείται και η ύπαρξη αναξιόπιστων πληροφοριών.

Η επιχείρηση για να προβεί σε οποιαδήποτε ενέργεια και απόφαση που αφορά το μέλλον της πρέπει να έχει αξιόπιστες, ακριβείς, σωστά απεικονισμένες και απαλλαγμένες από σκοπιμότητες πληροφορίες. Οι ανακριβείς πληροφορίες μπορεί να οδηγήσουν την επιχείρηση, τα εμπλεκόμενα μέρη και την κοινωνία σε λάθος επιλογές οι οποίες συνδέονται μεταξύ τους και συνεπώς δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος. Υπάρχει η δυνατότητα ο κάθες ενδιαφερόμενος για την επιχείρηση να διεξάγει το δικό του έλεγχο, διαδικασία όμως που είναι περισσότερο δύσκολη και ακριβή. Συνεπώς, ο έλεγχος ανατίθεται σε εξειδικευμένα άτομα με ανεξαρτησία γνώμης ώστε να διασφαλιστεί η αξιοπιστία και η σχετικότητα των λογιστικών πληροφοριών και να διευκολυνθεί η διαδικασία λήψεως των αποφάσεων.

Ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων δεν προκαλεί μεταβολές στα οικονομικά στοιχεία και στην αποτύπωση των οικονομικών γεγονότων. Μειώνει όμως τον κίνδυνο για αναξιόπιστη πληροφόρηση, αποφυγή δημοσίευσης παραποιημένων καταστάσεων και προσθέτη αξία στις οικονομικές καταστάσεις. Η αξία αυτή μπορεί να βοηθήσει στη

βελτίωση της εικόνας της επιχείρησης, της πιστοληπτικής ικανότητάς της καθώς και στη χορήγηση πίστωσης με χαμηλότερο επιτόκιο λόγω του μειωμένου κινδύνου για αβεβαιότητα. Τέλος, πρακτικά ο έλεγχος μπορεί να επηρεάσει το ανθρώπινο δυναμικό στον περιορισμό σφαλμάτων κατά την απασχόληση, βελτιώνοντας κατά αυτόν τον τρόπο την αποδοτικότητά του.

2.4 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο έλεγχος μπορεί να ταξινομηθεί ανάλογα με το αντικείμενο ελέγχου, δηλαδή ανάλογα με το τί ελέγχεται και ποιοι είναι οι επιδιωκόμενοι σκοποί του ελέγχου στους εξής ελέγχους :

I. Έλεγχος Οικονομικών Καταστάσεων

Αποτελεί τη συνηθέστερη κατηγορία ελέγχου με την οποία ασχολούνται οι ορκωτοί ελεγκτές. Αφορά τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων ώστε να εξακριβωθεί αν έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές αρχές της λογιστικής και για να διαμορφωθεί μία ακριβοδίκαιη γνώμη για την εικόνα της επιχείρησης. Ο έλεγχος αυτός εξετάζει με προσοχή κάθε στοιχείο των επιμέρους λογαριασμών που μπορεί να δημιουργεί υποψία απάτης ή κατάχρησης. Ο ελεγκτής οφείλει να συνεχίσει τον έλεγχο μέχρι να απαλλαγεί εντελώς από οποιαδήποτε αμφιβολία. Κύριοι χρήστες των πορισμάτων είναι όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη της επιχείρησης (stakeholders).

II. Έλεγχος Συμμόρφωσης

Ο έλεγχος συμμόρφωσης πραγματοποιείται με σκοπό τη διαπίστωση του κατά πόσο ο ελεγχόμενος συμμορφώνεται με τους κανόνες ή τις διαδικασίες που έχουν καθοριστεί από κάποιο ανώτερο φορέα. Οι χρηματοοικονομικές και λειτουργικές δραστηριότητες της οικονομικής μονάδας πρέπει να συμμορφώνονται σύμφωνα με προκαθορισμένα κριτήρια όπως είναι οι κανονισμοί και αποφάσεις της διοίκησης, κανόνες ρυθμιστικών αρχών, κώδικες και νόμοι. Ο συγκεκριμένος έλεγχος πραγματοποιείται από στελέχη της επιχείρησης του τμήματος του εσωτερικού ελέγχου ανά τακτά χρονικά διαστήματα αλλά και αφνιδιαστικά. Τέτοιος έλεγχος είναι ο έλεγχος των στοιχείων φορολογικής δήλωσης που αφορά την αντίστοιχη Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία.

III. Λειτουργικός Έλεγχος

Ο λειτουργικός έλεγχος καταλαμβάνει συνεχώς και μεγαλύτερο κομμάτι του εσωτερικού ελέγχου καθώς αφορά την αξιολόγηση των λειτουργικών δραστηριοτήτων της επιχείρησης σε σχέση με τους στόχους που θέτει, έτσι ώστε να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα, αποδοτικότητα του κάθε τμήματος. Μέσω του ελέγχου αυτού ανακαλύπτονται κενά στις λειτουργικές διαδικασίες και συνεπώς εφευρίσκονται ευκαιρίες αύξησης της παραγωγικότητας, τυχόν αποκλίσεων από την ποιότητα και θέτονται προτάσεις ανάλογα με τη φύση του προβλήματος.

IV. Έλεγχος Διοικήσεως

Εστιάζονται στην αξιολόγηση των στόχων της διοικήσεως μιας επιχείρησης και στο βαθμό κατά τον οποίο αυτοί επιτεύχθηκαν. Ουσιαστικά αξιολογείται η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα των μελών ή τμήματος της επιχείρησης με βάση κριτήρια ή κλειδιά. Τέτοια κριτήρια της αποδοτικότητας της διοίκησης είναι οι λεγόμενοι χρηματοοικονομικοί δείκτες όπως είναι της συνολικής αποδοτικότητας, γενικής ρευστότητας, του μικτού και καθαρού περιθωρίου κέρδους. Επιπλέον κριτήρια όπως οι εργασιακές σχέσεις, το επίπεδο του προσωπικού, η αποτελεσματικότητα του δικτύου διάθεσης των προϊόντων πρέπει να ελέγχονται καθώς συμβάλλουν στην επίτευξη του σκοπού της επιχείρησης. Παρόλα αυτά οι έλεγχοι διοικήσεως ενέχουν τον κίνδυνο διενέργειάς τους από μη κατάλληλο προσωπικό καθώς επίσης και αποκάλυψης χρήσιμων πληροφοριών σε ανταγωνιστικές επιχειρήσεις. Επιπλέον θα πρέπει ο έλεγχος να γίνεται κατά τρόπο τέτοιο ώστε να εξάγονται τα σωστά αποτελέσματα διαφυλάσσοντας τους διοικούντες της επιχείρησης και προλαμβάνοντας έτσι πιθανή αποθάρρυνση ανάληψης πρωτοβουλιών.

V. Κοινωνικοί Έλεγχοι

Τα τελευταία χρόνια γίνεται ολοένα και πιο σημαντική η ευθύνη της επιχείρησης απέναντι στο κοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο δρουν τόσο η επιχειρήση όσο τα συμβαλλόμενα μέρη. Το Institute of Social and Ethical Accountability (ISEA) είναι ένας πρωτοποριακός διεθνής οργανισμός που αποτελείται από μέλη και συνεργάτες από τον επιχειρηματικό κόσμο, τη δημόσια διοίκηση και την κοινωνία των πολιτών και στοχεύει στην προώθηση της υπευθυνότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης. Το ISEA ανέπτυξε το πρότυπο AA1000 το οποίο βοηθά τις επιχειρήσεις να βελτιώσουν την ποιότητα της « Κοινωνικής Λογιστικής » τους και τις διαδικασίες κοινωνικού απολογισμού και ελέγχου. Μπορεί να λειτουργήσει είτε ως συνδεδετικός κρίκος των υπαρχόντων προτύπων και συστημάτων διαχείρισης της ποιότητας, του περιβάλλοντος και της

κοινωνικής επίδρασης της επιχείρησης είτε ως αυτόνομο σύστημα για τη διαχείριση και επικοινωνία της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ). Το AA1000 δίνει σημασία στις αρχές της διαφάνειας (transparency), της ανταπόκρισης (responsiveness), της συμμόρφωσης (compliance) και στην ευρύτερη διαδικασία της κοινωνικής λογιστικής μέσω της οποίας η επιχείρηση μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες και στις απαιτήσεις των ενδιαφερόμενων μερών, προωθώντας παράλληλα τα επιχειρηματικά της συμφέροντα. Η κοινωνική λογιστική δε διαφέρει σημαντικά από τη λογιστική όπως εφαρμόζεται για τα οικονομικά μεγέθη της επιχείρησης. Ο κύριος σκοπός είναι να εξηγηθούν οι ενέργειες, οι παραλήψεις, το ρίσκο και οι αλληλεξαρτήσεις για τις οποίες η επιχείρηση είναι κοινωνικά υπεύθυνη απέναντι σε όσους έχουν νόμιμο ενδιαφέρον. Ο Κοινωνικός Έλεγχος ή Έλεγχος Κοινωνικής Ευθύνης έχει ως στόχο την επαλήθευση, επικύρωση και επιβεβαίωση των πληροφοριών της κοινωνικής λογιστικής εστιάζοντας έτσι στην κοινωνική υπευθυνότητα της επιχείρησης.

VI. Έλεγχος Οικονομικού Εγκλήματος και Απάτης

Η μεγάλη αύξηση του οικονομικού εγκλήματος, των καταχρήσεων και της απάτης τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα δημιουργεί την ανάγκη για την ανάπτυξη του κλάδου αυτού της ελεγκτικής. Η επιτυχημένη ανακάλυψη μιας απάτης στις οικονομικές συναλλαγές απαιτεί τον συνδυασμό ενός έμπειρου, με αρχές και γνώσεις ελεγκτή και ενός ικανού ανακριτή. Ο έλεγχος αυτός δε μπορεί να περιγραφεί με απαρίθμηση ελεγκτικών ενεργειών και διαδικασιών καθώς η όλη ουσία έγκειται στη γνώση και τη δημιουργία ενός συνόλου δομικών στοιχείων ελέγχου. Στη χώρα μας σημαντικός είναι ο ρόλος του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (ΣΔΟΕ) του οποίου αποστολή είναι :

- Η έρευνα, ο εντοπισμός και η καταστολή οικονομικών παραβάσεων ιδιαίτερης βαρύτητας και σημασίας, όπως η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος), οι απάτες και παρατυπίες, οι παραβάσεις που σχετίζονται με προμήθειες, επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις, οι παράνομες χρηματιστηριακές και χρηματοπιστωτικές συναλλαγές και γενικά οι οικονομικές απάτες σε βάρος των συμφερόντων του Ελληνικού Δημοσίου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανεξάρτητα από τον τόπο τέλεσης.
- Ο προληπτικός έλεγχος εφαρμογής των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας καθώς και ο προσωρινός φορολογικός έλεγχος, ιδίως στους

παρακρατούμενους και επιρριπτόμενους φόρους, με έμφαση στο Φ.Π.Α., καθώς και ο έλεγχος εφαρμογής των διατάξεων της τελωνειακής νομοθεσίας.

- Η έρευνα, αποκάλυψη και καταπολέμηση παράνομων συναλλαγών, απατών και δραστηριοτήτων, που διενεργούνται με χρήση ηλεκτρονικών μέσων, του διαδικτύου και νέων τεχνολογιών.
- Η πρόληψη, δίωξη και καταπολέμηση άλλων παραβάσεων, όπως παράνομη διακίνηση ναρκωτικών, όπλων και εκρηκτικών, πρόδρομων και ψυχοτρόπων ουσιών, τοξικών και επικίνδυνων ουσιών (ραδιενεργά και πυρηνικά υλικά, τοξικά απόβλητα κ.λ.π.), αρχαιοτήτων και πολιτιστικών αγαθών.
- Η επιτήρηση του θαλάσσιου χώρου με διενέργεια ελέγχων για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και του λαθρεμπορίου.
- Η προστασία, σε συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες, του αιγιαλού και της παραλίας, ως και των ανταλλάξιμων και δημόσιων κτημάτων, αρμοδιότητας του Υπουργείου Οικονομικών, από τις αυθαίρετες καταπατήσεις και κατασκευές επ' αυτών.

Άλλες κατηγοριοποιήσεις των ελέγχων πραγματοποιούνται σύμφωνα με :

- 1) Τους ελεγχόμενους σε : εξωτερικούς και εσωτερικούς ελέγχους. Ο εξωτερικός έλεγχος πραγματοποιείται για λογαριασμό μερών που δεν έχουν σχέση με την ελεγχόμενη επιχείρηση. Το προσωπικό αυτό είναι εξειδικευμένο, με γνώσεις και ανεξάρτητο ως προς την επιχείρηση και διεξάγεται έλεγχος κυρίως χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Ο εσωτερικός έλεγχος γίνεται για λογαριασμό της επιχείρησης από το προσωπικό σύμφωνα με τις απαιτήσεις της διοίκησης. Καλό είναι ο εσωτερικός έλεγχος να πραγματοποιείται ανά τακτά χρονικά διαστήματα καθώς έτσι ελέγχεται η όλη οικονομική δραστηριότητα της επιχείρησης.
- 2) Την έκταση ελέγχου σε : γενικούς και ειδικούς. Ο γενικός έλεγχος επεκτείνεται σε ολόκληρη τη διαχείριση μίας χρονικής περιόδου όπως είναι ο ετήσιος έλεγχος του ισολογισμού και αποτελεσμάτων χρήσης από τον ορκωτό ελεγκτή. Ο ειδικός έλεγχος πραγματοποιείται για ένα συγκεκριμένο θέμα και για πιθανή βελτίωσή του.
- 3) Τον ειδικό σκοπό σε : προληπτικούς και κατασταλτικούς. Ο προληπτικός έλεγχος γίνεται κατά τη διάρκεια της οικονομικής συναλλαγής με σκοπό την

πρόληψη λαθών, ενώ ο κατασταλτικός διενεργείται μετά την εκτέλεση της οικονομικής πράξης αποβλέποντας στην αποκάλυψη λαθών ή παραλείψεων ώστε να εντοπίζονται και να μη συσσωρεύονται.

- 4) Τη διάρκεια σε : μόνιμους ή διαρκείς, τακτικούς ή περιοδικούς και έκτακτους ή περιπτωσιακούς. Ο μόνιμος έλεγχος γίνεται συνέχεια κατά τη διάρκεια της οικονομικής χρήσης σε αντίθεση με τον τακτικό έλεγχο που διεξάγεται σε τακτά χρονικά διαστήματα μέσα στο έτος όπως μηνιαία, τριμηνιαία, εξαμηνιαία. Σε έκτακτες περιπτώσεις όπου υπάρχει κάποιος λόγος για πιθανή ανακάλυψη καταχρήσεων, αυτός που συνίσταται είναι ο έκτακτος έλεγχος.
- 5) Το πρόσωπο του ελεγκτή σε : εξωτερικούς που αναθέτονται σε ορκωτούς ελεγκτές με ανεξάρτητη και αντικειμενική γνώμη και εσωτερικούς που πραγματοποιούνται από εξαρτημένα από την επιχείρηση πρόσωπα (εσωτερικοί ελεγκτές).

2.5 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

Στην Ελλάδα η ταξινόμηση των ελεγκτών γίνεται στις εξής κατηγορίες : Εξωτερικοί ελεγκτές, Εσωτερικοί ελεγκτές και Κυβερνητικοί ελεγκτές.

1) Εξωτερικοί Ελεγκτές

Οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι ανεξάρτητο προσωπικό, δεν ανήκουν στο ανθρώπινο δυναμικό της επιχείρησης και για το λόγο αυτό συχνά αναφέρονται ως ανεξάρτητοι ή ορκωτοί ελεγκτές λογιστές. Ο ρόλος τους είναι να πραγματοποιούν τους ελέγχους των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων και να διατυπώνουν ανεπηρέστα τη γνώμη τους μέσω του πιστοποιητικού ελέγχου το οποίο δημοσιεύεται στους ισολογισμούς των επιχειρήσεων ή οργανισμών. Οι ορκωτοί ελεγκτές είναι επαγγελματίες αναγνωρισμένοι σε κάθε χώρα, με ειδική επιστημονική εκπαίδευση και γνώση στη λογιστική, ελεγκτική, οργανωτική, το εμπορικό δίκαιο και άλλους κλάδους που σχετίζονται με την οργάνωση και λειτουργία της κάθε οικονομικής μονάδας. Η άσκηση του επαγγέλματος συνδέεται στενά με συμφέροντα οικονομικά τόσο στην ιδιωτική όσο και στη δημόσια δραστηριότητα, συνεπώς οι ορκωτοί ελεγκτές πρέπει να χαρακτηρίζονται για το κύρος τους, την εχεμύθεια, την αντικειμενικότητα και το ήθος τους.

Σύμφωνα με τον κώδικα του Ν.2190/1920 οι εταιρείες που είναι υποχρεωμένες να ελέγχονται από ορκωτό ελεγκτή είναι αυτές που έχουν τη μορφή : ανώνυμης εταιρείας (Α.Ε), εταιρείας περιορισμένης ευθύνης (Ε.Π.Ε), ετερόρρυθμης κατά μετοχές εταιρείας, ομόρρυθμης και ετερόρρυθμης των οποίων όλοι οι απεριόριστα ευθυνόμενοι εταίροι είναι Α.Ε. ή Ε.Π.Ε. ή ετερόρρυθμες κατά μετοχές εταιρείες. Η κάθε οικονομική μονάδα ελέγχεται για πρώτη φορά την τρίτη χρήση και το έργο των ορκωτών ελεγκτών εκτελείται από τα μέλη του Σώματος ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.). Επιπρόσθετα από την 1/1/2002 για τις εταιρείες που επιθυμούν να υπαχθούν σε εξωτερικό έλεγχο, πρέπει τα στοιχεία των οικονομικών καταστάσεων για δύο συνεχόμενες χρήσεις να υπερβαίνουν δύο από τα εξής κριτήρια : συνολικό ενεργητικό €1.5 εκατ., κύκλος εργασιών €3.0 εκατ. και προσωπικό 50 ατόμων. Αν δεν πληρούν αυτές τις προϋποθέσεις, τότε ελέγχονται από ελεγκτές όχι ορκωτούς, αλλά απλούς αποφοίτους οικονομικών σχολών.

2) Εσωτερικοί Ελεγκτές

Οι εσωτερικοί ελεγκτές αν και ανήκουν στο προσωπικό της επιχείρησης ή του οργανισμού, πρέπει να λειτουργούν ανεξάρτητα και απαλλαγμένοι από γνώμες και επιρροές των ελεγχόμενων. Για το λόγο αυτό το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου αναφέρεται στη διοίκηση της επιχείρησης. Υποχρέωση του εσωτερικού ελεγκτή είναι να επιθεωρεί τον αποτελεσματικό σχεδιασμό του συστήματος ελέγχου και να αξιολογεί την αποτελεσματική λειτουργία του. Ο εσωτερικός έλεγχος αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη αξία καθώς η επιχείρηση ελέγχεται συστηματικά εκ των έσω και υπάρχει η δυνατότητα ανακάλυψης γεγονότων που μπορούν να αναφερθούν στα ανώτερα ιεραρχικά επίπεδα επηρεάζοντας έτσι τις μελλοντικές αποφάσεις και επιλογές για την πορεία της επιχείρησης ή του οργανισμού.

Στη χώρα μας έχει συσταθεί το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (ΕΙΕΕ) το οποίο ιδρύθηκε το 1985 στην Αθήνα και είναι ο μοναδικός διαπιστευμένος φορέας και συνδεδεμένο μέλος του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών των Η.Π.Α. Το ΕΙΕΕ είναι ο επαγγελματικός φορέας ο οποίος προάγει την εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα. Επιπλέον, παρακολουθεί τις εξελίξεις του επαγγέλματος ούτως ώστε να καταθέτει εμπειριστατωμένα και έγκαιρα προτάσεις στους αρμόδιους φορείς που θα ενισχύσουν σημαντικά τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου και το ρόλο των εσωτερικών ελεγκτών στις επιχειρήσεις.

3) Κυβερνητικοί Ελεγκτές

Περιλαμβάνονται οι φορολογικοί ελεγκτές, οι ελεγκτές του Ελεγκτικού Συνεδρίου, οι ελεγκτές Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης και το Συμβούλιο Επιθεώρησης Ελέγχου Δημόσιας Διοίκησης.

Ιδιαίτερη σημασία έχει λάβει ο ρόλος του φορολογικού ελεγκτή τα τελευταία χρόνια καθώς από μία διαδικασία που ανήκε στους δημόσιους υπαλλήλους έχει ανατεθεί πια σε ιδιωτικές ελεγκτικές εταιρείες, βοηθώντας έτσι στο άνοιγμα του κλάδου. Ο φορολογικός ελεγκτής πρέπει να είναι ενήμερος για το ισχύον φορολογικό καθεστώς και τις διατάξεις ώστε να είναι σε θέση να ελέγχει τα τηρούμενα λογιστικά βιβλία, τα στοιχεία των επιχειρήσεων και να επαληθεύει το περιεχόμενο των δηλώσεων που υποβλήθηκαν ή να καθορίζει τις φορολογικές υποχρεώσεις εκείνων που δεν υπέβαλαν δηλώσεις.

2.6 ΣΩΜΑ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ

Μέχρι τη σύσταση και λειτουργία του Σώματος Ορκωτών Λογιστών, δηλαδή μέχρι το έτος 1956, ο έλεγχος που προβλέπουν οι διατάξεις του κωδικ. νόμου 2190/1920 "περί ανωνύμων εταιρειών" να διενεργείται στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των ανώνυμων εταιρειών ήταν τελείως τυπικός και όλοι οι Έλληνες συγγραφείς του Εμπορικού Δικαίου είχαν αποφανθεί ότι: "ο έλεγχος της ανώνυμης εταιρείας στη Χώρα μας είναι πράξη καθαρώς τυπική, αποτελούσα ειρωνεία έναντι της Πολιτείας όσον και έναντι των μετόχων και λοιπών ενδιαφερόμενων, διότι, όπως είναι γνωστό σε όλους, στην πράξη οι διοριζόμενοι από τη Γενική Συνέλευση ελεγκτές περιορίζουν τη δράση τους στην υπογραφή της υπό του Διοικητικού Συμβουλίου ετοιμασθείσης δι' αυτούς εκθέσεως".

Η χωρίς διενέργεια ελέγχου τυπική υπογραφή της Έκθεσης Ελέγχου, από τους Ελεγκτές του κωδ. Ν. 2190/1920, οφειλόταν στο ότι οι ελεγκτές αυτοί δεν ήταν επαγγελματίες ελεγκτές και ο νόμος δεν απαιτούσε κανένα προσόν, με αποτέλεσμα να διορίζονταν ελεγκτές πρόσωπα οποιουδήποτε επαγγέλματος και ανεξάρτητα την μόρφωση τους. Επιπροσθέτως, οι ελεγκτές διορίζονταν και αμοίβονταν από τη

Διοίκηση της εταιρείας (αφού η Γενική Συνέλευση πάντοτε απλώς επικύρωνε την εισήγηση του Διοικητικού Συμβουλίου), τις πράξεις της οποίας καλούνταν να ελέγξουν και συνεπώς υπήρχε σοβαρή εξάρτηση του ελεγκτή από τον ελεγχόμενο.

Η Πολιτεία για να θεραπεύσει την ανωτέρω απαράδεκτη κατάσταση και να οργανώσει ουσιαστικό διαχειριστικό έλεγχο στην ανώνυμη εταιρεία, με το Ν.Δ. 3329/1955 σύστησε το Σώμα Ορκωτών Λογιστών, του οποίου η λειτουργία άρχισε την 19.11.1956 και στο οποίο, σταδιακά, ανέθεσε τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων αρχικά των μεγάλων και στην συνέχεια των μικρομεσαίων ανώνυμων εταιρειών.

Το έτος 1992, επικράτησε τελικά στην Κυβέρνηση η άποψη ότι πρέπει και στην Ελλάδα να υιοθετηθεί η μορφή οργάνωσης του ελεγκτικού επαγγέλματος που επικρατεί στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή σε εταιρείες ελεγκτών. με το Π.Δ. 226/1992 "περί συστάσεως, οργανώσεως και λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών, καθώς και περί των όρων εγγραφής σε ειδικό Μητρώο και ασκήσεως του επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή", καταργήθηκαν πολλές από τις προηγούμενες διατάξεις περί Σώματος Ορκωτών Λογιστών και ορίστηκαν, μεταξύ άλλων, «...ότι :

- Συνιστάται Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών - Σ.Ο.Ε (αργότερα μετονομάστηκε σε Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών - Σ.Ο.Ε.Λ), αποτελούμενο από επαγγελματίες ελεγκτές που απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας και εγγράφονται σε ειδικό Μητρώο, το οποίο είναι δημόσιο βιβλίο.
- Στο Ειδικό Μητρώο εγγράφονται τα ήδη υπηρετούντα μέλη του Σώματος Ορκωτών Λογιστών, καθώς και τα πρόσωπα που πληρούν τα προσόντα και τις προϋποθέσεις που καθορίζονται από το ίδιο Π.Δ.
- Τα όργανα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών είναι η Γενική Συνέλευση, το Εποπτικό Συμβούλιο, το Επιστημονικό Συμβούλιο και το Πειθαρχικό Συμβούλιο.
- Μέλη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών είναι οι Ορκωτοί Ελεγκτές που αργότερα μετονομάστηκαν "Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές", οι Επίκουροι Ορκωτοί Ελεγκτές, οι Δόκιμοι Ορκωτοί Ελεγκτές και οι Ασκούμενοι Ορκωτοί Ελεγκτές. Εισαγωγικός βαθμός είναι η βαθμίδα του Ασκούμενου Ορκωτού Ελεγκτή, στην οποία διορίζεται ο έχων ανεπίληπτο ήθος και αναμφισβήτητη αρετή και εφόσον είναι κάτοχος πτυχίου οικονομικής Πανεπιστημιακής Σχολής. Η προαγωγή στις επόμενες βαθμίδες γίνεται μετά από επιτυχείς επαγγελματικές εξετάσεις...»

Η σύσταση και η λειτουργία του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών αποβλέπει στην άσκηση του ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης των πάσης φύσεως δημοσίων

και ιδιωτικών οργανισμών και επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων, ανεξαρτήτως της νομικής τους μορφής (ιδρύματος, εταιρείας ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου), από πρόσωπα με αυξημένα επαγγελματικά προσόντα, που ασκούν το έργο τους με διαφάνεια και υπευθυνότητα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η εγκυρότητα και αξιοπιστία των πορισμάτων των διενεργουμένων ελέγχων, σύμφωνα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα Ελεγκτικά Πρότυπα και τους όρους που τίθενται από την εσωτερική και την κοινοτική νομοθεσία.

Το έτος 2003 με σχετικό νόμο συστάθηκε η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ) με σκοπό τον έλεγχο της ποιότητας των υποχρεωτικών λογιστικών ελέγχων των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, την γνωμοδότηση επί θεμάτων λογιστικής τυποποίησης, καθώς και την άσκηση εποπτείας στο ΣΟΕΛ. « Το έτος 2008 με το Ν.3693 έγινε εναρμόνιση της Ελληνικής νομοθεσίας με τις διατάξεις της Οδηγίας 2006/43/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ειδικότερα με τον νόμο αυτό ρυθμίζονται τα εξής βασικά θέματα :

- Προϋποθέσεις για την χορήγηση άδειας άσκησης του επαγγέλματος.
- Διενέργεια επαγγελματικών εξετάσεων για τον έλεγχο θεωρητικών γνώσεων και πρακτικής εφαρμογής τους.
- Απαλλαγές από επαγγελματικές εξετάσεις, πρακτική άσκηση και συνεχής εκπαίδευση.
- Τήρηση δημοσίου μητρώου των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.
- Συμμόρφωση με τις βασικές αρχές του Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας της IFAC.
- Τήρηση Διεθνών Προτύπων Ελέγχου.
- Πειθαρχική και αστική ευθύνη ».

Το ΣΟΕΛ με σχετική απόφαση του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών έχει αναλάβει την οργάνωση και την εκτέλεση των επαγγελματικών εξετάσεων για την απόκτηση της άδειας ασκήσεως του επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή (νόμιμου Ελεγκτή). Οι εξετάσεις αυτές διενεργούνται από πενταμελή Εξεταστική Επιτροπή, διοριζόμενη με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και τελούν υπό την εποπτεία και τον έλεγχο της ΕΛΤΕ. Επίσης, με Κανονιστική πράξη της ΕΛΤΕ έχει ανατεθεί στο ΣΟΕΛ η τήρηση του δημόσιου μητρώου των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.

2.6.1 ΕΡΓΟ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ

Οι ορκωτοί ελεγκτές είναι αρμόδιοι για τον τακτικό έλεγχο της οικονομικής διαχείρισης και των οικονομικών καταστάσεων των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου πλην δήμων και κοινοτήτων, των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου που εξυπηρετούν δημόσιο ή κοινωφελή σκοπό και επιχορηγούνται από το κράτος ή απολαμβάνουν προνόμια, των τραπεζών, ασφαλιστικών εταιρειών, εταιρειών επενδύσεων χαρτοφυλακίου, των Α.Ε, Ε.Π.Ε., των ετερόρρυθμων κατά μετοχές εταιρών, των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων συνδεδεμένων επιχειρήσεων. Ο ορκωτός ελεγκτής έχει καθήκον να ελέγξει τα βιβλία της επειχείρησης ή του οργανισμού, να συλλέξει τα απαραίτητα δικαιολογητικά των οικονομικών συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν και να πραγματοποιήσει τις κατάλληλες έρευνες όσον αφορά την αποθήκη, τους πελάτες, τους προμηθευτές, τις υποχρεώσεις, τα διαθέσιμα και ακίνητα ώστε να είναι σε θέση να διατυπώσει εγγράφως την υπεύθυνη γνώμη του για το αντικείμενο που καλέστηκε να φέρει εις πέρας.

2.6.2 ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΤΩΝ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ

Ο θεσμός του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή ήλθε στην Ελλάδα το 1995, ενώ με την πλήρη προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της 8ης Οδηγίας (84/253) της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν καθοριστεί τα απαιτούμενα αυξημένα προσόντα για την άσκηση του επαγγέλματος. Τα προσόντα αυτά συνοψίζονται στην άρτια θεωρητική και επαγγελματική κατάρτιση, στην ικανότητα του ελεγκτή να εφαρμόζει σωστά τις γνώσεις του στις αντίστοιχες περιπτώσεις μελέτης, στο ήθος και στην ακεραιότητα του χαρακτήρα του. Δεδομένου ότι το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών είναι μέλος της International Federation of Accountants (IFAC), από της ιδρύσεως της, παρακολουθεί και εφαρμόζει όπου είναι δυνατό στο πλαίσιο της ισχύουσας νομοθεσίας τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα. Κατά συνέπεια, το καθορισμένο από την 8η Οδηγία πλαίσιο των επαγγελματικών προσόντων, οι κανόνες ασκήσεως του Ελεγκτικού επαγγέλματος και της επαγγελματικής δεοντολογίας και το πλαίσιο των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων της IFAC, οριοθετούν ότι το επάγγελμα του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή ασκείται μέσα στο πλαίσιο διεθνών αρχών και κανόνων.

Οι θεμελιώδεις αρχές του ελεγκτικού επαγγέλματος, « όπως προσδιορίζονται στις διακηρύξεις και τα Ελεγκτικά Πρότυπα της IFAC έχουν ως εξής:

1. Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να είναι πρόσωπα με αυξημένα επαγγελματικά προσόντα. Τα αυξημένα επαγγελματικά προσόντα ορίζονται από την Οδηγία 8η 84/253 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς την οποία προσαρμόστηκε πλήρως η Ελληνική νομοθεσία, με την έγκριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την αποδοχή του Συμβουλίου της Επικράτειας.
2. Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να απολαμβάνουν πλήρους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας [Οδηγία 84/253, Π.Δ. 226/1992].
3. Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να ασκούν το έργο τους με διαφάνεια και υπευθυνότητα, ώστε να εξασφαλίζεται η εγκυρότητα και αξιοπιστία των πορισμάτων του ελέγχου [Οδηγία 84/253, Π.Δ. 226/1992].
4. Το ελεγκτικό έργο των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών ασκείται σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα και την ισχύουσα εσωτερική και Κοινοτική νομοθεσία [Π.Δ. 226/1992] ».

2.6.3 ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Το παραδοσιακό έργο των ορκωτών ελεγκτών λογιστών περιορίζεται μόνο στο ελεγκτικό έργο σύμφωνα με το άρθρο 12 του Ν. 3148/2003 σύμφωνα με το οποίο θεσπίζονται αυστηρά και εκτεταμένα ασυμβίβαστα για όλους τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές και τις ελεγκτικές εταιρείες. Σύμφωνα με το άρθρο έχουμε τα ακόλουθα :

- Δεν επιτρέπεται η πρόσληψη Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή ως συμβούλου ή υπαλλήλου σε εταιρεία που ελέγχθηκε από αυτόν κατά την τελευταία διετία πριν από την πρόσληψή του. Η απαγόρευση αίρεται εάν προηγηθεί και ολοκληρωθεί ποιοτικός έλεγχος, χωρίς επιβαρυντικό αποτέλεσμα για αυτόν που πρόκειται να προσληφθεί. Η δαπάνη βαρύνει την εταιρεία που προσλαμβάνει.
- Δεν επιτρέπεται σε ελεγκτική εταιρεία, στην οποία ανήκει ο Ορκωτός Ελεγκτής που διενεργεί έλεγχο σε επιχειρήσεις, των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (Χ.Α.Α.) ή σε θυγατρικές εταιρείες αυτών, η παροχή οποιασδήποτε υπηρεσίας ή η δημιουργία οποιασδήποτε σχέσης με τις επιχειρήσεις αυτές από την οποία προξενείτε αμοιβαιότητα συμφερόντων, όπως ενδεικτικά η :

- εκπροσώπηση της επιχείρησης προς τρίτους ή αρχές,
- συμμετοχή στη διοίκηση της εταιρείας,
- συμμετοχή σε εταιρείες, κοινοπραξίες, εργολαβίες, υπεργολαβίες ή άλλο σχήμα κοινών συμφερόντων με την επιχείρηση,
- προώθηση προϊόντων της επιχείρησης,
- τήρηση λογιστικών βιβλίων, λογιστικές υπηρεσίες,
- εκπροσώπηση προς φορολογικές ή δικαστικές αρχές, υπηρεσίες ή εργασίες εσωτερικού ελεγκτή.

2.6.4 ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ

Το Εποπτικό Συμβούλιο του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, έχοντας υπόψη τις διατάξεις του άρθρου 9 του Π.Δ. 226/1992 (ΦΕΚ Α' 120) και την από 17.4.1997 έγκριση της Γενικής Συνέλευσης του Σ.Ο.Ε.Λ. αποφασίζει και εκδίδει τον « Κανονισμό Επαγγελματικής Δεοντολογίας των μελών του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών », το κείμενο του οποίου έχει ως ακολούθως:

- i. Ο Κανονισμός έχει ως σκοπό τη διασφάλιση της ποιότητας και διαφάνειας των παρεχόμενων από τους Ορκωτούς Ελεγκτές υπηρεσιών για την προστασία τόσο του ηθικού και επαγγελματικού κύρους του Σ.Ο.Ε.Λ. και των μελών του, όσο και των νόμιμων δικαιωμάτων του κάθε ελεγχόμενου ή τρίτου που χρησιμοποιεί προαιρετικά τις υπηρεσίες αυτές.
- ii. Για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού, επιβάλλεται για κάθε Ορκωτό Ελεγκτή και κάθε άλλο μέλος του Σ.Ο.Ε.Λ. η τήρηση γενικών αρχών και κανόνων, παράλληλα με τις ειδικότερες υποχρεώσεις του που απορρέουν από άλλες διατάξεις νόμων και οδηγιών του Σ.Ο.Ε.Λ., καθώς και από τις ειδικές διατάξεις του Κανονισμού.

« Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Κανονισμού Επαγγελματικής Δεοντολογίας , ο Ορκωτός Ελεγκτής και κάθε άλλο μέλος του Σ.Ο.Ε.Λ. οφείλει :

- i. Να συμπεριφέρεται με αξιοπρέπεια έναντι των ελεγχόμενων, των συναδέλφων μελών του Σ.Ο.Ε.Λ. και των μελών των θεσμοθετημένων οργάνων του Σ.Ο.Ε.Λ. και να διαβιώνει ως τίμιος και συνετός οικογενειάρχης.

- ii. Να μην αναλαμβάνει την οποιαδήποτε ανατιθέμενη σ' αυτόν εργασία, αν δεν είναι βέβαιος ότι έχουν τηρηθεί όλες οι προϋποθέσεις και οι διαδικασίες που προβλέπονται από το νόμο, τον παρόντα Κανονισμό, τις αποφάσεις και οδηγίες του Εποπτικού Συμβουλίου, καθώς και τους εσωτερικούς κανόνες του ελεγκτικού φορέα του οποίου είναι μέλος.
- iii. Να παρέχει τις επαγγελματικές υπηρεσίες του και να προβαίνει στις επιβαλλόμενες γνωστοποιήσεις, με τρόπο αντικειμενικό, ακολουθώντας πάντοτε τα εγκεκριμένα από το Εποπτικό Συμβούλιο πρότυπα και οδηγίες.
- iv. Να τηρεί επιμελώς όλους τους κανόνες που διασφαλίζουν την ανεξαρτησία του έναντι των ελεγχόμενων.
- v. Να μην χρησιμοποιεί την ιδιότητα του Ορκωτού Ελεγκτή για την εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων του ίδιου ή προσκείμενου σ' αυτόν προσώπου.
- vi. Να μην αρνείται, να μην αναβάλλει ή εγκαταλείπει χωρίς δικαιολογημένο λόγο οποιαδήποτε ανατεθείσα σ' αυτόν εργασία.
- vii. Να μην παρέχει ανακριβή ή παραπλανητικά στοιχεία και πληροφορίες σε ελεγχόμενους και τρίτους, καθώς και στα θεσμικά ή εντεταλμένα όργανα του Σ.Ο.Ε.Λ.
- viii. Να μην δυσφημεί, απειλεί, προσβάλλει ή εκβιάζει ελεγχόμενους, συναδέλφους, ελεγκτικούς φορείς ή όργανα του Σ.Ο.Ε.Λ.
- ix. Να μην ανταγωνίζεται με τρόπο αθέμιτο άλλα μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ. ή ελεγκτικούς φορείς και να μην επιδιώκει την προσέλκυση ή διατήρηση εργασιών με μη διαφανή μέσα.
- x. Να προστατεύει το κύρος του θεσμού του Σ.Ο.Ε.Λ. και των οργάνων του, καθώς και των αποφάσεων και οδηγιών του Εποπτικού Συμβουλίου και να μην συγκαλύπτει οποιαδήποτε παράβαση του παρόντος κανονισμού που περιήλθε σε γνώση του ».

2.6.5 ΠΑΡΟΧΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Σύμφωνα με το άρθρο 3 του Κανονισμού Επαγγελματικής Δεοντολογίας για τις διατάξεις περί παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών, παραθέτονται τα ακόλουθα :

- i. Ο Ορκωτός Ελεγκτής οφείλει να παρέχει τις επαγγελματικές υπηρεσίες του κατά τρόπο που να διασφαλίζει τη νομιμότητα στην παροχή των υπηρεσιών του αυτών και την εγκυρότητα της εκφραζόμενης απ' αυτόν επαγγελματικής γνώμης. Συνεπώς είναι υποχρεωμένος, παράλληλα με τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας και τον Κανονισμό, να τηρεί τα ελεγκτικά πρότυπα και τις αρχές και οδηγίες που ακολουθεί το Σ.Ο.Ε.Λ. και να βασίζεται στην επαγγελματική εργασία που διεξήγαγε ο ίδιος ή άλλα μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ. με τη δική του επίβλεψη και ευθύνη.
- ii. Ο Ορκωτός Ελεγκτής δικαιούται να χρησιμοποιεί βοηθούς για την παροχή των επαγγελματικών υπηρεσιών του, έχοντας ο ίδιος την ευθύνη για την εργασία που εκτέλεσαν οι βοηθοί του, τους οποίους υποχρεούται να επιβλέπει και να αναθέτει σ' αυτούς μόνο τις εργασίες που κρίνει ότι είναι σε θέση να εκτελέσουν ικανοποιητικά.
- iii. Απαγορεύεται στον Ορκωτό Ελεγκτή να χρησιμοποιεί ως βοηθούς οποιαδήποτε πρόσωπα που δεν είναι εγγεγραμμένα στα μητρώα του Σ.Ο.Ε.Λ. Η απαγόρευση αυτή δεν αποκλείει τη χρησιμοποίηση ειδικού εμπειρογνώμονα σε αντικείμενα ελέγχου ή άλλων εργασιών που εκφεύγουν των συνήθων γνώσεων του Ορκωτού Ελεγκτή, σύμφωνα με τα οριζόμενα από τα ελεγκτικά πρότυπα και σχετικές αποφάσεις του Σ.Ο.Ε.Λ.
- iv. Σε κάθε περίπτωση, ο Ορκωτός Ελεγκτής που δεν βρίσκεται σε αναστολή ασκήσεως του επαγγέλματός του, παρέχει τις επαγγελματικές υπηρεσίες του ύστερα από σχετική εντολή ή ανάθεση του ελεγκτικού φορέα του οποίου είναι μέλος, αλλά ευθύνεται προσωπικά για την ποιότητα των υπηρεσιών και την ορθότητα του πορίσματος του.

2.6.6 ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ

Κάθε μέλος του Σ.Ο.Ε.Λ., σύμφωνα με το άρθρο 4 του Κανονισμού περί ανεξαρτησίας και αντικειμενικότητας, οφείλει πάντοτε να ασκεί το ελεγκτικό έργο κατά τρόπο αντικειμενικό και ανεξάρτητο από κάθε είδους επιρροή του ελεγχόμενου. Η ανεξαρτησία αυτή είναι η κυριότερη αρχή σύμφωνα με την οποία ο ορκωτός ελεγκτής πρέπει να εκπληρώνει τις επαγγελματικές υποχρεώσεις του, καθώς με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται η απαραίτητη αξιοπιστία στις οικονομικές καταστάσεις. Η ανεξαρτησία αυτή δεν πρέπει να φαίνεται αλλά να είναι και πραγματική και να διακατέχει ολόκληρη την επαγγελματική τάξη των ελεγκτών, τονίζοντας με αυτόν τον τρόπο τη σημασία του ελεγκτικού έργου. Ο Ορκωτός Ελεγκτής που αδυνατεί να είναι ανεξάρτητος, ώστε να παρέχει μια έντιμη και αμερόληπτη γνώμη, οφείλει να μην αποδεχθεί την εργασία ή να διακόψει την ανατεθείσα σε αυτόν εργασία, αν οι υπάρχουσες συνθήκες κλονίζουν είτε την ανεξαρτησία, την αντικειμενικότητα και την προς αυτόν εμπιστοσύνη των τρίτων, είτε τις σχέσεις του με συναδέλφους μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ.

Για την μη αποδοχή ή τη διακοπή της εργασίας από τον Ορκωτό Ελεγκτή, εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις της νομοθεσίας που διέπει το Σ.Ο.Ε.Λ. και όπου συντρέχει περίπτωση, οι οριζόμενες από την παρ. 4 του πιο κάτω άρθρου 8 διαδικασίες. « Σύμφωνα με το άρθρο 4, κάθε ελεγκτικός φορέας και κάθε μέλος του Σ.Ο.Ε.Λ. οφείλει να τηρεί τους ακόλουθους κανόνες, ώστε να εξασφαλίζει την ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητά του :

- i. Να μην παρέχει σε ελεγχόμενο άλλου είδους υπηρεσίες, εκτός από εκείνες που επιτρέπει ο νόμος και για τις οποίες αρμοδίως έχει οριστεί. Δεν είναι ασυμβίβαστη η παροχή υποδείξεων, που ανακύπτουν ως απόρροια των παρεχόμενων από Ορκωτό Ελεγκτή επαγγελματικών υπηρεσιών και σχετίζονται άμεσα με το ανατεθέν σ' αυτόν έργο. Η παροχή πρόσθετων υπηρεσιών σε ασυνήθιστη έκταση μπορεί να θεωρηθεί ότι επηρεάζει την αντικειμενικότητα του ελεγκτή.
- ii. Να μην αποφασίζει ο ίδιος σε θέματα αρμοδιότητας του ελεγχόμενου. Επίσης, πρέπει να αποφεύγει να εκφράζει την κρίση του στις επιχειρηματικές επιλογές ή αποφάσεις του ελεγχόμενου.
- iii. Να τηρεί αμερόληπτη στάση σε αντικρουόμενες απόψεις των ελεγχόμενων ή άλλων ενδιαφερομένων, εκφράζοντας χωρίς περιττούς χαρακτηρισμούς τις

- αντικειμενικές διαπιστώσεις και υποδείξεις που βασίζονται σε επιμελή εργασία του.
- iv. Να μην έχει οποιοδήποτε άμεσο ή έμμεσο οικονομικό συμφέρον με κάθε τρόπο από την πορεία των εργασιών του ελεγχόμενου ή από το πόρισμα του ελέγχου του.
 - v. Να μην αποδέχεται παρεμβάσεις του ελεγχόμενου ή τρίτων σχετικές με την εκτέλεση των καθηκόντων του.
 - vi. Να είναι ιδιαίτερα επιφυλακτικός όταν στον ελεγχόμενο εργάζονται συγγενικά ή φιλικά προς αυτόν πρόσωπα.
 - vii. Να μη δέχεται από τον ελεγχόμενο περιποιήσεις ή άλλα δώρα, που υπερβαίνουν το μέτρο της απλής φιλοφρονήσεως και φιλοξενίας στον επαγγελματικό χώρο αυτού.
 - viii. Να μη δέχεται οποιαδήποτε αμοιβή ή προμήθεια από τον ελεγχόμενο, πέραν της νόμιμου, για οποιοδήποτε λόγο, έστω και για πρόσθετες συγκεκριμένες επαγγελματικές υπηρεσίες, αν δεν έχουν τηρηθεί διαφανείς διαδικασίες για την ανάθεση, την εκτέλεση και την τιμολόγηση της κάθε συγκεκριμένης υπηρεσίας του.
 - ix. Να τηρεί αυστηρά τις κείμενες νομοθετικές διατάξεις και αποφάσεις του Εποπτικού Συμβουλίου για τα ασυμβίβαστα και τις απαγορεύσεις ως προς το επάγγελμα, καθώς και για τις διαδικασίες αποδοχής και γνωστοποίησης κάθε εργασίας ».

Ισχυρές είναι και οι απαγορεύσεις που ισχύουν για τους ορκωτούς ελεγκτές καθώς προστατεύεται με τον τρόπο αυτό η ανεξαρτησία, αντικειμενικότητα και υπόληψη του επαγγέλματος στο σύνολο :

- i. Απαγορεύεται σε Ορκωτό Ελεγκτή ή σε ελεγκτικό φορέα η με οποιοδήποτε τρόπο διαπραγμάτευση ή εκ των υστέρων μείωση της νόμιμης αμοιβής ελέγχου. Παρέκκλιση από την απαγόρευση αυτή επιτρέπεται μόνο αν συντρέχει ειδικά αιτιολογημένος λόγος και έχει ληφθεί σχετική έγκριση του Εποπτικού Συμβουλίου.
- ii. Απαγορεύεται σε Ορκωτό Ελεγκτή η ανάληψη του υποχρεωτικού από νόμο ελέγχου μιας οικονομικής μονάδας, στην οποία ο ίδιος ή μέλος της διοίκησης του ελεγκτικού φορέα του έχει διατελέσει μέσα στην τελευταία πενταετία, πριν από το διορισμό του ως τακτικού ελεγκτή της οικονομικής αυτής μονάδας είτε μέλος της διοίκησης, είτε διευθυντικό στέλεχος, είτε οικονομικός, λογιστικός ή φορολογικός σύμβουλος ή εσωτερικός ελεγκτής, με σχέση εξαρτημένης

εργασίας ή ως ελεύθερος επαγγελματίας με κύριο αντικείμενο την παροχή των πιο πάνω υπηρεσιών στην ελεγχόμενη οικονομική μονάδα.

Η απαγόρευση αυτή μπορεί να αρθεί μόνο ύστερα από ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου, που λαμβάνεται με τη σύμφωνη γνώμη του Επιστημονικού Συμβουλίου του Σ.Ο.Ε.Λ.

2.6.7 ΕΧΕΜΥΘΕΙΑ

Σύμφωνα με το άρθρο 5 του Κανονισμού, ο ορκωτός ελεγκτής πρέπει να συλλέγει τις πληροφορίες και να μην τις γνωστοποιεί σε τρίτους προς την ελεγχόμενη μονάδα καθώς υπάρχει η πιθανότητα να χρησιμοποιηθούν από υπάρχοντες ανταγωνιστές. Αναλυτικότερα « το άρθρο 5 προβλέπει :

- i. Ο Ορκωτός Ελεγκτής οφείλει να τηρεί το επαγγελματικό απόρρητο και να μην αποκαλύπτει γεγονότα ή πληροφορίες που περιήλθαν σε γνώση του κατά την εκτέλεση του έργου του, εκτός αν υπέχει τέτοια υποχρέωση από το νόμο, τα επαγγελματικά πρότυπα και τις Οδηγίες που έχουν εκδοθεί από το Εποπτικό Συμβούλιο.
- ii. Απαγορεύεται στον Ορκωτό Ελεγκτή να κάνει χρήση, για δικό του όφελος ή όφελος τρίτων, των γεγονότων και των πληροφοριών που περιήλθαν σε γνώση του κατά την εκτέλεση του έργου του, εκτός αν η αποκάλυψη των γεγονότων και των πληροφοριών είναι αναγκαία για την υπεράσπισή του απέναντι σε δικαστική αρχή ή την υποστήριξη των θέσεών του ενώπιον του Εποπτικού ή του Πειθαρχικού Συμβουλίου του Σ.Ο.Ε.Λ.
- iii. Ο Ορκωτός Ελεγκτής οφείλει να τηρεί το επαγγελματικό απόρρητο και μετά τη λήξη της παροχής των επαγγελματικών υπηρεσιών του προς οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο.
- iv. Ο Ορκωτός Ελεγκτής οφείλει να υπενθυμίζει και να ελέγχει τους βοηθούς του ως προς την υποχρέωση τηρήσεως του επαγγελματικού απορρήτου και να εξασφαλίζει κατά το δυνατόν ότι οι βοηθοί του θα τηρήσουν αυτό.
- v. Οι διατάξεις αυτού του άρθρου δεσμεύουν και τις διοικητικές και τους τεχνικούς συμβούλους του κάθε ελεγκτικού φορέα, καθώς και τα όργανα ποιοτικού ελέγχου του Σ.Ο.Ε.Λ. ».

2.6.8 ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ

Σύμφωνα με το άρθρο 6 του Κανονισμού, κάθε Ορκωτός Ελεγκτής υποχρεούται για κάθε εκτελούμενη απ' αυτόν εργασία ελέγχου να ακολουθεί τα εγκεκριμένα από το Εποπτικό Συμβούλιο ελεγκτικά πρότυπα και οδηγίες και να τηρεί σε ιδιαίτερο φάκελο, επί πέντε τουλάχιστον έτη ύστερα από την ημερομηνία εκδόσεως του Πιστοποιητικού ή Έκθεσης Ελέγχου, τα φύλλα εργασίας και λοιπά στοιχεία του συγκεκριμένου ελέγχου, τα οποία και οφείλει να παραδίδει χωρίς υπαίτια καθυστέρηση για ποιοτικό έλεγχο στο προς τούτο εντεταλμένο από το Εποπτικό Συμβούλιο όργανο του Σ.Ο.Ε.Λ. Η παράδοση αυτή γίνεται σε τόπο και σε χρόνο που ορίζονται από το Εποπτικό Συμβούλιο. Από τα περιεχόμενα στον εξεταζόμενο φάκελο ή φακέλους φύλλα εργασίας και λοιπά στοιχεία, πρέπει να αποδεικνύεται ότι κατά την εκτέλεση της συγκεκριμένης ελεγκτικής εργασίας εφαρμόστηκαν τα παραδεγμένα από το Σ.Ο.Ε.Λ. πρότυπα Ελέγχου και Εκθέσεων, καθώς και οι εκδοθείσες από το Σ.Ο.Ε.Λ. τεχνικές οδηγίες και ότι λήφθηκαν υπόψη οι διατάξεις της νομοθεσίας και του Καταστατικού, που διέπουν την ελεγχθείσα οικονομική μονάδα. Επιπλέον τα ανωτέρω φύλλα και λοιπά στοιχεία στηρίζουν επαρκώς τη γνώμη του Ορκωτού Ελεγκτή, όπως αυτή διατυπώνεται στο σχετικό Πιστοποιητικό ή Έκθεση του ελέγχου του.

Στο πλαίσιο ποιοτικού ελέγχου, τα εντεταλμένα όργανα του Σ.Ο.Ε.Λ. μπορούν να εξετάσουν και να επαληθεύσουν οποιοδήποτε άλλο στοιχείο ή πληροφορία που, κατά την κρίση τους, επιδρά στην ποιότητα και τη νομιμότητα των προσφερομένων από τον Ορκωτό Ελεγκτή και τους βοηθούς του υπηρεσιών, μη αποκλειόμενης και της επιτόπου επίσκεψης των εντεταλμένων οργάνων στα γραφεία των οικονομικών μονάδων που ελέγχθηκαν από τον Ορκωτό Ελεγκτή. Σε περίπτωση αδικαιολόγητης άρνησης μέλους του Σ.Ο.Ε.Λ. να παράσχει τα κατά τα άνω ζητούμενα πρόσθετα στοιχεία και πληροφορίες ή να διευκολύνει την επιτόπου επίσκεψη εντεταλμένου οργάνου στα γραφεία ελεγχθείσας οικονομικής μονάδας εφαρμόζονται τα αναφερόμενα πιο πάνω.

2.6.9 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥΣ ΤΟΥ Σ.Ο.Ε.Λ.

Με το άρθρο 9 του Κανονισμού Δεοντολογίας προστατεύεται η φήμη και το κύρος του Σώματος καθώς δεν επιτρέπεται η προφορική ή έγγραφη υποβάθμιση του επιστημονικού και επαγγελματικού κύρους του Σ.Ο.Ε.Λ. και των Ορκωτών Ελεγκτών ή των ελεγκτικών φορέων που είναι εγγεγραμμένοι στα οικεία Μητρώα του Σ.Ο.Ε.Λ., καθώς και ο σχολιασμός της ποιότητας των προσφερόμενων από Ορκωτούς Ελεγκτές ή ελεγκτικούς φορείς υπηρεσιών. Δεν εμπίπτει στον ανωτέρω περιορισμό η εμπιστευτική αναφορά προς το Εποπτικό Συμβούλιο ή στα απ' αυτό εντεταλμένα όργανα ποιοτικού ελέγχου. Σε αυτό το σημείο κρίνεται « αναγκαίος ο ορισμός της υποβάθμισης του επιστημονικού και επαγγελματικού κύρους του Σ.Ο.Ε.Λ. που θεωρείται :

- i. Τήρηση ή ο ισχυρισμός τήρησης ελεγκτικών ή λογιστικών αρχών και προτύπων διαφορετικών από τα παραδεχόμενα από την εθνική νομοθεσία και από το Σ.Ο.Ε.Λ.
- ii. Επανελημμένες παρεκκλίσεις από αποφάσεις και οδηγίες του Εποπτικού Συμβουλίου.
- iii. Ανάρμοστη συμπεριφορά κατά οργάνων του Σ.Ο.Ε.Λ., εκδηλούμενη με τη χρησιμοποίηση εκφράσεων ή ειρωνικών σχολίων, σε βάρος αποφάσεων και ενεργειών που εμπίπτουν στις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των οργάνων αυτών.
- iv. Απρεπής συμπεριφορά κατά οργάνου του ελεγχόμενου, κατά συναδέλφου μέλους του Σ.Ο.Ε.Λ. ή κατά της διοίκησης ελεγκτικού φορέα ».

2.7 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ

Οι επιχειρήσεις ή οι οργανισμοί οι οποίοι χρησιμοποιούν τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές έχουν να λαμβάνουν οφέλη και πλεονεκτήματα που έρχονται να αντισταθμίσουν το κόστος ανάληψης της επιλογής τους. Το βασικότερο από όλα τα

πλεονεκτήματα είναι ότι με τη βοήθεια του εξωτερικού ελέγχου βελτιώνεται συνεχώς το χρησιμοποιηθέν λογιστικό σύστημα καθώς και το σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Μέσω της διαδικασίας αυτής, παρέχονται συμβουλές στο προσωπικό εστιάζοντας σε θέματα που μπορεί να προκαλούσαν σημαντικές ανακρίβειες και συνεπώς προβάλλεται η νομιμότητα και εγκυρότητα των οικονομικών καταστάσεων.

« Τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από τη χρησιμοποίηση Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών είναι:

1. Ανώνυμες εταιρείες που προσλαμβάνουν τους Ελεγκτές τους από το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, απολαύουν των κατά το άρθρο 37α του Κ.Ν 2190/1920, «περί Ανωνύμων Εταιρειών», πλεονεκτημάτων.
2. Ο κατά τα άρθρα 40α έως 40ε του Κ.Ν 2190/1920 διατασσόμενος έλεγχος διαχείρισης των ανωνύμων εταιρειών ανατίθεται υποχρεωτικώς σε Ορκωτό ή Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές, εφόσον η ελεγχόμενη εταιρεία έχει τακτικό ελεγκτή λογιστή εκ του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών. Σε κάθε άλλη περίπτωση έχουν πλήρη εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 40α έως 40ε του Κ.Ν 2190/1920.
3. Για τις επιχειρήσεις οι οποίες υποχρεωτικώς ή προαιρετικώς χρησιμοποιούν Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή, το μετά τον έλεγχο δυνάμενο να εκδοθεί ειδικό πιστοποιητικό που αναφέρεται στο ποσό των καταβληθέντων μισθών και ημερομισθίων και στις αποδοχές εν γένει του απασχοληθέντος προσωπικού, απαλλάσσει τις επιχειρήσεις οιοδήποτε επανελέγχου επί του σημείου τούτου εκ μέρους ασφαλιστικού οργανισμού.
4. Ο Προϊστάμενος της αρμόδιας Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών, προκειμένου να καθορίσει τη φορολογική υποχρέωση των ανωνύμων εταιρειών, μπορεί να περιορισθεί και να λάβει υπ' όψη του αποκλειστικώς το παρά του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή εκδιδόμενο ειδικό πιστοποιητικό ελέγχου περί του φορολογητέου εισοδήματος της επιχείρησης, εφόσον στο εν λόγω πιστοποιητικό γίνεται ρητή μνεία ότι εκδίδεται για φορολογικούς σκοπούς και ότι κατά τον έλεγχο των οικονομικών αποτελεσμάτων ελήφθησαν υπόψη οι διατάξεις των νόμων περί φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, καθώς και οποιαδήποτε άλλη διάταξη σχετική νόμου. Στη περίπτωση αυτή, ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής οφείλει να παράσχει στον Προϊστάμενο της αρμόδιας Δ.Ο.Υ κάθε πληροφορία ή εξήγηση, την οποία το τελευταίος ήθελε ζητήσει σε σχέση με τον τρόπο τηρήσεως των βιβλίων και

στοιχείων, τις εγγραφές που έγιναν σ' αυτά και γενικώς κάθε αναγκαίο στοιχείο ή διευκρίνιση, για τον προσδιορισμό της φορολογικής ύλης ».

2.8 ΑΡΧΕΣ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ

Ο ορκωτός ελεγκτής λογιστικής εκτός από τις εξειδικευμένες γνώσεις του πάνω στα αντικείμενα της Λογιστικής, Ελεγκτικής και του Δικαίου πρέπει να συμμορφώνεται προς τον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας. Το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 200 και το αντίστοιχο Ελληνικό Πρότυπο 2200 ορίζουν ότι ο ελεγκτής πρέπει να προσαρμόζεται στις εξής αρχές :

- i. Ανεξαρτησία έκφρασης γνώμης
- ii. Ακεραιότητα, ήθος, οξεία και ταχεία αντίληψη,
- iii. Αντικειμενική κρίση, παρατηρητικότητα,
- iv. Μεθοδικότητα και επιμέλεια στην εργασία, επιμονή και υπομονή,
- v. Ευγένεια, διακριτικότητα και επαγγελματική συμπεριφορά.
- vi. Εχεμύθεια και σεβασμό των εμπιστευτικών πληροφοριών που γίνονται γνωστές κατά τη διάρκεια της εργασίας του.
- vii. Τεχνικά πρότυπα

Κεντρικό σημείο όμως της ελεγκτικής είναι η έννοια της ανεξαρτησίας και κατέχει τη μεγαλύτερη σημασία μεταξύ των αρχών καθώς πρέπει να αποτελεί πραγματική αρχή και όχι απλά να φαίνεται. Η ελεγχόμενη επιχείρηση, όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη της και συνεπώς η κοινωνία περιμένει από τον ελεγκτή μέσω της εργασίας του να προσθέσει κύρος, αξιοπιστία στις πληροφορίες των οικονομικών καταστάσεων και να παρουσιάσει την πραγματική εικόνα της επιχείρησης. Σε περίπτωση όμως που ο ορκωτός ελεγκτής δεν είναι ανεξάρτητος αυτό πλήττει το επαγγελματικό του κύρος. Πρέπει να υιοθετήσει ένα πνεύμα αμεροληψίας με την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα και να εκπληρώσει την επαγγελματική του υποχρέωση ακόμα και αν η γνώμη του είναι αντίθετη με τις επιθυμίες αυτών που το ανέθεσαν το έργο. Σε αυτό το σημείο κρίνεται αναγκαίο να τονιστεί η διαφορά μεταξύ της επαγγελματικής και προσωπικής ανεξαρτησίας. Η επαγγελματική ανεξαρτησία αναφέρεται στην ικανότητα ολόκληρης της τάξης των ελεγκτών να διατηρήσει την ανεξαρτησία της και αυτό συνδέεται καθαρά με το γεγονός ότι οι ελεγκτές πληρώνονται για το έργο τους από την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα.

Πρέπει να τηρούν αμερόληπτη στάση αλλά και να φαίνονται ότι είναι απαλλαγμένοι από οποιοδήποτε συμφέρον. Η έννοια της προσωπικής ανεξαρτησίας έγκειται στο συγκεκριμένο ορκωτό ελεγκτή και στην ανάγκη αποστασιοποίησής του από επιρροές ικανές να αλλάξουν τη γνώμη του.

Για να διασφαλιστεί η ανεξαρτησία και αντικειμενικότητα των ορκωτών ελεγκτών λογιστών έχουν θεσμοθετηθεί τα ακόλουθα :

- Οι νόμιμοι ελεγκτές και τα ελεγκτικά γραφεία έχουν υποχρέωση να διασφαλίζουν την ανεξαρτησία τους έναντι των ελεγχόμενων από αυτούς οντοτήτων και φέρουν το βάρος της απόδειξης ότι ενεργούν κατά την εκτέλεση της εργασίας τους κατά τρόπο ανεξάρτητο. Κύριο κριτήριο για την ύπαρξη της ανεξαρτησίας τους είναι η μη συμμετοχή τους, με οποιοδήποτε άμεσο ή έμμεσο τρόπο, στη λήψη αποφάσεων, που αναφέρονται στη δραστηριότητα της ελεγχόμενης οντότητας.
- Ο νόμιμος ελεγκτής ή το ελεγκτικό γραφείο έχει υποχρέωση να αρνηθεί τη διενέργεια υποχρεωτικού ελέγχου, όταν μεταξύ του νόμιμου ελεγκτή ή του ελεγκτικού γραφείου ή του δικτύου στο οποίο ανήκει και της ελεγχόμενης οντότητας υπάρχει οποιαδήποτε οικονομική, επαγγελματική ή άλλη σχέση, η οποία θα οδηγούσε έναν ενημερωμένο, αντικειμενικό και συνετό τρίτο να οδηγηθεί στο συμπέρασμα ότι διακυβεύεται η ανεξαρτησία του ελεγκτή ή του ελεγκτικού γραφείου. Σχέσεις οι οποίες θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι θέτουν σε κίνδυνο την ανεξαρτησία, είναι ιδιαίτερα η παροχή συμπληρωματικών μη ελεγκτικών υπηρεσιών.
- Στις περιπτώσεις υποχρεωτικού ελέγχου σε οντότητες δημοσίου ενδιαφέροντος, ο νόμιμος ελεγκτής ή το ελεγκτικό γραφείο έχει υποχρέωση να αρνηθεί την παροχή των υπηρεσιών του, εάν υφίστανται συνθήκες αυτοελέγχου ή ιδίου συμφέροντος.
- Ο νόμιμος ελεγκτής ή το ελεγκτικό γραφείο μπορούν να απευθύνονται εγγράφως στην ΕΛΤΕ, εκθέτοντας τα πραγματικά περιστατικά κάθε περίπτωσης, η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί ως κατάσταση που θέτει σε κίνδυνο την ανεξαρτησία του, καθώς και τα πρόσφορα μέτρα τα οποία προτίθεται να λάβει για τον περιορισμό του κινδύνου σε ανεκτό βαθμό, για τη λήψη μη δεσμευτικής γνωμάτευσης και καθοδήγησης, δεδομένου ότι η τελική κρίση περί της ανεξαρτησίας γίνεται κατά το στάδιο του ποιοτικού ελέγχου.
- Ο νόμιμος ελεγκτής ή το ελεγκτικό γραφείο έχει υποχρέωση να περιγράφει αναλυτικά, στα Φύλλα Εργασίας, όλους τους κινδύνους για την ανεξαρτησία

του, καθώς και τα μέτρα που λαμβάνει για τον περιορισμό των κινδύνων σε ανεκτό βαθμό.

- Απαγορεύεται στον ορκωτό ελεγκτή η ανάληψη ελέγχου οικονομικής μονάδας, στην οποία ο ίδιος ή μέλος της διοίκησης του ελεγκτικού φορέα έχει διατελέσει μέσα στην τελευταία πενταετία είτε μέλος της διοίκησης, είτε στέλεχος, είτε οικονομικός, λογιστικός, φορολογικός σύμβουλος ή εσωτερικός ελεγκτής, είτε ελεύθερος επαγγελματίας με αντικείμενο την παροχή των ανωτέρω υπηρεσιών. Η συγκεκριμένη απαγόρευση μπορεί να αρθεί μόνο με καλά αιτιολογημένη απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου, σύμφωνα με τη γνώμη του Σ.Ο.Ε.Λ.

Η ανεξαρτησία είναι μία σπουδαία αρχή για το ελεγκτικό έργο και συνεπώς ο ορκωτός ελεγκτής λογιστής που αδυνατεί να είναι ανεξάρτητος και να παρέχει αμερόληπτη γνώμη, οφείλει να μην αποδεχτεί την εργασία ή ακόμα και να διακόψει την εργασία στην ελεγχόμενη οικονομική μονάδα, αν κρίνει ότι οι συνθήκες που επικρατούν θέτουν σε κίνδυνο την ανεξαρτησία, την αντικειμενικότητα που πρέπει να τον διακατέχει.

2.9 ΕΥΘΥΝΗ ΕΛΕΓΚΤΗ

Ο ρόλος του ελεγκτή είναι να συγκεντρώσει και να αξιολογήσει τις λογιστικές πληροφορίες καθώς και να εκφράσει μία αντικειμενική και ανεξάρτητη γνώμη για την ποιότητα και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης μονάδας. Η όλη διαδικασία ουσιαστικά προσθέτει επιπλέον αξία στη σχέση διοίκησης και μετόχων καθώς αποτυπώνεται μία ανεπηρέαστη γνώμη που αφορά την εικόνα της επιχείρησης. Παρόλα αυτά, ο ελεγκτής οφείλει κάθε φορά να είναι προσεκτικός τόσο στην έκφραση της γνώμης του όσο και στην έκδοση του πιστοποιητικού καθώς η νομική ευθύνη έναντι του πελάτη και όσων χρησιμοποιούν το τελικό προϊόν του ελέγχου, μαζί με την πειθαρχική ευθύνη του ελεγκτή αποτελούν τους κυριότερους παράγοντες προσοχής. Οι ποινές τόσο για τις ελεγκτικές εταιρείες όσο και για τους ελεγκτές προσωπικά είναι τόσο σημαντικές έτσι ώστε τα τελευταία χρόνια έχουν καταβληθεί τεράστια χρηματικά ποσά για διακανονισμό νομικών υποθέσεων.

2.9.1 ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

Γενικά, ένας κοινός ή ο ορκωτός ελεγκτής λογιστής έχει υποχρέωση να :

- i. Ακολουθεί τα ελεγκτικά πρότυπα, τους κανόνες και τις οδηγίες του Σ.Ο.Ε.Λ.
- ii. Επιδεικνύει τις ικανότητες και την κατάρτισή σου.
- iii. Ελέγχει τους συνεργάτες του.
- iv. Απορρίπτει έναν έλεγχο που θεωρεί ότι δε μπορεί να ανταπεξέλθει.
- v. Συλλέγει, διερευνά και αξιολογεί πληροφορίες.
- vi. Ελέγχει λογιστικές καταστάσεις με ευθύτητα και καλή πίστη.

Σύμφωνα με το Νόμο 2190/1920, άρθρο 37, παρ. 3 για την ευθύνη των ελεγκτών, ορίζεται ότι η ευθύνη των ελεγκτών είναι ατομική και όχι συλλογική ακόμα και αν ο έλεγχος διενεργείται από περισσότερους ελεγκτές. Ο ελεγκτής με την εργασία του αναλαμβάνει την ευθύνη απέναντι στην επιχείρηση και σε περίπτωση παράβασης καθήκοντος, πταίσματος, ζημίας ή μη εκπλήρωση της υποχρέωσης, καταλογίζεται ευθύνη και ορίζεται η παράβαση των όρων της σύμβασης.

Ο ελεγκτής δεν μπορεί να είναι βέβαιος ότι θα ολοκληρώσει το έργο του χωρίς λάθη και παραλείψεις καθώς τα μικρά αυτά λάθη είναι μέσα στην ανθρώπινη φύση. Για αυτό που μπορεί κάποιος να τον κατηγορήσει είναι για αμέλεια, ασυνέπεια και απάτη προς τον οποιοδήποτε ενδιαφερόμενο που έχει συμφέροντα από την εξεταζόμενη επιχείρηση. Επιπλέον πρέπει να επισημανθεί ότι οι ορκωτοί ελεγκτές οι οποίοι πιστοποιούν την εικόνα της επιχείρησης, έχουν ευθύνη για την τελική τους γνώμη που δηλώνεται εγγράφως με την έκθεση και το πιστοποιητικό ελέγχου και σε περίπτωση που διαπιστωθεί εκ των υστέρων ότι οι λογιστικές καταστάσεις δεν απεικόνιζαν την πραγματικότητα, μπορούν να τροποποιήσουν το πιστοποιητικό τους δημοσιεύοντάς το σε εφημερίδα για να γίνει ευρέως γνωστή η αλλαγή που σημειώθηκε.

Με βάση το άρθρο 19 του Π.Δ. 226/92, πιθανή καταλογιζόμενη ζημία του ορκωτού ελεγκτή που μπορεί να έχει προκληθεί από τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων δεν μπορεί να είναι ανώτερη από το πενταπλάσιο του συνόλου των ετήσιων αποδοχών του Προέδρου του Αρείου Πάγου ή του συνόλου των αμοιβών του ευθυνόμενου ορκωτού ελεγκτή. Συμπεραίνοντας και από την αποζημίωση, δεν μπορεί να θεωρηθεί μεγάλο ποσό συγκριτικά με την πιθανή ζημιά που μπορεί να έχει προκαλέσει μία λάθος εκτίμηση γνώμης τόσο στους μετόχους όσο και στους τρίτους προς την επιχείρηση. Μετά την πάροδο της ζημίας και τη δημιουργία της απαίτησης, η επιχείρηση μπορεί να

παραιτηθεί από την αξίωσή της κατά των ελεγκτών ή να καταλήξει σε συμβιβασμό. Οποιαδήποτε αξίωση κατά του ελεγκτή παραγράφεται μετά από δύο έτη.

2.9.2 ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

Σύμφωνα με το νόμο 2190/1920 και τα άρθρα 63β, 63γ παρ.2 και παρ.3., ο ελεγκτής είναι υπεύθυνος τόσο για την τήρηση απόλυτης εχεμύθειας περί όσων αντιμετωπίζει κατά την άσκηση των καθηκόντων του όσο και για τον έλεγχο του προσωπικού του. Είναι εξίσου υποχρεωμένος για τη μη παράνομη θεώρηση των οικονομικών καταστάσεων και για τη δήλωση κολλημάτος διορισμού ως ελεγκτή λόγω προηγούμενης θέσης του μέσα στην επιχείρηση. Είναι υποχρεωμένος να είναι εχέμυθος σχετικά με τα όσα μαθαίνει, ανακαλύπτει κατά την άσκηση ελέγχου και η τήρηση του απορρήτου αποτελεί κυρίαρχο παράγοντα στις σχέσεις του με την επιχείρηση. Οι πληροφορίες που έρχονται στα χέρια του είναι σημαντικές για την επιβίωση της επιχείρησης και συνεπώς αποτελούν πηγή ενδιαφέροντος για τους ανταγωνιστές της. Για το λόγο αυτό τόσο ο ίδιος όσο και το βοηθητικό ελεγκτικό προσωπικό πρέπει να είναι έμπιστο και εχέμυθο.

Ο ελεγκτής έχει ποινική ευθύνη και τιμωρείται από τις διατάξεις του νόμου με φυλάκιση τριών μηνών και χρηματική αμοιβή ή μία από τις ποινές αυτές.

2.9.3 ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του Π.Δ. 226/92, στοιχειοθετείται πειθαρχική ευθύνη όταν οι ελεγκτές ασκούν πλημμελώς τα καθήκοντά τους, επιδεικνύουν ανάρμοστη συμπεριφορά συμπεριλαμβανομένου της διαπραγμάτευσης της αμοιβής τους ή προβούν σε παράβαση του κανονισμού δεοντολογίας.

Ο ελεγκτής ο οποίος έχει υποπέσει σε πειθαρχικό παράπτωμα, παραπέμπεται από το Εποπτικό Συμβούλιο στο πειθαρχικό Συμβούλιο του Σ.Ο.Ε.Λ. το οποίο αποτελείται έναν εν ενεργεία ή πρώην δικαστικό λειτουργό ως πρόεδρο, ένα μέλος του Εποπτικού

Συμβουλίου και έναν ορκωτό ελεγκτή εκλεγόμενο από τη Γενική Συνέλευση του Σώματος. Το πειθαρχικό Συμβούλιο, αφού πρώτα κρίνει την ενοχή του ελεγκτή, μπορεί να του επιβάλει την οριστική παύση, προσωρινή παύση τριών μηνών, επίπληξη είτε το χρηματικό πρόστιμο. Σε περίπτωση που το Εποπτικό Συμβούλιο κρίνει ότι το παράπτωμα είναι ελαφρύ, τότε ο ελεγκτής υφίσταται αυστηρή σύσταση και επίπληξη.

2.10 ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

Τα Ελεγκτικά Πρότυπα αποτελούν τις βασικές αρχές και παρέχουν κατευθυντήριες οδηγίες οι οποίες βοηθούν τους ελεγκτές λογιστές στη σωστή και επιτυχημένη ολοκλήρωση του ελεγκτικού έργου. Σε κάθε χώρα καθορίζονται κανονισμοί οι οποίοι διέπουν σε μικρό ή μεγάλο βαθμό τις πρακτικές που ακολουθούνται στον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων. Οι κανονισμοί αυτοί εκδίδονται από κανονιστικά ή επαγγελματικά όργανα στις χώρες που πρόκειται να εφαρμοστούν και διαφέρουν μεταξύ τους ως προς το περιεχόμενο και την έκτασή τους ανάλογα με τη χώρα όπου εφαρμόζονται. Είναι αναγκαία η ύπαρξη μιας κοινής αντίληψης ως προς το τι συνθέτει έναν επαρκή, δίκαιο και αντικειμενικό έλεγχο.

Συχνά τα ελεγκτικά πρότυπα συγχέονται με τις ελεγκτικές διαδικασίες, όμως αποτελούν διαφορετικές έννοιες. Ουσιαστικά τα ελεγκτικά πρότυπα βοηθάνε τους ελεγκτές να λειτουργούν υπό έναν ενιαίο τρόπο σε κάθε έλεγχο ενώ οι ελεγκτικές διαδικασίες είναι οι ενέργειες, δραστηριότητες ή τα στάδια που συνθέτουν την έρευνα των ελεγκτών. Τα πρότυπα είναι τα κριτήρια μέτρησης των ενεργειών αυτών και κατά επέκταση αξιολόγησης της ποιότητας της εργασίας τους.

2.10.1 ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (Ε.Ε.Π.) συντάχθηκαν από το Διοικητικό Συμβούλιο της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχου (Ε.Λ.Τ.Ε) και θεσπίστηκαν με Κανονιστική Πράξη της Ε.Λ.Τ.Ε 483/6-10-2004 (ΦΕΚ 1589), όπως επιτάσσει η ελληνική νομοθεσία (άρθρο 137 του ν.2190/1920). Τα Ε.Ε.Π. διαμορφώθηκαν σύμφωνα με τις προδιαγραφές των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants). Η εισήγηση του

Εποπτικού Συμβουλίου του Σ.Ο.Ε.Λ στις 9 Ιουνίου 2004 είχε ως αποτέλεσμα την έγκριση των προτύπων από τον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών στις 5 Οκτωβρίου και τη δημοσίευσή τους στις 22 Οκτωβρίου του 2004.

Τα Ε.Ε.Π συνθέτουν ένα ενιαίο και ολοκληρωμένο σώμα κανόνων, το οποίο εφαρμόζεται από τα μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ. για τους οικονομικούς ελέγχους, ανεξαρτήτως εάν οι έλεγχοι αυτοί είναι υποχρεωτικοί ή προαιρετικοί. Στοχεύουν στο να βοηθήσουν τους ελεγκτές να επιτελέσουν το έργο τους κατά ικανοποιητικό τρόπο ώστε να αξιολογηθεί δίκαια και αντικειμενικά.

Η Ε.Λ.Τ.Ε. είναι νομοθετικά επιβαρυνμένη με το έργο της παρακολούθησης και αξιολόγησης του έργου των ελεγκτών. Στόχος της είναι η αναβάθμιση της ποιότητας της οικονομικής πληροφόρησης στην Ελλάδα. Η επίτευξη του στόχου συνεπάγεται και την άσκηση ποιοτικού ελέγχου, ο οποίος πρέπει να διεξάγεται αμερόληπτα και αντικειμενικά. Μέσα στο στόχο της Ε.Λ.Τ.Ε εντάσσεται και η καθολική αναγνώριση και παραδοχή των Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων και για το λόγο αυτό κρίνεται σκόπιμη η παρακολούθηση των εξελίξεων στο διεθνή χώρο και η εναρμόνισή τους με τους Κανονισμούς και τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα κατηγοριοποιούνται στις εξής ενότητες :

1. Εισαγωγικά Θέματα (Ε.Ε.Π. 1100, 1110, 1120)
2. Γενικές Αρχές και Ευθύνες (Ε.Ε.Π. 2200, 2210, 2220, 2230, 2240, 2250, 2260)
3. Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση του Ελεγκτικού Κινδύνου (Ε.Ε.Π. 3300, 3310, 3315, 3320, 3330, 4400, 4401, 4402)
4. Ελεγκτική Μαρτυρία (Ε.Ε.Π. 5500, 5501, 5505, 5510, 5520, 5530, 5540, 5545, 5550, 5560, 5570, 5580)
5. Χρησιμοποίηση της Εργασίας Τρίτων (Ε.Ε.Π. 6600, 6610, 6620)
6. Ελεγκτικά Συμπεράσματα και Πιστοποιητικά (Ε.Ε.Π. 7700, 7710, 7720)
7. Εξειδικευμένοι Έλεγχοι (Ε.Ε.Π. 8800)

2.10.2 ΔΙΕΘΝΗ ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

Τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (Δ.Ε.Π.) ή International Standards of Auditing (ISAs) εκδόθηκαν το 2009 από το Συμβούλιο Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης (International Auditing and Assurance Standards Boards – IAASB) της Διεθνούς

Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants – IFAC) και αποσκοπούν στην επίτευξη ομοιόμορφης εκτέλεσης του ελεγκτικού έργου παγκοσμίως σε όφελος των χρηστών.

Τα Δ.Ε.Π. διαφέρουν από τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (Δ.Λ.Π.) καθώς τα τελευταία αποτελούν ένα σύστημα κατευθύνσεων για την επεξεργασία, τον υπολογισμό και τη σύνθεση των οικονομικών στοιχείων, τα οποία αργότερα θα αποτελέσουν τμήματα των οικονομικών καταστάσεων.

Για να γίνει κατανοητή η παγκόσμια χρήση των Δ.Ε.Π., ενδεικτικά γίνεται αναφορά στο Δ.Ε.Π. 200 "Σκοπός και Γενικές Αρχές που Διέπουν τον Έλεγχο των Οικονομικών Καταστάσεων" , σύμφωνα με το οποίο ο ελεγκτής πρέπει να προγραμματίσει και να εκτελέσει τον έλεγχο με στάση επαγγελματικού σκεπτικισμού, αναγνωρίζοντας ότι ο έλεγχος μπορεί να αποκαλύψει καταστάσεις ή συμβάντα που θα οδηγήσουν σε έρευνα κατά πόσο η οικονομική μονάδα συμμορφώνεται με τους νόμους και τους κανονισμούς. Επιπλέον ορίζεται με την παράγραφο 4 ότι ο ελεγκτής πρέπει να συμμορφώνεται με τις αρχές δεοντολογίας που έχουν αρχικά αναφερθεί όπως είναι η ανεξαρτησία, ηθική ακεραιότητα, αντικειμενικότητα, επαγγελματική επάρκεια και εμπιστευτικότητα.

2.11 ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

2.11.1 ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΕΦΑΛΑΙΑΦΟΡΑΣ

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς είναι αρμόδια για την εποπτεία της εφαρμογής των διατάξεων της νομοθεσίας για την κεφαλαιαγορά. Αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου με ίδιους πόρους και λειτουργεί αποκλειστικά με σκοπό το δημόσιο συμφέρον και λειτουργεί με ανεξαρτησία και διοικητική αυτοτέλεια. Η λειτουργία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς δεν βαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό, οι δε πόροι της προέρχονται από τέλη και εισφορές που βαρύνουν τους εποπτευόμενους φορείς. Ο προϋπολογισμός της Επιτροπής συντάσσεται από το Διοικητικό Συμβούλιο και εγκρίνεται από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών. Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς απολαύουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας, δεσμευόμενα μόνον

από το νόμο και τη συνείδησή τους και δεν εκπροσωπούν τους φορείς που τους πρότειναν. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς υποβάλλει έκθεση σχετικά με ότι έχουν κατορθώσει στον Πρόεδρο της Βουλής και στον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς καλείται τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο από την αρμόδια Επιτροπή της Βουλής, προκειμένου να την ενημερώνει για θέματα της κεφαλαιαγοράς.

Στόχος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς αποτελεί η διασφάλιση της ακεραιότητας της αγοράς, ο περιορισμός του συστημικού κινδύνου, και η προστασία του επενδυτικού κοινού με την προώθηση της διαφάνειας. Είναι αρμόδια για την έγκριση ενημερωτικών δελτίων όσον αφορά τις ανάγκες πληροφόρησης του επενδυτικού κοινού κατά τη διενέργεια δημοσίων προσφορών και την εισαγωγή κινητών αξιών σε οργανωμένη αγορά. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει την αρμοδιότητα να επιβάλλει διοικητικές κυρώσεις (επίπληξη, χρηματικό πρόστιμο, αναστολή λειτουργίας, αφαίρεση άδειας) σε εποπτευόμενα νομικά και φυσικά πρόσωπα που παραβαίνουν τη νομοθεσία για την κεφαλαιαγορά.

Στους εποπτευόμενους φορείς από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς περιλαμβάνονται οι Ανώνυμες Χρηματιστηριακές Εταιρείες και οι Ανώνυμες Εταιρείες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών, οι Ανώνυμες Εταιρείες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων, οι Ανώνυμες Εταιρείες Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου, οι Ανώνυμες Εταιρείες Επενδύσεων Ακίνητης Περιουσίας και οι Ανώνυμες Εταιρείες Επενδυτικής Διαμεσολάβησης. Οι εισηγμένες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αθηνών εποπτεύονται επίσης από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ως προς τη τήρηση της χρηματιστηριακής νομοθεσίας αναφορικά με τα θέματα νομιμότητας των πράξεων που συνδέονται με την προστασία των επενδυτών. Τα μέλη διοικητικών συμβουλίων και τα διευθυντικά στελέχη όλων των προαναφερόμενων φορέων υπόκεινται σε εποπτικές υποχρεώσεις προς την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.

Ως εθνική εποπτική αρχή, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς συνάπτει διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες με άλλες εποπτικές αρχές για την ανταλλαγή εμπιστευτικών πληροφοριών και τη συνεργασία σε θέματα της αρμοδιότητάς της. Είναι ενεργό μέλος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών της Κεφαλαιαγοράς (Committee of European Securities Regulators - C.E.S.R.) και του Διεθνούς Οργανισμού Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς - IOSCO).

2.11.2 ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΩΝ

Η εποπτεία του ελεγκτικού επαγγέλματος έχει ανατεθεί με νομοθεσία στην Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (Ε.Λ.Τ.Ε). Η Ε.Λ.Τ.Ε. ιδρύθηκε με το νόμο 3148/2003, έχει τη μορφή Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου – Ν.Π.Δ.Δ. και εποπτεύεται από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών. Ως εθνική εποπτική αρχή, συνάπτει διμερείς και πολυμερείς σχέσεις συνεργασίας με άλλες εθνικές και διεθνείς εποπτικές αρχές με σκοπό τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών. Ενημερώνεται για τις διεθνείς εξελίξεις και είναι ενεργό μέλος του European Group of Auditors' Oversight Bodies (EGAOB).

Στόχος της είναι η διασφάλιση της ποιότητας των ελεγκτικών υπηρεσιών και η ενίσχυση της αξιοπιστίας και διαφάνειας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Είναι υπεύθυνη για την εποπτεία της ορθής και αποτελεσματικής εφαρμογής των λογιστικών και ελεγκτικών προτύπων.

Αποστολή της είναι η ολοένα και μεγαλύτερη εμπιστοσύνη του επενδυτικού κοινού στη λειτουργία του ελεγκτικού και λογιστικού θεσμού στην Ελλάδα.

Η αρμοδιότητα της Ε.Λ.Τ.Ε έγκειται στο να παρακολουθεί τις ακόλουθες τρεις διακριτές περιοχές :

1. Ελεγκτικά Πρότυπα. Ελέγχει τη συμμόρφωση των νόμιμων ελεγκτών και ελεγκτικών γραφείων με τα ελεγκτικά πρότυπα καθώς επίσης και την εξασφάλιση της διενέργειας ποιοτικών ελέγχων. Είναι υπεύθυνη για την προστασία της ανεξαρτησίας και αντικειμενικότητας των νόμιμων ελεγκτών, με σκοπό τον αποτελεσματικό και ακριβοδίκαιο έλεγχο.
2. Επαγγελματική Εποπτεία. Είναι αρμόδια για τη χορήγηση, διατήρηση και ανάκληση της αδείας άσκησης επαγγέλματος των ελεγκτών και των ελεγκτικών γραφείων. Επιπλέον καθορίζει και εποπτεύει το πλαίσιο των επαγγελματικών εξετάσεων καθώς επίσης και των προγραμμάτων συνεχούς εκπαίδευσης.
3. Λογιστικά Πρότυπα. Αρμοδιότητά της είναι η εισήγηση για τη θέσπιση, εναρμόνιση, τροποποίηση των λογιστικών προτύπων και η εποπτεία για την ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή τους.

Στα πλαίσια της Ε.Λ.Τ.Ε λειτουργούν τα παρακάτω όργανα τα οποία συμβάλουν το κάθε ένα στην παρακολούθηση των ανωτέρω τμημάτων :

1. Συμβούλιο Λογιστικής Τυποποίησης (ΣΛΟΤ)

Είναι ένα πενταμελές όργανο, τριετής θητείας, με πρόεδρο έναν αντιπρόεδρο της ΕΛΤΕ και τέσσερις ειδικούς επιστήμονες ως μέλη. Ρόλος του είναι να εποπτεύει το Λογιστικό Θεσμό και είναι αρμόδιο για την εφαρμογή σταθερών και αναγνωρισμένων λογιστικών προτύπων και για την εποπτεία της αποτελεσματικής εφαρμογής τους στις ελληνικές επιχειρήσεις.

2. Συμβούλιο Ποιοτικού Ελέγχου (ΣΠΕ)

Είναι ένα επταμελές όργανο, τριετής θητείας, με πρόεδρο έναν αντιπρόεδρο της ΕΛΤΕ, ένα εν ενεργεία ή σε σύνταξη μέλος του δικαστικού σώματος ή μέλος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ή δικηγόρο, ένα Διευθυντή του Υπουργείου Ανάπτυξης, έναν ειδικό επιστήμονα – μέλος του ΣΛΟΤ, έναν εκπρόσωπο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, έναν εκπρόσωπο της Τράπεζας Ελλάδος και έναν Διευθυντή του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών. Στόχος του ΣΠΕ είναι να εποπτεύει τον ελεγκτικό θεσμό, διενεργώντας ποιοτικούς ελέγχους στις υπηρεσίες που παρέχουν οι νόμιμοι ελεγκτές και τα ελεγκτικά γραφεία. Είναι αρμόδιο για τη ρύθμιση, εξειδίκευση και εφαρμογή του πλαισίου επαγγελματικής δεοντολογίας και επαγγελματικών προτύπων.

3. Πειθαρχικό Συμβούλιο (ΠΣ)

Είναι ένα τριμελές όργανο με τριετή θητεία και αποτελείται από έναν εν ενεργεία ή σε σύνταξη δικηγόρο, ένα μέλος Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ) Α.Ε.Ι. σε αντικείμενο Λογιστικής ή εμπειρογνώμονα στο ίδιο αντικείμενο και έναν υπάλληλο του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών. Συγκροτήθηκε το Νοέμβριου του 2006 και είναι υπεύθυνο για το σύστημα πειθαρχικής διαδικασίας και του πειθαρχικού ελέγχου των νόμιμων ελεγκτών και των ελεγκτικών γραφείων. Ουσιαστικά παρακολουθεί με σκοπό την τήρηση των κανόνων δεοντολογίας, κρίνει κάθε παράβαση και όπου θεωρεί σκόπιμο επιβάλλει κυρώσεις. Σύμφωνα με σχετικό παράρτημα του Π.Δ. 226/1992, οι ποινές που επιβάλλονται είναι σύσταση, επίπληξη, πρόστιμο μέχρι €50.000, προσωρινή αναδτολή άσκησης του επαγγέλματος μέχρι ένα έτος ή οριστική διαγραφή από τα μητρώα του Σ.Ο.Ε.Λ.

2.11.3 ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΟΓΙΣΤΩΝ

Η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών (International Federation of Accountants – I.F.A.C.) ιδρύθηκε στις 7 Οκτωβρίου 1977 στο 11^ο Παγκόσμιο Συνέδριο Λογιστών το οποίο έλαβε χώρα στη Γερμανία. Το 1977 ξεκίνησε τη δράση της με 63 ιδρυτικά μέλη από 51 χώρες και σήμερα περιλαμβάνει 167 μέλη και συνεργάτες σε 127 χώρες παγκοσμίως. Καθιερώθηκε για να ενισχύσει το παγκόσμιο επάγγελμα της λογιστικής προς το δημόσιο συμφέρον μέσω :

1. Ανάπτυξης υψηλής ποιότητας διεθνών προτύπων στον έλεγχο οικονομικών καταστάσεων.
2. Διευκόλυνσης της συνεργασίας μεταξύ των οργανισμών – μελών.
3. Παροχής συνεργασίας με άλλους διεθνείς οργανισμούς.
4. Λειτουργίας της ομοσπονδίας ως διεθνής εκπρόσωπος για το επάγγελμα της λογιστικής.

Από το πρώτο συνέδριο το 1977 αναπτύχθηκε ένα πρόγραμμα 12 σημείων (12 – point program) για να κατευθύνει το προσωπικό και το συμβούλιο IFAC για τα πέντε πρώτα χρόνια, πολλά στοιχεία εκ των οποίων είναι σχετικά με τη σημερινή λειτουργία.

1. Ανάπτυξη καταστάσεων που χρησιμεύουν ως οδηγίες για διεθνείς και ελεγκτικές πρακτικές.
2. Καθιέρωση των βασικών αρχών που πρέπει να συμπεριληφθούν στον κώδικα ηθικής οποιουδήποτε σώματος μελών της IFAC.
3. Καθορισμός των απαιτήσεων και ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την κατάρτιση του λογιστή.
4. Συλλογή, ανάλυση, έρευνα των πληροφοριών για τη διαχείριση δημόσιων πρακτικών λογιστικής ώστε να βοηθηθούν οι επαγγελματίες στην εφαρμογή των πρακτικών τους.
5. Αξιολόγηση, ανάπτυξη της διαχείρισης οικονομικών ή τεχνικών και διαδικασιών.
6. Ανάλυση για έρευνα άλλων μελετών που παρέχουν αξία στους λογιστές, όπως για νομικά στοιχεία υποχρεώσεων της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.
7. Ενθάρρυνση στενότερων σχέσεων με τους χρήστες οικονομικών καταστάσεων, συμπεριλαμβανομένων των προπαρασκευαστών, συνδικάτων, οικονομικών οργάνων, κλάδων και του κράτους.
8. Διατήρηση καλών σχέσεων με τις περιφερειακές οργανώσεις και εξεύρεση δυνατότητας για την ανάπτυξη νέων περιφερειακών οργανώσεων.

9. Καθιέρωση διαρκής επικοινωνίας μεταξύ των μελών του IFAC μέσω του IFAC Newsletter.
10. Οργάνωση και προώθηση της ανταλλαγής τεχνικών πληροφοριών και εκπαιδευτικού υλικού.
11. Οργάνωση και διεύθυνση διεθνές συνεδρίου λογιστών κάθε πέντε χρόνια.
12. Επιδίωξη για επέκταση των μελών του IFAC.

2.11.4 ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

Το Συμβούλιο της I.F.A.C. έχοντας ως κατεύθυνση την επίτευξη της αποστολής του έχει αναθέσει στην μόνιμη Επιτροπή Διεθνών Ελεγκτικών Πρακτικών (International Auditing Practices Committee – I.A.P.C.) την επεξεργασία και την έκδοση Προτύπων και Οδηγιών για τον έλεγχο και τις συναφείς υπηρεσίες. Η επιτροπή αυτή αναθέτει σε μία υποεπιτροπή την κατάρτιση σχεδίων ελεγκτικών οδηγιών, η οποία εξετάζει σχετικές πληροφορίες, εισηγήσεις και μελέτες που έχουν εκδοθεί από επαγγελματικές ενώσεις. Τα σχέδια αυτά υποβάλλονται στην I.A.P.C. για έγκριση και μέσω των προτύπων και των οδηγιών αυτών θα επιτευχθεί ομοιομορφία στους ελέγχους και στις συναφείς υπηρεσίες, με διεθνή αποδοχή. Το 2002 η I.A.P.C. ανασυγκροτήθηκε σε International Auditing and Assurance Standards Board – I.A.A.S.B.

Τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα – Δ.Ε.Π. (International Standards on Auditing – ISAs) περιέχουν βασικές αρχές και ουσιαστικές διαδικασίες για την εφαρμογή τους στον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων.

2.11.5 ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΡΚΩΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ

Το Αμερικανικό Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών – Α.Ι.Ο.Λ. (American Institute of Certified Public Accountants – A.I.C.P.A.) ιδρύθηκε το 1887 και είναι ο εθνικός οργανισμός ορκωτών λογιστών των Η.Π.Α. ο οποίος αριθμεί 386.000 ορκωτούς ελεγκτές (CPAs) σε 128 χώρες. Είναι καθοριστική η συμβολή του στη θέσπιση και καθιέρωση ηθικών και ελεγκτικών προτύπων, χρήσιμα για τον έλεγχο ιδιωτικών εταιρειών και μη – κερδοσκοπικών οργανισμών, συνιστώντας τον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας.

Τα ελεγκτικά πρότυπα του A.I.C.P.A. είναι αποδεκτά διεθνώς και επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τη διαμόρφωση των εθνικών προτύπων. Τα πρότυπα αυτά (Generally Accepted Auditing Standards – G.A.A.S.) διακρίνονται στις ακόλουθες κατηγορίες :

1. Γενικά Πρότυπα (General Standards)

- Ο ελεγκτής πρέπει να έχει επαγγελματική και επιστημονική κατάρτιση και εμπειρία.
- Ο ελεγκτής κατά τη διάρκεια του ελεγκτικού έργου πρέπει να παραμείνει ανεξάρτητος και ανεπηρέαστος ώστε να εξασφαλιστεί μία ακριβοδίκαιη εικόνα της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.
- Ο ελεγκτής πρέπει να χαρακτηρίζεται από επαγγελματική επιμέλεια κατά τη διάρκεια του ελέγχου και τη σύνταξη της έκθεσης – πιστοποιητικό ελέγχου.

2. Πρότυπα Ελεγκτικής Εργασίας (Standards of Fieldwork)

- Η ελεγκτική εργασία πρέπει να προγραμματίζεται ορθολογικά και το ελεγκτικό προσωπικό να ελέγχεται αποτελεσματικά.
- Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου πρέπει να μελετάται και να ελέγχεται η αποτελεσματικότητά του, αποτελώντας τη βάση για τον έλεγχο.
- Το αποδεικτικό υλικό πρέπει να είναι επαρκές, κατάλληλο και να έχει εξασφαλιστεί με ποικίλες μεθόδους όπως μέσω παρατηρήσεων, ερωτημάτων, επιβεβαιώσεων και απογραφής, ώστε να παρέχει την αντικειμενικότητα και αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.

3. Πρότυπα Έκθεσης Πορίσματος Ελέγχου (Standards of Reporting)

- Η έκθεση ελέγχου πρέπει να αναφέρει ότι η κατάρτιση και παρουσίαση των λογιστικών καταστάσεων της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας διέπεται από τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές.
- Η έκθεση ελέγχου πρέπει να αναφέρει ότι έχουν χρησιμοποιηθεί οι ίδιες λογιστικές αρχές στην παρούσα και στην προηγούμενη χρήση.
- Το προσάρτημα, όπου παρουσιάζονται υποσημειώσεις, πρέπει να θεωρείται ικανοποιητικό εκτός εάν ο ελεγκτής διατυπώνει διαφορετική γνώμη.
- Η έκθεση πρέπει να περιλαμβάνει είτε τη γνώμη του ελεγκτή σχετικά με την αντικειμενικότητα και αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων, είτε τους σαφείς λόγους για τους οποίους δεν εκφράζει γνώμη. Αναλαμβάνει την ευθύνη του ως προς τον έλεγχο και παρέχεται σαφής ένδειξη του χαρακτήρα του ελέγχου που πραγματοποιήθηκε.

2.11.6 ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΩΝ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΩΝ

Η Επιτροπή Αξιών και Χρηματιστηρίων των Η.Π.Α (Securities and Exchange Commission – S.E.C.) είναι μία ανεξάρτητη, δικαστική αρχή. Δημιουργήθηκε το 1934 με εφαρμογή του Νόμου περί Αξιών (Section 4 of the Securities Exchange Act) για να επαναφέρει την εμπιστοσύνη του επενδυτή στις αγορές, παρέχοντας τόσο στους επενδυτές όσο και στις αγορές αξιόπιστες πληροφορίες και ξεκάθαρους κανόνες για σωστές και ακριβείς συναλλαγές. Η επιτροπή αυτή είναι υπεύθυνη για την προστασία των συμφερόντων των επενδυτών και του κοινού, απαιτώντας από τις εταιρείες που προσφέρουν αξιόγραφα σε δημόσια πώληση να αποκαλύπτουν πλήρως τα χρηματοοικονομικά στοιχεία τους. Επιπλέον είναι αρμόδια για την αποτροπή της κακής παρουσίασης, της εξαπάτησης και της διατήρησης δίκαιων και αποδοτικών αγορών.

Σήμερα η S.E.C. είναι αρμόδια για τη διαχείριση επτά σημαντικών νόμων οι οποίοι είναι καθοριστικοί στη βιομηχανία αξιών και σε χρηματοοικονομικά θέματα : Securities Act του 1933, Securities Exchange Act του 1934, Trust Indenture Act του 1939, Investment Company Act του 1940, Investment Advisers Act του 1940, Sarbanes–Oxley Act του 2002, Credit Rating Agency Reform Act του 2006.

2.12 ΣΤΑΔΙΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Το έργο του ελεγκτή είναι απαιτητικό και για να είναι αποτελεσματικό και αποδοτικό χρειάζεται μία συστηματική και σύνθετη εργασία. Πρόκειται για τα στάδια της ελεγκτικής διαδικασίας που αφορούν το σύνολο των ενεργειών του ελεγκτή που απαιτούνται για το σωστό έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων. Οι ενέργειες αυτές αναφέρονται τόσο στη διάρκεια της χρήσης, δηλαδή πριν τη σύνταξη των λογιστικών καταστάσεων, όσο και στο τέλος της χρήσης. Τα στάδια της ελεγκτικής διαδικασίας είναι τα ακόλουθα :

- i. Προκαταρκτική Εργασία. Στο στάδιο αυτό γίνεται μία πρώτη επαφή του ελεγκτή με την επιχείρηση που θα ελέγξει και συλλέγει στοιχεία. Ενημερώνεται για τον κλάδο στον οποίο ανήκει, τη νομική μορφή, οργανωτική δομή και τις δραστηριότητές της. Επιπλέον εξετάζονται οι σχέσεις της επιχείρησης με άλλες οικονομικές μονάδες, τη διοίκησή της καθώς και ελέγχεται και το λογιστικό της

- σύστημα. Ο ελεγκτής στα πλαίσια γνωριμίας του με την επιχείρηση, μπορεί να ζητήσει και να συγκεντρώσει το καταστατικό, τους εσωτερικούς κανονισμούς λειτουργίας και τα πρακτικά συνεδριάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου και των Γενικών Συνελεύσεων. Σημαντικό είναι να πραγματοποιηθούν και έλεγχοι επιτόπου στην επιχείρηση προκειμένου να διαπιστωθεί ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί σε καθημερινές διαδικασίες.
- ii. Αξιολόγηση του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου. Στο στάδιο αυτό αποτυπώνεται το σύστημα εσωτερικού ελέγχου και αξιολογείται η αποτελεσματικότητά του. Στόχος είναι η ενημέρωση του ελεγκτή για τον τρόπο λειτουργίας του εσωτερικού συστήματος μέσω μελέτης των αντίστοιχων εγχειριδίων ή μέσω υποβολής ερωτήσεων στους χειριστές του συστήματος σχετικά με τη ροή των λειτουργιών για τις οποίες είναι υπεύθυνοι. Ο ελεγκτής οφείλει να εκτιμήσει την ικανότητα των τμημάτων του εσωτερικού ελέγχου στο κατά πόσο περιορίζουν τη δημιουργία σφαλμάτων ή παραβάσεων. Πρέπει να υπάρχει ένα αξιόπιστο σύστημα εσωτερικού ελέγχου το οποίο να αποτελεί τη βάση για τον έλεγχο της οικονομικής μονάδας.
- iii. Έλεγχοι Τεκμηρίωσης – Έλεγχοι Πιστότητας. Το στάδιο αυτό υπάρχει για να βοηθήσει τον ελεγκτή να προβεί σε άμεσες επαληθευτικές διαδικασίες ακόμα και αν η επιχείρηση διαθέτει ένα ισχυρό σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία, ο ελεγκτής γνωρίζει τις τυχόν αποκλίσεις λειτουργίας του συστήματος από τις προδιαγραφές του και προσδιορίζει το βαθμό σημαντικότητάς του. Σε κρίσιμες περιοχές όπου η πιθανότητα σφαλμάτων ή αποκλίσεων είναι μεγάλη τότε αναμένονται αναλυτικές ελεγκτικές διαδικασίες.
- iv. Αξιολόγηση Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου. Ο ελεγκτής στο στάδιο αυτό είναι ικανός, αφού έχει μελετήσει και επαληθεύσει τη λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, να αξιολογήσει το σύστημα και το βαθμό εμπιστοσύνης του. Ανάλογα με το βαθμό αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητάς του, εξαρτάται και η έκταση των ελέγχων που θα ακολουθήσουν.
- v. Ολοκλήρωση Έργου. Ο ελεγκτής συγκεντρώνει όλο το υλικό από την εργασία του και αξιολογεί την αντικειμενικότητα των οικονομικών καταστάσεων. Ερευνά επίσης την ύπαρξη μεταγενέστερων γεγονότων από τη σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, τα οποία μπορεί να επηρεάσουν την εικόνα της επιχείρησης και σκοπίμως δεν έχουν αποτυπωθεί.
- vi. Έκφραση Γνώμης. Ο ελεγκτής στο τέλος του ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων εκδίδει το πιστοποιητικό (έκθεση) ελέγχου. Στο πιστοποιητικό αυτό αναγράφεται η γνώμη του ελεγκτή, υποβάλλεται πρώτα στη Γενική Συνέλευση και εν συνεχεία δημοσιεύεται μαζί με τις οικονομικές καταστάσεις της

επιχείρησης όπως απαιτείται από τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα. Τα είδη της γνώμης του ελεγκτή είναι :

- Ανεπιφύλακτη γνώμη : Είναι η πλέον επιθυμητή από τη Διοίκηση της επιχείρησης καθώς αυξάνει την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και ταυτόχρονα βελτιώνεται η εικόνα της επιχείρησης στους μετόχους και στους επενδυτές. Η επιχείρηση εφαρμόζει πιστά τους κανόνες και τις αρχές του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου και οι λογιστικές καταστάσεις απεικονίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική της θέση. Τυχόν παραλείψεις που μπορεί να παρατηρήθηκαν ήταν επουσιώδεις.
- Γνώμη με Επιφύλαξη : Ο ελεγκτής δεν αμφισβητεί την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων αλλά δεν είναι βέβαιος για την καθολικότητά τους καθώς ορισμένα μεγέθη των λογιστικών καταστάσεων δεν αποδίδουν ακριβοδίκαια τα αντίστοιχα στοιχεία. Αδυνατεί ή παρεμποδίζεται από τη Διοίκηση να ασκήσει την ελεγκτική του εργασία με βάση τα ελεγκτικά πρότυπα και διαπιστώνει ότι η επιχείρηση δεν εφαρμόζει πιστά όλες τις διατάξεις του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου.
- Αντίθετη Γνώμη : Οι περιπτώσεις με αρνητική γνώμη είναι σπάνιες αφού αυτό συνεπάγεται αυτόματα δυσμενέστερες συνέπειες για τη Διοίκηση και σε μεγαλύτερο βαθμό για την εικόνα της επιχείρησης προς τους ενδιαφερόμενους. Ο ελεγκτής για να εκφράσει αρνητική γνώμη θα πρέπει να έχει διαπιστώσει μη αξιόπιστες λογιστικές καταστάσεις ή σημαντικά λογιστικά μεγέθη που δεν αντιστοιχούν στην πραγματικότητα.
- Άρνηση Έκφρασης Γνώμης : Συχνά οι ελεγκτές προσπαθούν να εξαντλήσουν όλες τις πιθανότητες ώστε να μην προβούν σε λάθος εκτίμηση εις βάρος της επιχείρησης. Για το λόγο αυτό, δεν είναι σπάνιο να αρνούνται να εκφέρουν γνώμη από το να εκφράζουν μία αρνητική. Ένας ελεγκτής για να εκφράσει άρνηση γνώμης θα πρέπει να μην έχουν ελεγχθεί σημαντικά μεγέθη της επιχείρησης όπως υποκαταστήματα εκτός έδρας, να έχουν παραβιαστεί βασικές αρχές των ελεγκτικών προτύπων ειδικότερα αυτών περί ανεξαρτησίας και αμεροληψίας είτε ο έλεγχος να είναι ανεπαρκής για οποιαδήποτε αιτία όπως μη συνεργασία εκ μέρους του πελάτη.

2.13 ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΠΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Σήμερα ο ελεγκτής για να προβεί σε έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων μιας οικονομικής μονάδας πρέπει να είναι σε θέση να συλλέξει, να διαχειριστεί και να αξιολογήσει ένα μεγάλο όγκο πληροφοριών, γεγονός που από μόνο του κάνει τη διαδικασία του ελέγχου χρονοβόρα και αντιοικονομική. Για να αντιμετωπίσουν αυτό το πρόβλημα και να μπορέσουν να διατυπώσουν την γνώμη τους, στηρίζουν τα συμπεράσματά τους στην εξέταση ενός δείγματος των λογιστικών στοιχείων που διαθέτει η οικονομική μονάδα. Χρησιμοποιώντας το δείγμα, αντί του συνόλου των στοιχείων, ο ελεγκτής αποδέχεται ένα μικρό βαθμό αβεβαιότητας στη διαμόρφωση της ελεγκτικής γνώμης.

Η δειγματοληψία είναι ουσιαστική σε όλους τους λογιστικούς ελέγχους δεδομένου ότι οι ελεγκτές προσπαθούν να συγκεντρώσουν τα επαρκή και κατάλληλα αποδεικτικά στοιχεία κατά τρόπο οικονομικά αποδοτικό. Ακόμα και αν το κόστος δεν ήταν απαγορευτικό, θα ήταν αντικειμενικά αδύνατο να αναπαραστήσει κανείς με την ίδια ακρίβεια και να παρατηρήσει την ορθότητα ή την ποιότητα του συνόλου μιας διαδικασίας κατά τον τρόπο που αυτή έχει ήδη πραγματοποιηθεί.

Η δειγματοληψία στην ελεγκτική όμως περιλαμβάνει τον κίνδυνο και την αβεβαιότητα, στοιχεία που σχετίζονται με την πιθανότητα ο ελεγκτής να καταλήξει σε λανθασμένα συμπεράσματα για τον πληθυσμό. Στην ελεγκτική δειγματοληψία υπάρχουν δύο είδη κινδύνων :

- i. Ο Κίνδυνος Δειγματοληψίας (sampling risk) : Είναι η πιθανότητα ο ελεγκτής να εξάγει ένα λανθασμένο συμπέρασμα εφαρμόζοντας τις ελεγκτικές δοκιμασίες σε ένα μικρό δείγμα και όχι στο σύνολο του πληθυσμού. Συνεπώς το δείγμα αυτό δεν είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού και οδηγεί σε παραπλανητική πληροφόρηση για το σύνολο. Ο κίνδυνος δειγματοληψίας υπάρχει σε κάθε δείγμα ανεξάρτητα του τρόπου επιλογής του, συνεπώς δεν μπορεί να εκμηδενιστεί αλλά να περιοριστεί μέσω της καλύτερης ποιότητας δείγματος. Ένας τρόπος αντιμετώπισης του κινδύνου αυτού είναι η επιλογή ενός μεγαλύτερου δείγματος, το οποίο όμως αντιστοιχεί σε μεγαλύτερο κόστος ελέγχου. Από τη στατιστική θεωρία είναι γνωστό ότι όσο μεγαλύτερο είναι το δείγμα και όσο πιο κοντά στο μέγεθος του πληθυσμού τόσο πιο ακριβές θα είναι

το αποτέλεσμα, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο τη χρησιμότητα της διαδικασίας.

- ii. Ο Μη Σχετιζόμενος με τη Δειγματοληψία Κίνδυνος (non sampling risk) : Ο κίνδυνος αυτός δεν οφείλεται στη δειγματοληψία αλλά σε άλλους παράγοντες όπως είναι η χρήση ακατάλληλων τεχνικών δειγματοληψίας και ελεγκτικών διαδικασιών, η ακατάλληλη οριοθέτηση πληθυσμού και διάφορα αθροιστικά λάθη που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Ο κίνδυνος αυτός δεν μπορεί να μετρηθεί, μπορεί όμως να περιοριστεί από τον ελεγκτή με την επίβλεψη του ελέγχου, την κατάλληλη εκπαίδευση της ομάδας ελέγχου και με την υλοποίηση προγραμμάτων επιμέρους ελέγχων, ώστε να εντοπιστεί και να περιοριστεί ο κίνδυνος εμφάνισης.

2.13.1 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑΣ

Στην Ελεγκτική χρησιμοποιούνται τρεις κατηγορίες δειγματοληψίας, οι οποίες απαιτούν τη χρήση της κρίσης του ελεγκτή για το σχεδιασμό του δείγματος και την αξιολόγηση των συμπερασμάτων. Καμία προσέγγιση δεν εξασφαλίζει την ασφάλεια του αποτελέσματος και δεν απαιτεί την ανεξάρτητη κρίση και επαγγελματική εμπειρία του ελεγκτή. Οι προσεγγίσεις δειγματοληψίας αναλύονται παρακάτω :

- i. Στατιστική Δειγματοληψία. Ο ελεγκτής χρησιμοποιεί τη στατιστική μεθοδολογία και τους νόμους των πιθανοτήτων για το σχεδιασμό του δείγματος, την επιλογή των μονάδων του, την αξιολόγηση και την εξαγωγή συμπερασμάτων για τον πληθυσμό. Ο βασικό μειονέκτημα της κατηγορίας αυτής είναι το πρόσθετο κόστος για την εκπαίδευση του βοηθητικού προσωπικού και συνεπώς οι δυσκολίες σχεδιασμού και πραγματοποίησης της δειγματοληψίας. Παρόλα αυτά, η στατιστική δειγματοληψία έχει τα ακόλουθα βασικά πλεονεκτήματα :
 - Οι ελεγκτές μπορούν να ορίσουν εκ των προτέρων την αξιοπιστία που επιθυμούν για τα αποτελέσματα του δείγματος.
 - Παρέχεται υποστήριξη στον ελεγκτή για το σχεδιασμό του δείγματος και την εύρεση του κατάλληλου μεγέθους του.
 - Βοηθάει τον ελεγκτή στη μέτρηση της επάρκειας των αποδεικτικών στοιχείων.
 - Επιτρέπει την ποσοτικοποίηση του κινδύνου της δειγματοληψίας.

- ii. Κατά Κρίση (μη Μαθηματική) Δειγματοληψία. Στη δειγματοληψία αυτή, ο ελεγκτής στηρίζει το μέγεθος του δείγματος, την ποιότητα των αποτελεσμάτων καθώς και τη μέτρηση του κινδύνου δειγματοληπτικού σφάλματος, όχι στη στατιστική θεωρία αλλά μόνο στην προσωπική επαγγελματική του κρίση, εμπειρία και ευρηματικότητα. Πρέπει να τονιστεί ότι το δείγμα δε θεωρείται αντιπροσωπευτικό ολόκληρου του συνόλου διότι περιορίζεται σε συγκεκριμένα στοιχεία του πληθυσμού και συνεπώς χρειάζονται περαιτέρω δοκιμασίες για εξαγωγή συμπερασμάτων που αφορούν τον πληθυσμό. Η μη μαθηματική κατά κρίση δειγματοληψία χρησιμοποιείται όταν ο ελεγκτής μπορεί να χρησιμοποιήσει το δείγμα για περισσότερους σκοπούς ή όταν μπορεί να σχεδιάσει ένα δείγμα με κάλυψη του πιθανού σφάλματος.
- iii. Κατά Κρίση Μαθηματική (Μη Στατιστική) Δειγματοληψία. Η επιλογή του δείγματος γίνεται τυχαία αλλά επιδιώκεται να είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού. Έχοντας αυτό ως στόχο, ο ελεγκτής επιδιώκει τα χαρακτηριστικά του δείγματος να είναι μαθηματικά ανάλογα με τα αντίστοιχα στοιχεία του πληθυσμού, επιλέγει μία κατάλληλη τεχνική επιλογής του δείγματος και ένα επαρκές μέγεθος.

2.13.2 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑΣ

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι τόσο η στατιστική όσο και η μη στατιστική μέθοδος δειγματοληψίας είναι αποδεκτές μέθοδοι για τον έλεγχο του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και κάθε μία επιλέγεται για τα δικά της πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Η τελική επιλογή πρέπει να γίνεται λαμβάνοντας υπόψην τόσο τους διάφορους προσδιοριστικούς παράγοντες όσο και το σχετικό κόστος και την αποτελεσματικότητα της κάθε μεθόδου. Οι προσδιοριστικοί παράγοντες επιλογής της κατάλληλης προσέγγισης είναι :

1. Γνώση της πιθανής περιοχής εμφάνισης σφαλμάτων
2. Μέγεθος Πληθυσμού
3. Σημαντικότητα Πληθυσμού
4. Εμπιστοσύνη στο Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου
5. Εμπιστοσύνη σε άλλες σχετικές διαδικασίες
6. Απαιτούμενη ακρίβεια των Αποτελεσμάτων του Δείγματος

7. Αναμενόμενο Σφάλμα
8. Λοιπά Χαρακτηριστικά του Πληθυσμού.

2.13.3 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Η επιλογή του δείγματος είναι καθοριστικής σημασίας καθώς πρέπει να αντιπροσωπεύει τον πληθυσμό και όλα τα στοιχεία του δείγματος να έχουν πιθανότητα επιλογής. Οι βασικές προσεγγίσεις επιλογής δείγματος είναι τέσσερις και είναι οι εξής :

1. Τυχαία Δειγματοληψία. Το δείγμα προκύπτει με βάση τους νόμους των πιθανοτήτων και κάθε στοιχείο έχει ίσες πιθανότητες με όλα τα στοιχεία του πληθυσμού να επιλεγεί τυχαία. Συνεπώς το δείγμα είναι αμερόληπτο χωρίς απαραίτητα να είναι και αντιπροσωπευτικό. Για την τυχαία επιλογή χρησιμοποιούνται μέθοδοι όπως :
 - i. Πίνακες τυχαίων Αριθμών. Αποτελεί τον ευκολότερο τρόπο τυχαίας επιλογής στοιχείων και προϋποθέτει κάθε στοιχείο του πληθυσμού να έχει ένα μοναδικό αριθμό.
 - ii. Συστηματική Επιλογή. Στη μέθοδο αυτή, διαιρείται το μέγεθος του πληθυσμού με το μέγεθος του δείγματος και υπολογίζεται το διάστημα δειγματοληψίας. Ο ελεγκτής επιλέγει τυχαία ένα στοιχείο από το διάστημα αυτό το οποίο αποτελεί και το πρώτο στοιχείο δείγματος. Τα υπόλοιπα στοιχεία υπολογίζονται με μία αριθμητική πρόοδο, με βήμα το διάστημα δειγματοληψίας. Η μέθοδος αυτή αν και χρησιμοποιείται περισσότερο στην ελεγκτική διότι είναι αρκετά εύκολη, πρέπει να τηρείται ιδιαίτερη προσοχή για τυχόν μεροληπτική επιλογή στοιχείων.
 - iii. Προγράμματα Παραγωγής Τυχαίων Αριθμών. Τα προγράμματα παραγωγής τυχαίων αριθμών περιλαμβάνονται σε ηλεκτρονικά λογιστικά φύλλα εργασίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να εξοικονομηθεί χρόνος από τους πίνακες τυχαίας επιλογής. Μπορούν να σχεδιαστούν για συγκεκριμένους πληθυσμούς ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες του δείγματος.
2. Τυχαία Υποκειμενική Δειγματοληψία. Ο ελεγκτής, με τη μέθοδο αυτή, επιλέγει τα στοιχεία από τον πληθυσμό χωρίς κάποιο κριτήριο και υποκειμενικά. Η μέθοδος αυτή προτιμάται στη μη στατιστική δειγματοληψία λόγω της εύκολης

χρήσης της, αλλά θα πρέπει να αποφεύγεται η επιλογή της στη στατιστική δειγματοληψία καθώς ο ελεγκτής δε μπορεί να υπολογίσει την πιθανότητα επιλογής ενός στοιχείου στο δείγμα.

3. Μη Πιθανοθεωρητικό Δείγμα. Πρώτη πρόσεγγιση είναι αυτή της κατευθυνόμενης δειγματοληψίας σύμφωνα με την οποία η επιλογή του δείγματος γίνεται με υποκειμενικά κριτήρια του ελεγκτή και με βάση τη μεγαλύτερη πιθανότητα ύπαρξης στοιχείων ουσιώδους σφάλματος ή παράλειψης. Σύμφωνα με τη λογική αυτή, ελέγχονται τα στοιχεία που ο ελεγκτής κρίνει απαραίτητα και θεωρεί ότι τα υπόλοιπα στοιχεία του πληθυσμού θα έχουν μικρή ή μηδενική πιθανότητα κινδύνου. Δεύτερη προσέγγιση είναι αυτή της δειγματοληψίας κατά ομάδες ή δεσμίδες, η οποία συνδέει τον αριθμό των ομάδων με την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος.
4. Στρωματοποίηση Πληθυσμού. Είναι η διαίρεση του πληθυσμού σε ομογενείς υποομάδες (στρώματα), με σκοπό τη μείωση του μεγέθους του δείγματος και συνεπώς την αύξηση της αποδοτικότητάς του. Τα ξεχωριστά δείγματα αναλύονται και τα αποτελέσματα μπορούν να αξιολογηθούν είτε χωριστά είτε να συσχετιστούν ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα για τον πληθυσμό. Σημαντικό είναι ότι οι ελεγκτές με την στρωματοποίηση μπορούν να εφαρμόσουν διαφορετικές ελεγκτικές διαδικασίες στις υποομάδες και να αξιολογήσουν έτσι και την αποδοτικότητά τους.

2.13.4 ΤΥΠΟΙ ΣΦΑΛΜΑΤΩΝ

Από στατιστικής άποψης, η δειγματοληψία ενέχει τον δειγματοληπτικό κίνδυνο και συνδέεται με την ύπαρξη σφαλμάτων. Σύμφωνα με Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 530 « Ελεγκτική Δειγματοληψία », ο δειγματοληπτικός κίνδυνος αφορά τον κίνδυνο όπου το συμπέρασμα του ελεγκτή βασιζόμενο στο δείγμα είναι διαφορετικό από το συμπέρασμα που θα προέκυπτε αν το σύνολο του πληθυσμού υποβαλλόταν στις ίδιες διαδικασίες ελέγχου. Ο δειγματοληπτικός κίνδυνος διακρίνεται σε δύο περιπτώσεις, δηλαδή σε δύο τύπους σφαλμάτων :

1. Σφάλμα Τύπου I ή Άλφα ή κίνδυνος υπερεκτίμησης του κινδύνου του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου. Στην περίπτωση αυτή, ο ελεγκτής εκτιμά ότι το επίπεδο δυσλειτουργίας των δικλίδων ασφαλείας είναι μεγαλύτερο από τα

αποτελέσματα του δείγματος, ενώ στην πραγματικότητα το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου είναι επαρκώς αποτελεσματικό. Συνεπώς ο ελεγκτής απορρίπτει μία ορθή υπόθεση.

2. Σφάλμα Τύπου ΙΙ ή Βήτα ή κίνδυνος υποεκτίμησης του κινδύνου του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου. Είναι ο κίνδυνος κατά τον οποίο τα αποτελέσματα του δείγματος υποστηρίζουν τον κίνδυνο δυσλειτουργίας των δικλείδων ασφαλείας, όταν στην ουσία ο πραγματικός κίνδυνος του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου είναι μεγαλύτερος. Ο ελεγκτής θα έπρεπε να εκτιμά σε μεγαλύτερο επίπεδο τον κίνδυνο και να πραγματοποιεί περισσότερο έλεγχο.

2.14 ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Η Ελεγκτική είναι η επιστήμη που στηρίζεται στη συγκέντρωση στοιχείων και στην αξιολόγησή τους από έναν ανεξάρτητο, εξωτερικό ελεγκτή. Η γνώμη των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών επί των οικονομικών καταστάσεων των ελεγχόμενων οικονομικών μονάδων πρέπει να βασίζεται σε αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία συγκεντρώνονται κατά τη διάρκεια του ελέγχου, ελέγχονται για την ορθότητα και την αξιοπιστία τους και αξιολογούνται προκειμένου να πιστοποιήσουν για την πραγματική οικονομική κατάσταση των ελεγχόμενων. Τα αποδεικτικά στοιχεία προκύπτουν από τα λογιστικά βιβλία αλλά και από στοιχεία εκτός της επιχείρησης. Το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων πρέπει να είναι επαρκές και κατάλληλο για την εργασία και την εξαγωγή αποτελεσμάτων από τον ελεγκτή. Η επάρκεια αυτή έχει άμεση σχέση με την ποσότητα, την ποιότητα και την αποδεικτική δύναμη των συλλεχθέντων στοιχείων. Παραθέτονται τα σημαντικότερα είδη των αποδεικτικών στοιχείων :

1. Εσωτερικός Έλεγχος. Καθοριστικό ρόλο στην έκφραση γνώμης του ελεγκτή διαδραματίζει και η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου. Το σύστημα αυτό παρέχει χρήσιμες πληροφορίες για τη γενικότερη λειτουργία του λογιστικού συστήματος και των καθημερινών διαδικασιών της οικονομικής μονάδας. Όσο πιο σωστά και ομαλά λειτουργεί το σύστημα εσωτερικού ελέγχου, τόσο λιγότερα αποδεικτικά στοιχεία χρειάζονται προκειμένου να διατυπωθεί εγγράφως η αντικειμενική γνώμη του ελεγκτή.
2. Λογιστικά Βιβλία. Παρέχουν μεγάλο όγκο αποδεικτικών στοιχείων, καθώς σε αυτά απεικονίζονται όλες οι συναλλακτικές δραστηριότητες της οικονομικής

μονάδας. Για το λόγο αυτό πρέπει να είναι στη διάθεση των ορκωτών ελεγκτών, οι οποίοι μαζί με τα λογιστικά βιβλία οφείλουν να συγκεντρώσουν και να αντίστοιχα παραστατικά που αποδεικνύουν τις καταγεγραμμένες ενέργειες. Οι οικονομικές καταστάσεις συντάσσονται με βάση τα υπόλοιπα των λογαριασμών, συνεπώς πρέπει να ενημερώνονται και να ελέγχονται συνεχώς.

3. Υπολογιστικές Εργασίες. Ο ορκωτός ελεγκτής προκειμένου να επαληθεύσει ορισμένα στοιχεία που έχουν καταχωρηθεί στα λογιστικά βιβλία της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας πρέπει να προβεί σε ορισμένους υπολογισμούς. Τέτοιες υπολογιστικές εργασίες μπορεί να είναι :
 - i. Υπολογισμός αθροίσεων των λογαριασμών
 - ii. Επαλήθευση ορθού υπολογισμού των αποσβέσεων επί των παγίων στοιχείων
 - iii. Επαλήθευση ορθού τρόπου αποτίμησης αποθεμάτων και έλεγχος χρήσης κοινής μεθόδου
 - iv. Επαλήθευση προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις και αποζημίωσης προσωπικού
 - v. Επαλήθευση αποτίμησης απαιτήσεων και υποχρεώσεων σε ξένο νόμισμα και παρακολούθηση ισοτιμιών
 - vi. Επαλήθευση ποσού οφειλόμενου φόρου εισοδήματος και αναβαλλόμενου φόρου
 - vii. Επαλήθευση υπολογισμού αποθεματικών και μερίσματος, τα οποία σχετίζονται άμεσα με τα κέρδη χρήσης.
4. Αριθμοδείκτες και Συγκρίσεις. Οι ορκωτοί ελεγκτές ξεκινώντας τον έλεγχό τους πρέπει να συλλέξουν τα υπόλοιπα των επιμέρους λογαριασμών και να τα συγκρίνουν με αυτά της προηγούμενης χρήσης, παρακολουθώντας έτσι τυχόν σημαντικές μεταβολές. Η σύγκριση αυτή πραγματοποιείται με την εξαγωγή των χρηματοοικονομικών δεικτών όπως είναι οι αριθμοδείκτες μικτού και καθαρού κέρδους, ρευστότητας, κυκλοφοριακής ταχύτητας, κερδοφορίας και δανειακής επιβάρυνσης. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται σε δείκτες που σημειώνουν σημαντική μεταβολή, θέτουν σε κίνδυνο τόσο τη βραχυχρόνια όσο και τη μακροχρόνια επιβίωση της οικονομικής μονάδας και για το λόγο αυτό είναι αναγκαίο να ερευνούνται τα αίτια μεταβολής.
5. Φυσικά Αποδεικτικά Στοιχεία. Τα στοιχεία αυτά προέρχονται με φυσική καταμέτρηση και απογραφή των περιουσιακών στοιχείων από τον ίδιο τον ορκωτό ελεγκτή στην έδρα της εξεταζόμενης οικονομικής μονάδας αλλά ακόμα και στα πιθανά υποκαταστήματά της. Η καταμέτρηση αυτή μπορεί να δώσει καλύτερα αποτελέσματα αν λάβει αιφνιδιαστική μορφή, χωρίς τυχόν

προειδοποίηση, προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη των πραγματικών περιουσιακών στοιχείων. Στην κατηγορία αυτή ανήκει η καταμέτρηση του Ταμείου, η απογραφή Αποθεμάτων και Παγίων Στοιχείων και η καταμέτρηση λοιπών περιουσιακών στοιχείων όπως είναι οι επιταγές και τα γραμμάτια.

6. Προφορικά Αποδεικτικά Στοιχεία. Κατά τη διάρκεια του ελέγχου, ο ελεγκτής υποβάλλει στους αρμόδιους της οικονομικής μονάδας πλήθος ερωτήσεων λόγω πιθανών αποριών που γεννήθηκαν μέσω της διερεύνησης των λογαριασμών. Μέσω των ερωτήσεων και των απαντήσεων που λαμβάνει, συλλέγει επιπλέον στοιχεία, ικανά να τον βοηθήσουν στον έλεγχο που διεξάγει. Οι ελεγκτές πρέπει να είναι ευγενικοί και με το ήθος που τους αντιπροσωπεύει καθώς έχουν προσληφθεί για τον έλεγχο της συγκεκριμένης οικονομικής μονάδας και οφείλουν να λειτουργούν με αυτό ως στόχο.
7. Έγγραφα Αποδεικτικά Στοιχεία. Οι ελεγκτές έχουν υποχρέωση να ζητούν έγγραφα στοιχεία από το προσωπικό της οικονομικής μονάδας. Αυτά τα στοιχεία μπορεί να αφορούν την ελεγχόμενη μονάδα όπως είναι τα παραστατικά Εσόδων – Εξόδων, ώστε να ελεγχθεί αν υπόκεινται σε φορολογία και τα Δελτία Αποστολής και Τιμολόγια, με σκοπό τον έλεγχο της αποθήκης. Στην κατηγορία των στοιχείων αυτών ανήκουν και στοιχεία που αφορούν τρίτους προς την οικονομική μονάδα όπως τα Extraits των τραπεζικών λογαριασμών, συμβάσεις με τρίτους, τίτλοι μετοχών στο χαρτοφυλάκιο, εκθέσεις εκτιμητών για τον προσδιορισμό αξίας των Παγίων Στοιχείων.
8. Αποδεικτικά Στοιχεία – Επιστολές. Οι ελεγκτές, στα πλαίσια των εργασιών τους και για την επιβεβαίωση των υπολοίπων των λογαριασμών πελατών, προμηθευτών, πιστωτών, οφείλουν να ζητούν και να λαμβάνουν επιστολές. Οι επιστολές αυτές θεωρούνται έγκυρες και αξιόπιστες διότι συντάσσονται από τους ενδιαφερόμενους προς την οικονομική μονάδα και δεν υπάρχει συμφέρον απόκρυψης στοιχείων.

2.15 ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 400, ο Ελεγκτικός Κίνδυνος είναι ο κίνδυνος που διατρέχει ο ελεγκτής να εκδώσει μία έκθεση χωρίς καμία επιφύλαξη όταν οι οικονομικές καταστάσεις περιέχουν ουσιώδεις ανακρίβειες. Καθορίζεται ότι ο ελεγκτής πρέπει να χρησιμοποιεί την επαγγελματική του κρίση και να σχεδιάσει ελεγκτικές διαδικασίες προκειμένου να εξασφαλίσει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα και να βεβαιωθεί ότι ο ελεγκτικός κίνδυνος βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα. Ο ελεγκτής οφείλει να ασκήσει την επαγγελματική του κρίση για να αξιολογήσει τον ελεγκτικό κίνδυνο και για να σχεδιάσει ελεγκτικές διαδικασίες τέτοιες που να εξασφαλίζουν τη μείωση του κινδύνου σε ένα αποδεκτά χαμηλό επίπεδο.

Σύμφωνα με το Ελληνικό Ελεγκτικό Πρότυπο 4400 « Αξιολόγηση των κινδύνων και δικλίδες ασφαλείας », ο ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίσει κατανόηση του λογιστικού συστήματος και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που να είναι επαρκής ώστε να του επιτρέψει να σχεδιάσει και να αναπτύξει μια αποτελεσματική προσέγγιση στον έλεγχο.

Σήμερα οι ελεγκτικές εταιρείες, προκειμένου να περιορίσουν την εμφάνιση του ελεγκτικού κινδύνου, επιλέγουν να δομήσουν και να κατευθύνουν το ελεγκτικό τους έργο σύμφωνα με το μοντέλο του ελεγκτικού κινδύνου το οποίο έχει τρεις παραμέτρους που συνδέονται μεταξύ τους με πολλαπλασιαστική σχέση σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 400. Οι παράμετροι αυτές είναι ο Εγγενής Κίνδυνος, ο Κίνδυνος Εσωτερικού Ελέγχου και ο Κίνδυνος Αποκάλυψης ή Εντοπισμού, οι οποίες αναλύονται εκτενέστερα παρακάτω.

Ο ελεγκτής, πέραν του ελεγκτικού κινδύνου, αντιμετωπίζει και τον Κίνδυνο Ανάληψης του Ελέγχου ο οποίος αφορά τον κίνδυνο ζημιάς ή διάβρωσης της επαγγελματικής του φήμης. Ο ελεγκτής, ακόμα και αν πραγματοποιήσει τον έλεγχο σύμφωνα με τις ελεγκτικές διαδικασίες και τα ελεγκτικά πρότυπα και αξιολογήσει ως αντικειμενικές και ακριβείς τις οικονομικές καταστάσεις που στην πραγματικότητα είναι αναξιόπιστες, θα πρέπει να αναλάβει τις ευθύνες του γεγονός που θα πλήξει το κύρος του και την επαγγελματική του υπόληψη.

2.15.1 ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Ο ελεγκτής, πριν την εκτέλεση του έργου του, θα πρέπει χρησιμοποιώντας σε μεγάλο βαθμό την κρίση του να καθορίσει το επίπεδο του ελεγκτικού κινδύνου καθώς τα χρησιμοποιούμενα ελεγκτικά πρότυπα ελέγχου δεν παρέχουν κατευθυντήριες οδηγίες για το αποδεκτό επίπεδο ελεγκτικού κινδύνου. Καθοριστικό παράγοντα στη διαδικασία αυτή έχει το μοντέλο του ελεγκτικού το οποίο είναι ένα σχεδιαστικό εργαλείο στη διαδικασία ελέγχου του υπολοίπου ενός λογαριασμού και σχετίζεται όπως προαναφέρθηκε με τις τρεις παραμέτρους όπως φαίνεται στην εξίσωση :

$$AR = IR \times CR \times DR$$

AR = ελεγκτικός κίνδυνος ή κίνδυνος των οικονομικών καταστάσεων (audit risk)

Ο ελεγκτικός κίνδυνος ορίζεται ως η πιθανότητα δημοσίευσης, εν αγνοία του ελεγκτή, οικονομικών καταστάσεων που λόγω ουσιωδών σφαλμάτων ή παραλείψεων δεν παρουσιάζουν την πραγματική εικόνα της περιουσιακής διαρθρώσεως, της οικονομικής θέσης καθώς και των αποτελεσμάτων χρήσεως της επιχείρησης, σύμφωνα με τις εφαρμοζόμενες γενικά λογιστικές αρχές και την ισχύουσα σχετική νομοθεσία.

IR = εγγενής ή ενδογενής ή σύμφυτος κίνδυνος (inherent risk)

Ο εγγενής κίνδυνος ορίζεται ως η πιθανότητα οι οικονομικές καταστάσεις να περιέχουν ουσιώδη σφάλματα, παρεκκλίσεις ή παραλείψεις λόγω της φύσης και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της ελεγχόμενης επιχείρησης ή του ελεγχόμενου στοιχείου, με βασική υπόθεση τη μη λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Δηλαδή ο κίνδυνος αυτός μετρά την επιρρέπεια των οικονομικών καταστάσεων προς τα ουσιώδη σφάλματα ή παραλείψεις, ανεξάρτητα από το εφαρμοζόμενο σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 400, ο ελεγκτής χρησιμοποιεί την κρίση του για να αποτρέψει να αξιολογήσει τις εργασίες της οικονομικής μονάδας, την ακεραιότητα, την εμπειρία και τις γνώσεις της Διοίκησης καθώς και εξωγενείς παράγοντες που επηρεάζουν τον κλάδο μέσα στον οποίο λειτουργεί η οικονομική μονάδα.

Πρέπει να τονιστεί ότι κάθε λογαριασμός ή περιουσιακό στοιχείο που ελέγχεται, κατέχει διαφορετική σημασία και πρέπει να πραγματοποιείται διαφορετική εκτίμηση του βαθμού του ελεγκτικού κινδύνου ανάλογα με την ευαισθησία του και την αντίδραση του

αποτελέσματος στις οικονομικές καταστάσεις. Πιθανοί παράγοντες που επηρεάζουν το βαθμό του ελεγκτικού κινδύνου είναι ο αρχικός έλεγχος της οικονομικής μονάδας, τα αποτελέσματα προηγούμενων ελέγχων, οι σύνθετοι λογιστικοί υπολογισμοί και συναλλαγές καθώς και οι ισχυρισμοί της Διοίκησης.

CR = κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου (control risk)

Ο κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου ορίζεται ως η πιθανότητα οι διάφοροι μηχανισμοί ή διαδικασίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου να μην καταφέρουν να εντοπίσουν ή αποτρέψουν ουσιώδη σφάλματα ή παραλείψεις στις οικονομικές καταστάσεις. Ένα καλό και αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου μειώνει την πιθανότητα εμφάνισης λαθών και κατά επέκταση του ελεγκτικού κινδύνου, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων.

Σύμφωνα με το Ελληνικό Ελεγκτικό Πρότυπο 4400, ο κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου ορίζεται ως κίνδυνος δεισλειτουργίας των δικλείδων ασφαλείας κατά τον οποίο ο ελεγκτής πρέπει να προβεί σε έναν αρχικό έλεγχο της εκτίμησης των δικλείδων για κάθε υπόλοιπο λογαριασμού ή συναλλαγή και να εξασφαλίσει τη λειτουργία τους κατά τη διάρκεια του ελέγχου.

DR = κίνδυνος μη αποκάλυψης ή κίνδυνος διαδικασιών ελέγχου ή κίνδυνος εντοπισμού, σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο (detection risk)

Ο κίνδυνος αυτός ορίζεται ως η πιθανότητα οι διαδικασίες και τα τεστ του ελέγχου να μην εντοπίσουν ή αποτρέψουν ουσιώδη σφάλματα ή παραλείψεις, με αποτελέσματα αυτά να εμφανιστούν στις οικονομικές καταστάσεις. Ο κίνδυνος μη αποκάλυψης αποτελείται από δύο κινδύνους :

1. Κίνδυνος Δειγματοληψίας, που αφορά την πιθανότητα τα αποτελέσματα του ελεγκτή από τη δειγματοληψία να μη γενικεύονται στο σύνολο του πληθυσμού. Το δείγμα είναι μη αντιπροσωπευτικό και τα συμπεράσματα είναι λανθασμένα.
2. Κίνδυνος Παραγόντων εκτός Δειγματοληψίας, σχετίζεται με το ενδεχόμενο ο ελεγκτής να χρησιμοποιήσει μη ενδεδειγμένη ελεγκτική διαδικασία και συνεπώς να καταλήξει σε παραπλανητικά αποτελέσματα, ακόμα και αν έχει ελέγξει ολόκληρο τον πληθυσμό.

Σύμφωνα με το μοντέλο του ελεγκτικού κινδύνου, καθορίζεται το επίπεδο του ελεγκτικού κινδύνου, πραγματοποιείται εκτίμηση του εγγενή κινδύνου και του κινδύνου εσωτερικού ελέγχου κάθε λογαριασμού και υπολογίζεται με βάση την εξίσωση το επίπεδο του κινδύνου αποκάλυψης. Οι εκτιμήσεις των κινδύνων μπορεί να αλλάξουν κατά τη διάρκεια του ελέγχου, οδηγώντας τον ελεγκτή στην αναθεώρηση των επιπέδων

των κινδύνων και στην τροποποίηση των δοκιμασιών ελέγχου. Αποτέλεσμα της χρήσης του μοντέλου είναι ουσιαστικά ο εντοπισμός των ελεγκτικών διαδικασιών με σκοπό τη μείωση του ελεγκτικού κινδύνου σε αποδεκτά επίπεδα. Παρόλα αυτά, ο ελεγκτής δεν πρέπει να στηρίζεται εξ ολοκλήρου στην εκτίμηση που πραγματοποιεί αλλά οφείλει να επαληθεύει τα υπόλοιπα των λογαριασμών μέσω ανεξάρτητων δοκιμασιών και να λαμβάνει υπόψην του τη σημαντικότητα του κάθε λογαριασμού στη δομή και τη σύνθεση των οικονομικών καταστάσεων. Σημαντικό είναι να σημειωθούν τα εξής :

1. Ο εγγενής κίνδυνος και ο κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου αποτελούν τον κίνδυνο της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας, εξαρτώνται από αυτήν και το περιβάλλον μέσα στο οποίο δρα και συνεπώς ο ελεγκτής δεν μπορεί να επηρεάσει τους δύο κινδύνους.
2. Υπάρχει αντίρροπη σχέση ανάμεσα στον κίνδυνο μη αποκάλυψης και στον εγγενή και εσωτερικού ελέγχου κίνδυνο. Όσο υψηλός είναι ο εγγενής κίνδυνος και ο κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου τόσο χαμηλός πρέπει να είναι ο κίνδυνος εντοπισμού ώστε να περιορίζεται ο ελεγκτικός κίνδυνος σε χαμηλά επίπεδα.
3. Όσο υψηλός είναι ο εγγενής κίνδυνος και ο κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου, τόσο περισσότερα ελεγκτικά τεκμήρια πρέπει να εξασφαλίσει ο ελεγκτής για τη διαδικασία του ελέγχου.
4. Όλα τα επίπεδα των κινδύνων εκφράζονται ποσοστιαία ή περιφραστικά.
5. Στην εφαρμοσμένη ελεγκτική, ο εγγενής κίνδυνος και ο κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου εκφράζονται ως μία μεταβλητή γνωστή ως Κίνδυνος Επέλευσης Σφάλματος ή Παράλειψης (occurrence risk).

2.16 ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Στην ελεγκτική, η έννοια της Ουσιαστικότητας (Materiality) είναι ταυτόσημη με την έννοια της Σημαντικότητας και της Σπουδαιότητας και επικεντρώνεται στη σημασία ενός στοιχείου και στη σχέση του με τον ελεγκτικό κίνδυνο. Σύμφωνα με το ελεγκτικό πρότυπο των ΗΠΑ, η ουσιαστικότητα είναι το μέγεθος μιας παράλειψης (omission) ή μιας ανακρίβειας (misstatement) της λογιστικής πληροφορίας που λόγω διαφόρων συνθηκών μπορεί να αλλάξει ή να επηρεάσει την κρίση ενός λογικού ανθρώπου που βασίζεται στην πληροφόρηση λόγω αυτής της παράλειψης ή της ανακρίβειας. Οι πληροφορίες είναι χρήσιμες τόσο στην ελεγκτική όσο και στις Κεφαλαιαγορές και με βάση κανόνα της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς των ΗΠΑ, η πληροφορία είναι ουσιαστική

όταν βοηθάει έναν συνετό επενδυτή στην απόκτηση μετοχής, εστιάζοντας σε αυτό που ο επενδυτής θέτει σε προτεραιότητα από άπψης σημαντικότητας. Σε αντιστοιχία, επειδή το περιβάλλον μέσα στο οποίο δρα μία οικονομική μονάδα είναι συνεχώς εξελισσόμενο, ο ελεγκτής καλείται χρησιμοποιώντας την κρίση του, να ορίζει κάθε φορά αυτό που είναι ουσιαστικό ανάλογα με τις παρούσες συνθήκες και τα γεγονότα.

Σύμφωνα με το ελληνικό ελεγκτικό πρότυπο 3320, η ουσιαστικότητα της πληροφόρησης αξιολογείται με βάση το αν η παράληψη ή η μη ορθή (ατελής ή λανθασμένη) πληροφόρηση είναι δυνατόν να επηρεάσει τις οικονομικές αποφάσεις που θα ληφθούν με γνώμονα τις οικονομικές καταστάσεις. Με βάση το ελληνικό ελεγκτικό πρότυπο, η ουσιαστικότητα εξαρτάται από το μέγεθος των ποσών που παρατηρείται το λάθος ή η παράλειψη σε σχέση με τις οικονομικές καταστάσεις και συνεπώς πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη έμφαση τόσο από άποψη χρόνου όσο και έκτασης των ελεγκτικών διαδικασιών σε λογιστικές πληροφορίες και στοιχεία που θεωρούνται καίρια κατά τη διαδικασία του ελέγχου. Καθοριστικό κριτήριο στην έννοια της ουσιαστικότητας είναι επίσης και ο βαθμός κατά τον οποίο το ποσό του λάθους είναι σημαντικό και καθοριστικό στις επιθυμίες και μελλοντικές αποφάσεις των ενδιαφερόμενων μερών με την οικονομική μονάδα. Για το λόγο αυτό πρέπει να πραγματοποιείται αξιολόγηση των επιπτώσεων τυχόν λαθών που εντοπίζονται από τον έλεγχο και να συνεκτιμάται η αθροιστική επίδρασή τους με τη συνολική εικόνα που παρουσιάζεται στις οικονομικές καταστάσεις καθώς και να πραγματοποιείται σύγκριση με παρελθοντικά στοιχεία και μελλοντικούς στόχους που έχουν τεθεί.

2.16.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ο ελεγκτής για την εκτίμηση της ουσιαστικότητας αξιοποιεί σε μεγάλο βαθμό την αντικειμενική κρίση του προκειμένου να ελέγξει ένα λογαριασμό ή κάποιο στοιχείο που έχει συλλέξει. Όσο πιο σημαντικός είναι ένας λογαριασμός, τόσο περισσότερα στοιχεία του λογαριασμού πρέπει να συγκεντρωθούν και να ελεγχθούν.

Για τον καθορισμό της ουσιαστικότητας πρέπει να ληφθούν υπόψη τόσο ποσοτικές όσο και ποιοτικές πτυχές. Σε ότι αφορά τα ποσοτικά χαρακτηριστικά, υπάρχει και χρησιμοποιείται συγκεκριμένη μεθοδολογία εκτίμησης και της ουσιαστικότητας σε αντίθεση με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των λανθασμένων καταχωρήσεων μικρών ποσών τα οποία μπορεί να επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό τους χρήστες των

οικονομικών καταστάσεων. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται ακόμα και σε συναλλαγές που αφορούν μικρά ποσά και μπορούν όμως να προκαλέσουν σημαντικές λογιστικές διαφορές με σοβαρές επιπτώσεις για το οικονομικό αποτέλεσμα της χρήσης. Συνεπώς μία οικονομική μονάδα μπορεί να παρουσιάζει κερδοφορία και ύστερα από μία τυχόν μικρή παραβατική συμπεριφορά, να αναγκαστεί να αντιμετωπίσει υψηλά πρόστιμα τα οποία ενδέχεται να μετατοπίσουν το αποτέλεσμα χρήσης.

Με βάση τους Thomas McKee και Eilifsen (2000), η επίδραση των ποιοτικών παραγόντων μπορεί να είναι ιδιαίτερης σημασίας και σε αυτήν την περίπτωση οι ελεγκτές πρέπει να χρησιμοποιήσουν την επαγγελματική τους κρίση. Τέτοιοι παράγοντες είναι :

1. Κίνδυνος χειρισμού κερδών (earnings manipulation)
2. Πιθανές επιδράσεις των ανακρίβειών σε τάσεις όπως η αποδοτικότητα
3. Ακρίβεια και αξιοπιστία του λογιστικού συστήματος
4. Πιθανή εξαγορά, συγχώνευση ή πώληση
5. Απειλή από δικαστικό αγώνα ή επιθεώρηση της εργασίας των ελεγκτών
6. Κίνδυνος ύπαρξης μη ανιχνευμένων ανακρίβειών
7. Ανίχνευση απάτης (fraud) σε προηγούμενες χρήσεις

Η παραπάνω λίστα περιέχει παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τον εγγενή κίνδυνο και την αξιολόγηση του κινδύνου ελέγχου. Αυτό δεν πρέπει να αποτελεί έκπληξη καθώς θα υπάρχουν παράγοντες που θα επηρεάσουν τόσο το αποτέλεσμα στις αποφάσεις των χρηστών από την ύπαρξη λανθασμένων διατυπώσεων όσο και τον κίνδυνο λανθασμένων διατυπώσεων οι οποίες δεν μπορούν να αποτραπούν ή να αποφευχθούν από το εσωτερικό σύστημα ελέγχου. Ο ελεγκτής οφείλει σε τέτοιες περιπτώσεις να εξετάσει τα αποτελέσματα των παραγόντων που ελλοχεύουν τόσο στο επίπεδο της ουσιαστικότητας όσο και στον κίνδυνο προγραμματισμού του ελέγχου.

Όλες οι οικονομικές μονάδες προσπαθούν συνεχώς για ένα σχετικά σταθερό επίπεδο ελεγκτικού κινδύνου. Έχοντας αυτόν το στόχο σε περίπτωση που χρησιμοποιείται λάθος επίπεδο ουσιαστικότητας, αυτό σημαίνει είτε ότι ο έλεγχος είναι αρκετός και επηρεάζεται η αποδοτικότητα του ελέγχου είτε περιορισμένος σε έκταση οπότε επηρεάζεται η αποτελεσματικότητα του ελέγχου. Συνεπώς στον προγραμματισμό του ελέγχου είναι ιδιαίτερα σημαντικό να πραγματοποιούνται οι κατάλληλες κρίσεις για την ουσιαστικότητα.

Σύμφωνα με το General Accounting Office (GAO), τα επίπεδα της ουσιαστικότητας μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με την κατηγορία ελέγχων. Οι ελεγκτές πρέπει να θέτουν χαμηλότερα επίπεδα ουσιαστικότητας στον έλεγχο οικονομικών καταστάσεων επιχειρήσεων που λαμβάνουν κυβερνητική βοήθεια σε αντίθεση με ελέγχους του ιδιωτικού τομέα, λόγω των ποικίλων νομικών και ρυθμιστικών απαιτήσεων και εξαιτίας της διαφάνειας και ευαισθησίας των κυβερνητικών προγραμμάτων, δραστηριοτήτων και λειτουργιών.

2.16.2 ΣΤΑΔΙΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Οι ελεγκτές πρέπει να συμπεριλαμβάνουν και να υπολογίζουν την ουσιαστικότητα σε κάθε έλεγχο. Η διαδικασία αυτή παρουσιάζει μία δυσκολία καθώς πρέπει να εκτιμηθούν ποσοτικοί και ποιοτικοί παράγοντες. Για το λόγο αυτό, η εκτίμηση της ουσιαστικότητας πραγματοποιείται με τη βοήθεια των ακόλουθων βημάτων :

1. Εκτίμηση Αρχικού Επιπέδου Ουσιαστικότητας
2. Επιμερισμός του Αρχικού Επιπέδου στα Υπόλοιπα των Λογαριασμών
3. Υπολογισμός των Πιθανών Ανακρίβειών και Σύγκριση των Συνόλων με το Αρχικό Επίπεδο Ουσιαστικότητας.

Βήμα 1^ο

Κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού του ελέγχου πραγματοποιείται η διαμόρφωση του αρχικού επιπέδου ουσιαστικότητας, χρησιμοποιώντας την επαγγελματική κρίση του ελεγκτή. Οι ελεγκτές δεν είναι υποχρεωμένοι από τα ελεγκτικά πρότυπα να ποσοτικοποιούν και να τεκμηριώνουν το αποτέλεσμα της κρίσης τους, διότι οι ελεγκτές πρώτον ασχολούνται με μία έννοια που είναι δύσκολο να προσδιοριστεί για τους διάφορους χρήστες και τις αποφάσεις τους και δεύτερον δυσκολεύονται στη συμφωνία σχετικά με το τι είναι ουσιαστικό για τη συγκεκριμένη ελεγχόμενη οικονομική μονάδα. Σε αντίθεση, υπάρχουν κάποιες ελεγκτικές εταιρείες που θεωρούν ότι με τη διαδικασία αυτή η ελεγκτική ομάδα μπορεί να σχεδιάσει αποτελεσματικότερα τον έλεγχο και να αξιολογήσει το αποτέλεσμα των ελεγκτικών διαδικασιών και για το λόγο αυτό παρέχουν λεπτομερείς ποσοτικές οδηγίες.

Στο στάδιο αυτό προσδιορίζεται ουσιαστικά το μέγιστο ποσό της ουσιαστικότητας κατά το οποίο δεν επηρεάζονται οι αποφάσεις των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων.

Πρέπει να σημειωθεί ότι το μέγεθος του ποσού είναι σχετικό, ανάλογα με τη φύση και το μέγεθος της οικονομικής μονάδας. Για την εκτίμηση του επιπέδου της ουσιαστικότητας χρησιμοποιούνται ως ποσοτικές βάσεις τα παρακάτω :

1. Σύνολο Ενεργητικού
2. Σύνολο Εσόδων
3. Καθαρά Κέρδη προ Φόρων
4. Καθαρό Κέρδος
5. Μέσος Όρος Καθαρών Κερδών προ Φόρων (των τελευταίων δύο χρόνων)

Από τα παραπάνω οικονομικά μεγέθη χρησιμοποιούνται περισσότερο το σύνολο του ενεργητικού και το σύνολο των εσόδων, καθώς μπορεί να διατυπωθεί ότι είναι μεγέθη που για μία οικονομική μονάδα δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερες μεταβολές από μία χρήση σε επόμενη χρήση, γεγονός που βοηθάει στη σταθεροποίηση της έκτασης του απαιτούμενου ελέγχου.

Σύμφωνα με τον Horatiu Rotaru, για πολλά έτη οι ελεγκτές έχουν χρησιμοποιήσει τις ποσοτικές εκτιμήσεις για να τους βοηθήσουν να προσδιορίσουν τις πιθανές συναλλαγές και τα γεγονότα. Τα επίπεδα ουσιαστικότητας ή οι ποσοτικές εκτιμήσεις της ουσιαστικότητας είναι γενικά βασισμένα στον κανόνα 5%, ο οποίος υποστηρίζει ότι οι λογικοί χρήστες οικονομικής δήλωσης δεν θα επηρεάζονταν στις αποφάσεις επένδυσής τους από μία διακύμανση στο καθαρό εισόδημα 5% ή λιγότερο.

Αναφέρθηκε παραπάνω ότι το βήμα αυτό εκτελείται σχετικά νωρίς και αυτή είναι η αιτία για πιθανές αναπροσαρμογές του εκτιμηθέντος ποσού, με βάση ποιοτικές παραμέτρους που παρατηρούνται κατά τη διάρκεια του ελεγκτικού έργου. Τέτοιες παράμετροι μπορεί να είναι οι καθοριστικές λανθασμένες καταχωρήσεις προηγούμενων χρήσεων, η δυνατότητα παράνομων ενεργειών, ποσά ικανά να επηρεάσουν την τάση των κερδών ή ποσά που δημιουργούν δυσκολία επίτευξης των προβλεπόμενων εσόδων ή κερδών.

Βήμα 2^ο

Όπως και το πρώτο στάδιο, η κατανομή του αρχικού επιπέδου ουσιαστικότητας στα υπόλοιπα των λογαριασμών πραγματοποιείται σχετικά νωρίς, κατά τη διάρκεια του ελεγκτικού έργου. Ο επιμερισμός μπορεί να γίνει είτε σύμφωνα με την κρίση του ελεγκτή είτε χρησιμοποιώντας ειδικές ποσοτικές μεθόδους. Σκοπός του σταδίου αυτού είναι η διευκόλυνση του προγραμματισμού της έκτασης των ελεγκτικών διαδικασιών για το υπόλοιπο συγκεκριμένου λογαριασμού. Σημαντικό είναι να τονιστεί ότι ο ελεγκτής

οφείλει να δίνει βαρύτητα στο μέγεθος του λογαριασμού σε σχέση με το σύνολο των οικονομικών καταστάσεων και συγκεκριμένα όσο μεγαλύτερο είναι το υπόλοιπο του λογαριασμού τόσο μεγαλύτερο πρέπει να είναι το καταλογισθέν ποσό της ουσιαστικότητας.

Βήμα 3^ο

Το τρίτο βήμα εκτελείται πριν ή κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης των ελεγκτικών τεκμηρίων και πριν το τέλος του ελεγκτικού έργου. Στο στάδιο αυτό ο ελεγκτής :

- Αθροίζει όλες τις ανακρίβειες που έχει εντοπίσει σε κάθε λογαριασμό.
- Συγκρίνει το συνολικό ύψος των ανακρίβειών με το επίπεδο της ουσιαστικότητας.
- Ενδέχεται να πραγματοποιήσει τυχόν αναθεωρήσεις της εκτίμησης της ουσιαστικότητας και τεκμηριώνει την απόφασή του.

Σε περίπτωση όπου το ύψος των συνολικών ανακρίβειών είναι μικρότερο από το αρχικό επίπεδο της ουσιαστικότητας που είχε οριστεί, τότε ο ελεγκτής μπορεί να εξάγει το αποτέλεσμα ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι αντικειμενικές και παρουσιάζουν ακριβοδίκαια την εικόνα της οικονομικής μονάδας. Σε αντίθετη περίπτωση, η οικονομική μονάδα πρέπει να προσαρμόσει κατάλληλα τις οικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με τα αποτελέσματα του ελέγχου. Λαμβάνοντας υπόψη την περίπτωση άρνησης εκ μέρους της διοίκησης, ο ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να διαφοροποιήσει το πιστοποιητικό ελέγχου εφόσον κρίνει ότι τα λάθη είναι ουσιώδους σημασίας για την απεικόνιση των οικονομικών καταστάσεων.

2.16.3 ΣΧΕΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο (ISA Section 320), υπάρχει αντίστροφη σχέση μεταξύ της ουσιαστικότητας και του ελεγκτικού κινδύνου. Όπως σημειώνεται και από τους Thomas McKee και Aasmund Eilifsen (2000), η σχέση αυτή προέρχεται κατευθείαν από τον ορισμό του ελεγκτικού κινδύνου καθώς η πιθανότητα μία άποψη να κατηγοριοποιηθεί ως μη κατάλληλη αυξάνεται (μειώνεται), αυξάνοντας (μειώνοντας) με τη σειρά της τον ελεγκτικό κίνδυνο, εάν η ουσιαστικότητα μειώνεται (αυξάνεται). Για παράδειγμα αν ο ελεγκτής μειώσει το ποσό της ουσιαστικότητας από \$1.000.000 σε \$100.000 και έχει συγκεντρώσει τον ίδιο αριθμό ελεγκτικών τεκμηρίων, τότε ο

ελεγκτικός κίνδυνος θα αυξηθεί. Αυτό συμβαίνει γιατί όταν γίνεται ο έλεγχος χωρίς επαρκή στοιχεία είναι πιο δύσκολο για τον ελεγκτή να είναι σίγουρος για την απουσία ενός χαμηλότερου επιπέδου ανακρίβειών, καθώς είναι πιο δύσκολο να εντοπιστούν. Επομένως αν ο ελεγκτής δεν πραγματοποιήσει αλλαγές στις ελεγκτικές διαδικασίες και κατά επέκταση τα ελεγκτικά τεκμήρια διατηρηθούν, τότε ο κίνδυνος να είναι λανθασμένα σίγουρος για το αποτέλεσμα θα αυξηθεί (Σφάλμα Τύπου II). Με στόχο να υπάρχει το ίδιο επίπεδο ελεγκτικού κινδύνου τόσο για επίπεδο ουσιαστικότητας \$100.000 και επίπεδο ουσιαστικότητας \$1.000.000, ο ελεγκτής πρέπει να συγκεντρώσει περισσότερα στοιχεία για πιθανές ανακρίβειες στο διάστημα από \$100.000 έως \$1.000.000.

Η συσχέτιση του ελεγκτικού κινδύνου με την ουσιαστικότητα και τα ελεγκτικά τεκμήρια οδηγεί σε καλύτερο σχεδιασμό και υλοποίηση του ελεγκτικού έργου. Με βάση τον συσχετισμό αυτό, ο ελεγκτής μπορεί να αποφασίσει αν θα στηρίξει την ελεγκτική διαδικασία με περισσότερα ελεγκτικά τεκμήρια κυρίως από ανεξάρτητες εξωτερικές πηγές, διότι υπάρχει το ενδεχόμενο είτε η εσωτερική τεκμηρίωση να έχει παραποιηθεί είτε ο εσωτερικός έλεγχος να είναι ανίσχυρος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Τα τελευταία χρόνια οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν ολοένα και μεγαλύτερο ανταγωνισμό καθώς το περιβάλλον μέσα στο οποίο υπάρχουν και δραστηριοποιούνται συνεχώς μεταβάλλεται και συνεπώς οι επιχειρήσεις για να επιβιώσουν και πολύ περισσότερο για να είναι αποδοτικές και αποτελεσματικές πρέπει να αναπτύξουν ένα αποτελεσματικό Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου. Οι διοικήσεις των επιχειρήσεων δεν είναι σε θέση να ελέγχουν άμεσα και με προσωπική επίβλεψη την απόδοση των εργαζομένων, να προστατεύουν τα περιουσιακά στοιχεία και να διευθετούν τις υποχρεώσεις της επιχείρησης, καθώς αρμοδιότητά τους είναι η λήψη αποφάσεων. Ο εσωτερικός έλεγχος έρχεται να ικανοποιήσει την ανάγκη για παροχή άμεσης και αντικειμενικής πληροφόρησης προς τη διοίκηση σχετικά με τη λειτουργία των κατάλληλων ασφαλιστικών δικλείδων. Ο άνθρωπος από τη φύση του είναι επιρρεπής σε λάθη και απάτες, επομένως στόχος είναι ο περιορισμός τους. Με λίγα λόγια, ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί ένα είδος ασφάλισης κατά των λαθών και της απάτης.

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (Institute of Internal Auditors / IIA, 2004), ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια ανεξάρτητη, αντικειμενική, διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα, οργανωμένη και σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού. Συντελεί στην επίτευξη των στόχων του οργανισμού με την υιοθέτηση μιας συστηματικής και πειθαρχημένης προσέγγισης για την εκτίμηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας διαχείρισης κινδύνου, του ελέγχου και των διαδικασιών διακυβέρνησης. Σύμφωνα με τον ορισμό του Ινστιτούτου των Αμερικάνων Ορκωτών Λογιστών (American Institute of Certified Public Accountants, AICPA), τον εσωτερικό έλεγχο αποτελούν το σχέδιο οργάνωσης και όλες οι συντονισμένες προσπάθειες, μέθοδοι και μέτρα που υιοθετούνται εντός της επιχείρησης, για τη διαφύλαξη και προστασία των περιουσιακών της στοιχείων, τον έλεγχο της ακρίβειας και αξιοπιστίας των λογιστικών στοιχείων, την προώθηση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας και την ενθάρρυνση της διατήρησης της προδιαγραφμένης επιχειρηματικής πολιτικής.

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια λειτουργία που δύναται να συμβάλλει ουσιαστικά στην αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων και κατά επέκταση στη βέλτιστη εταιρική διακυβέρνηση. Η βελτίωση των δομών της εταιρικής διακυβέρνησης μέσω της εφαρμογής διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου αυξάνει την ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης, δημιουργεί πρόσθετο πλούτο για τους μετόχους, προσθέτει αξία στις λειτουργίες της εταιρείας και μακροπρόθεσμα μεγιστοποιεί την απόδοση και την κερδοφορία της. Αξίζει να σημειώσουμε για τους στόχους αναλυτικά τα ακόλουθα :

1. Πρέπει να υπάρχουν μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου για να προστατεύουν τα φυσικά περιουσιακά στοιχεία όπως αποθέματα, μηχανήματα από κλοπή ή καταστροφή ηθελημένη ή μη καθώς επίσης και για να προστατεύουν και τα μη φυσικά περιουσιακά στοιχεία όπως λογαριασμοί πελατών, συμβάσεις, αναλυτικές καταστάσεις ημερολογίων και καθολικών.
2. Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου στοχεύει στη συλλογή και διασφάλιση αξιόπιστων πληροφοριών και στην ικανοποίηση των πληροφοριακών αναγκών των στελεχών, αναγκαίων για τη λήψη των απαραίτητων αποφάσεων.
3. Ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να ελέγχει πέρα από τα περιουσιακά στοιχεία και την πορεία των παραγωγικών συντελεστών. Πιθανή σπατάλη, υποαπασχόληση ή λάθος χρήση των παραγωγικών συντελεστών κρίνεται απαραίτητο να εμποδίζεται καθώς με αυτόν τον τρόπο επηρεάζεται η αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα της οικονομικής μονάδας.
4. Το προσωπικό της επιχείρησης οφείλει να υπακούει σε νόμους, κανονισμούς, διατάξεις και να συμμορφώνεται στις πολιτικές που επιλέγει η επιχείρηση και σύμφωνα με τις οποίες στοιχειωθετείται ο εσωτερικός έλεγχος.

3.1.1 ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Τα στοιχεία που απαρτίζουν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου επηρεάζουν ουσιαστικά και τους στόχους του συστήματος αυτού. Κύριο μέλημα του ελεγκτή είναι να διαπιστώσει τον τρόπο με τον οποίο τα στοιχεία αυτά επηρεάζουν το στόχο της αντικειμενικής και ακριβοδίκαιης απεικόνισης της οικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων στις οικονομικές καταστάσεις. Τα εν λόγω στοιχεία του εσωτερικού ελέγχου διακρίνονται στα παρακάτω συστατικά :

1. Το περιβάλλον του ελέγχου.

Το περιβάλλον μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται η οικονομική μονάδα είναι μεγάλης σημασίας καθώς επηρεάζει την ανθρώπινη συμπεριφορά, την πειθαρχία, τις ανθρώπινες αξίες και τη στάση όλων των στελεχών απέναντι στους υφιστάμενους κανόνες.

2. Την εκτίμηση των κινδύνων από την ίδια την οικονομική μονάδα.

Οι κίνδυνοι της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας μπορεί να αυξηθούν ή να μεταβληθούν λόγω ραγδαίας ανάπτυξης εργασιών, ριζικής αναδιοργάνωσης λειτουργιών, μεταβολών στο λειτουργικό περιβάλλον, επέκτασης δραστηριοτήτων σε τρίτες χώρες, νέων λογιστικών προτύπων αρχών, κανόνων ή νέων επιχειρησιακών μοντέλων ή προϊόντων. Ο ελεγκτής πρέπει να είναι σε θέση να κατανοεί τους πιθανούς κινδύνους της οικονομικής μονάδας καθώς και τον τρόπο με τον οποίο η διοίκηση αντιμετωπίζει τους κινδύνους.

3. Τους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου.

Για την αντιμετώπιση των κινδύνων που σχετίζονται με την επίτευξη των στόχων και την κατάρτιση οικονομικών καταστάσεων, πολύτιμη βοήθεια δίνουν οι μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου που αφορούν πολιτικές, μέτρα και διαδικασίες όπως είναι η μέτρηση και αξιολόγηση επιδόσεων, η επεξεργασία πληροφοριών, οι φυσικοί έλεγχοι και ο διαχωρισμός αρμοδιοτήτων, καθηκόντων και ευθυνών.

4. Τα συστήματα επικοινωνίας και πληροφόρησης.

Ο ελεγκτής πρέπει να έχει επαρκή γνώση του πληροφοριακού συστήματος που σχετίζεται με τις οικονομικές καταστάσεις και εκθέσεις και σύμφωνα με το σύστημα αυτό πρέπει να διασφαλίζεται η επαληθευσσιμότητα των συναλλαγών της επιχείρησης με τη δημιουργία και διατήρηση για κάθε συναλλαγή της ελεγκτικής αλυσίδας τεκμηρίων (audit trail). Λέγοντας πληροφοριακό σύστημα εννοούμε το λογιστικό σύστημα, τον εξοπλισμό, το λογισμικό, τις μεθόδους, αρχές, διαδικασίες, τα αρχεία πληροφοριών ακόμα και τους ανθρώπους που χειρίζονται το υπάρχον πληροφοριακό σύστημα.

5. Την παρακολούθηση και διαχείριση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου για να θεωρείται καλό και επαρκές πρέπει να υφίσταται αξιολόγηση ανά τακτά χρονικά διαστήματα ώστε να εξασφαλίζεται η ποιότητα και η αποτελεσματικότητά του. Δεν είναι σκόπιμο για το μέλλον της επιχείρησης, η εμπιστοσύνη στο σύστημα ελέγχου λόγω παρελθοντικής αποτελεσματικότητας διότι η ασφάλεια αυτή μπορεί να αποδειχθεί επιζήμια για το μέλλον της επιχείρησης.

3.1.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

Η απόδοση του τμήματος εσωτερικού ελέγχου αποτελεί συνάρτηση του βαθμού εκπαίδευσης των εσωτερικών ελεγκτών. Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να ασκεί το επάγγελμά του με επαρκή επαγγελματική κατάρτιση. Ταυτόχρονα, πρέπει να επιμορφώνεται συνεχώς για να μπορεί το έργο του να είναι αποτελεσματικό και αποδοτικό. Επομένως, το τμήμα εσωτερικού ελέγχου στελεχώνεται με άτομα των οποίων η τεχνογνωσία και το εκπαιδευτικό τους υπόβαθρο διασφαλίζει την καλύτερη διενέργεια του ελέγχου. Είναι δηλαδή επανδρωμένο με προσωπικό που έχει υψηλά επίπεδα γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων προκειμένου να ανταποκριθεί στα καθήκοντά του. Ειδικότερα, ως προσόντα των εσωτερικών ελεγκτών θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τα εξής :

- i. Να διαθέτουν ανώτατη πανεπιστημιακή εκπαίδευση και να διακρίνονται για την οικονομική σκέψη καθώς και για ο οργανωτικό-διοικητικό πνεύμα.
- ii. Να έχουν επαγγελματική κατάρτιση με εξειδικευμένες γνώσεις και εμπειρίες.
- iii. Να έχουν την ικανότητα αξιολόγησης, εκτίμησης και κριτικής επί των συστημάτων λειτουργίας και όχι επί των προσώπων.
- iv. Να διακρίνονται για την ικανότητα ανάλυσης των ευρημάτων, γεγονότων και καταστάσεων, δυνατότητα συνθέσεως αυτών και ερμηνεία των αιτιών που τα προκαλούν.
- v. Να έχουν την ικανότητα και το θάρρος, αν χρειασθεί, να καταλογίζουν ευθύνες προς όλα τα ιεραρχικά επίπεδα, ανώτερα και κατώτερα.
- vi. Να είναι εχέμυθοι, τίμιοι, ειλικρινείς, ευθείς, ηθικοί και υπεύθυνοι.
- vii. Να έχουν σιγουριά και αυτοπεποίθηση για τον εαυτό τους, γι' αυτά που γράφουν στις εκθέσεις τους, ειδικά για θέματα που πρόκειται να ληφθούν υπόψη σοβαρές αποφάσεις.
- viii. Να επιδεικνύουν λεπτότητα, διπλωματικότητα και διακριτικότητα στις επαφές τους.
- ix. Να αντιστέκονται στα διάφορα γεγονότα και στους πειρασμούς που διαδραματίζονται γύρω τους.
- x. Να έχουν την αίσθηση του κόστους και του οφέλους για το κάθε τι που ελέγχουν, να το ποσοτικοποιούν και να το εκφράζουν σε αξία, που είναι ο κύριος στόχος της επιχείρησης.

3.1.3 ΕΡΓΟ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

Βασικός στόχος του ελεγκτή είναι να μελετήσει και να κατανοήσει την αξιοπιστία, επάρκεια και αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, διαδικασία που πραγματοποιείται σύμφωνα με τα ελεγκτικά πρότυπα. Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα κάνουν αναφορά στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου με το ελεγκτικό πρότυπο 4400 με τίτλο Αξιολόγηση των Κινδύνων και Δικλείδες Ασφαλείας. Το ελεγκτικό αυτό πρότυπο καθορίζει ότι « ο ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίσει κατανόηση του λογιστικού συστήματος και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που να είναι επαρκής ώστε να του επιτρέψει να σχεδιάσει και να αναπτύξει αποτελεσματική προσέγγιση στον έλεγχο ». Το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 400 με τίτλο Εκτιμήσεις Κινδύνου και Εσωτερικός Έλεγχος παρέχει μια αναλυτικότερη προσέγγιση του θέματος, με καθορισμό των παρακάτω ορισμών :

- i. Λογιστικό Σύστημα. "Λογιστικό σύστημα" είναι η σειρά έργων και αρχείων μιας οικονομικής μονάδας με την οποία διεκπεραιώνονται οι συναλλαγές ως μέσο διατήρησης οικονομικών αρχείων. Τέτοια συστήματα εντοπίζουν, συνθέτουν, αναλύουν, υπολογίζουν, ταξινομούν, αρχειοθετούν, ανακεφαλαιώνουν και εκθέτουν συναλλαγές και άλλα συμβάντα.
- ii. Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου. "Σύστημα εσωτερικού ελέγχου" σύμφωνα με το διεθνές ελεγκτικό πρότυπο περιλαμβάνει όλες τις αρχές, μεθόδους και διαδικασίες (εσωτερικού ελέγχου) που υιοθετεί η Διοίκηση μιας οικονομικής μονάδας για υποβοήθηση στην επίτευξη του στόχου της Διοίκησης για εξασφάλιση, κατά το δυνατό, τακτικής και αποδοτικής διεξαγωγής των εργασιών της, συμπεριλαμβανομένης της εμμονής του στις αρχές και μεθόδους της Διοίκησης, τη διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων, την πρόληψη και εξακρίβωση απάτης και σφάλματος, την ακρίβεια και πληρότητα των λογιστικών εγγραφών, και την έγκαιρη σύνταξη αξιόπιστης οικονομικής πληροφόρησης.
- iii. Ελεγκτικό Περιβάλλον. "Το ελεγκτικό περιβάλλον", σύμφωνα με το διεθνές ελεγκτικό πρότυπο 400, σημαίνει την καθολική στάση, ετοιμότητα πνεύματος και πράξεις της Διοίκησης και της Διευθύνσεως αναφορικά με το σύστημα εσωτερικού ελέγχου και τη σημασία του στην οικονομική μονάδα. Το ελεγκτικό περιβάλλον επιδρά στην αποτελεσματικότητα των συγκεκριμένων ελεγκτικών διαδικασιών. Ο ελεγκτής οφείλει, σύμφωνα με το Ελληνικό Ελεγκτικό Πρότυπο 4400, να εξασφαλίζει επαρκή κατανόηση της γενικότερης νοοτροπίας και του κλίματος μέσα στο οποίο λειτουργεί ο ελεγχόμενος οργανισμός, σε βαθμό που

να μπορεί να αξιολογήσει τη λειτουργία του Διοικητικού Συμβουλίου και των επιτρόπων του, τη φιλοσοφία της Διευθύνσεως και το λειτουργικό ύφος, την οργανωτική διάρθρωση της οικονομικής μονάδας καθώς και το σύστημα ελέγχου της Διοικήσεως, συμπεριλαμβανομένης της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου, διοικητικών αρχών και διαδικασιών, διαχωρισμού καθηκόντων.

- iv. Ελεγκτικές Διαδικασίες. "Ελεγκτικές διαδικασίες", σύμφωνα με το διεθνές ελεγκτικό πρότυπο 400, σημαίνουν όλες εκείνες τις αρχές, μεθόδους και διαδικασίες επιπρόσθετα του ελεγκτικού περιβάλλοντος, τις οποίες έχει καθιερώσει η Διοίκηση για να επιτύχει τους συγκεκριμένους σκοπούς της οικονομικής μονάδας. Οι συγκεκριμένες ελεγκτικές διαδικασίες περιλαμβάνουν : έκθεση, επισκόπηση και αποδοχή συμβιβασμών, έλεγχο αριθμητικής ακρίβειας των δικαιολογητικών στοιχείων, έλεγχο εφαρμογών και περιβάλλοντος ηλεκτρονικών πληροφοριακών συστημάτων, τήρηση και επισκόπηση λογαριασμών ελέγχου και προσωρινών ισολογισμών, αποδοχή και έλεγχο τεκμηρίων, σύγκριση εσωτερικών δεδομένων με εξωτερικές πηγές πληροφόρησης, σύγκριση αποτελεσμάτων καταμετρήσεων ταμείου, χρεογράφων και αποθεμάτων με τα λογιστικά στοιχεία, περιορισμό άμεσης φυσικής προσπέλασης σε περιουσιακά στοιχεία και λογιστικά αρχεία και σύγκριση, ανάλυση οικονομικών αποτελεσμάτων με προϋπολογισμένα ποσά.

Το έργο του ελεγκτή είναι να μελετήσει, κατανοήσει και να αξιολογήσει, με τη βοήθεια των ελεγκτικών προτύπων, την επάρκεια και αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και να τεκμηριώσει την εργασία του σε σχετικά φύλλα ελέγχου. Η επισκόπηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει τη φάση της επισκόπησης του συστήματος και τη φάση των δοκιμασιών δυσλειτουργίας των δικλείδων ασφαλείας, δύο φάσεις που συνδέονται μεταξύ τους και καταλήγουν στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

Ταυτόχρονα είναι απαραίτητη και η αξιολόγηση των εσωτερικών ελεγκτών και αποτελεί ένα από τα κύρια μελήματα. Βέβαια, ο έλεγχος προς τους εσωτερικούς ελεγκτές θα πρέπει να είναι συνεχής. Η επιτήρηση της εργασίας των προσώπων που συνδράμουν το έργο του εσωτερικού ελεγκτή αποτελεί αναμφισβήτητα ένα σημαντικό στοιχείο με το οποίο διασφαλίζεται η ορθή αξιολόγηση του εσωτερικού ελεγκτή και κατ' επέκταση η σωστή λειτουργία του τμήματος εσωτερικού ελέγχου. Η διοίκηση της οικονομικής μονάδας έχει αυξημένες απαιτήσεις από τον εσωτερικό έλεγχο και ειδικότερα σε θέματα διαχείρισης κινδύνων, θέλει την άποψη του εσωτερικού ελεγκτή όχι μόνο για κινδύνους που καλύπτονται από το πρόγραμμα ελέγχου αλλά και για άλλους κινδύνους

που ενδεχομένως να υφίστανται και να μην καλύπτονται από σημεία ελέγχου. Σε γενικές γραμμές, η διοίκηση θέλει διασφάλιση από τον εσωτερικό ελεγκτή, ότι πραγματοποιείται αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων και το σύστημα εσωτερικού ελέγχου υφίσταται και λειτουργεί αποτελεσματικά. Πλέον, το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή έχει ωριμάσει αρκετά και υπάρχει αναγνώριση της προσφοράς του στην εταιρεία, όπως επίσης και της συμβολής του στην προσθήκη αξίας στις λειτουργίες της.

3.2 ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ (C.O.S.O.)

Με την έκδοση της αναφοράς του C.O.S.O. (Committee Of Sponsoring Organizations) στις Η.Π.Α. το 1992 με ολοκληρωμένο πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου (internal control integrated framework) για πρώτη φορά ο εσωτερικός έλεγχος παρουσιάστηκε να αντικατοπτρίζει κάτι παραπάνω από τα λογιστικά λάθη. Τελικά το ολοκληρωμένο πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου C.O.S.O. ενσωματώθηκε στα Αμερικάνικα Ελεγκτικά Πρότυπα με τη δήλωση στα ελεγκτικά πρότυπα αρ. 78 «Εξέταση της δομής του εσωτερικού ελέγχου στον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων, τροποποίηση της δήλωσης ελεγκτικών προτύπων αρ. 55», το 19957. (S.A.S. 78: Consideration of the Internal Control Structure in a Financial Statement Audit. An Amendment to S.A.S. No 55).

Ο εσωτερικός έλεγχος σύμφωνα με την επιτροπή του C.O.S.O. ορίζεται ως μια διαδικασία, που επηρεάζεται από τα άτομα της οντότητας, σχεδιασμένη για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων. Ο ορισμός είναι ευρύς και καλύπτει όλες τις πτυχές του ελέγχου μιας επιχείρησης, διευκολύνει όμως μια κατευθυνόμενη εστίαση σε συγκεκριμένους στόχους. Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελείται από πέντε συσχετισμένα συστατικά, τα οποία είναι έμφυτα στον τρόπο διοίκησης και λειτουργίας της επιχείρησης. Τα συστατικά στοιχεία συνδέονται και χρησιμεύουν ως κριτήρια για τον καθορισμό της αποτελεσματικότητας του συστήματος. Ο ορισμός του εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με το πλαίσιο είναι ο ακόλουθος : Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μία διεργασία η οποία διενεργείται από το διοικητικό συμβούλιο, τη διεύθυνση και το λοιπό προσωπικό του οργανισμού, σχεδιασμένη ώστε να παρέχει τη λογική διαβεβαίωση αναφορικά με την επίτευξη των αντικειμενικών στόχων στις ακόλουθες κατηγορίες :

- 1) Την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα των λειτουργιών.
- 2) Την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών αναφορών.

3) Τη συμμόρφωση με τους ισχύοντες νόμους και κανονισμούς.

Ο παραπάνω ορισμός απεικονίζει ορισμένες θεμελιώδεις έννοιες :

- i. Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια διεργασία. Είναι ένα μέσο προς το τέλος, όχι το τέλος το ίδιο.
- ii. Ο εσωτερικός έλεγχος επηρεάζεται από τους ανθρώπους. Δε συνιστά μόνο πολιτικές εγχειρίδια και πρότυπα, αλλά ανθρώπους σε κάθε επίπεδο του οργανισμού.
- iii. Ο εσωτερικός έλεγχος αναμένεται για να παρέχει μόνο λογική διαβεβαίωση, και όχι απόλυτη διαβεβαίωση, στη διοίκηση της οντότητας και το διοικητικό συμβούλιο.
- iv. Ο εσωτερικός έλεγχος συνδέεται με την επίτευξη των αντικειμενικών στόχων σε μια ή περισσότερες ξεχωριστές αλλά συσχετιζόμενες κατηγορίες.

Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελείται από 5 αλληλοσχετιζόμενες συνιστώσες οι οποίες απορρέουν από τον τρόπο με τον οποίο η διοίκηση λειτουργεί την επιχείρηση. Οι συνιστώσες αυτές είναι οι ακόλουθες :

- i. Περιβάλλον ελέγχου (The control environment)
- ii. Εκτίμηση του κινδύνου (Risk assessment)
- iii. Δραστηριότητες ελέγχου (Control activities)
- iv. Παρακολούθηση (Monitoring)
- v. Πληροφορία και επικοινωνία (Information and communication)

3.2.1 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Σύμφωνα με το πλαίσιο ο εσωτερικός έλεγχος κρίνεται αποτελεσματικός σε κάθε μια από τις τρεις κατηγορίες στόχων, εάν το διοικητικό συμβούλιο και η διεύθυνση έχουν τη λογική διαβεβαίωση ότι :

- i. Κατανοούν το βαθμό στον οποίο οι λειτουργικοί στόχοι της οντότητας επιτυγχάνονται
- ii. Οι δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις ετοιμάζονται αξιόπιστα
- iii. Υπάρχει συμμόρφωση με τους κατάλληλους νόμους και κανονισμούς.

Ενώ ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μια διαδικασία, η αποτελεσματικότητά του συνιστά μια κατάσταση ή συνθήκη της διαδικασίας σε ένα χρονικό σημείο. Ο καθορισμός εάν ένα ιδιαίτερο σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι " αποτελεσματικό " αποτελεί μια υποκειμενική κρίση που απορρέει από την αξιολόγηση εάν τα πέντε συστατικά υφίστανται και λειτουργούν αποτελεσματικά. Η αποτελεσματική λειτουργία τους παρέχει τη λογική διαβεβαίωση σχετικά με την επίτευξη μιας ή περισσότερων από τις δηλωμένες κατηγορίες στόχων. Κατά συνέπεια, οι συνιστώσες αυτές αποτελούν επίσης κριτήρια για τον αποτελεσματικό εσωτερικό έλεγχο.

3.3 ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ

Τα σημερινά επαγγέλματα έχουν αυτονομηθεί και έχουν διαμορφώσει κανόνες ή κώδικες επαγγελματικής δεοντολογίας, οι οποίοι καθορίζουν για τα μέλη τους τι πρέπει να γίνεται ή να λέγεται και ειδικότερα ένα σύνολο κανόνων που ρυθμίζουν τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να φέρεται κανείς. Οι κανόνες αυτοί ουσιαστικά έχουν θεσπιστεί με σκοπό :

- i. Οι χρήστες των επαγγελματικών υπηρεσιών να γνωρίζουν τι πρέπει να περιμένουν από τις υπηρεσίες που αγοράζουν
- ii. Τα μέλη του επαγγέλματος να γνωρίζουν ποια είναι η αποδεκτή συμπεριφορά και σύμφωνα με αυτή να πορεύονται
- iii. Να παρακολουθείται η συμπεριφορά των μελών ενός επαγγέλματος και να λειτουργούν με έναν ενιαίο τρόπο
- iv. Να δημιουργηθεί κλίμα εμπιστοσύνης του κοινού στην ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών

3.3.1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

Σύμφωνα με τον S.M.Mintz (1997) υπάρχουν τρεις θεωρητικές προσεγγίσεις, οι οποίες μπορούν να κατευθύνουν την ανάλυση των θεμάτων ηθικής στη λογιστική και στην ελεγκτική και παραθέτονται παρακάτω :

- i. Η προσέγγιση του ωφελισμού (Utilitarianism), σύμφωνα με την οποία ο ελεγκτής λογιστής θα πρέπει να πάρει μία απόφαση η οποία αποτελεί τη χρυσή

τομή μεταξύ των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων όλων των μερών που θα επηρεάσει η απόφαση και η συμπεριφορά του ελεγκτή.

- ii. Η προσέγγιση των δικαιωμάτων (Rights-based approach) με τη βοήθεια της οποίας ο ελεγκτής οφείλει να παίρνει τις αποφάσεις του λαμβάνοντας υπόψη , εκτιμώντας και μη προσβάλλοντας τα δικαιώματα οποιουδήποτε ατόμου. Πρέπει να τονιστεί η ευθύνη του ελεγκτή απέναντι στο δημόσιο συμφέρον και κατ' επέκταση σε πιθανές αλληλοσυγκρουόμενες καταστάσεις μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών και του δημόσιου συμφέροντος, ο ελεγκτής θα πρέπει να είναι σε θέση να εξυπηρετήσει το δημόσιο συμφέρον και να παραγκωνίσει το προσωπικό συμφέρον ή το συμφέρον της εταιρείας.
- iii. Η προσέγγιση της δικαιοσύνης (Justice-based approach) βασίζεται στις έννοιες της ισότητας, αμεροληψίας και του δικαίου. Ο ελεγκτής πρέπει προσεκτικά να αποφασίσει έχοντας ως γνώμονα την αμεροληψία και την αντικειμενικότητα των συμφερόντων των ατόμων και φορέων που ενδεχομένως θα επηρεαστούν από την απόφασή του.

3.3.2 ΗΘΙΚΗ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

Ο Κώδικας Ηθικής των εσωτερικών ελεγκτών υιοθετήθηκε από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (IIA) στις 17/6/2000 και σύμφωνα με αυτόν, οι εσωτερικοί ελεγκτές αναμένεται να εφαρμόζουν και να υπερασπίζονται συγκεκριμένες αρχές. Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, ο στόχος του Κώδικα Ηθικής είναι να προωθήσει μία κουλτούρα ηθικής στο ελεγκτικό επάγγελμα παγκοσμίως, καθώς εφαρμόζεται και ισχύει τόσο για μεμονωμένα άτομα όσο και για εταιρείες που παρέχουν υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου. Οι αρχές των εσωτερικών ελεγκτών είναι οι εξής :

- i. Ακεραιότητα : Η ακεραιότητα των εσωτερικών ελεγκτών εδραιώνει την εμπιστοσύνη και παρέχει τη βάση για στήριξη της κρίσης τους. Οφείλουν να μην εμπλέκονται συνειδητά σε οποιαδήποτε παράνομη δραστηριότητα, ούτε σε πράξεις ατιμωτικές για το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή ή για τον οργανισμό. Πρέπει να σέβονται και να συμβάλλουν στην επίτευξη των νόμιμων και ηθικών αντικειμενικών σκοπών του οργανισμού, εργαζόμενοι με τιμιότητα, πειθαρχία και υπευθυνότητα.

- ii. Αντικειμενικότητα : Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να επιδεικνύουν το υψηλότερο επίπεδο επαγγελματικής αντικειμενικότητας κατά τη συγκέντρωση, αξιολόγηση και κοινοποίηση των πληροφοριών για τη δραστηριότητα ή διαδικασία που εξετάζεται. Πρέπει να προβαίνουν σε ισορροπημένη εκτίμηση όλων των παραμέτρων και να μην επηρεάζονται από τα συμφέροντά τους, ή τα συμφέροντα τρίτων κατά το σχηματισμό των κρίσεών τους. Επιπλέον κρίνεται σκόπιμη η μη συμμετοχή σε οποιαδήποτε δραστηριότητα ή σχέση που ενδέχεται να βλάψει ή να θεωρείται ότι βλάπτει την απροκατάληπτη εκτίμησή τους. Γενικότερα δεν πρέπει να αποδέχονται οτιδήποτε εξασθενεί την επαγγελματική τους κρίση και πρέπει να αποκαλύπτουν όλα τα σημαντικά γεγονότα, τα οποία αν δεν δημοσιοποιηθούν ίσως να παραποιήσουν την αναφορά των δραστηριοτήτων.
- iii. Εμπιστευτικότητα : Οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να σέβονται την αξία και την κυριότητα της πληροφόρησης που λαμβάνουν και να μην κοινοποιούν πληροφορίες χωρίς κατάλληλη εξουσιοδότηση, εκτός αν υπάρχει νομική ή επαγγελματική υποχρέωση να γίνει κάτι τέτοιο. Δεν πρέπει να χρησιμοποιούν πληροφορίες για προσωπικό κέρδος ή κατά τρόπο αντίθετο με τη νομοθεσία ή επιβλαβή για τους νόμιμους και ηθικούς αντικειμενικούς σκοπούς του οργανισμού.
- iv. Επάρκεια : Οι εσωτερικοί ελεγκτές χρησιμοποιούν όλες τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνται για την ορθή παροχή υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου. Ασχολούνται μόνο με εκείνες τις υπηρεσίες για τις οποίες διαθέτουν τις αναγκαίες γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρίες. Κρίνεται απαραίτητη η παροχή υπηρεσιών σύμφωνα με τα Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου καθώς και η συνεχής βελτίωση του επιπέδου γνώσεων, της αποτελεσματικότητας και ποιότητας των υπηρεσιών τους.

3.4 ΣΧΕΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Τόσο οι εσωτερικοί όσο και οι εξωτερικοί ελεγκτές ενδιαφέρονται για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας των πληροφοριών που απεικονίζονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Συνεπώς μπορεί να τονιστεί ο κοινός στόχος των ελεγκτών απέναντι στην οικονομική μονάδα και η αναγκαιότητα εμπιστοσύνης από

τους ορκωτούς ελεγκτές απέναντι στην εργασία των εσωτερικών ελεγκτών χωρίς να προκύπτουν τυχόν αμφιβολίες.

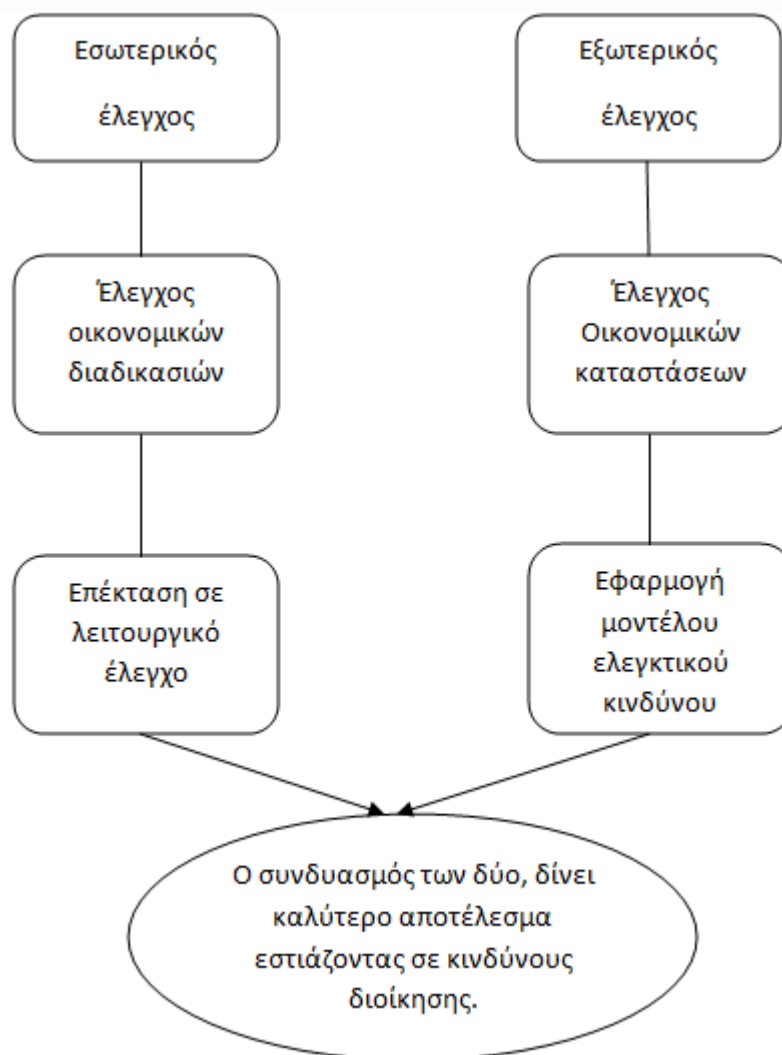
Στην πράξη όμως αντιμετωπίζεται δυσκολία καθώς πρέπει να διαπιστωθεί αρχικά η σωστή λειτουργία του εσωτερικού συστήματος ελέγχου και η εφαρμογή των κατάλληλων ελεγκτικών προτύπων. Για το λόγο αυτό, πριν πραγματοποιηθεί κάποιος έλεγχος, οι εσωτερικοί ελεγκτές συμβάλλουν στην αναλυτική επεξήγηση και ενημέρωση του τρόπου με τον οποίο έχει στηθεί και λειτουργεί το σύστημα εσωτερικού ελέγχου μέσα στην ελεγχόμενη οικονομική μονάδα. Σε περίπτωση που ο ορκωτός ελεγκτής λογιστής κρίνει ότι το σύστημα εσωτερικού ελέγχου δεν είναι αξιόπιστο ή θεωρήσει ότι δεν έχει λάβει τις απαραίτητες πληροφορίες από τον εσωτερικό ελεγκτή, τότε αναγκάζεται να προβεί σε περαιτέρω ελεγκτικές διαδικασίες ώστε να κατανοήσει αποτελεσματικά την κατάσταση που επικρατεί και να παρουσιαστεί η πραγματική εικόνα της οικονομικής μονάδας. Οι πρόσθετες ελεγκτικές διαδικασίες απαιτούν μεγαλύτερη προσοχή, χρονική διάρκεια και έχουν αυξημένο κόστος ώστε να καλυφθούν λάθη και παραλείψεις.

Ο εσωτερικός ελεγκτής μπορεί να φανεί χρήσιμος στις διαδικασίες των ορκωτών ελεγκτών βοηθώντας τους :

- i. Στην επιλογή δείγματος προς εξέταση
- ii. Στην περιγραφή της οργάνωσης, των διαδικασιών και των καθηκόντων σε όλα τα επίπεδα και τις λειτουργίες της οικονομικής μονάδας
- iii. Στην αποστολή επιβεβαιωτικών σημειωμάτων στα ενδιαφερόμενα μέρη όπως είναι οι πιστωτές, προμηθευτές, πελάτες και οι τράπεζες
- iv. Στην παράθεση προηγούμενων αναφορών εσωτερικού ελέγχου προκειμένου να μελετηθούν οι ακολουθούμενες ελεγκτικές διαδικασίες.

Είναι δεδομένη η σχέση μεταξύ του εσωτερικού και εξωτερικού ελεγκτή και κρίνεται απαραίτητη η ικανοποιητική συνεργασία μεταξύ των δύο ελεγκτών για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, όπως παρουσιάζεται και στο παρακάτω σχήμα. Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι ο εσωτερικός έλεγχος αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία, αναπτύσσεται συνεχώς, προσαρμόζεται στο συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον μέσα στο οποίο υπάρχει και επιβιώνει η οικονομική μονάδα και θεωρείται ανεξάρτητο τμήμα λειτουργώντας κατά αυτόν τρόπο αντικειμενικά και ανεπηρέαστα.

Διάγραμμα 4. Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος



Η σημασία της σχέσης μεταξύ των δύο ελέγχων αντικατοπτρίζεται και στα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (International Standards of Audit 610) που προβλέπουν μεταξύ άλλων ότι η ιδανική κατάσταση είναι εάν οι εσωτερικοί και εξωτερικοί ελεγκτές πραγματοποιούν συναντήσεις ανά τακτά χρονικά διαστήματα για να συζητήσουν κοινά σημεία ενδιαφέροντος και να επωφεληθούν από συμπληρωματικές διαδικασίες. Σημαντικό είναι με την επαφή αυτή να γίνει περισσότερο κατανοητή η διαφορετική οπτική της κάθε εργασίας και των μεθόδων που χρησιμοποιούνται. Επιπλέον αξίζει να σημειωθεί ότι είναι απαραίτητο ο εξωτερικός ελεγκτής να συμβουλευέται και να έχει πρόσβαση σε αναφορές του εσωτερικού ελέγχου, ακόμα και να ενημερώνεται για τυχόν σημαντικά στοιχεία που μπορεί να υποπέσουν στην αντίληψη του εσωτερικού ελεγκτή και συνεπώς μπορεί να επηρεάσουν το έργο του εξωτερικού ελεγκτή. Η επαφή μεταξύ

των δύο ελεγκτών θα βοηθήσει αποδοτικά και αποτελεσματικά την κατάσταση της επιχείρησης.

3.4.1 ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Παρουσιάζονται οι κύριες ομοιότητες που μπορούν να παρουσιαστούν μεταξύ του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου :

1. Τόσο ο εσωτερικός όσο και ο εξωτερικός έλεγχος διέπονται από διεθνή πρότυπα τα οποία εκδίδονται από τον αντίστοιχο οργανισμό για κάθε επάγγελμα. Τα πρότυπα αυτά περιλαμβάνουν τον επαγγελματικό και ηθικό κώδικα των ελεγκτών.
2. Το ρίσκο είναι σημαντικό κοινό στοιχείο στη διαδικασία του ελεγκτικού σχεδιασμού.
3. Για τα δύο επαγγέλματα, η ανεξαρτησία των ελεγκτών είναι πολύ σημαντική.
4. Τόσο ο εσωτερικός όσο και ο εξωτερικός ελεγκτής είναι συγκεντρωμένοι στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου και στη λειτουργία του.
5. Και οι δύο λειτουργίες ενδιαφέρονται και προωθούν τη συνεργασία των ελεγκτών.
6. Τα αποτελέσματα και των δύο λειτουργιών παρουσιάζονται μέσω ελεγκτικών αναφορών.

3.5 ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΣΤΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΛΕΓΚΤΗ

Τα πρότυπα ελέγχου αναγνωρίζουν ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορεί να συνεισφέρουν στον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων εργαζόμενοι είτε υπό την επίβλεψη των εξωτερικών ελεγκτών είτε ανεξάρτητα παρέχοντας τη δική τους εργασία όλο το χρόνο, πάνω στην οποία μπορούν να βασιστούν οι ελεγκτές (SAS No.65, AICPA 1997). Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους William Felix, Audrey A. Gramling, Mario J. Maletta το 2001 μελετά τη σχέση αυτή μεταξύ της συνεισφοράς του εσωτερικού ελεγκτή στον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων μέσω των δύο ανωτέρω προσεγγίσεων και του μεγέθους του κόστους του εξωτερικού ελέγχου. Η έρευνα αυτή

έλαβε ως στοιχεία δεδομένα από 1000 εταιρείες, αντιπροσωπεύοντας 29 κλάδους και χρησιμοποιώντας το μοντέλο της παλινδρόμησης και έχει σημαντικές οικονομικές εφαρμογές τόσο στις ελεγκτικές εταιρείες όσο και στους πελάτες, οι οποίοι ανησυχούν για τον έλεγχο του κόστους εξωτερικού ελέγχου αλλά ενδιαφέρονται για την επίτευξη του μεγαλύτερου δυνατού οφέλους από τον εσωτερικό έλεγχο. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι καθοριστικός παράγοντας για το κόστος του εξωτερικού ελέγχου. Όσο μεγαλύτερη είναι η συνεισφορά του εσωτερικού ελέγχου, τόσο μικρότερο το κόστος του εξωτερικού ελέγχου (Haron H., Chambers A., Ramsi R., Ismail I.). Για παράδειγμα εάν ένας πελάτης αυξήσει τη συνεισφορά του εσωτερικού ελέγχου από μηδενικό επίπεδο στο μέσο του δείγματος 26,57%, τότε το κόστος του εξωτερικού ελέγχου θα μειωθεί κατά 18% ή \$215,961. Περαιτέρω ανάλυση προβλέπει ότι οι πελάτες μπορούν να επηρεάσουν την έκταση της συνεισφοράς του εσωτερικού ελέγχου ερευνώντας την ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου, εξαρτώμενος από τον εγγενή κίνδυνο, είτε διαχειρίζοντας την διαθεσιμότητα του εσωτερικού ελέγχου είτε διευκολύνοντας τον καλύτερο συντονισμό μεταξύ του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου.

Σύμφωνα με την έρευνα, οι παράγοντες που επηρεάζουν τη συνεισφορά του εσωτερικού ελέγχου στον εξωτερικό έλεγχο είναι οι ακόλουθοι :

1. Διαθεσιμότητα Εσωτερικού Ελέγχου.

Ο πιο απλός παράγοντας που πρέπει να λάβει υπόψην του ο εξωτερικός ελεγκτής προκειμένου να αποφασίσει τη συμμετοχή του εσωτερικού ελεγκτή στον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων είναι η διαθεσιμότητα. Αυτό σημαίνει ότι όσο περισσότερο χρόνο έχει διαθέσιμο ο εσωτερικός ελεγκτής κατά τη διάρκεια του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, τόσο μεγαλύτερη η δυνατή συνεισφορά του στον έλεγχο. Για μερικούς πελάτες, ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να οργανωθεί έτσι ώστε να υπάρχει διαθέσιμος χρόνος με σκοπό να παρέχεται απευθείας βοήθεια στους εξωτερικούς ελεγκτές (AICPA, 1997 και Felix et.al. 1998).

2. Ποιότητα Εσωτερικού Ελέγχου.

Σύμφωνα με το SAS No.65, η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να καλύπτει ένα ικανοποιητικό επίπεδο ποιότητας προτού οι εξωτερικοί ελεγκτές μπορέσουν να κρίνουν αν το έργο του εσωτερικού ελεγκτή είναι ικανό και παρέχει ολοκληρωμένα στοιχεία για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων (AICPA 1997). Προηγούμενες εμπειρικές έρευνες έχουν αποκαλύψει μία θετική σχέση μεταξύ της ποιότητας του εσωτερικού ελέγχου και της συνεισφοράς του

στο έργο του ελέγχου (Abdel-khalik et.al.1983, Brown 1983, Clark et.al.1983, Schneider 1984-1985, Maletta-Kida 1993, Maletta 1993).

3. Έκταση Συντονισμού μεταξύ Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου.

Οι εσωτερικοί και εξωτερικοί ελεγκτές, ενδιαφερόμενοι για το κόστος ελέγχου και την ποιότητα, μπορεί να προσπαθήσουν να συντονίσουν τις δραστηριότητές τους κατά τη διάρκεια του έτους. Στην πραγματικότητα, τόσο τα πρότυπα εσωτερικού όσο και εξωτερικού ελέγχου ενθαρρύνουν τα δύο είδη ελέγχων να συντονίσουν τις προσπάθειές τους ώστε να ολοκληρωθεί ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων (IIA 1995, AICPA 1997). Ο συντονισμός έχει τη δυνατότητα να μεγιστοποιήσει την αποτελεσματικότητα της συνεισφοράς των εσωτερικών ελεγκτών στη διαδικασία του ελέγχου και να αυξήσει συνολικά την αποτελεσματικότητα του ελέγχου μέσω της ελαχιστοποίησης των διπλών ελεγκτικών προσπαθειών εκ μέρους του εσωτερικού και εξωτερικού ελεγκτή (Felix et.al.1998). Συνεπώς αναμένεται θετική σχέση μεταξύ της συνεισφοράς του εσωτερικού και εξωτερικού ελεγκτή με το επίπεδο της συνεισφοράς του εσωτερικού ελέγχου.

4. Κίνδυνος στο Περιβάλλον Ελέγχου.

Σύμφωνα με έρευνες των Maletta – Kida, 1993 και Maletta, 1993, έχει διαπιστωθεί ότι ο εγγενής κίνδυνος επηρεάζει την αξιοπιστία των αποφάσεων του εσωτερικού ελέγχου αλληλεπιδρώντας με παράγοντες που σχετίζονται με τον εσωτερικό έλεγχο. Όσο ο εγγενής κίνδυνος αυξάνεται, τόσο συγκεκριμένοι παράγοντες εσωτερικού ελέγχου θα αυξάνονται σημαντικά. Οι ανακαλύψεις αυτές είναι σύμφωνες με την πρόταση ότι η φύση της διαδικασίας ατομικής απόφασης αλλάζει σύμφωνα με την κρισιμότητα της απόφασης αυτής. Ειδικότερα, έρευνες στη ψυχολογία έχουν δείξει ότι όσο οι αποφάσεις γίνονται πιο κρίσιμες και σημαντικές, τόσο η διαδικασία της λήψης απόφασης γίνεται πιο αναλυτική και περίπλοκη (Petty – Caciopp 1984, Hagafors – Brehemer 1983, Chaiken 1980, Gabrenya – Arkin 1979, Beach – Mitchell 1978, Bybee 1978, Murnighan – Leung 1976, Heslin et.al.1972). Ουσιαστικά στην έρευνα αυτή τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι αυξήσεις τους εγγενούς κινδύνου δεν προκαλούν μόνο αλλαγή στη χρήση του εσωτερικού ελέγχου αλλά θα πρέπει να προκαλούν τη διαδικασία σύμφωνα με την οποία η αξιοπιστία στις αποφάσεις του εσωτερικού ελέγχου γίνεται πιο περίπλοκη και αναλυτική. Αποτελεσματικά, οι ελεγκτές πρέπει να προχωρήσουν πέρα από την απλή απόφαση που καλούνται να λάβουν σύμφωνα με κανόνες απλών κριτηρίων, συγκριτικά με λειτουργίες αποφάσεων που εστιάζονται σε περίπλοκους και ουσιώδεις παράγοντες.

Παρά το γεγονός ότι οι εξωτερικοί και εσωτερικοί ελεγκτές ασχολούνται με ξεχωριστές διαδικασίες και έχουν διαφορετικούς ρόλους, πολλά πρότυπα όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω υποστηρίζουν το συντονισμό μεταξύ των δύο ελεγκτών καθώς θα έχει ως αποτέλεσμα έναν αποτελεσματικότερο και αποδοτικότερο τελικό έλεγχο. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να αναπτύξουν αποτελεσματική στρατηγική για συνεργασία ώστε να μεγιστοποιήσουν την αξιοπιστία τους στους εξωτερικούς ελεγκτές. Παρόλα αυτά έχουν διατυπωθεί και αντιπαραθέσεις που αφορούν τη συμμετοχή αυτή των εσωτερικών ελεγκτών στον εξωτερικό έλεγχο. Ο Gaston (2000, p. 37) επιβεβαιώνει ότι ο εσωτερικός έλεγχος δεν είναι υποκατάστατο του εξωτερικού ελέγχου και ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν πρέπει «... να εστιάζονται υπερβολικά και υπέρμετρα σε τέτοια τμήματα οικονομικών ελέγχων τα οποία είναι αντικείμενα ενδιαφέροντος του εξωτερικού ελέγχου ».

Οι Burnaby και Klein (2000) υποστηρίζουν οι εσωτερικοί ελεγκτές συνεισφέρουν όλο και περισσότερο στο έργο των εξωτερικών ελεγκτών και μελέτη από το Canadian Institute of Chartered Accountants (CICA, 1989) επιβεβαιώνει την κοινή πρακτική ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές αναζητούν την άμεση βοήθεια από τους εσωτερικούς ελεγκτές.

Η απόφαση να συμμετέχουν οι εσωτερικοί ελεγκτές στον εξωτερικό έλεγχο είναι παρόμοια με την κάθετη ολοκλήρωση ή με την απόφαση του να ανατεθεί τμήμα σε εξωτερικό παράγοντα (outsourcing). Οι ελεγκτικές διαδικασίες, με βάση την κοινή αναγνωρίσιμη πρόταση « make or buy », μπορούν να αγοραστούν εκτός της εταιρείας ή να παρέχονται μέσα από την εταιρεία με ξεκάθαρα όρια. Το καλύτερο δυνατό μείγμα εσωτερικού και εξωτερικού προσωπικού για τον εξωτερικό έλεγχο εξαρτάται από το κόστος των διαθέσιμων πηγών και βεβαίως διαφέρει από επιχείρηση σε επιχείρηση.

Στην έρευνα που δημοσίευσαν οι Cameron Morrill και Janet Morrill το 2003, γίνεται αναφορά στο « transaction cost economics – TCE » για να βοηθήσει στην εξήγηση της διακύμανσης και απόκλισης της συμμετοχής του εσωτερικού ελέγχου στον εξωτερικό έλεγχο. Το TCE έχει χρησιμοποιηθεί ως πλαίσιο για την ανάλυση διαφορετικών διενεργειών και στη συγκεκριμένη περίπτωση μπορεί να βοηθήσει τις εταιρείες και τους εξωτερικούς ελεγκτές να αναγνωρίσουν τις περιπτώσεις εκείνες όπου θα είναι σε πλεονεκτικά οικονομική κατάσταση η στελέχωση και δόμηση του τμήματος του εσωτερικού ελέγχου καθώς και η συνεργασία του με τον εξωτερικό έλεγχο. Το TCE αναγνωρίζει τρεις διαστάσεις για να χαρακτηρίσει τις διενέργειες οι οποίες προκαλούν τα κόστη :

1. Αβεβαιότητα (uncertainty)
2. Συχνότητα με την οποία επαναλαμβάνονται οι διενέργειες (frequency).

3. Βαθμός με τον οποίο σταθερές διενέργειες – ειδικές επενδύσεις ζητούνται για να διαπιστωθεί το ελάχιστο κόστος εφοδιασμού (asset specificity).

Τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι ειδικότητες που σχετίζονται με τον έλεγχο συνδέονται με τη συμμετοχή του εσωτερικού στον εξωτερικό έλεγχο. Αυτό το αποτέλεσμα έρχεται σε συμφωνία με την εμπειρική έρευνα του TCE, όπου ο Williamson (1991) σημείωσε ότι από τις ανωτέρω μεταβλητές, η τελευταία φαίνεται να συνεισφέρει περισσότερο στην επιλογή της κυβερνητικής δομής, συμπέρασμα το οποίο είναι σύμφωνο με έρευνες σχετικές με τον έλεγχο. Οι Widener και Selto (1999) βρήκαν ότι η κεφαλαιακή προσδιοριστικότητα είναι σημαντικά συνδεδεμένη με την έκταση των δραστηριοτήτων του εσωτερικού ελέγχου και σύμφωνα με τους Levinthal και Fichman (1988) η επένδυση συνδέεται με τη διάρκεια των σχέσεων ελεγκτή και πελάτη. Επιπρόσθετα, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι ειδικές ελεγκτικές ειδικότητες είναι σημαντικότεροι καθοριστικοί παράγοντες στη συμμετοχή του εσωτερικού ελέγχου συγκριτικά με τα μέτρα της αβεβαιότητας ή της πολυπλοκότητας. Αυτό υπονοεί ότι η επιχείρηση της οποίας ο έλεγχος απαιτεί υψηλά επίπεδα ειδικοτήτων μπορεί να πετύχει μεγαλύτερη αποδοτικότητα μέσω προώθησης των εσωτερικών της ελεγκτών και συμμετοχής τους στον εξωτερικό έλεγχο. Σε αυτήν την περίπτωση, η επιχείρηση θα ήταν καλό να στελεχώσει και να δομήσει το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου με τέτοιο τρόπο που να καλύπτει και να ανταπεξέρχεται στις ανάγκες και προϋποθέσεις των εξωτερικών ελεγκτών.

3.6 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Η αυξανόμενη χρήση του εσωτερικού ελέγχου από τις επιχειρήσεις, οδηγεί στην αυξημένη πιθανότητα στήριξης των εξωτερικών ελεγκτών ολοένα και περισσότερο στον εσωτερικό έλεγχο, κυρίως όσο η ποιότητα του τελευταίου αυξάνεται στο χρόνο (Ward, Robertson 1980). Σύμφωνα με το ελεγκτικό πρότυπο SAS No. 9, η απόφαση για στήριξη στον εσωτερικό έλεγχο πρέπει να προέρχεται ύστερα από αξιολόγηση της λειτουργίας του. Η δουλειά που έχει διεξαχθεί από τους εσωτερικούς ελεγκτές μπορεί να είναι παράγοντας ώστε να καθοριστεί η φύση, ο χρόνος και η έκταση των διαδικασιών των εξωτερικών ελέγχων (AICPA, 1975). Με βάση το SAS No. 9, οι τρεις

πρωταρχικοί παράγοντες που επηρεάζουν την αξιολόγηση και τις αποφάσεις περί αξιοπιστίας των εσωτερικών ελεγκτών είναι :

- 1) Ικανότητα – επάρκεια (competence)
- 2) Αντικειμενικότητα (objectivity)
- 3) Επίπεδο εργασίας (work)

Αντικείμενο των πολλών ερευνών, που έχουν διεξαχθεί από τον Arnold Schneider (1985, 1984) και σε μίας έρευνας σε συνεργασία με τον William F. Messier , είναι να καθοριστεί τόσο η έκταση με την οποία οι ελεγκτές βασίζονται στη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου όσο και η σχέση μεταξύ της αξιοπιστίας και της αξιολόγησης της δύναμης του εσωτερικού ελέγχου. Τα αποτελέσματα των ερευνών δείχνουν ότι δίνεται μεγάλη έμφαση στην αξιοπιστία του εσωτερικού ελέγχου, επιτυγχάνοντας υψηλό ποσοστό αξιολόγησής του.

Στην τελευταία έρευνα, ο Arnold Schneider (1985) οργάνωσε ένα μοντέλο αξιολόγησης του εσωτερικού ελέγχου, το οποίο αποτυπώνεται στη συνάρτηση :

$$E = f_1 (CMP) + f_2 (OBJ) + f_3 (WRK)$$

όπου E : evaluation, CMP : competence, OBJ : objectivity, WRK : work., μοντέλο το οποίο παρείχε σωστή κρίση για τους ελεγκτές σχετικά με τη δύναμη που κατέχει ο εσωτερικός έλεγχος. Χρησιμοποιώντας ένα πρόγραμμα ανάλυσης MONANOVA, το οποίο λαμβάνει ως υπόθεση την εισαγωγή δεδομένων, εξάγει ως αποτέλεσμα μία κλίμακα της αξίας των παραγόντων του εσωτερικού ελέγχου. Ο υπολογισμός των αξιών αυτών δίνει ως αποτέλεσμα 36.8%, 25.4% και 37.8% για CMP, OBJ και WRK αντίστοιχα, αποκαλύπτοντας ότι η επάρκεια (CMP) και το επίπεδο εργασίας (WRK) του εσωτερικού ελέγχου είναι σχεδόν εξίσου καθοριστικής σημασίας παράγοντες δίνοντας τη θέση τους στον παράγοντα της αντικειμενικότητας (OBJ), λιγότερο σημαντικός αλλά εξίσου καθοριστικός.

Τα αποτελέσματα αυτά έρχονται σε συμφωνία με αυτά προηγούμενης έρευνας του Schneider (1984), τα οποία δίνουν αναλογία κλίμακας αξίας των παραγόντων 35.2%, 23.1% και 41.7% για CMP, OBJ και WRK αντίστοιχα.

Οι τρεις ανωτέρω καθοριστικοί παράγοντες χρησιμοποιήθηκαν για να κατασκευαστούν ποικίλα προφίλ για τη λειτουργία εσωτερικού ελέγχου. Οι ελεγκτές ταξινόμησαν αυτά τα διαφορετικά προφίλ, σε όρους δύναμης (strength) του εσωτερικού ελέγχου και ύστερα καθορίστηκε για κάθε προφίλ ο αριθμός των ωρών του εξωτερικού ελέγχου. Το

κυριότερο εύρημα είναι ότι οι ελεγκτές γενικότερα στηρίζονται στον εσωτερικό έλεγχο για να μειώσουν τη δική τους εργασία στον τομέα του εξωτερικού ελέγχου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

Σήμερα, οι τέσσερις μεγαλύτερες πολυεθνικές ελεγκτικές εταιρείες, γνωστές ως Big Four, προσφέρουν υπηρεσίες συμπεριλαμβανομένου του λογιστικού ελέγχου, φόρου, συμβουλευτικής, ασφαλιστικής, εταιρικής χρηματοδότησης και νομικών υπηρεσιών. Χειρίζονται τη μεγάλη πλειοψηφία των λογιστικών τακτικών ελέγχων των εισηγμένων και μη εταιρειών παγκοσμίως.

Η ομάδα αυτή παλιότερα ήταν γνωστή ως Big Eight μέχρι το 1989 και περιορίστηκε αργότερα σε Big Five μετά από μία σειρά συγχωνεύσεων. Μετά το σκάνδαλο της εταιρείας Enron το 2001 και την κατάρρευση της ελεγκτικής εταιρείας Arthur Andersen, οι Big Five έγιναν Big Four και περιλαμβάνονται οι ακόλουθες πολυεθνικές ελεγκτικές εταιρείες : PricewaterhouseCoopers (PwC), Deloitte Touche Tohmatsu, Ernst & Young, KPMG.

Οι Big Four αναφέρονται συχνά ως Final Four λόγω της επικρατούσας αντίληψης ότι οι ρυθμιστές του ανταγωνισμού δε θα επιτρέψουν την περαιτέρω συγκέντρωση της λογιστικής βιομηχανίας και ότι οι άλλες εταιρείες δε θα είναι ποτέ σε θέση να ανταγωνιστούν με τις ελεγκτικές που ανήκουν στις Big Four καθώς υπάρχει η αντίληψη ότι δεν είναι αξιόπιστοι ως ελεγκτές ή σύμβουλοι. Το 2002 τέθηκε σε εφαρμογή ο Νόμος Sarbanes – Oxley ο οποίος παρέχει ακριβείς κανόνες συμμόρφωσης τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στους ελεγκτές τους. Το 2010 η Deloitte με αύξηση που άγγιξε το 1.8%, συγκρινόμενη με 1.5% της PricewaterhouseCoopers, κατάφερε να κερδίσει την πρώτη θέση και να γίνει η μεγαλύτερη λογιστική εταιρεία στον κλάδο της. Το 2010 η PwC ανέκτησε την πρώτη θέση με αύξηση εσόδων που έφτασε το 10%. Παρακάτω παρουσιάζονται ενδεικτικά στοιχεία για τις ελεγκτικές εταιρείες που ανήκουν στις Big Four.

Πίνακας 6. Big Four

ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΕΣΟΔΑ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΕΔΡΑ
PwC	\$ 31,5 bn	180.000	2012	Ηνωμένο Βασίλειο
Deloitte	\$31,3 bn	193.000	2012	Η.Π.Α
Ernst & Young	\$24,4 bn	167.000	2012	Ηνωμένο Βασίλειο
KPMG	\$22,7 bn	145.000	2011	Ολλανδία

Εμπειρικές έρευνες σε θέματα διαχείρισης κερδών και τακτικού ελέγχου παρέχουν στοιχεία ότι οι Big Five συνδέονται με υψηλής ποιότητας οικονομικές καταστάσεις (Francis, 2004, Watkins et al.2004). Ωστόσο, οι πρόσφατες οικονομικές αποτυχίες που έπληξαν τις αγορές των Η.Π.Α έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αμφιβολιών για το κατά πόσο η παραπάνω πρόταση είναι πραγματικά έγκυρη.

Σύμφωνα με τους Lennox και Pittman (2008), η ανάλυση ξεκινάει με την υπόθεση ότι οι Big Five ελεγκτικές εταιρείες παρέχουν και συνδέονται με χαμηλότερη πιθανότητα λογιστικής απάτης. Αυτή η αρνητική σχέση εξετάζεται μέσα στην έρευνα ως προς :

1. Τη διαχρονικότητα της σχέσης ανάμεσα στην παρουσία των Big Five και την πιθανότητα απάτης στα χρόνια που ακολούθησαν από τη θεσμοθέτηση του νόμου Sarbanes – Oxley το 2002.
2. Το λόγο ύπαρξης της σχέσης εξαιτίας υψηλότερης ποιότητας ελέγχου ή λόγω ενδογενών παραγόντων επιλογής από τους ελεγκτές και επιλογής από τους πελάτες – εταιρείες.

Αρχικό στάδιο είναι η συλλογή από την Accounting and Auditing Enforcement Releases (AAERs) της Αμερικανικής Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (SEC) στοιχείων και εταιρειών που έχουν καταγράψει λογιστικές απάτες από το 1981 έως το 2001, παρέχοντας ένα δείγμα 1.111 επιχειρήσεων. Το δείγμα ελέγχου αποτελείται επίσης από 164.879 εταιρείες για τις οποίες δεν υπάρχουν ισχυρισμοί απάτης.

Η έρευνα ξεκινάει παρέχοντας μεταβλητά στοιχεία (univariate evidence) για τη σχέση μεταξύ των Big Five και της λογιστικής απάτης. Για ολόκληρη τη δειγματοληπτική περίοδο, η συχνότητα της λογιστικής απάτης είναι 0,61% για πελάτες των Big Five και 0,92% για πελάτες εταιρειών εκτός των Big Five. Η διαφορά μεταξύ των συχνοτήτων είναι αρκετά σημαντική (t-statistic = -6.11) και συνεπής με την προηγούμενη έρευνα σύμφωνα με την οποία οι ελεγκτές με brand name είναι συνδεδεμένοι με υψηλότερης ποιότητας οικονομικές καταστάσεις (Francis, Watkins).

Εξετάζεται επίσης εάν η αρνητική σχέση μεταξύ των Big Five ελεγκτών και της λογιστικής απάτης παραμένει σταθερή κατά τη διάρκεια του χρόνου. Μεταβλητά στοιχεία δείχνουν ότι η σχέση είναι αρνητική για κάθε χρόνο στο διάστημα 1981 – 1995 και είναι στατιστικά σημαντική για τα 12 από τα 15 χρόνια, εκτός των 1982, 1986, 1987. Παρόλα αυτά, παρατηρείται ξαφνική αλλαγή μετά το 1995 με τη σχέση ανάμεσα στις δύο μεταβλητές να γίνεται στατιστικά μη διαχωρίσιμη από το μηδέν, στα χρόνια 1996 έως 2000. Από το 2001, χρόνος πριν την καθιέρωση του νόμου SOX, η σχέση γίνεται στατιστικά θετική υποστηρίζοντας ότι οι πελάτες των Big Five είναι πιο πιθανό να διαπράξουν απάτη σε σχέση με τους πελάτες ελεγκτικών εταιρειών που δεν ανήκουν στις Big Five. Συνεπώς η μεταβλητή ανάλυση αυτή επιβεβαιώνει ότι οι έλεγχοι που πραγματοποιούνται από τις Big Five δεν συνδέονται με μικρότερη πιθανότητα λογιστικής απάτης, για τα χρόνια πριν από την καθιέρωση του νόμου SOX.

Σε επόμενο στάδιο οι συγγραφείς αναφέρουν πολυμεταβλητά στοιχεία (*multivariate evidence*) για την εξέταση της σταθερότητας της αρνητικής σχέσης μεταξύ των Big Five και της λογιστικής απάτης. Ενισχύοντας τη μεταβλητή εξέταση, παρουσιάζονται σημαντικά αρνητικές σχέσεις για την περίοδο 1981 – 1995. Μεγαλύτερη βαρύτητα δίνεται στο γεγονός ότι η πολυμεταβλητή εξέταση δίνει αποτελέσματα που αφορούν αρνητική σχέση για την περίοδο 1996 – 2001, τα οποία είναι ασυμβίβαστα τόσο με τα αποτελέσματα της μεταβλητής εξέτασης όσο και με την υπόθεση ότι η ποιότητα των Big Five μειωνόταν μέχρι να καταλήξουμε στο νόμο SOX. Οι αρνητικοί συντελεστές των Big Five είναι όμοιοι σε μέγεθος για τις δύο περιόδους, $-0,63$ (*t-statistic* = $-7,77$) για το διάστημα 1981 – 1995 και $-0,68$ (*t-statistic* = $-4,99$) για το διάστημα 1995 – 2001. Συγκεντρωτικά, η μεταβλητή ανάλυση δείχνει ότι η αρνητική σχέση εξαφανίζεται μετά το 1995, ενώ με την πολυμεταβλητή παρουσιάζεται το αντίθετο.

Επιβεβαιώνοντας προηγούμενες έρευνες (Desai 2005, Lennox Pittman 2007), οι συγγραφείς καταδεικνύουν ότι οι μεγάλες εταιρείες ήταν πιθανό, με αυξανόμενο ποσοστό, να υποπέσουν σε λογιστική απάτη μετά το 1995. Συνεπώς, η προφανής μείωση στην παρεχόμενη ποιότητα εκ μέρους των Big Five μετά το 1995 αντανάκλα ουσιαστικά την αυξανόμενη ροπή των μεγάλων εταιρειών για λογιστική απάτη. Η αποτυχία ελέγχου σε τέτοιου μεγέθους πελάτες δείχνει ότι μία απλή ανάλυση μεταβλητής δίνει την παραπλανητική εντύπωση μιας σχετικής πτώσης της ποιότητας κατά τη διάρκεια της προπαρασκευαστικής περιόδου του νόμου SOX.

4.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ

4.2.1 ΣΚΑΝΔΑΛΟ Enron

Το σκάνδαλο της Enron είναι ένα οικονομικό σκάνδαλο το οποίο αναδείχθηκε το 2001 και αφορούσε την ενεργειακή εταιρεία Enron και την ελεγκτική εταιρεία Arthur Andersen. Μετά από σειρά αποκαλύψεων που αφορούσαν αμφιλεγόμενες λογιστικές διαδικασίες κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, η Enron χρεοκόπησε το Νοέμβριο του 2001 και κήρυξε πτώχευση στις 2 Δεκεμβρίου του 2001.

Στις αρχές του 1990, το Κογκρέσο των Ηνωμένων Πολιτειών πέρασε νομοθετική ρύθμιση για την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και αργότερα του φυσικού αερίου. Η ενεργειακή αγορά που δημιουργήθηκε ευνόησε την ανάπτυξη εταιρειών όπως η Enron, η οποία είχε δημιουργήσει εταιρείες offshore που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για φορολογικό σχεδιασμό και φοροαπαλλαγή εκτοξεύοντας την κερδοφορία της εταιρείας. Οι μονάδες αυτές βοήθησαν την Enron να φαίνεται πιο κερδοφόρα από όσο ήταν πραγματικά, εκτοξεύοντας την τιμή των μετοχών της. Το γεγονός αυτό βοήθησε τα στελέχη της να αξιοποιούν την εσωτερική πληροφόρηση, να κερδοσκοπούν σε ατομικό επίπεδο σε αντίθεση με τους επενδυτές οι οποίοι δε γνώριζαν την πραγματική κατάσταση και λειτουργία της εταιρείας.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, η Enron έκανε συναλλαγές \$80-90 ανά μετοχή. Κατά τη διάρκεια του 2001, η μετοχή της εταιρείας συνεχώς μειωνόταν θεωρώντας ως αιτία τις ανησυχίες για τις προοπτικές της ηλεκτρικής αγοράς και μέχρι τα μέσα του Οκτώβρη η τιμή είχε φτάσει τα \$30. Στις 16 Οκτώβρη, η εταιρεία εξέδωσε την έκθεση αποτελεσμάτων για το 3^ο εξάμηνο του 2001, η οποία αποκάλυψε τις τεράστιες ζημιές της εταιρείας και προκάλεσε την τεράστια πτώση της τιμής της μετοχής. Η καθαρή θέση της εταιρείας παρουσιάστηκε μειωμένη κατά \$1,2 δις, γεγονός που οφείλεται στον αντιλογισμό καταγεγραμμένων συναλλαγών που αφορούσαν την ανταλλαγή μετοχών της εταιρείας με εισπρακτέους λογαριασμούς και δεν έπρεπε να είχαν καταγραφεί στο Ενεργητικό της εταιρείας. Στις 8 Νοεμβρίου, η Enron επαναδιατύπωσε την Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης για τα τελευταία πέντε χρόνια εξαλείφοντας κέρδη περίπου \$600 δις, γεγονός που όρισε και το τέλος της. Στις 19 Νοεμβρίου, η εταιρεία αποκάλυψε στο κοινό περαιτέρω στοιχεία της κακής κατάστασής της κατά την οποία αντιμετώπιζε υποχρεώσεις αποπληρωμής \$9 δις μέχρι το τέλος του 2002, χρέη

υπερβολικά μαγάλα για τα διαθέσιμά της. Η τιμή της μετοχής της εταιρείας είχε καταλήξει στα \$0,61 στο τέλος του Νοεμβρίου.

Η SEC ανακοίνωσε κατηγορίες για αστική απάτη εις βάρος της ελεγκτικής εταιρείας Arthur Andersen LLP καθώς και του ελεγκτή της Enron. Η φήμη και το κύρος της ελεγκτικής εταιρείας επλήγη σημαντικά. Η ελεγκτική αναγκάστηκε με μειωμένο προσωπικό να αντιμετωπίσει αγωγές από όσους θίχτηκαν από την ελλιπή και λανθασμένη πληροφόρηση των στοιχείων της Enron. Η Arthur Andersen που ανήκε στις Big Five, αναγκάστηκε να αφήσει πίσω της τις υπόλοιπες τέσσερις μεγάλες ελεγκτικές εταιρείες.

4.2.2 ΣΚΑΝΔΑΛΟ WorldCom

Η Enron επέφερε μόνο στους μετόχους της ζημιές \$60 δις, χαρίζοντας ένα χρόνο μετά τη θέση της στην WorldCom η οποία κήρυξε χρεοκοπία το 2002 με ζημιές που ξεπερνούσαν τα \$100 δις.

Η εταιρεία ξεκίνησε το 1983 ως Long Distance Discount Services Inc. (LDDS), ορίζοντας το 1985 ως CEO τον Bernard Ebbers. Το 1989 συγχωνεύτηκε με την Advantage Companies Inc. και το 1995 μετονομάστηκε σε LDDS WorldCom, καταλήγοντας αργότερα σε WorldCom. Η WorldCom ήταν η δεύτερη μεγαλύτερη εταιρεία υπεραστικών κλήσεων στις Η.Π.Α.

Ο Ebbers εκμεταλλευόμενος την ανοδική πορεία της τιμής της μετοχής, κατάφερε να πλουτίσει. Παρόλα αυτά το 2000, η αγορά των τηλεπικοινωνιών περιορίστηκε και η επιθετική πολιτική που ακολουθούσε η εταιρεία δέχτηκε σοβαρό περιορισμό όταν υποχρεώθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης των Η.Π.Α να εγκαταλείψει την επικείμενη συγχώνευση με την εταιρεία Sprint Corporation το 2000. Η τιμή της μετοχής συνεχώς μειωνόταν και ο ίδιος δεχόμενος πιέσεις από τις τράπεζες, ζήτησε και του παραχωρήθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο δάνειο και εγγύηση παραπάνω από \$400 εκ. για να καλύψει τα δημιουργηθέντα margin calls, πολιτική που δεν τα κατάφερε και συνεπώς τον οδήγησε εκτός της εταιρείας το 2002.

Στα μέσα του 1999 με σεμνή πορεία και αργότερα το Μάιο του 2002 επιταγχύνοντας το ρυθμό της, η WorldCom χρησιμοποίησε μεθόδους λογιστικής απάτης για να καλύψει τα μειωμένα κέρδη της. Στόχος της ήταν ο σχηματισμός μίας λανθασμένης εικόνας για

την οικονομική ανάπτυξη και κερδοφορία της έτσι ώστε να αυξηθεί η τιμή της μετοχής. Η απάτη επιτυγχάνθηκε με δύο τρόπους :

1. Συμπεριλαμβάνοντας κόστη στο κεφάλαιο της εταιρείας, ενημερώνοντας τον Ισολογισμό, ενώ έπρεπε να ενταχθούν στα έξοδα και να απεικονιστούν στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης.
2. Αυξάνοντας πλασματικά τα έσοδα με ψευδείς λογιστικές καταχωρήσεις, από μη κατανεμημένα έσοδα λογαριασμών.

Το 2002, μία μικρή ομάδα εσωτερικών ελεγκτών της εταιρείας εργάστηκε μυστικά για να ερευνήσει και να φέρει στο φως απάτη ύψους \$3,8 δις. Γρήγορα όμως έγινε αντιληπτή από την ομάδα ελέγχου, ενημερώθηκε το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας το οποίο αντέδρασε γρήγορα απολύοντας τον Scott Sullivan (CFO) και ωθώντας το στέλεχος της εταιρείας David Myers σε παραίτηση. Μέσα στο κλίμα που επικρατούσε εξαιτίας της Enron, έρχεται να εμπλακεί το ήδη επιβαρυνμένο όνομα της ελεγκτικής εταιρείας Arthur Andersen η οποία ήταν υπεύθυνη για τον έλεγχο της WorldCom. Η ίδια απέσυρε το πιστοποιητικό ελέγχου του 2001 και το SEC προώθησε έρευνα, με την αξιοπιστία του να έχει δεχτεί σοβαρό πλήγμα μετά το σκάνδαλο της Enron.

Στις 21 Ιουλίου 2002 η WorldCom κήρυξε πτώχευση, βουλιάζοντας τη μετοχή στα \$0,20 σε σχέση με τις καλές εποχές όπου άγγιζε τα \$64 ανά μετοχή.

4.2.3 ΣΚΑΝΔΑΛΟ Parmalat

Το 1961 ο Calisto Tanzi ανοίγει μία μικρή μονάδα παστερίωσης στην Πάρμα της Ιταλίας. Δύο δεκαετίες αργότερα εξελίσσεται σε πολυεθνική τροφίμων. Ενώ ήταν αρχηγός παγκοσμίως στην παραγωγή υψηλής παστερίωσης γάλακτος και παραγώγων και είχε καταφέρει να επεκτείνει την παραγωγή και την παρουσία της σε άλλες χώρες, η εταιρεία κατέρρευσε το 2003 με οικονομική τρύπα €14 δις στους λογαριασμούς της. Το σκάνδαλο αυτό παραμένει ως η μεγαλύτερη χρεωκοπία της Ευρώπης.

Το 1990 εισήχθη στο χρηματιστήριο καταλαμβάνοντας την έβδομη θέση στην κατάταξη ιδιωτικών εταιρειών στην Ιταλία και την πρώτη θέση στην αγορά μακράς διάρκειας παγκοσμίως. Το 1997 η Parmalat εισχώρησε μέσα στην οικονομική αγορά, καλύπτοντας διεθνείς απαιτήσεις. Όμως το 2001 πολλά από τα τμήματά της είχαν ζημιογόνο αποτέλεσμα και συνεπώς η μητρική εταιρεία προσπάθησε να τα

χρηματοδοτήσει. Το Φεβρουάριο του 2003 ο CFO Fausto Tonna ανακοίνωσε μία επένδυση €500 δις σε θυγατρική εταιρεία με έδρα τις νήσους Κέυμαν. Η ανακοίνωση αυτή ήρθε ως έκπληξη και δημιούργησε ερωτηματικά για το χρέος της εταιρείας καθώς τα στοιχεία των λογιστικών της βιβλίων ήταν ελλιπή. Η βαθμολογία των μετοχών έπεσε, κατά επέκταση και η τιμή των μετοχών και την ίδια στιγμή ζητήθηκε από την επιτροπή του χρηματιστηρίου διευκρίνιση για τον τρόπο με τον οποίο η Parmalat θα αποπλήρωνε τα χρέη της μέσα στο 2003. Για το λόγο αυτό, η εταιρεία αποκάλυψε την ύπαρξη αποθέματος ύψους €3,95 δις το οποίο ήταν κατατεθειμένο σε υποκατάστημα της Bank of America στις νήσους Κέυμαν, παρουσιάζοντας σχετικό έγγραφο. Η Τράπεζα με τη σειρά της δήλωσε ότι το έγγραφο ήταν πλαστό και η μετοχή της εταιρείας καταρρέει καταστρέφοντας πολλούς επενδυτές.

Αποκαλύφθηκε ότι η τρύπα ήταν €8 δις και συνελήφθησαν πέντε στελέχη της εταιρείας. Οι ελεγκτές τελικά διαπίστωσαν ότι τα χρέη ήταν €14,3 δις, οχτώ φορές πάνω από το ποσό που δηλωνόταν. Πολλές θυγατρικές εταιρείες της Parmalat ήταν αφερέγγυες και συνεπώς η εταιρεία υπέπεσε σε λογιστική απάτη και κατηγορήθηκε για ξέπλυμα χρήματος όπως και στα άλλα γνωστά σκάνδαλα. Η ελεγκτική εταιρεία Grant Thornton, η οποία ήταν υπεύθυνη για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας, κατηγορήθηκε για συννεοχή και το σκάνδαλο αυτό αποτελεί ακόμα μία υπόθεση με φανταστικά κέρδη και εταιρείες offshore με σκοπό την φοροαπαλλαγή.

4.2.4 ΣΚΑΝΔΑΛΟ Lehman Brothers

Η Lehman Brothers ήταν η τέταρτη μεγαλύτερη επενδυτική τράπεζα των Η.Π.Α μέχρι τη χρεωκοπία της το Σεπτέμβριο του 2008. Το 2007 κατακτά την κορυφή στη λίστα του Fortune για τις πιο επιτυχημένες χρηματιστηριακές εταιρείες και ανακοινώνει για μία ακόμα χρονιά κέρδη ρεκόρ. Επιπλέον διαχειρίζεται τη μεγαλύτερη συγχώνευση στην ιστορία του χρηματοοικονομικού κλάδου, την αξίας 98 δισ. δολ. εξαγορά της ABN AMRO από την κοινοπραξία των Royal Bank of Scotland, Santander και Fortis. Το 2008 η Lehman Brothers ανακοινώνει τη 15η Σεπτεμβρίου τη χρεωκοπία της, μετά το «ναυάγιο» των συνομιλιών για πιθανή εξαγορά της και την απροθυμία της αμερικανικής κυβέρνησης να δαπανήσει δημόσιο χρήμα για μια πιθανή συμφωνία.

Τα αίτια της κατάρρευσης ήταν πολλαπλά, κυρίως όμως η λανθασμένη διαχείριση των δανείων από την τράπεζα αλλά και οι απαιτήσεις των JP Morgan Chase & Co. και

Citigroup Inc. για περισσότερες εγγυήσεις δανεισμού. Σύμφωνα με τον ελεγκτή Auton R. Valukas, ο οποίος συνέταξε έκθεση 2.200 σελίδων, τόσο τα ανώτερα στελέχη και οι λογιστές της τράπεζας όσο και ο πρόεδρος του δικηγορικού γραφείου που υπέβαλε την αίτηση πτώχευσης είχαν γνώση της κατάστασης. Στην έκθεση αυτή γίνεται λόγος για μία τακτική γνωστή ως “Repo 105/108”, με τη βοήθεια της οποίας η τράπεζα φέρεται να χρησιμοποιήσει συμφωνίες επαναγοράς με στόχο τη μείωση της μόχλευσης στον ισολογισμό της και συνεπώς η τράπεζα φαινόταν ότι δεν δανειζόταν χρήματα. Οι διαπραγματεύσεις ήταν ύψους \$50 δις και ο ελεγκτής διαπίστωσε ότι ενώ η χρήση του Repo 105/108 για τις συναλλαγές μπορεί να μην ήταν ανάρμοστη από την αρχή, η μοναδική χρήση της όμως από την τράπεζα ήταν ο χειρισμός του ισολογισμού.

Η πτώχευσή της είναι η μεγαλύτερη χρεωκοπία στην ιστορία των ΗΠΑ, με ενεργητικά που ανέρχονται στα 640 δις. δολάρια. Με χρέος που αγγίζει τα 613 δισεκατομμύρια δολάρια και ενώ η μετοχή της κατακυλούσε με ιλιγγιώδεις ρυθμούς κατά 81% στα 21 σεντς, προκαλούσε ντόμινο εξελίξεων. Οι Ηνωμένες Πολιτείες βρίσκονται στα πρόθυρα της χειρότερης τραπεζικής κρίσης των τελευταίων εβδομήντα ετών και ο τρόμος για εκδήλωση καθολικού πανικού, τραπεζικών καταρρεύσεων, πτωχεύσεων και μαζικής ανεργίας υποχρεώνει τις νομισματικές αρχές σε πρωτοφανή μέτρα.

Η Lehman Brothers ελεγχόταν από την ελεγκτική εταιρεία Ernst & Young, εκπρόσωπος της οποίας τόνισε ότι στον τελευταίο έλεγχο της τράπεζας το 2007 δεν είχαν εντοπιστεί παραπλανητικές λογιστικές κινήσεις. Σύμφωνα με το Accountancy and Actuarial Board (AADB) αποφασίστηκε ότι δεν πρέπει να υπάρξει τιμωρία κατά την ελεγκτική Ernst & Young ή κανενός ατόμου συνδεδεμένο με τον έλεγχο της τράπεζας πριν την κατάρρευση.

4.3 ΝΟΜΟΣ Sarbanes – Oxley

Ο Νόμος “ Sarbanes – Oxley ”, γνωστός ως SOX, επικυρώθηκε στις 30 Ιουλίου του 2002. Ο Νόμος αποτελεί τη σημαντικότερη αλλαγή στην νομοθεσία περί τίτλων των ΗΠΑ από τη δεκαετία του 1930 και θεσπίστηκε ειδικά για να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη των επενδυτών σε ένα χρηματοοικονομικό σύστημα που είχε κλονιστεί σημαντικά από μία σειρά σκανδάλων και περιλαμβάνει μία ευρεία δέσμη μέτρων τα οποία θέτουν τις βάσεις για τη νομοθετική ρύθμιση της αποτελεσματικής εταιρικής

διακυβέρνησης και πληροφόρησης. Επιπλέον, ο Νόμος επιβάλλει σημαντικά βαρύτερες ποινές από αυτές που ίσχυαν προηγουμένως για μέλη του Δ.Σ., ανώτερα στελέχη, ορκωτούς ελεγκτές, αναλυτές και δικηγόρους στην περίπτωση μη συμμόρφωσής τους με την κείμενη νομοθεσία.

Μία από τις σημαντικότερες βελτιώσεις που εισήγαγε η νομοθεσία είναι η ισχυροποίηση μιας ανεξάρτητης ελεγκτικής επιτροπής (internal audit committee), η οποία απειλούμενη από ανεξάρτητα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου έχει ως στόχο τη συλλογή πληροφοριών από τη διεύθυνση της επιχείρησης, την υποστήριξη εσωτερικών ελέγχων και τη συνεργασία με τους εξωτερικούς ελεγκτές, με γνώμονα το συμφέρον των μετόχων. Η επιτροπή ουσιαστικά έχει αρμοδιότητες επίβλεψης, δίνοντας έτσι την αίσθηση ότι η εταιρεία ανεξαρτητοποιείται από τη διοίκηση.

Με βάση τη συγκεκριμένη νομοθεσία, οι εταιρείες πλέον οφείλουν να ακολουθούν τις νέες οδηγίες όσον αφορά τις πληροφορίες που δημοσιεύουν. Οι εταιρείες θα πρέπει να γνωστοποιούν σε «άμεση και συνεχή βάση» επιπλέον πληροφορίες για την περιουσιακή διάρθρωση και τα αποτελέσματα εκμετάλλευσης της εταιρείας, εφόσον η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Ηνωμένων Πολιτειών (SEC) θεωρεί ότι τέτοια επιπλέον πληροφόρηση είναι απαραίτητη για το κοινό συμφέρον ή για τους επενδυτές. Κάθε Ετήσιο Δελτίο που υποβάλλεται στο SEC και περιλαμβάνει οικονομικά αποτελέσματα θα πρέπει να εμπεριέχει γνωστοποιήσεις για όλες τις σημαντικές διορθώσεις που πραγματοποιούνται από τους ορκωτούς ελεγκτές.

Με αυτόν τον τρόπο προστατεύονται τα συμφέροντα των επενδυτών, οι οποίοι όμως στερούνται του δικαιώματός τους να προσλαμβάνουν οι ίδιοι δικηγόρους για να μηνύσουν τις εταιρείες όταν τίθεται ζήτημα παρανομίας ή απάτης. Αντίθετα, πρέπει να περιμένουν το Υπουργείο Δικαιοσύνης να κινήσει τις διαδικασίες εκ μέρους τους. Πλεονεκτούν όμως σε σχέση με το παρελθόν όπου ήταν δύσκολο να αναδειχθούν τα ελεγκτικά σκάνδαλα, σε αντίθεση με την παρούσα κατάσταση και την εφαρμογή του νόμου, με τη βοήθεια του οποίου χαρίζεται μεγαλύτερη διαφάνεια στις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις.

Ο SOX προέβλεψε και τη δημιουργία του Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB) – Συμβούλιο Επίβλεψης Απολογισμών Δημοσίων Εταιρειών – με στόχο τη θέσπιση προτύπων γύρω από την ηθική, τη σύγκρουση συμφερόντων αλλά και την

πειθαρχία των λογιστών σε συνδυασμό με τη διεξαγωγή ετήσιων αξιολογήσεων σε μεγάλες ελεγκτικές εταιρείες.

Επιπλέον, οι Διευθύνοντες και Οικονομικοί Σύμβουλοι (CEOs και CFOs αντίστοιχα) των εταιρειών έχουν υποχρέωση και ευθύνη να πιστοποιούν γραπτώς σε κάθε Δελτίο το οποίο περιλαμβάνει οικονομικές καταστάσεις και υποβάλλεται στο SEC (εκτός ορισμένων περιπτώσεων), ότι οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις και χρηματοοικονομικές εκθέσεις είναι ακριβείς. Σε περίπτωση που οι αναφορές της οικονομικής μονάδας κρίνεται ότι πρέπει να αναθεωρηθούν, οι CEOs CFOs αντιμετωπίζουν ποινικές διώξεις και είναι υποχρεωμένοι να επιστρέψουν τις πρόσθετες αμοιβές (bonus) που έχουν λάβει για την κάλυψη του κόστους αυτού. Συγκεκριμένα σε περίπτωση ψευδούς πιστοποίησης, τα στελέχη θα υπόκεινται σε ποινές έως \$1 εκατομμύριο ή / και 10 χρόνια κάθειρξη εάν η απάτη ήταν απλά εκούσια και έως \$5 εκατομμύρια ή / και 20 χρόνια κάθειρξη αν η απάτη ήταν εσκεμμένη.

Επιπρόσθετα βασικά σημεία στα οποία εστιάζει ο Νόμος είναι τα ακόλουθα :

- Εκτός ελαχίστων περιπτώσεων, οι εισηγμένες εταιρείες δεν επιτρέπεται να χορηγούν κανένα δάνειο στα στελέχη τους ή στα μέλη του Δ.Σ. Επίσης, υφιστάμενα δάνεια προς μέλη του Δ.Σ. δεν επιτρέπεται να αυξηθούν, να τροποποιηθούν ή να ανανεωθούν.
- Οι εργαζόμενοι, τα ανώτερα στελέχη και όλοι όσοι διαθέτουν πληροφορίες σχετικές με την πορεία της επιχείρησης θα πρέπει να γνωστοποιούν τυχόν συναλλαγές σε μετοχές των εταιρειών τους εντός δύο ημερών μετά την ημερομηνία εκτέλεσης της συναλλαγής.
- Πολλές πράξεις ορίζονται πλέον ως κακουργήματα, όπως :
 1. Παραποίηση ή καταστροφή αρχείων με πρόθεση την παρεμπόδιση της ορθής διενέργειας ελέγχων ή διαδικασιών πτώχευσης.
 2. Ηθελημένη μη διατήρηση όλων των αρχείων ελέγχου από Ορκωτό Ελεγκτή για πέντε χρόνια.
 3. Γνώση εκτέλεσης σχεδίου για την παραπλάνηση επενδυτών.

4.4 ΑΠΑΤΗ

Οι επιχειρήσεις σήμερα γαι λόγους που ποικίλουν ανάλογα με την περίπτωση, καταφεύγουν στην εφαρμογή της Δημιουργικής Λογιστικής (creative accounting), η οποία μέχρι ενός σημείου μπορεί να θεωρηθεί θεμιτή καθώς εκμεταλλεύεται τα κενά που υπάρχουν σε λογιστικούς κανόνες ή νόμους. Πέραν του σημείου αυτού, θεωρείται αθέμιτη καθώς μπορεί να παραβιάσει τις λογιστικές αρχές και τους νόμους και να αλλοιώσει το περιεχόμενο των οικονομικών καταστάσεων, παραπλανώντας τα ενδιαφερόμενα μέρη της επιχείρησης.

Σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240, η απάτη (fraud) είναι μία εκούσια και συνειδητή ενέργεια από άτομα της επιχείρησης που ανήκουν στη διοίκηση, στο εργατικό δυναμικό ή τρίτοι προς την επιχείρηση. Περιλαμβάνει παράνομες πράξεις που χαρακτηρίζονται από εξαπάτηση, απόκρυψη και παραβίαση της εμπιστοσύνης. Σκοπός της απάτης είναι η διαστρέβλωση των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης ώστε να παρουσιαστεί μία ψευδής εικόνα. Η απάτη μπορεί να συνεπάγεται τα εξής :

1. Νόθευση ή παραποίηση τηρούμενων στοιχείων ή εγγράφων.
2. Κατάχρηση περιουσιακών στοιχείων.
3. Αποσιώπηση ή παράλειψη αποτελεσμάτων συναλλαγών από τηρούμενα στοιχεία.
4. Καταγραφή συναλλαγών μη σημαντικού περιεχομένου.
5. Καταχρηστική εφαρμογή λογιστικών αρχών και μεθόδων.

Στο ίδιο πρότυπο γίνεται και η διάκριση της παραποίησης με το σφάλμα (error), το οποίο αποτελεί ακούσιο λάθος, χωρίς καμία συγκεκριμένη πρόθεση και οφείλεται σε :

1. Αριθμητικά λάθη προσωπικού του λογιστηρίου κατά τη διάρκεια της καταχώρησης.
2. Παρερμηνείες γεγονότων.
3. Μη σωστή εφαρμογή αρχών και προτύπων της λογιστικής.

Στο παραπάνω ελεγκτικό πρότυπο γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ της απάτης και του σφάλματος η οποία έγκειται στο κατά πόσο υπάρχει πρόθεση ή όχι για απεικόνιση της πραγματικής κατάστασης των οικονομικών μιας οικονομικής μονάδας. Επιπλέον αναφέρεται και στην κατάχρηση περιουσιακών στοιχείων με παραλείψεις ή λανθασμένες πράξεις, όπως εξαπάτηση, απόκρυψη και παραβίαση εμπιστευτικών

σοιχείων, που σκοπό έχουν να πλήξουν την επιχείρηση. Ουσιαστικά κάποιος χρησιμοποιεί τη θέση και το επάγγελμά του προκειμένου να αποσπάσει χρήσιμες πληροφορίες, τις οποίες πιθανόν θα παρέχει στους ανταγωνιστές της επιχείρησης, προκειμένου να πλουτίσει προσωπικά. Σύμφωνα με την Ένωση Πιστοποιημένων Εξεταστών Απάτης (ACFE) των Η.Π.Α, η κατηγορία αυτή της απάτης χαρακτηρίζεται ως Επαγγελματική Απάτη και Κατάχρηση και ταξινομείται σε :

1. Απάτη εις βάρος της επιχείρησης.

Η κατηγορία της απάτης αυτής μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε από εσωτερικούς είτε από εξωτερικούς παράγοντες και έχει ως στόχο να επιφέρει αρνητικό αποτέλεσμα στην επιχείρηση. Σε περίπτωση που οι δράστες είναι από το εσωτερικό της επιχείρησης, η απάτη μπορεί να εμφανιστεί είτε με παραποίηση, νόθευση ή αλλοίωση στοιχείων των παραστατικών, είτε με κλοπή περιουσιακών στοιχείων, διαθεσίμων είτε με κακή εφαρμογή λογιστικών πολιτικών έχοντας ως αποτέλεσμα τη λανθασμένη καταχώρηση στα λογιστικά βιβλία. Υπάρχει όμως και η πιθανότητα οι υπεύθυνοι της απάτης να είναι εξωτερικοί δράστες κατά την οποία μπορεί να υπάρξει δωροδοκία των υπαλλήλων από τους προμηθευτές ή τους πελάτες καθώς επίσης και απάτη από τους προμηθευτές με διπλή τιμολόγηση ή τιμολόγηση χωρίς παράδοση.

2. Απάτη εις όφελος της επιχείρησης.

Στην περίπτωση αυτή η απάτη διαπράττεται από την ανώτατη διοίκηση για να ωφεληθεί η επιχείρηση, αυξάνοντας το ενεργητικό, τις πωλήσεις ή μειώνοντας τις δαπάνες της. Στόχος είναι η πιθανή κάλυψη ζημιών ή η παρουσίαση της επιχείρησης περισσότερο κερδοφόρα ώστε να προσελκύσει πιθανούς επενδυτές, να μοιράσει κέρδη στους μετόχους ή έκτακτες πληρωμές στα ανώτατα στελέχη της. Με αυτόν τον τρόπο εξαπατούνται τα τρίτα προς την επιχείρηση πρόσωπα τα οποία δεν είναι σε θέση να έχουν σωστή πληροφόρηση. Παραδείγματα τέτοιου είδους απάτης μπορεί να είναι :

- Πώληση ή καταχώρηση ψευδών ή παραπλανητικών στοιχείων του ενεργητικού.
- Δωροδοκίες πελατών, προμηθευτών ή προς τρίτα μέλη.
- Εκούσια αποτυχία να καταγραφεί ή να αποκαλυφθεί η χρηματοοικονομική εικόνα της επιχείρησης στους τρίτους.
- Εκούσια εσφαλμένη παρουσίαση ή αποτίμηση συναλλαγών, στοιχείων του ενεργητικού, υποχρεώσεων, εισοδήματος.
- Εκούσια εσφαλμένη τεχνική τιμολόγησης για αγαθά που ανταλλάσσονται σε όμιλο επιχειρήσεων.

4.4.1 ΑΠΑΤΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Η οικονομική απάτη είναι ένα ζήτημα σοβαρό, υψηλής κοινωνικής και οικονομικής σημασίας, με φανερή απόδειξη τα πρόσφατα οικονομικά σκάνδαλα τα οποία αφθονούν και οι συνέπειές τους επηρέασαν πολλούς τομείς. Η κάλυψη της οικονομικής απάτης αποτελεί ένα κρίσιμο πρόβλημα για τους εξωτερικούς ελεγκτές γιατί αφορά τόσο τη νομική ευθύνη λόγω της αποτυχίας να εντοπίσουν λανθασμένες οικονομικές καταστάσεις όσο το αποτέλεσμα της ζημιάς στην επαγγελματική τους φήμη, με πρόσφατη απόδειξη την κατάρρευση της ελεγκτικής Arthur Andersen.

Η αυξανόμενη πίεση για μείωση της οικονομικής απάτης τα τελευταία χρόνια έχει οδηγήσει στη δημιουργία νόμων, συμβουλίων και προτύπων. Το « Treadway Commission » συστάθηκε με σκοπό την επιβολή αποτελεσματικών συστάσεων για να καθοδηγήσει το Συμβούλιο Ελεγκτικών Προτύπων (Auditing Standards Board – ASB) ώστε να αναπτύξει πρότυπα που θα βοηθήσουν να εμποδίσουν και να εντοπίσουν την απάτη (Wheeler, Pany 1996, p.558). Το 1988, το ASB εξέδωσε εννέα πρότυπα σχεδιασμένα για να :

1. Περιγράψουν συνοπτικά και ξεκάθαρο το ρόλο του εξωτερικού ελεγκτή αναφορικά με την απάτη.
2. Βελτιώσουν γενικά τις ελεγκτικές διαδικασίες για τον εντοπισμό και την αποτροπή απάτης.
3. Βελτιώσουν τις επικοινωνίες μεταξύ του ελεγκτή και της διοίκησης, της επιτροπής ελέγχου και του κοινού (Glover, Aono 1995).

Ενδεικτικά το πρότυπο SAS No.53 σχεδιάστηκε για να μειώσει το κενό μεταξύ των προσδοκιών των πελατών όσον αφορά την ευθύνη των ελεγκτών να εντοπίσουν την απάτη κατά τη διάρκεια ενός ελέγχου και την ευθύνη που πραγματικά υπάρχει (Levy, 1989 p.52). Το SAS No.56 (AICPA, 1988) απαιτεί ότι αναλυτικές διαδικασίες πρέπει να εκτελούνται κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού του ελέγχου. Το 1997 το ASB εξέδωσε το SAS No.82, το οποίο παρέχει εκτεταμένη λειτουργική καθοδήγηση της μελέτης των ελεγκτών σχετικά με την απάτη και τη διεξαγωγή της, σε αντίθεση με τη μικρή καθοδήγηση σε θέματα εντοπισμού της απάτης (Mancino, 1997). Σύμφωνα με το SAS No.99 (AICPA, 2002), το νέο πρότυπο περί της απάτης, τα αποτελέσματα των αναλυτικών διαδικασιών πρέπει να υπολογιστούν αναγνωρίζοντας τους κινδύνους των λανθασμένων στοιχείων που έχουν προκληθεί από την απάτη.

Συνεπώς υπάρχει μεγάλη ανάγκη για έρευνα ελεγκτικών προσεγγίσεων, οι οποίες θα παρέχουν τη δυνατότητα στον ελεγκτή να αναγνωρίσει την πιθανή απάτη και πιο σημαντικό θα είναι η ύπαρξη πρακτικών στοιχείων ώστε να γίνει περισσότερο κατανοητή η ικανότητα εντοπισμού της απάτης και να βοηθηθεί ο ελεγκτής. Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Kathleen A. Kaminski, T. Sterling Wetzel, Liming Guan εστιάζει το ενδιαφέρον της σε μία ευρέως χρησιμοποιημένη μέθοδο, την ανάλυση των δεικτών, για την οποία λίγα πράγματα είναι γνωστά όσον αφορά την ικανότητα εντοπισμού λανθασμένων λογιστικών στοιχείων. Το κύριο ζητούμενο της έρευνας είναι το κατά πόσο οι χρηματοοικονομικοί δείκτες των επιχειρήσεων με απάτη διαφέρουν από αυτούς που υπολογίζονται σε επιχειρήσεις όπου δεν υπάρχει απάτη στις οικονομικές καταστάσεις. Η έρευνα αφορά μία χρονοβόρα εξέταση 21 χρηματοοικονομικών δεικτών υπολογισμένων από τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις και χρησιμοποιώντας στοιχεία από 79 εταιρείες με απάτη, οι οποίες εκ των υστέρων κάθε μία εταιρεία αντιστοιχίζονταν με μία εταιρεία χωρίς απάτη με βάση το μέγεθος, τον κλάδο και την περίοδο. Χρησιμοποιώντας τα ζευγάρια των εταιρειών πραγματοποιήθηκε μία ανάλυση δεικτών για περίοδο 7 ετών (η χρονιά απάτης +/- 3 χρόνια). Από τους 21 δείκτες, 16 βρέθηκαν να είναι στατιστικά σημαντικοί για επίπεδο σημαντικότητας $\alpha = 0,10$. Από αυτούς, 7 ήταν σημαντικοί για μία μόνο περίοδο και 4 για δύο περιόδους και μόνο 3 δείκτες ήταν σημαντικοί για τρεις περιόδους. Από τους 16 στατιστικά σημαντικούς δείκτες μόνο 5 ήταν σημαντικοί πριν την περίοδο της απάτης, με μόνο έναν δείκτη σημαντικό για το έτος - 2 και το έτος - 1. Βρέθηκαν 2 δείκτες που ήταν σημαντικοί για όλη την τριετή εξεταζόμενη περίοδο μετά την απάτη και 2 δείκτες που ήταν σημαντικοί για το έτος + 2 και το έτος + 3. Τα αποτελέσματα αυτά παρέχουν την εμπειρική απόδειξη της περιορισμένης ικανότητας των χρηματοοικονομικών δεικτών να εντοπίσουν ή και να προβλέψουν την εμφάνιση της απάτης. Επιπλέον χρησιμοποιήθηκαν τα ίδια δεδομένα προκειμένου να οριστεί και να αξιολογηθεί η κατηγοριοποίηση των επιχειρήσεων ανάλογα με την ύπαρξη της απάτης. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της στατιστικής μεθόδου, οι δείκτες ήταν αρκετά αποτελεσματικοί στην κατηγοριοποίηση των επιχειρήσεων χωρίς απάτη αποδίδοντας ως μικρότερο ποσοστό της τάξεως του 98% και λιγότερο από 2% κατηγοριοποιώντας την επιχείρηση με απάτη. Στο μεταξύ τα αντίστοιχα ποσοστά για τις επιχειρήσεις με απάτη είναι μεταξύ του ελαχίστου 24% και μεγίστου 59% και στην περίπτωση της λανθασμένης κατηγοριοποίησης κυμαίνεται από 41% έως 76%.

4.4.2 ΑΠΑΤΗ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Τα τελευταία χρόνια η εταιρική διακυβέρνηση έχει δεχτεί μεγάλη προσοχή από το κοινό και κρίσιμο σημείο της αποτελεί η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου. Την ίδια στιγμή, μεγάλη σημασία έχει δοθεί από το κοινό για το επίπεδο της απάτης μέσα στην επιχείρηση.

Σκοπός της μελέτης των Paul Coram, Colin Ferguson, Robyn Moroney είναι να αξιολογηθεί το κατά πόσο οι επιχειρήσεις που περιλαμβάνουν τμήμα εσωτερικού ελέγχου είναι πιο πιθανό να εντοπίσουν την απάτη από αυτές που δεν έχουν αναπτύξει αυτό το τμήμα. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσω συλλογής πληροφοριών εσωτερικού ελέγχου μέσω ερωτηματολογίου το οποίο στάλθηκε σε επιχειρήσεις που απάντησαν στην Έρευνα Απάτης KPMG, 2004 στην Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία. Εντοπίστηκαν 480 επιχειρήσεις για τις οποίες υπήρχαν επαρκείς λεπτομέρειες ώστε να σταλεί η έρευνα, από τις οποίες οι 324 (67,5%) έστειλαν την απάντησή τους. Οι επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στις έρευνα είναι σημαντικά σε καλή οικονομική κατάσταση, παρουσιάζοντας διάμεσο εσόδων \$180εκ. και εργαζομένων 545 άτομα.

Για να μετρηθεί η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου, οι επιχειρήσεις που απάντησαν ρωτήθηκαν εάν η λειτουργία υπήρχε, το μέγεθός της και το άτομο που την εκτελούσε. Από το δείγμα αυτό, 68% είχε εσωτερικό έλεγχο και η λειτουργία της γινόταν ως εξής : με προσωπικό της επιχείρησης 48%, με εξωτερικό προσωπικό 27%, με συνδυασμό 25%.

Για τη μέτρηση της απάτης η KPMG έστειλε την έρευνά της σε 2.164 μεγαλύτερες επιχειρήσεις της Αυστραλίας και Νέα Ζηλανδίας, από τις οποίες οι 491 απάντησαν εκ των οποίων το 45% είχε περίπτωση απάτης, ποσοστό το οποίο σε γενικές γραμμές είναι ίδιο με το 44% ποσοστό απάτης για τις 324 επιχειρήσεις που απάντησαν στην προηγούμενη έρευνα.

Πραγματοποιήθηκαν έλεγχοι αναλύσεων συνδιακύμανσης (ANCOVA) προκειμένου να αξιολογηθεί εάν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ επιχειρήσεων με εσωτερικό έλεγχο και το επίπεδο της απάτης. Συμπεριλήφθηκε και ο αριθμός εργαζομένων, καθώς το μέγεθος της επιχείρησης αναμένεται να είναι σχετικό με την αξία της απάτης που εντοπίζεται. Επιπλέον, εξαιτίας ανησυχιών που αφορούν την κανονικότητα των συλλεχθέντων στοιχείων, όπως του αριθμού εργαζομένων, του αριθμού εμφάνισης της απάτης, την αξία της απάτης, τα στοιχεία αυτά ταξινομήθηκαν σε δεδομένα για νάλυση

σύμφωνα με τη μέθοδο Kachelmeier, Messier (1990). Ο ταξινομημένος αριθμός (178.73 συγκρινόμενος με 128.64, $F=5.64$, $p= 0.018$) και η ταξινομημένη αξία (178.87 συγκρινόμενη με 128.36, $F=4.94$, $p=0.027$) των αναφερόμενων γεγονότων απάτης είναι σημαντικά θετικά συσχετιζόμενα με το εάν η επιχείρηση έχει λειτουργία εσωτερικού ελέγχου. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι επιχειρήσεις με ανεπτυγμένη τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου είναι περισσότερο πιθανό να εντοπίσουν την απάτη. Επιπρόσθετα επιχειρήσεις που βασίζονται κυρίως στη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου που έχει ανατεθεί εκτός της επιχείρησης (outsourcing) είναι λιγότερο πιθανό να εντοπίσουν απάτη από αυτές που έστω αναλαμβάνουν κάποιο τμήμα του εσωτερικού ελέγχου. Αυτά τα ευρήματα δείχνουν ότι σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι να προσθέσει αξία (Carey et al.2000, Carcello et al.2005) μέσω βελτίωσης του ελέγχου και παρακολούθησης του περιβάλλοντος και να μειώσει λάθη που εντοπίζονται από εξωτερικούς ελεγκτές (Wallare, Kreutzfeldt 1991). Επιπρόσθετα, αποδεικνύεται ότι διατηρώντας και οργανώνοντας τον εσωτερικό έλεγχο μέσα στην ίδια την επιχείρηση είναι περισσότερο αποτελεσματικό από το να αναλαμβάνονται εξ ολοκλήρου ως τμήμα εκτός της επιχείρησης.

4.4.3 ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΣ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΝΑ ΕΝΤΟΠΙΣΟΥΝ ΤΗΝ ΑΠΑΤΗ

Οι ελεγκτές όπως έχει τονιστεί κατέχουν έναν πολύ σημαντικό ρόλο στον εντοπισμό της απάτης και ουσιαστικά αυτό είναι το έργο που πρέπει να ολοκληρώσουν αποτελεσματικά. Παρόλα αυτά, όπως αποδεικνύουν και τα οικονομικά σκάνδαλα, πολλές είναι οι περιπτώσεις όπου οι ελεγκτές ηθελημένα ή μη αποτυγχάνουν να εντοπίσουν την απάτη. Ορισμένες αιτίες, σύμφωνα με παρουσίαση του University of Memphis, είναι οι ακόλουθες :

1. Υπερβολική Αξιοπιστία στις παρουσιάσεις στοιχείων από τους πελάτες.
2. Έλλειψη γνώσης ή αποτυχία να αναγνωρίσουν ότι μία κατάσταση που διαιωνίζεται, μπορεί να υποδεικνύει απάτη.
3. Έλλειψη εμπειρίας σε διαφορετικές περιπτώσεις.
4. Προσωπικές σχέσεις με πελάτες, οι οποίες επηρεάζουν τη γνώμη των ελεγκτών.

4.5 ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Το φαινόμενο της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων έχει απασχολήσει έντονα τα τελευταία χρόνια τις ρυθμιστικές αρχές, τους επενδυτές και γενικότερα τους χρήστες των εταιρικών οικονομικών καταστάσεων παγκοσμίως, ιδιαίτερα μετά τα μεγάλα οικονομικά σκάνδαλα που ξέσπασαν επηρεάζοντας την παγκόσμια οικονομία. Η επίδραση της δημιουργικής λογιστικής στα δημοσιευμένα αποτελέσματα των επιχειρήσεων καθώς και ο ρόλος των ελεγκτικών μηχανισμών, που σκοπό έχουν τον έλεγχο της σωστής και δίκαιης απεικόνισης των αποτελεσμάτων αυτών, αποτελούν κέντρο έρευνας. Σε αυτό συνετέλεσαν τόσο οι περιπτώσεις των σκανδάλων, που προαναφέρθηκαν, οι οποίες έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια όσο και η αποτυχία των ελεγκτικών και ρυθμιστικών αρχών διεθνώς να ανταπεξέλθουν στα τεχνάσματα που έχουν επινοήσει οι εταιρείες ώστε να αποκρύπτουν την πραγματική τους χρηματοοικονομική κατάσταση. Τα γεγονότα αυτά κλόνισαν την εμπιστοσύνη των επενδυτών και οδήγησαν σε συνεχόμενες συζητήσεις και έρευνες για την αποτελεσματική και ουσιαστική παρακολούθηση των εταιρειών.

Οι διοικήσεις των εταιρειών γνωρίζουν πολύ καλά ότι τα οφέλη από την ακριβοδίκαιη απεικόνιση των οικονομικών καταστάσεων είναι μεγάλα, παρόλα αυτά επιλέγουν να παραποιούν το οικονομικό αποτέλεσμα παρουσιάζοντας μία καλύτερη αλλά ψευδή εικόνα της επιχείρησης προς τα έξω. Αυτό όμως που θα έπρεπε ουσιαστικά να κάνουν είναι να δράσουν αποτελεσματικά και να εντοπίσουν τα σημεία που πρέπει να διορθωθούν από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη έτσι ώστε να βελτιώσουν πραγματικά την αποδοτικότητα και τα αποτελέσματα της επιχείρησης. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι με την παραποίηση των αποτελεσμάτων, η διοίκηση επιτυγχάνει μόνο βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα καθώς σε κάποια χρονική περίοδο θα αποκαλυφθεί η πραγματική κατάσταση και τότε οι συνέπειες που θα πρέπει να αντιμετωπίσει θα είναι μεγαλύτερες. Προσθέτοντας ότι οι μελλοντικοί επενδυτές ή συνεργαζόμενα μέρη με την επιχείρηση μπορούν να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες και να κάνουν τη δική τους έρευνα αγοράς προκειμένου να εξασφαλίσουν την πραγματική εικόνα των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης. Η μέθοδος της παραποίησης των οικονομικών αποτελεσμάτων θα καταλήξει κάποια χρονική στιγμή σε αντίθετα από τα επιθυμητά αποτελέσματα. Οι επενδυτές μαθαίνοντας την αλήθεια θα χάσουν την εμπιστοσύνη τους προς την επιχείρηση και η τιμή της μετοχής για εταιρείες εισηγμένες θα

πραγματοποιήσει πώση παρασύροντας και καταστρέφοντας οικονομικώς όλους όσους την είχαν εμπιστευτεί.

Πολλοί ερευνητές έχουν υποστηρίξει ότι, η παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων αποτελεί μια σκόπιμη μεσολάβηση της διοίκησης στη διαδικασία κατάρτισης των οικονομικών καταστάσεων, με απώτερο σκοπό την εξασφάλιση προσωπικού της οφέλους. Η παραποίηση του οικονομικού αποτελέσματος έχει ορισθεί ως ένα σύνολο πρακτικών με τη βοήθεια των οποίων οι οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης αποδίδουν περισσότερο τις επιθυμίες της διοίκησης παρά την πραγματική οικονομική της επίδοση. Η διοίκηση παραποιεί τα αποτελέσματα που εμφανίζονται στις οικονομικές της καταστάσεις για να επιτύχει ένα προκαθορισμένο επίπεδο προσδοκώμενων αποτελεσμάτων, που μπορεί να έχουν τεθεί από την ίδια την διοίκηση ή από εξωτερικούς οικονομικούς αναλυτές. Αδιαμφισβήτητα, η διαχείριση των κερδών (earnings management) είναι το σπουδαιότερο κομμάτι της δημιουργικής λογιστικής, αφού τα κέρδη είναι το πιο ευρέως χρησιμοποιούμενο μέτρο της επιχειρησιακής απόδοσης. Τα εταιρικά κέρδη, αποκαλούνται ορισμένες φορές «σημείο κλειδί», καθώς είναι σίγουρα το πιο πρώτο μέγεθος που παρατηρείται στις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων. Αποκαλύπτουν το βαθμό στον οποίο μια επιχείρηση έχει δραστηριοποιηθεί σε τμήματα που έχουν αποφέρει έσοδα και συνεπώς έχουν προσθέσει αξία στην εταιρεία, αυξάνοντας την τιμή της μετοχής για τις εισηγμένες εταιρείες. Άλλωστε, στην πραγματικότητα, η θεωρητική αξία της μετοχής μιας εταιρείας δεν είναι παρά η παρούσα αξία των μελλοντικών της κερδών. Έτσι, αυξανόμενα κέρδη αντιπροσωπεύουν αύξηση στην εταιρική αξία, ενώ μειούμενα κέρδη σηματοδοτούν μείωση της εταιρικής αξίας.

Υπάρχουν τρεις τρόποι με τους οποίους η διοίκηση της επιχείρησης μπορεί να παραποιήσει τα αποτελέσματα των οικονομικών καταστάσεων και συνεπώς να επηρεάσει την αξιοπιστία και την ακρίβειά τους και είναι οι ακόλουθοι :

1. Ηθελημένη παραβίαση ενός λογιστικού προτύπου.

Οι επιχειρήσεις πρέπει να λειτουργούν σύμφωνα με πρότυπα που έχουν θεσπιστεί και τα οποία ορίζουν τον τρόπο που πρέπει να γίνονται και να αντιμετωπίζονται όλες οι διαδικασίες και λογιστικές καταχωρήσεις. Στην περίπτωση αυτή η διοίκηση παραβλέπει τους κανόνες του προτύπου και εφαρμόζει συνειδητά τους δικούς της προκειμένου να παρουσιάσει το αποτέλεσμα που επιθυμεί.

2. Κενά των λογιστικών προτύπων.

Οι επιχειρήσεις μπορεί να αντιμετωπίσουν ζητήματα τα οποία δεν ρυθμίζονται ή καλύπτονται από κάποιο ειδικό πρότυπο. Συνεπώς, στο κομμάτι αυτό η δημιουργική λογιστική κατέχει δικαιωματικά τη θέση της και η διοίκηση αναπόφευκτα κάνει τη χρήση της.

3. Περιθώρια επιλογών των λογιστικών προτύπων.

Η περίπτωση αυτή έγκειται στο γεγονός ότι μπορεί να δημιουργηθεί η αμφιβολία για τον τρόπο που τα πρότυπα είναι διατυπωμένα, αφήνοντας το περιθώριο στη διοίκηση να χρησιμοποιήσει την υποκειμενική κρίση της ώστε να πάρει την οποιαδήποτε απόφαση.

4.5.1 ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων έχει ως αποτέλεσμα τόσο τη μείωση της ποιότητας των οικονομικών καταστάσεων όσο και τη δημιουργία ψευδούς κλίματος εντός και εκτός της επιχείρησης. Παρόλα αυτά είναι μία μέθοδος που εξακολουθεί να χρησιμοποιείται σκόπιμα από τη διοίκηση στη διαδικασία κατάρτισης των οικονομικών καταστάσεων, έτσι ώστε να επιτευχθούν προκαθορισμένα αποτελέσματα. Δυνάμεις εντός και εκτός της επιχείρησης καθώς και οι συνθήκες που επικρατούν μέσα στην επιχείρηση μπορεί να λειτουργήσουν ως κίνητρα για την επιχείρηση για να επηρεάσει τα αποτελέσματά της.

4.5.1.1 ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑ

Σημαντικότερες δυνάμεις που ωθούν την επιχείρηση στην παραποίηση είναι τα κίνητρα που απορρέουν από την λειτουργία της Κεφαλαιαγοράς. Αναλυτικότερα η κατηγορία αυτή αποτελείται από τα εξής :

1. Πίεση από τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές.

Η διοίκηση της επιχείρησης αισθάνεται πίεση για να ανταποκριθεί στις εκτιμήσεις των χρηματοοικονομικών αναλυτών, οι οποίοι λειτουργούν με γνώμονα τους επενδυτές και το όφελός τους. Οι αναλυτές αυτοί δημιουργούν μοντέλα και αναλύσεις σύμφωνα με πληροφόρηση που έχουν οι ίδιοι και

καταρτίζουν προϋπολογιστικές καταστάσεις οι οποίες δεν πρέπει να έχουν μεγάλες αποκλίσεις από τις πραγματικές. Στόχος της διοίκησης είναι να πετύχει ή και να ξεπεράσει τις προβλέψεις αυτές. Σε αντίθετη περίπτωση έχει κίνητρο να παραποιήσει τις οικονομικές καταστάσεις ώστε να φαίνεται τουλάχιστον ότι επιτυγχάνονται τα αποτελέσματα που έχουν διατυπωθεί από τους αναλυτές και να μην υπάρξει αντίδραση από την αγορά.

2. Αντληση κεφαλαίων από το Χρηματιστήριο Αξιών.

Σε οποιαδήποτε περίπτωση που η επιχείρηση επιθυμεί να αντλήσει κεφάλαια από το Χρηματιστήριο πρέπει να φαίνεται ότι παρουσιάζει κέρδη, με αυξανόμενη πορεία σε βασικά μεγέθη όπως είναι ο τζίρος, η κερδοφορία. Για το λόγο αυτό και με στόχο την έκδοση μετοχών σε όσο το δυνατό μεγαλύτερη τιμή, η διοίκηση έχει την ευκαιρία να παραποιήσει τα αποτελέσματά της.

3. Ανταγωνισμός οικονομικών μονάδων.

Ο ανταγωνισμός μέσα στον κλάδο διαδραματίζει μεγάλο ρόλο σχετικά με την πορεία των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις μπορούν να παραποιήσουν τα αποτελέσματά τους επιθυμώντας να παρουσιάσουν όσο το δυνατόν καλύτερα αποτελέσματα και ενδυναμώνοντας την οικονομική τους θέση. Μπορούν όμως να χρησιμοποιήσουν την πολιτική αυτή υποβαθμίζοντας την κερδοφορία τους, θέλοντας έτσι να δώσουν το μήνυμα ότι οι προοπτικές του κλάδου είναι αποθαρρυντικές και να περιορίσουν την προσέλκυση νέων επιχειρήσεων.

4. Δανεισμός από Τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα.

Οι επιχειρήσεις προκειμένου να προβούν σε επενδύσεις ή ακόμα και να καλύψουν υποχρεώσεις τους πρέπει να έχουν κεφάλαιο. Σε περίπτωση που το κεφάλαιο αυτό δεν υπάρχει μέσα στην επιχείρηση, πρέπει να δανειστεί ξένα κεφάλαια από τα πιστωτικά ιδρύματα. Για να πραγματοποιηθεί όμως αυτή η συναλλαγή, η ίδια η επιχείρηση πρέπει να έχει μία καλή εικόνα παρέχοντας ικανοποιητικά οικονομικά αποτελέσματα στις οικονομικές καταστάσεις. Εάν αυτό δεν είναι εφικτό, οι διοικήσεις έχουν ένα μεγάλο κίνητρο για να παραποιήσουν τα αποτελέσματά τους και να εξασφαλίσουν τη δανειοληπτική τους ικανότητα, καθώς σε αντίθετη περίπτωση δε θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν την ανάπτυξη και επιβίωση της επιχείρησης.

5. Συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων.

Με την πρακτική της συγχώνευσης επέρχεται η ένωση των περιουσιών δύο ή περισσότερων ανωνύμων εταιρειών, χωρίς αυτές να λυθούν και να περιέλθουν στο στάδιο της εκκαθάρισης, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε τουλάχιστον η μία από αυτές να παύει να υπάρχει, οπότε οι μέτοχοι της μετέχουν εφεξής στην άλλη εταιρεία που είτε εναπομένει είτε συνιστάται. Αντίστοιχα με την εξαγορά

ουσιαστικά πωλείται μία επιχείρηση σε μία ήδη υπάρχουσα. Πρωταρχικό μέλημα όμως και στις δύο πρακτικές είναι η παρουσίαση αυξημένων οικονομικών αποτελεσμάτων, τα οποία αν δεν υπάρχουν επιτυγχάνονται από τη διοίκηση με την παραποίηση τους, με στόχο την απόκτηση περισσότερων μετοχών από τη συγχώνευση ή την εξαγορά.

6. Διατήρηση ομαλής τάσης των αποτελεσμάτων.

Ιδιαίτερη σημασία για την βιωσιμότητα και την ανάπτυξη της επιχείρησης που είναι εισηγμένη στο χρηματιστήριο διαδραματίζει η πορεία της τιμής της μετοχής. Στόχος της κάθε επιχείρησης είναι η αύξηση της τιμής, η πορεία της οποίας συνδέεται με τα αποτελέσματα των οικονομικών καταστάσεων. Οι επιχειρήσεις για την ακρίβεια επιδιώκουν περισσότερο τη σταθεροποίηση των παρά την απότομη αύξηση των αποτελεσμάτων τους. Μία ομαλοποιημένη εικόνα των αποτελεσμάτων σημαίνει και μικρότερος κίνδυνος για την πορεία της μετοχής και κατά επέκταση για τις επενδύσεις.

7. Μερισματική πολιτική της επιχείρησης.

Η αποδοτικότητα, η αποτελεσματικότητα και η καλή πορεία των επιχειρήσεων συνδέεται στενά και με τη μερισματική πολιτική που ακολουθεί. Η διοίκηση επιθυμεί να έχει ικανοποιημένους τους μετόχους της επιχείρησης ώστε να μην προχωρήσουν σε πώληση των μετοχών τους, γεγονός που θα είχε ως αποτέλεσμα την πτωτική πορεία της τιμής της μετοχής. Η ικανοποίηση των μετόχων επιτυγχάνεται παρέχοντας ένα σταθερά αυξανόμενο μέρισμα ως αποτέλεσμα ομαλοποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Η οικονομική μονάδα όταν παρουσιάζει υψηλά κέρδη, καταβάλλεται προσπάθεια από τη διοίκηση ώστε να παρουσιαστούν μειωμένα και αντίστοιχα όταν παρουσιάζονται μειωμένα κέρδη, η διοίκηση τα εμφανίζει υψηλότερα από ότι είναι στην πραγματικότητα. Κοινός στόχος είναι να δοθεί ένα σχετικά όμοιο μέρισμα σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, ώστε να δίνεται η αίσθηση ότι η κατάσταση μέσα στην επιχείρηση βαίνει ομαλά και αυξανόμενα προοδευτικά.

4.5.1.2 ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ

Επιπλέον κίνητρα που έχει μία διοίκηση για να επηρεάσει τα αποτελέσματα της επιχείρησης μπορούν να κατηγοριοποιηθούν στα ακόλουθα :

1. Κίνητρα που προέρχονται από συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης.

- Δανειακές Συμβάσεις. Η επιχείρηση από τη στιγμή που θα συνάψει τη δανειακή σύμβαση, είναι υποχρεωμένη να πραγματοποιεί συγκεκριμένα επίπεδα αποτελεσμάτων για όσο καιρό διαρκεί η σύμβαση. Τα συμβόλαια αυτά έχουν ειδικές προδιαγραφές και όρους σύμφωνα με τους οποίους πρέπει να προσαρμόζεται η επιχείρηση, διότι σε αντίθετη περίπτωση θα αυξηθεί το επιτόκιο δανεισμού ή θα γίνει αίτημα άμεσης αποπληρωμής, γεγονός που θα εμποδίσει τα σχέδια ανάπτυξης ή αποπληρωμής υποχρεώσεων της επιχείρησης.
 - Αμοιβές της Διοίκησης. Η αμοιβή της διοίκησης συνδέεται με την αποδοτικότητα της επιχείρησης και συνεπώς δίνονται κίνητρα ώστε να πετύχει καλύτερα αποτελέσματα ή τουλάχιστον να επηρεάσει τα αποτελέσματα της επιχείρησης. Η διοίκηση έχει μεριμνήσει και θέτει κατώτατο και ανώτατο όριο για το ποσό των κερδών. Σε περίπτωση όπου τα κέρδη της επιχείρησης είναι χαμηλά τότε παραποιούνται ώστε να αγγίξουν το κατώτατο όριο που έχει τεθεί προκειμένου η διοίκηση να αμειφθεί αντιστοίχως. Διαφορετικά, όταν τα κέρδη που καταγράφονται είναι μεγαλύτερα από το ανώτατο όριο και συνεπώς δεν παρέχουν καμία πρόσθετη αμοιβή, τότε τα κέρδη μειώνονται και το πλεονάζον ποσό χρησιμοποιείται σε επόμενη χρήση. Στο διάστημα μεταξύ του κατώτατου και του ανώτατου ορίου, τα κέρδη επηρεάζονται προς τα πάνω και αναλόγως ανοδική πορεία ακολουθεί και η αμοιβή της διοίκησης.
2. Κίνητρα που σχετίζονται με τη συμπεριφορά των μελών της διοίκησης.
- Διατήρηση της Διοικητικής Θέσης ενός Μάνατζερ. Τα στελέχη που βρίσκονται σε αυτές τις κρίσιμες θέσεις, αξιολογούνται συνεχώς από την πορεία της επιχείρησης. Συνεπώς το μέλλον τους μέσα στην επιχείρηση αλλά και πολύ περισσότερο η διατήρηση της θέσης τους στην ιεραρχία αποτελεί σημαντικό κίνητρο παραποίησης των αποτελεσμάτων σε περίπτωση που κρίνονται μη ικανοποιητικά σύμφωνα με τα κριτήρια που έχουν τεθεί.
 - Προαγωγές στην Ιεραρχική Πυραμίδα. Το κίνητρο αυτό στηρίζεται στις προσωπικές φιλοδοξίες που έχουν τα μέλη της διοίκησης για προαγωγή σε ανώτερα κλιμάκια στη διοικητική ιεραρχία. Σκοπός της επιχείρησης είναι να επιτευχθούν οι στόχοι που έχει θέσει και σύμφωνα με τη φιλοσοφία της κάθε επιχείρησης, ο εργαζόμενος αυτός που θα πετύχει τους στόχους αυτούς επιβραβεύεται με προαγωγή.

3. Κίνητρα που σχετίζονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων.

- Ρυθμιστικό Πλαίσιο του Κλάδου που ανήκει η Επιχείρηση. Σε πολλές χώρες, ο κάθε κλάδος θέτει τους δικούς του κανόνες και ρυθμιστικά πλαίσια σύμφωνα με τα οποία πρέπει να λειτουργούν οι επιχειρήσεις. Οι ρυθμίσεις αυτές αποτελούν κίνητρο για παραποίηση των αποτελεσμάτων από τις διοικήσεις έτσι ώστε να συμβαδίζουν με τις απαιτήσεις του κλάδου.
- Αντιμονοπωλιακές και Άλλες Ρυθμίσεις. Η ύπαρξη μονοπωλίων προκαλεί το ενδιαφέρον των κυβερνήσεων και γίνεται προσπάθεια περιορισμού της ύπαρξής τους. Για το λόγο αυτό, οι επιχειρήσεις που παρουσιάζουν υψηλά κέρδη έχουν κίνητρο για να επηρεάσουν τα αποτελέσματα, καθώς με αυτό τον τρόπο θα αποφύγουν τον κρατικό έλεγχο. Επιπλέον κίνητρο έχουν οι επιχειρήσεις όταν στρέφουν το ενδιαφέρον τους στην είσπραξη μελλοντικών κρατικών επιχορηγήσεων ή στην αιτιολόγηση εισπρακτέων επιχορηγήσεων.
- Προσπάθεια Φοροδιαφυγής των Επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις προσπαθώντας να απαλλαχθούν όσο μπορούν από τη φορολογική επιβάρυνση, καταφεύγουν στην παραποίηση των αποτελεσμάτων. Για το λόγο αυτόν, μειώνουν τα κέρδη που παρουσιάζουν και συνεπώς το ποσό του φόρου που καλούνται να πληρώσουν παρουσιάζεται μειωμένο, εξασφαλίζοντας κιόλας επιπλέον αρκετά κεφάλαια για την αυτοχρηματοδότηση επενδύσεών τους.

4. Κίνητρα που απορρέουν από την κουλτούρα κάθε επιχείρησης.

- Βραχυπρόθεσμος Προσανατολισμός. Η επιχείρηση πρέπει να λειτουργεί με γνώμονα το μακροπρόθεσμο ορίζοντα, καθώς αυτό είναι που θα εξασφαλίσει την επιβίωση και την ανάπτυξή της. Παρόλα αυτά, υπάρχουν επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται για τη βραχυπρόθεσμη επίτευξη κερδών, διακινδυνεύοντας όμως το μέλλον της επιχείρησης. Ένας συνήθης τρόπος παραποίησης είναι η απεικόνιση εξόδων στον Ισολογισμό μέσω της κεφαλαιοποίησής τους, αντί της καταχώρησής τους ως πραγματοποιηθέντα έξοδα στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης.
- Μη ρεαλιστικοί Προϋπολογισμοί και Σχέδια Δράσης. Οι επιχειρήσεις συνήθως θέτουν υψηλούς στόχους ώστε να δώσουν κίνητρο και ώθηση στα στελέχη να προσπαθήσουν παραπάνω και να ξεπεράσουν τα

σχέδιά τους. Συνήθως συντάσσουν τον προϋπολογισμό της επιχείρησης χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά, διατρέχοντας έτσι τον κίνδυνο να μην πραγματοποιηθούν οι αρχικοί στόχοι. Ο χειρισμός αυτός έχει ως αποτέλεσμα η διοίκηση να καταφεύγει σε πρακτικές επηρεασμού των οικονομικών αποτελεσμάτων, γεγονός που δημιουργεί ένα φαύλο κύκλο στη διαδικασία της επιχείρησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 ΜΕΘΟΔΟΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ

Η μέθοδος της παλινδρόμησης (regression) αποτελεί το σπουδαιότερο εργαλείο και χρησιμοποιείται περισσότερο από όλες τις ποσοτικές μεθόδους. Σκοπός της είναι η εκτίμηση σχέσεων ανάμεσα σε οικονομικές μεταβλητές και το στατιστικό έλεγχο ορισμένων παραμέτρων που πιθανόν ενδιαφέρουν τους υπεύθυνους μιας επιχείρησης για την άσκηση πολιτικής. Είναι αποτελεσματική επιπλέον για την πρόβλεψη των μελλοντικών τιμών μεταβλητών, δηλαδή αυτό που γίνεται είναι ότι χρησιμοποιούνται τα παλιά δεδομένα για να προβλεφθεί το μέλλον και για να αποτυπωθεί το πως θα κινηθεί η εξαρτημένη μεταβλητή λόγω αλλαγών της ανεξάρτητης.

Στην παρούσα μελέτη και εφαρμογή της μεθόδου παλινδρόμησης θα χρησιμοποιηθεί το μοντέλο της απλής γραμμικής παλινδρόμησης, το οποίο αποτελείται από μία εξαρτημένη και μία ανεξάρτητη μεταβλητή, η οποία επηρεάζει τις τιμές της εξαρτημένης.

Με σκοπό να εκτιμήσουμε το μοντέλο της απλής παλινδρόμησης, πρέπει να κάνουμε τις ακόλουθες υποθέσεις :

- 1) $E(\varepsilon_i) = 0$, για κάθε i .
- 2) $Var(\varepsilon_i) = E(\varepsilon_i^2) = \sigma^2$, για κάθε i .
- 3) $E(\varepsilon_i \varepsilon_j) = 0$, για κάθε i διάφορο από j .
- 4) Κανονική Κατανομή, με $N(0, \sigma^2)$.
- 5) $E(X_i \varepsilon_i) = 0$, για κάθε i , που σημαίνει ότι οι τιμές της ανεξάρτητης X είναι ανεξάρτητες από τις τιμές του τυχαίου σφάλματος.

και αποτυπώνεται από τη σχέση :

$$y_i = \beta_0 + \beta_1 x_i + \varepsilon_i$$

όπου y_i είναι η εξαρτημένη μεταβλητή (dependent), x_i είναι η ανεξάρτητη μεταβλητή (independent), β_0 η σταθερά και β_1 η κλίση είναι παράμετροι που ορίζονται $\beta_0 = \mu_y - (\sigma_{xy}/\sigma_y^2)\mu_x$ και $\beta_1 = \sigma_{xy}/\sigma_x^2$ και ε_i είναι η απόκλιση της παρατήρησης y_i από το μέσο της κατανομής και ονομάζεται σφάλμα ή διαταρακτικός όρος (disturbance term), ο οποίος ορίζεται $\varepsilon_i = y_i - E(y_i/X=x_i)$.

Ο όρος παλινδρόμηση οφείλεται στην ιδέα ότι για κάθε δεδομένη τιμή της X , $X=x_i$, αν η μεταβλητή y αποκλίνει από το μέσο όρο, $E(y_i/X=x_i)$, η απόκλιση αυτή οφείλεται στο διαταρακτικό όρο ε_i , οπότε η y αναμένεται να παλινδρομήσει, δηλαδή να επιστρέψει στο μέσο όρο. Σημειώνεται επίσης ότι ο χαρακτηρισμός απλή παλινδρόμηση υπονοεί ότι είναι συνάρτηση μίας μόνο ερμηνευτικής μεταβλητής X και ο χαρακτηρισμός γραμμική, υπονοεί ότι η παλινδρόμηση είναι γραμμική ως προς τις παραμέτρους β_0 και β_1 . Αυτό σημαίνει ότι οι παράμετροι δεν εμφανίζονται ως γινόμενο ($\beta_0\beta_1$), ούτε ως λόγος (β_0/β_1), ούτε ως εκθέτες.

Σύμφωνα με το υπόδειγμα αυτό, η τιμή y_i προσδιορίζεται από την i -οστή τιμή της ερμηνευτικής μεταβλητής X , $X=x_i$ καθώς και από την i -οστή τιμή του διαταρακτικού όρου ε_i . Η τελευταία παριστάνει την καθαρή επίδραση όλων των τυχαίων (μη συστηματικών) παραγόντων που επηρεάζουν την y_i , αλλά δε συμπεριλαμβάνονται ρητά στο υπόδειγμα. Δηλαδή το δεξιό σκέλος της σχέσης αποτελείται από δύο μέρη: το συστηματικό (systematic part) $\beta_0 + \beta_1 x_i$ και το μη συστηματικό ή τυχαίο μέρος (random part) ε_i . Η τιμή που προσδιορίζεται από το συστηματικό μέρος θα πρέπει να είναι κοντά στην πραγματική τιμή Y_i της εξαρτημένης μεταβλητής Y για κάθε $i = 1, 2, \dots, n$. Αντίθετα, εάν η σχέση εξάρτησης των μεταβλητών X και Y είναι ασθενής, τότε το συστηματικό μέρος δεν είναι σε θέση να προσδιορίσει με αξιοπιστία τις τιμές της εξαρτημένης μεταβλητής Y . Στην περίπτωση αυτή, οι τιμές της εξαρτημένης μεταβλητής Y καθορίζονται κυρίως από το τυχαίο μέρος, δηλαδή τις τιμές του τυχαίου σφάλματος ε .

5.1.1 ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΜΕΤΡΩΝ β_0 ΚΑΙ β_1

Τα β_0 και β_1 είναι σταθερές και ονομάζονται συντελεστές της παλινδρόμησης (regression coefficients) και εκφράζουν το σταθερό όρο (intercept) και την κλίση (slope) της γραμμής παλινδρόμησης αντίστοιχα.

Ειδικότερα, το β_0 φανερώνει την αναμενόμενη τιμή της εξαρτημένης μεταβλητής Y όταν η ανεξάρτητη μεταβλητή X λάβει την τιμή μηδέν. Αν και από μαθηματικής άποψης η ερμηνεία αυτή είναι σωστή, στην πράξη δεν πρέπει να χρησιμοποιείται. Ενώ μπορεί να είναι λογικό να υποθέσουμε ότι η σχέση ισχύει για ένα εύρος τιμών της X , οι οποίες παρατηρούνται στην πράξη, ίσως να μην είναι λογικό να υποθέσουμε ότι η ίδια σχέση ισχύει και όταν $X=0$. Είναι επίσης χρήσιμο να τονιστεί ότι η παρουσία του σταθερού

όρου στην ανάλυση της παλινδρόμησης, ικανοποιεί τη γραμμικότητα του υποδείγματος.

Αντίθετα, ο συντελεστής β_1 φανερώνει κατά πόσο θα μεταβληθεί η αναμενόμενη τιμή της εξαρτημένης μεταβλητής Y , αν η ανεξάρτητη μεταβλητή X μεταβληθεί κατά μία μονάδα. Εκτός από το μέγεθός του, το πρόσημο του συντελεστή παίζει καθοριστικό ρόλο στη συνολική ερμηνεία του, καθώς με βάση αυτό καθορίζεται η κατεύθυνση της σχέσης εξάρτησης μεταξύ των δύο μεταβλητών. Αν ο συντελεστής είναι θετικός αριθμός, τότε υπάρχει θετική σχέση μεταξύ των X και Y , δηλαδή μία αύξηση ή μείωση του X συνεπάγεται αύξηση ή μείωση του Y . Αν ο συντελεστής είναι αρνητικός αριθμός, τότε οι μεταβλητές X και Y σχετίζονται αρνητικά, δηλαδή μία αύξηση ή μείωση του X επιφέρει μείωση ή αύξηση του Y .

Για να διαπιστωθεί πόσο ικανοποιητική είναι η εκτίμηση των παραμέτρων στο δείγμα, χρησιμοποιείται ένα μέτρο σύγκρισης. Ειδικότερα, για κάθε τιμή της ανεξάρτητης X αντιστοιχούν δύο είδη της εξαρτημένης Y : α) η πραγματική τιμή που παρατηρείται στο δείγμα, Y_i και β) η εκτιμηθείσα τιμή της Y_i . Έτσι όσο πιο κοντά βρίσκονται αυτές οι δύο τιμές, τόσο καλύτερη θα πρέπει να θεωρείται η εκτίμηση της γραμμής της παλινδρόμησης στο δείγμα. Στην ακραία περίπτωση όπου οι τιμές συμπίπτουν, τότε έχουμε ιδανική εκτίμηση της πληθυσμιακής γραμμής της παλινδρόμησης στο δείγμα. Με βάση τα ανωτέρω, ορίζονται ως κατάλοιπα της παλινδρόμησης (regression residuals) οι τιμές που προκύπτουν αν από τις πραγματικές τιμές της εξαρτημένης μεταβλητής αφαιρέσουμε τις εκτιμηθείσες τιμές. Οι τιμές των καταλοίπων παρατηρούνται, σε αντίθεση με αυτές του τυχαίου σφάλματος, και διαγραμματικά ορίζονται ως οι κάθετες αποστάσεις ως προς τον άξονα των X των αποκλίσεων των τιμών Y_i από τις εκτιμηθείσες τιμές Y_i για δεδομένη τιμή X_i .

Στόχος είναι οι εκτιμήσεις που θα προκύψουν να είναι όσο πιο κοντά γίνεται στις πραγματικές πληθυσμιακές τιμές των παραμέτρων και από αυτό μπορεί να προκύψει μια καλά εκτιμηθείσα γραμμή της παλινδρόμησης μέσω ελαχιστοποίησης του αθροίσματος των τιμών των καταλοίπων. Για το πρόβλημα αυτό χρησιμοποιείται η *Μέθοδος των Ελαχίστων Τετραγώνων* (Ordinary Least Squares Method – OLS). Σύμφωνα με τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων οι εκτιμήσεις των πληθυσμιακών παραμέτρων προκύπτουν από την ελαχιστοποίηση του αθροίσματος των τετραγώνων των τιμών των καταλοίπων, εξασφαλίζοντας τη μοναδικότητα στην εκτιμηθείσα γραμμή της παλινδρόμησης, μοναδικότητα η οποία προέρχεται από το άθροισμα τετραγώνων. Η χρήση της μεθόδου OLS εξασφαλίζει τη μοναδικότητα και αντικειμενικότητα των αποτελεσμάτων, γεγονός που αποδεικνύεται από το θεώρημα Gauss – Markov. Το

θεώρημα αυτό είναι πολύ ισχυρό και υποστηρίζει την ύπαρξη της OLS εκτίμησης θεωρώντας τους εκτιμητές **B**(est)**L**(inear)**E**(nbiased)**E**(stimators), δηλαδή άριστοι εκτιμητές με τη μικρότερη διακύμανση από οποιοδήποτε άλλο γραμμικό και αμερόληπτο εκτιμητή.

5.1.2 ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Οι εκτιμήσεις των παραμέτρων σε αυτό το απλό γραμμικό υπόδειγμα, παρέχει τη δυνατότητα να προσδιοριστεί ο τρόπος με τον οποίο οι τιμές της ανεξάρτητης X επηρεάζουν τις τιμές της εξαρτημένης Y . Η πληροφορία που λαμβάνεται αναφέρεται στο συστηματικό μέρος και όχι στο τυχαίο. Υπάρχει ανάγκη για επέκταση της ανάλυσης του φαινομένου, έτσι ώστε να χρησιμοποιηθεί και το τυχαίο μέρος της παλινδρόμησης διερευνώντας το βαθμό συμμετοχής των τιμών των καταλοίπων στην ερμηνευτική ικανότητα του υποδείγματος. Η διασπορά των τιμών των καταλοίπων παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάλυση της παλινδρόμησης και για το λόγο αυτό χρησιμοποιείται ένας δείκτης, ο οποίος παρέχει ποσοτική αξιολόγηση της εκτίμησης του υποδείγματος. Ο Συντελεστής Προσδιορισμού της Παλινδρόμησης (coefficient of determination) συμβολίζεται R^2 και ουσιαστικά προσδιορίζει το ποσοστό της μεταβλητότητας των τιμών της εξαρτημένης μεταβλητής το οποίο ερμηνεύεται από την παλινδρόμηση. Είναι ένας μη αρνητικός αριθμός με τιμές $0 \leq R^2 \leq 1$, με $R^2 = 1$ να δηλώνει την πλήρη γραμμική σχέση μεταξύ των μεταβλητών και όλα τα ζεύγη των μεταβλητών X και Y να βρίσκονται πάνω στη γραμμή της παλινδρόμησης. Η συνολική μεταβλητότητα της εξαρτημένης Y προερχόμενη από το συστηματικό και το τυχαίο μέρος της παλινδρόμησης, για να εκτιμηθεί σωστά το υπόδειγμα αναμένεται μεγαλύτερη συμμετοχή του συστηματικού μέρους και μικρότερη του τυχαίου.

5.2 ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Στην παρούσα διπλωματική και με στόχο την ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων θα χρησιμοποιηθεί η Μέθοδος των Ελαχίστων Τετραγώνων, προσπαθώντας έτσι να διερευνηθούν οι σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ των λογαριασμών και του αποτελέσματος χρήσης και να εκτιμηθεί η πορεία τους στο μέλλον. Για το λόγο αυτό

επιλέχτηκε το απλό υπόδειγμα χρησιμοποιώντας δύο μεταβλητές, ως εξαρτημένη Y τα αποτελέσματα της επιχείρησης και ανεξάρτητη X τον εκάστοτε λογαριασμό που θα αναλυθεί παρακάτω εκτενέστερα.

Για την ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία ισολογισμών από 59 επιχειρήσεις του κλάδου υγείας για το χρονικό διάστημα 2001 - 2009. Στη μελέτη κάθε περίπτωσης θεωρώ ως εξαρτημένη μεταβλητή τα Αποτελέσματα και ανεξάρτητη κάθε φορά και έναν από τους παρακάτω λογαριασμούς. Οι σχέσεις που θα επεξεργαστούμε είναι οι ακόλουθες :

- 1) Αποτελέσματα με Αναπόσβεστη Αξία Παγίων
- 2) Αποτελέσματα με Αποθέματα Εμπορευμάτων
- 3) Αποτελέσματα με Σύνολο Ενεργητικού
- 4) Αποτελέσματα με Προβλέψεις
- 5) Αποτελέσματα με Κύκλο Εργασιών
- 6) Αποτελέσματα με Κόστος Πωληθέντων
- 7) Αποτελέσματα με Αγορές Ενσώματων και Ασώματων Ακινήτοποιήσεων
- 8) Αποτελέσματα με Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων

5.3 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΚΑΙ ΠΙΘΑΝΑ ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ

1. Αποτελέσματα με Πάγια

Τα Πάγια (ομάδα 1^η) αποτελούν τα περιουσιακά στοιχεία που αποκτώνται από την επιχείρηση με σκοπό να χρησιμοποιηθούν για την εκπλήρωση του σκοπού της για διάστημα μεγαλύτερο από ένα έτος. Καταγράφονται στην αξία κτήσης τους και δεν επιτρέπεται η αναπροσαρμογή της αξίας αυτών, παρά μόνο με εφαρμογή ειδικού νόμου. Η αύξηση ή μείωση των παγίων συνεπάγεται αύξηση ή μείωση αντίστοιχα των αποτελεσμάτων καθώς συνδέονται με θετική σχέση.

Στην περίπτωση των ενσώματων παγίων, ένας τρόπος αυξομείωσης του αποτελέσματος είναι η διενέργεια ή μη σωστών αποσβέσεων. Η απόσβεση ουσιαστικά είναι η μείωση της αξίας των παγίων που επέρχεται με την πάροδο του χρόνου εξαιτίας φυσικών και οικονομικών παραγόντων. Το ποσό της ετήσιας απόσβεσης αντιπροσωπεύει τη μείωση της αξίας του παγίου που επέρχεται λόγω

της χρήσης του, της παρόδου του χρόνου και την οικονομική απαξίωσή του. Η διενέργεια των αποσβέσεων είναι υποχρεωτική και υπολογίζονται με βάση Π.Δ.299, το οποίο καθιερώνει κατώτερους και ανώτερους συντελεστές απόσβεσης με ημερομηνία εφαρμογής την 1^η Ιανουαρίου 2003 για διαχειριστικές περιόδους από την ημερομηνία αυτήν και μετά. Αυτό που θα πρέπει να ελέγχεται σημαντικά είναι τόσο η ετήσια διενέργεια αποσβέσεων όσο και η χρήση του ίδιου συντελεστή απόσβεσης μέχρι την πλήρη απόσβεση των παγίων στοιχείων (Ν.3296 / 2004). Σημαντικό σήμειο ελέγχου είναι επίσης η χρήση της ίδιας μεθόδου απόσβεσης (σταθερή, αύξουσα, φθίνουσα) σε συνδυασμό με τον υπολογισμό της τη σωστή χρονική στιγμή, η οποία ορίζεται από το μήνα μέσα στον οποίο τέθηκε σε λειτουργία ή χρησιμοποιήθηκε το πάγιο και όχι το μήνα της αγοράς του ή καταχώρησής του στα βιβλία της επιχείρησης. Οι αποσβέσεις αποτελούν έξοδο, συνεπώς με τη μη εμφάνισή τους μεταβάλλεται η αξία του Ενεργητικού, καθώς παραλείπονται οι αντίθετοι λογαριασμοί των αποσβεσμένων παγίων αλλά πολύ περισσότερο επηρεάζονται τα Αποτελέσματα Χρήσης. Επιπλέον, δύναται να επηρεαστούν και διάφοροι χρηματοοικονομικοί δείκτες, όπως ο ROI (Return on Investment), δηλαδή η απόδοση των επενδυμένων κεφαλαίων της οικονομικής μονάδας. Έτσι, κάθε φορά που επιχείρηση επιθυμεί να παρουσιάσει αυξημένα κέρδη δε θα διενεργεί αποσβέσεις ή θα χρησιμοποιεί μειωμένους συντελεστές.

Στον έλεγχο των παγίων πρέπει να δοθεί προσοχή στις επιχειρήσεις όπου ενώ έχει ήδη ολοκληρωθεί η ιδιοκατασκευή ενός Πάγιου περιουσιακού τους στοιχείου, δε μεταφέρουν το λογαριασμό "Πάγια υπό κατασκευή" στον αντίστοιχο λογαριασμό του παγίου και με αυτό τον τρόπο αποφεύγουν την υποχρέωση να διενεργήσουν αποσβέσεις. Κατά συνέπεια, τα κέρδη τους εμφανίζονται υψηλότερα και ο Ισολογισμός τους με μία πιο ωραιοποιημένη μορφή.

Ένας βασικός τρόπος αύξησης των αποτελεσμάτων είναι η εσφαλμένη απεικόνιση εξόδων της επιχείρησης, όπως έξοδα διαφήμισης, έρευνας και ανάπτυξης, επισκευών και διατήρησης. Τέτοια έξοδα, αντί να καταχωρηθούν στους λογαριασμούς εξόδων και να απεικονιστούν ως δαπάνες στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης μειώνοντας τα αποτελέσματα, καταχωρούνται στα Έξοδα Εγκατάστασης του Ενεργητικού στον Ισολογισμό. Αποτέλεσμα αυτού είναι η παγιοποίηση των εξόδων, αυξάνοντας το ενεργητικό της επιχείρησης. Τα κέρδη της τρέχουσας περιόδου θα εμφανιστούν υπερεκτιμένα και η διαδικασία των αποσβέσεων θα διενεργείται κανονικά.

2. Αποτελέσματα με Σύνολο Αποθεμάτων

Τα αποθέματα (ομάδα 2^η) επηρεάζουν θετικά τα Αποτελέσματα της επιχείρησης, καθώς αυξάνουν τα περιουσιακά στοιχεία της. Παρόλα αυτά πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στους ελέγχους προκειμένου να εντοπίζονται πιθανά λάθη.

Οι επιχειρήσεις προμηθεύονται συνεχώς εμπορεύματα σε διαφορετικές περιόδους και συνεπώς πιθανόν σε διαφορετικές τιμές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αποτιμούν τα αποθέματά τους σε λάθος τιμή. Για το λόγο αυτό η αποτίμηση των αποθεμάτων γίνεται στη μικρότερη τιμή μεταξύ τιμής κτήσης και τρέχουσας τιμής. Επιπρόσθετα για τη βοήθεια της επιχείρησης στη διαδικασία αποτίμησης των αποθεμάτων, υπάρχουν πολλές μέθοδοι όπως η μέθοδος του μέσου σταθμικού κόστους, του κυκλοφοριακού μέσου όρου ή των διαδοχικών υπολοίπων, η μέθοδος πρώτη εισαγωγή – πρώτη εξαγωγή (FIFO), η μέθοδος τελευταία εξαγωγή – πρώτη εισαγωγή (LIFO), η μέθοδος του βασικού αποθέματος, του εξατομικευμένου κόστους και του πρότυπου κόστους. Οι πιο διαδεδομένες είναι η FIFO, η LIFO και αυτή του Μέσου Σταθμικού Κόστους. Σύμφωνα με τις μεθόδους αυτές, υπολογίζεται η τιμή κτήσης των αποθεμάτων σύμφωνα με καταγεγραμμένα στοιχεία και συγκρίνεται με την τρέχουσα τιμή του αντίστοιχου προϊόντος προκειμένου να αποτιμηθούν τα αποθέματα που υπάρχουν στην αποθήκη και συνεπώς να εκτιμηθεί η οικονομική κατάσταση της επιχείρησης. Στο σημείο όπου πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή είναι να ελεγχθεί εάν η επιχείρηση χρησιμοποιεί κάθε χρόνο την ίδια μέθοδο για τον υπολογισμό της τιμής κτήσης, όπως είναι υποχρεωμένη να κάνει καθώς επίσης και να δημοσιεύεται στο προσάρτημα η μέθοδος αποτίμησης και οποιαδήποτε τυχόν αλλαγή προκύψει. Από εφαρμογή των μεθόδων μπορούμε να πούμε ότι η LIFO παρουσιάζει μεγαλύτερα έξοδα και συνεπώς μικρότερο κέρδος, ενώ η FIFO παρουσιάζει μικρότερα έξοδα και κατά επέκταση μεγαλύτερο κέρδος. Πιθανή αλλαγή μεθόδου έρχεται σε αντιδιαστολή με την αρχή της συνέπειας των λογιστικών ενεργειών, που υπαγορεύει συνέπεια, σταθερότητα και ομοιομορφία. Στην περίπτωση που επιθυμεί να αλλάξει μέθοδο πρέπει να κάνει αίτηση στη ΔΟΥ πέντε μήνες πριν τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου. Επιπλέον ο ορκωτός ελεγκτής οφείλει να εξακριβώσει ότι η επιχείρηση χρησιμοποιεί τη μικρότερη από τις δύο τιμές, διότι επιχείρηση μπορεί να κρίνει ότι για λόγους παραποίησης δεν τη συμφέρει να αποτιμήσει στην πρόπουσα τιμή. Με τον τρόπο αυτό είναι σε θέση να μην εμφανίσουν, αρχικά, τις πραγματοποιηθείσες ζημίες με αποτέλεσμα να δείχνουν αυξημένα αποτελέσματα και ακολούθως να παρουσιάζουν τελικό απόθεμα στον Ισολογισμό πολύ μεγαλύτερο από ότι στην

πραγματικότητα. Πρόκειται ουσιαστικά για παραβίαση της αρχής του συντηρητισμού. Ένας άλλος τρόπος όπου τα εμπορεύματα βοηθούν στη βελτίωση των καταστάσεων της οικονομικής μονάδας έγκειται στην αποτίμηση όλων των αποθεμάτων της στην τελευταία τιμή αγοράς αυτών, με αποτέλεσμα να εμφανίζουν τελικό απόθεμα πολύ μεγαλύτερο από το πραγματικό.

3. Αποτελέσματα με το Σύνολο του Ενεργητικού

Τα Αποτελέσματα κάθε χρήσης αυξάνονται ή μειώνονται με μία ανάλογη αύξηση ή μείωση του Συνόλου του Ενεργητικού (ομάδα 1^η, 2^η, 3^η). Το ενεργητικό πέρα από τα πάγια, τις ενσώματες και ασώματες ακινητοποιήσεις και τα αποθέματα που θα αναλυθούν εκτενέστερα, περιλαμβάνει τις συμμετοχές και άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις, τις απαιτήσεις και τα διαθέσιμα. Όλα τα ανωτέρω μεταβάλλουν την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα χρήσεως ανάλογα με τη μεταβολή τους.

4. Αποτελέσματα με Προβλέψεις

Σύμφωνα με τον Ν.2190 / 1920, οι προβλέψεις (λογαριασμός 44 Παθητικού) αποτελούν ποσά τα οποία προορίζονται για να καλύψουν ζημιές, δαπάνες ή υποχρεώσεις της κλειόμενης και των προηγούμενων χρήσεων, που είναι πιθανές κατά την ημέρα συντάξεως του ισολογισμού, αλλά δεν είναι γνωστό το ακριβές μέγεθός τους ή ο χρόνος στον οποίο θα προκύψουν. Συνεπώς τα ποσά των προβλέψεων καταγράφονται σε βάρος του Αποτελέσματος Χρήσεως, καθορίζοντας μία αρνητική σχέση ανάμεσα στους δύο λογαριασμούς. Τα έξοδα ή οι ζημιές που καταχωρούνται με τη μορφή προβλέψεων δεν αναγνωρίζονται ως εκπιπτόμενες δαπάνες από τα ακαθάριστα έσοδα γιατί αποτελούν μη βέβαια ποσά.

Ενδεικτικά η επιχείρηση διενεργεί προβλέψεις για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία, για κινδύνους και έξοδα, για υποτιμήσεις ενσώματων πάγιων περιουσιακών στοιχείων, για επισφαλείς πελάτες, για συναλλακτικές διαφορές. Σημείο όπου πρέπει να ελέγχεται είναι εάν σχηματίζονται προβλέψεις σε κάθε χρήση ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα χρήσεως και να αποκαλύπτονται στο προσάρτημα οι υποχρεώσεις οι οποίες δεν έχουν καλυφθεί με τις σχετικές προβλέψεις.

5. Αποτελέσματα με Κύκλο Εργασιών (τζίρος)

Στον Κύκλο Εργασιών (ομάδα 7^η) παρακολουθούνται τα οργανικά έσοδα της χρήσεως, τα έσοδα δηλαδή που προέρχονται από την κύρια δραστηριότητα και τις παρεπόμενες δραστηριότητες της επιχείρησης, αναφερόμενες στην ομαλή εκμετάλλευση της χρήσεως και συνεπώς επηρεάζει θετικά τα Αποτελέσματα. Η πώληση ουσιαστικά θεωρείται ότι πραγματοποιήθηκε αφότου το εμπόρευμα εξάγεται από την αποθήκη και παραδίδεται στον αγοραστή ή ταξιδεύει για λογαριασμό του.

Η επιχείρηση μπορεί να παρουσιάσει αυξημένο τζίρο « παίζοντας » με το χρόνο αναγνώρισης των εσόδων της. Γενικά μπορούμε να επισημάνουμε σύμφωνα με τη λογιστική αρχή της πραγματοποίησης των εσόδων (The Revenue realization principle), ότι τα στάδια δημιουργίας των εσόδων είναι πρώτον η σύναψη σύμβασης (προφορικά ή εγγράφως), δεύτερον η μεταβίβαση της κυριότητας του αγαθού οπότε γεννάται η απαίτηση του μεταβιβάζοντος και τρίτον η είσπραξη ή εξόφληση της αξίας του αγαθού. Αυτό που είναι γενικά παραδεκτό είναι ότι τα έσοδα πραγματοποιούνται κατά το δεύτερο στάδιο, οπότε η κυριότητα των στοιχείων που πωλούνται μεταβιβάζεται από τον πωλητή στον αγοραστή και γεννάται πλέον η απαίτηση του πωλητή για καταβολή του τιμήματος της πώλησης. Δηλαδή, τα έσοδα λογίζονται κατά το χρόνο της πραγματοποίησης τους και όχι κατά το χρόνο είσπραξής τους. Ωστόσο, πολλές επιχειρήσεις παραβαίνουν την αρχή αυτή με αποτέλεσμα και να καταγράφουν το έσοδο πριν ακόμα αυτό καταστεί δεδουλευμένο. Καταγράφουν έσοδα στα αποτελέσματά τους, αυξάνοντας την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης, χωρίς να έχουν ουσιαστικά εισπράξει και αυξήσει τα ταμειακά διαθέσιμα. Η συναλλαγή αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα στην επόμενη χρήση και συνεπώς θα αποτελέσει μία απαίτηση για την κλειόμενη.

Μία άλλη πρακτική επινοητικής λογιστικής, η οποία μπορεί να μεταβάλλει την εικόνα τόσο του Ισολογισμού όσο και της Κατάστασης Αποτελεσμάτων Χρήσεως είναι η καταγραφή εικονικών πωλήσεων που παρουσιάζει μια επιχείρηση ως προς άλλες συγγενικές επιχειρήσεις ή ακόμα και ως προς ανύπαρκτες οικονομικές οντότητες με πλαστά τιμολόγια που καταγράφονται τη μία χρονιά και την επόμενη ακυρώνονται. Οι πωλήσεις αυτές είναι πολύ σύνηθες φαινόμενων μεταξύ συγγενικών ή και θυγατρικών επιχειρήσεων, όπου η κύρια εταιρία αγοράζει εμπορεύματα ή ύλες από τις υπόλοιπες, αυξάνοντας με τον τρόπο αυτό το Κόστος

Πωληθέντων τους και παρουσιάζοντας μικρότερα κέρδη, τα οποία συνεπάγονται αυτόματα φορολογική αποταμίευση.

Τέλος, όσον αφορά άλλα λογιστικά τεχνάσματα που μπορούν να επηρεάσουν τον Κύκλο Εργασιών μιας επιχείρησης και κατά συνέπεια τα έσοδα και τα αποτελέσματά της μπορούμε να αναφέρουμε τις εξής περιπτώσεις:

- Η υπερτιμολόγηση των πραγματοποιηθεισών πωλήσεων, παρά το γεγονός ότι μπορεί να συνεπάγεται αυξημένη φορολογία.
- Η σκόπιμη καθυστέρηση στην έκδοση των τιμολογίων πώλησης των εμπορευμάτων, ιδιαίτερα σε περιόδους που πλησιάζουν το τέλος της εκάστοτε χρήσης.
- Η μη έκδοση τιμολογίων πώλησης, ιδιαίτερα από μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες με τον τρόπο αυτό όχι μόνο γλιτώνουν την απόδοση του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας, αλλά και ενδεχόμενα τη μετάβασή τους σε υψηλότερο επίπεδο της κλίμακας φορολογίας.

6. Αποτελέσματα με Κόστος Πωληθέντων

Το Κόστος Πωληθέντων απεικονίζεται στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης και συνδέεται με αρνητική σχέση με τα Αποτελέσματα. Κατά τη διάρκεια μιας περιόδου πραγματοποιούνται προσθήκες στο λογαριασμό αποθεμάτων μέσω αγορών ή με άλλα μέσα. Το άθροισμα των προσθηκών και του αρχικού υπολοίπου αντιπροσωπεύει το συνολικό ύψος διαθέσιμων αποθεμάτων. Κατά τη διάρκεια όμως της περιόδου αφαιρούνται ποσότητες από το απόθεμα. Αυτό που απομένει στο τέλος της περιόδου, αφού υπολογιστούν οι αφαιρούμενες ποσότητες, είναι το τελικό υπόλοιπο. Συνεπώς το κόστος πωληθέντων είναι το συνολικό ύψος διαθέσιμων αποθεμάτων μειωμένο από το τελικό απόθεμα εμπορευμάτων. Επηρεάζεται από το ύψος του τελικού αποθέματος καθώς η τιμή αποτίμησής του καθορίζεται από τη χρησιμοποιούμενη μέθοδο αποτίμησης που προαναφέρθηκε.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι εάν δεν υπάρξει πώληση, το κόστος ενσωματώνεται στα εμπορεύματα και συνεπώς επηρεάζει θετικά και απεικονίζεται στον Ισολογισμό. Όσο πραγματοποιούνται πωλήσεις, το κόστος αυτό μετακινείται με αργό ρυθμό στο κόστος πωληθέντων και απεικονίζεται στα Αποτελέσματα Χρήσης.

7. Αποτελέσματα με Αγορές Ενσώματων και Ασώματων Ακινήτοποιήσεων

Οι αγορές ενσώματων καταγράφονται σε λογαριασμό του Ενεργητικού στον Ισολογισμό αυξάνοντας τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης και κατά επέκταση παρουσιάζοντας μία θετική σχέση με τα Αποτελέσματα. Περιλαμβάνουν αγορές κτιρίων, μεταφορικών μέσων, επίπλων μέχρι υλικά και εμπορεύματα. Προσοχή θα πρέπει να δίνεται σε τυχόν πλαστά τιμολόγια και ταυτόχρονη φυσική απογραφή.

Στις ασώματες ακινήτοποιήσεις ανήκουν ενδεικτικά τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, οι άδειες, η υπεραξία της επιχείρησης (Goodwill). Καταγράφονται στα πάγια περιουσιακά στοιχεία (λογαριασμός 16) και συνεπώς μία αύξηση των αγορών ασώματων ακινήτοποιήσεων θα αυξήσει τα αποτελέσματα της χρήσης. Τα ασώματα πάγια στοιχεία αποσβένονται, σύμφωνα με το νόμο, είτε εφάπαξ σε μία χρήση είτε σταδιακά και ισόποσα μέσα σε μια πενταετία. Οι επιχειρήσεις, ωστόσο, συχνά παρεμβαίνουν και αλλάζουν το διενεργούμενο χρόνο απόσβεσης. Έτσι, αν αποφασιστεί για παράδειγμα η απόσβεση να γίνει σε 5 έτη αντί σε μία μόνο χρήση, είναι επόμενο ότι τα αποτελέσματα χρήσης θα εμφανιστούν σαφώς βελτιωμένα.

8. Αποτελέσματα με Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων

Το Σύνολο των Ιδίων Κεφαλαίων αποτελούν το σύνολο των κεφαλαίων που υπάρχουν μέσα στην επιχείρηση και χρησιμοποιούνται για την επίτευξη επενδύσεων και χρηματοδότηση σχεδίων με κεφάλαια της επιχείρησης και όχι ξένων. Η σχέση με τα κέρδη της χρήσης απεικονίζεται στον χρηματοοικονομικό δείκτη της αποτελεσματικότητας ιδίων κεφαλαίων, ο οποίος ορίζεται ως το πηλίκο των κερδών της χρήσης προς το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων. Ο αριθμοδείκτης αυτός απεικονίζει την κερδοφόρα δυναμικότητα μιας επιχείρησης και παρέχει ένδειξη του κατά πόσο επιτεύχθηκε ο στόχος πραγματοποίησης ενός ικανοποιητικού αποτελέσματος από τη χρήση των κεφαλαίων του μετόχου. Με άλλα λόγια, μετρά την αποτελεσματικότητα με την οποία τα κεφάλαια των φορέων της επιχείρησης απασχολούνται σε αυτήν. Αποτελεί τον βασικό δείκτη τον οποίο η διοίκηση μιας εταιρείας σε περίπτωση θετικού αποτελέσματος τείνει να προβάλει με τον πιο επιφανή τρόπο στον ετήσιο απολογισμό χρήσης.

5.4 ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ

Πριν ξεκινήσουμε τη διαδικασία της παλινδρόμησης, θα ήταν σκόπιμο να διεξάγουμε κάποιους ελέγχους που θα μας βοηθήσουν να εξάγουμε καλύτερα και πιο σωστά συμπεράσματα. Οι έλεγχοι αυτοί είναι οι εξής :

1. Έλεγχος Μοναδιαίας Ρίζας (Unit Root Test)

Ένας τρόπος που χρησιμοποιείται ευρύτατα στην ανάλυση των χρονικών σειρών. Με τον όρο μοναδιαία ρίζα στις μακροοικονομικές σειρές εννοούμε ότι κάποια ρίζα του πολυωνύμου

$$f(x) = 1 - \rho_1x - \rho_2x^2 - \rho_3x^3 - \dots - \rho_nx^n = 0$$

ισούται με τη μονάδα. Στην περίπτωση αυτή κάθε εξωγενής μεταβολή πάνω σε μια ενδογενή μακροοικονομική μεταβλητή μπορεί να έχει μόνιμη επίδραση σ' αυτή. Αυτό το αποτέλεσμα μπορούμε να το λάβουμε από ένα αυτοπαλινδρομούμενο υπόδειγμα πρώτης τάξης (first order autoregressive model) AR(1) με συντελεστή αυτοσυσχέτισης κοντά στη μονάδα και το λευκό θόρυβο u_t να παίζει το ρόλο της τυχαίας μεταβλητής.

$$Y_t = \rho Y_{t-1} + u_t$$

όπου u_t η διαδικασία λευκού θορύβου (white noise) με μέσο μηδέν και σταθερή διακύμανση. Στην περίπτωση που ο συντελεστής αυτοπαλινδρόμησης ισούται με μονάδα ($\rho = 1$) έχει δηλαδή μοναδιαία ρίζα (unit root) το υπόδειγμα είναι μια διαδικασία μη στατική. Τότε η παραπάνω συνάρτηση γράφεται :

$$Y_t = Y_{t-1} + u_t$$

Η συνάρτηση αυτή λέγεται τυχαίος περίπατος (random walk) και η χρονική σειρά χαρακτηρίζεται ως μη στάσιμη. Στην περίπτωση που ο συντελεστής αυτοπαλινδρόμησης είναι μικρότερος της μονάδος $|\rho| < 1$ το υπόδειγμα είναι μια διαδικασία στάσιμη. Άρα έχουμε τις δύο παρακάτω υποθέσεις :

H_0 : $\rho = 1$ η διαδικασία Y_t είναι μη στάσιμη (υπάρχει μοναδιαία ρίζα).

H_1 : $|\rho| < 1$ η διαδικασία Y_t είναι στάσιμη (δεν υπάρχει μοναδιαία ρίζα).

Στην περίπτωση που ισχύει η H_0 δηλαδή έχουμε μοναδιαία ρίζα τότε έχουμε τη διαδικασία του τυχαίου περιπάτου, δηλαδή έχουμε μία μη στάσιμη διαδικασία.

2. Έλεγχος Fixed – Random Effects

Κάθε στοιχείο της παλινδρόμησης πρέπει να κατηγοριοποιηθεί ως σταθερό (fixed) ή τυχαίο (random) αποτέλεσμα. Fixed effect αναπτύσσονται όταν τα επίπεδα του

αποτελέσματος απαρτίζουν ολόκληρο τον πληθυσμό – σύνολο για το οποίο ενδιαφερόμαστε και ο έλεγχος πραγματοποιείται με το Redundant Test. Ένα αποτέλεσμα ταξινομείται σε Random effect όταν θέλουμε να βγάλουμε συμπέρασμα για το σύνολο και τα επίπεδα του πειράματος αντιπροσωπεύουν δείγμα του πληθυσμού – συνόλου και ο έλεγχος αυτός γίνεται με τη χρήση του Hausman Test.

3. Έλεγχος Αυτοσυσχέτισης (Auto Correlation)

Στην εξίσωση της παλινδρόμησης υποθέτουμε ότι οι όροι των σφαλμάτων δεν συνδέονται μεταξύ τους. Αλλά στην περίπτωση που έχουμε δεδομένα συνεχόμενων περιόδων, υπάρχει η πιθανότητα εμφάνισης συσχέτισης μεταξύ των σφαλμάτων. Για τον περιορισμό της συσχέτισης αυτής, χρησιμοποιείται από το πρόγραμμα ο στατιστικός έλεγχος Durbin – Watson (DW), ο οποίος δίνει ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα. Ισχύει ότι :

$$DW = 2 - 2\rho \leftrightarrow \rho = 1 - (DW/2)$$

Εάν ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0, τότε ο DW είναι κοντά στο 2.0, ενώ όσο ο συντελεστής συσχέτισης πλησιάζει το 1.0 τότε ο DW πλησιάζει το 0. Συνεπώς ο DW θέλουμε να κυμαίνεται γύρω στο 2.0 καθώς έτσι συνδέεται με τη μη συσχέτιση.

Όταν εξάγουμε το συμπέρασμα της παλινδρόμησης, ελέγχουμε τον δείκτη του DW και μπορούμε να διορθώσουμε το πρόβλημα συσχέτισης περιλαμβάνοντας AR(1) στην παλινδρόμηση έτσι όπως εάν είχαμε και άλλη μεταβλητή.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι με την παράμβαση αυτή, οι παρατηρήσεις μειώνονται. Το Eviews, για την εκτίμηση του AR, χρησιμοποιεί παρατηρήσεις πριν από την αρχή του δείγματος. Συνεπώς το πρόγραμμα προσαρμόζει από μόνο του το χρησιμοποιηθέν δείγμα για την εξίσωση, με σκοπό να ελευθερώσει το δείγμα παρατηρήσεων που χρειάζεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Συλλέξαμε 59 επιχειρήσεις από τον κλάδο υγείας, στις οποίες περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων γενικές κλινικές, ιδιωτικά διαγνωστικά, οφθαλμολογικά κέντρα και δημόσια θεραπευτήρια. Σε αρχικό στάδιο και έχοντας συλλέξει τους ισολογισμούς των επιχειρήσεων, διαχωρίσαμε τις επιχειρήσεις που έχουν ελεγχθεί από ορκωτό ελεγκτή από αυτές που δημοσιεύουν τις οικονομικές καταστάσεις χωρίς εξωτερικό έλεγχο. Διακρίναμε 41 επιχειρήσεις με ισολογισμούς χωρίς έκθεση του ορκωτού ελεγκτή και 18 επιχειρήσεις με παρατηρήσεις επί των οικονομικών καταστάσεων, αριθμός των επιχειρήσεων που αντιπροσωπεύει περίπου το 30% του συνόλου προς έλεγχο. Με βάση το διαχωρισμό αυτό θα εξετάσουμε τις δύο κατηγορίες των επιχειρήσεων του κλάδου.

6.1 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ

6.1.1. ΕΞΕΤΑΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΕΛΕΓΧΘΕΙ ΑΠΟ ΟΡΚΩΤΟΥΣ ΕΛΕΓΚΤΕΣ

Οι 41 επιχειρήσεις που δεν περιλαμβάνουν έκθεση του ορκωτού ελεγκτή, δημοσιεύουν τα οικονομικά στοιχεία τους όπως επιθυμεί η διοίκηση και είναι μικρή η πιθανότητα κατά την οποία η παρουσίαση αυτή της επιχείρησης να αποτελεί και την πραγματική απεικόνισή της. Με στόχο να βρούμε τις σχέσεις μεταξύ του αποτελέσματος χρήσης και των ανεξάρτητων μεταβλητών που έχουμε αναφέρει και πώς επηρεάζονται οι δύο μεταβλητές, πραγματοποιήσαμε τις ακόλουθες παλινδρομήσεις με τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα του πίνακα. Θέτουμε ως εξαρτημένη μεταβλητή Y τα Αποτελέσματα Χρήσης και κάθε φορά χρησιμοποιείται διαφορετική ανεξάρτητη μεταβλητή X , η οποία ορίζεται.

Πίνακας 7. Παλινδρόμηση Επιχειρήσεων που δεν έχουν ελεγχθεί από Ορκωτούς Ελεγκτές

1	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Αναπ.Αξία Παγίων	$Y = - 410258.8 + 0.186340x - 0.009263$ s.e. (42761.84) (0.013298) (0.051268) t-stat.(-9.594039) (14.01256) (-0.180672)
2	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Σύνολο Αποθεμάτων	$Y = 1385838 - 7.224539x - 0.376295$ s.e. (412015.9) (0.675015) (0.181640) t-stat.(3.363555) (-10.70278) (-2.071651)
3	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Συνολικό Ενεργητικό	$Y = - 306465.4 + 0.024807x + 0.519233$ s.e. (88687.43) (0.006402) (0.032855) t-stat.(-3.455568) (3.874771) (15.80366)
4	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Προβλέψεις	$Y = - 430456.4 + 1.311737x - 0.279104$ s.e. (30153.58) (0.243009) (0.066110) t-stat.(-14.27547) (5.397883) (-4.221799)
5	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Κύκλος Εργασιών	$Y = 630943.6 - 0.192070x$ s.e. (43297.37) (0.007830) t-stat.(14.57233) (-24.53022)
6	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Κόστος Πωληθέντων	$Y = 488971.1 - 0.137796x - 0.177156$ s.e. (38269.55) (0.005673) (0.064506) t-stat.(12.77703) (-24.28914) (-2.746349)
7	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Αγορές Εν.& Ας. Ακιν.	$Y = -113364.9 + 0.107380 - 0.144524$ s.e. (22768.68) (0.045689) (0.023391) t-stat.(-4.978984) (2.350244) (-6.178526)
8	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Σύν.Ιδ.Κεφαλαίων	$Y = -244507.1 + 0.052947x + 0.415095$ s.e. (67672.28) (0.014394) (0.045590) t-stat.(-3.613106) (3.678352) (9.105032)

Πρώτον πρέπει να αναφέρουμε ότι για όλες τις μεταβλητές πραγματοποιήθηκε ο Έλεγχος Μοναδιαίας Ρίζας (Unit Root Test) και ελέγχθηκε η ποιότητα των μεταβλητών σύμφωνα με τα Fixed/Random Effects Test, τα οποία έδωσαν ως αποτέλεσμα ότι όλες οι παραπάνω μεταβλητές είναι Fixed Effects (prob = 0.0000). Επιπλέον σε κάθε παλινδρόμηση γίνεται έλεγχος για περιορισμό της αυτοσυσχέτισης σύμφωνα με το κριτήριο Durbin – Watson, με δείκτη κοντά στο 2.0.

Η Αναπόσβεστη Αξία Παγίων παρουσιάζει θετική σχέση με το Αποτέλεσμα Χρήσης και είναι στατιστικά σημαντική μεταβλητή (t-statistic = 14.01256, prob.= 0.0000). Η t-statistic και η p-value είναι δύο διαφορετικά κριτήρια που έχουν κοινό στόχο της

εξέταση για το εάν οι εκτιμημένοι συντελεστές είναι στατιστικά σημαντικοί. Αυτό σημαίνει ότι ουσιαστικά οι τιμές των αποθεμάτων ερμηνεύουν τις τιμές των αποτελεσμάτων. Απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση αποδεικνύοντας ότι ο συντελεστής διαφέρει από το μηδέν, υπόθεση η οποία είναι σημαντική από μόνη της καθώς με συντελεστή μηδέν θα υπήρχε διαφορετική σχέση εξίσωσης. Το κριτήριο της t-statistic για μεγάλα δείγματα και έστω με επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=5\%$ δίνει κριτική τιμή 1.645, τιμή η οποία θα συγκρίνεται με την απόλυτη τιμή της t-statistic. Οι τιμές της p-value μικρότερες από 0.05 δίνουν συντελεστή στατιστικά σημαντικό και παρατηρούμε ότι τα κριτήρια αυτά δίνουν όντως το ίδιο αποτέλεσμα. Το υπόδειγμα εκτίμησης δίνει συντελεστή προσδιορισμού $R^2 = 0.903748$ με τυπικό σφάλμα S.E = 638028.6. Ο συντελεστής προσδιορισμού σημαίνει ότι σχεδόν 90% της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής του αποτελέσματος ερμηνεύεται από τη μεταβλητότητα της ανεξάρτητης πάγιας αναπόσβεστης αξίας. Το ποσό αυτό είναι πάρα πολύ ικανοποιητικό, καθορίζοντας την καλή ερμηνευτική ικανότητα του μοντέλου. Το υπόλοιπο 10% της μεταβλητότητας ερμηνεύεται από άλλους παράγοντες που πιθανόν δεν συμπεριλήφθησαν στο αρχικό απλό υπόδειγμα. Επιπλέον με τη βοήθεια του συντελεστή προσδιορισμού μπορούμε να εξάγουμε τον συντελεστή συσχέτισης ρ , ο οποίος ισούται με την τετραγωνική ρίζα του R^2 . Συνεπώς $\rho = + 0.9506$, το πρόσημο του οποίου καθορίζεται από το πρόσημο του εκτιμημένου συντελεστή της αναπόσβεστης αξίας των παγίων, φανερώνει μία πολύ έντονη θετική γραμμική συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές.

Το Σύνολο των Αποθεμάτων είναι στατιστικά σημαντική μεταβλητή (t-statistic = - 10.70278, prob.= 0.0000) και το υπόδειγμα δίνει S.E. = 1569063 και $R^2 = 0.936673$ και συνεπώς $\rho = - 0.9678$, πρόσημο που δείχνει αρνητική σχέση. Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να προκύπτει από τυχαίους παράγοντες που δεν ελήφθησαν υπόψη στο υπόδειγμα αυτό.

Στο υπόδειγμα με ανεξάρτητη μεταβλητή το Σύνολο του Ενεργητικού έχουμε S.E. = 601389.1 και $R^2 = 0.925459$ δίνοντας $\rho = + 0.9620$, παρουσιάζοντας θετική σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών. Το Σύνολο του Ενεργητικού είναι στατιστικά σημαντικός συντελεστής με t-statistic = 3.874771 και prob.= 0.0001.

Οι Προβλέψεις με τη σειρά τους (t-statistic = 5.397883 και prob.= 0.0000) είναι συντελεστής στατιστικά σημαντικός και το υπόδειγμα αυτό ερμηνεύεται κατά 99% από τη μεταβλητότητα της ανεξάρτητης μεταβλητής. Σε αντιστοιχία οι συντελεστές του Κύκλου Εργασιών (t-statistic = - 24.53022 και prob.= 0.0000), του Κόστους Πωληθέντων (t-statistic = - 24.28914 και prob.= 0.0000) και του Συνόλου Ιδίων

Κεφαλαίων (t -statistic = 3.678352 και prob.= 0.0003) είναι στατιστικά σημαντικοί και τα υποδείγματά τους ερμηνεύονται με πολύ καλό δείκτη R^2 και για την ακρίβεια με $R^2 = 89\%$, 93% και 92% αντίστοιχα. Ο συντελεστής των Αγορών Ενσώματων και Ασώματων Ακινήτοποιήσεων είναι στατιστικά μη σημαντικός (t -statistic = 2.350244 ενώ prob.= - 6.178526) με μεταβλητότητα 98% να ερμηνεύεται από τη μεταβλητότητα των τελευταίων.

6.1.2. ΕΞΕΤΑΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΕΛΕΓΧΘΕΙ ΑΠΟ ΟΡΚΩΤΟΥΣ ΕΛΕΓΚΤΕΣ (ΠΡΙΝ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ)

Οι 18 επιχειρήσεις που εντοπίστηκαν να έχουν δημοσιεύσει ισολογισμούς με έκθεση ορκωτών ελεγκτών, αποτελούν ένα δείγμα για τα εξαγόμενα συμπεράσματα που θα προκύψουν. Οι ισολογισμοί αυτοί, από τη στιγμή που ο ορκωτός έχει προβεί σε παρατηρήσεις, δεν παρουσιάζουν την πραγματική εικόνα της επιχείρησης και συνεπώς οι οικονομικές καταστάσεις χρειάζονται μία περαιτέρω μελέτη. Για το λόγο αυτό οι συγκεκριμένοι ισολογισμοί θα χρειαστούν τις απαραίτητες αναπροσαρμογές προκειμένου να παρουσιάζουν τα σωστά, σύμφωνα με τη μελέτη και τη γνώμη του ορκωτού, στοιχεία.

Αρχικά θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα των παλινδρομήσεων, σύμφωνα με τα οικονομικά στοιχεία των επιχειρήσεων στους ισολογισμούς, χωρίς να λάβουμε υπόψη μας τις παρατηρήσεις. Ορίζοντας ως εξαρτημένη μεταβλητή Y τα Αποτελέσματα Χρήσης, συγκεντρωτικά έχουμε τον παρακάτω πίνακα :

Πίνακας 8. Παλινδρόμηση Επιχειρήσεων που έχουν ελεγχθεί από ορκωτούς Ελεγκτές (πριν τον έλεγχο)

1	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Αναπ.Αξία Παγίων	$Y = - 768861.5 + 0.019671x + 1.045681$ s.e. (1628589) (0.032074) (0.046238) t-stat.(-0.472103) (0.613295) (0.046238)
2	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Σύνολο Αποθεμάτων	$Y = - 2486210 + 4.367446x + 1.036352$ s.e. (8063461) (6.707720) (0.085943) t-stat.(-0.308330) (0.651107) (12.05861)
3	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Συνολικό Ενεργητικό	$Y = 112654 + 0.039900x + 1.078261$ s.e. (613118) (0.020568) (0.041231)

		t-stat.(0.183740) (1.939930) (26.15154)
4	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Προβλέψεις	$Y = 123762.1 + 0.159706x + 0.934399$ s.e. (1405144) (2.304173) (0.122705) t-stat.(0.088078) (0.069312) (7.615025)
5	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Κύκλος Εργασιών	$Y = 403549 + 0.021998x + 0.755108$ s.e. (356629.9) (0.028671) (0.073686) t-stat.(1.131562) (0.767235) (10.24769)
6	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Κόστος Πωληθέντων	$Y = 624414.6 - 0.000756x + 0.721051$ s.e. (338332.7) (0.033749) (0.072849) t-stat.(1.845564) (-0.022407) (9.897891)
7	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Αγορές Εν.& Ας. Ακιν.	$Y = 564463.9 + 0.044457 + 0.752038$ s.e. (209321.2) (0.039823) (0.083663) t-stat.(2.696640) (1.116348) (8.988926)
8	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Σύνολο Ιδ. Κεφαλαίων	$Y = 105962.1 + 0.174379x + 1.049230$ s.e. (893321.9) (0.034100) (0.035372) t-stat.(0.118616) (5.113817) (29.66249)

Δεν πρέπει να παραλείψουμε ότι και σε αυτήν την κατηγορία πραγματοποιήθηκε για όλες τις μεταβλητές ο Έλεγχος Μοναδιαίας Ρίζας (Unit Root Test) και ελέγχθηκε η ποιότητα των μεταβλητών σύμφωνα με τα Fixed/Random Effects Test, τα οποία έδωσαν ως αποτέλεσμα ότι όλες οι παραπάνω μεταβλητές είναι Fixed Effects (prob = 0.0000). Επιπλέον σε κάθε παλινδρόμηση γινόταν έλεγχος για περιορισμό της αυτοσυσχέτισης σύμφωνα με το κριτήριο Durbin – Watson, με δείκτη κοντά στο 2.0.

Με βάση τα αποτελέσματα των παλινδρομήσεων, οι συντελεστές του Συνολικού Ενεργητικού (t-statistic = 1.939930, prob.= 0.0054) και του Συνόλου Ιδίων Κεφαλαίων (t-statistic = 5.113817, prob = 0.0000) είναι στατιστικά σημαντικοί.

Επιπλέον τα Αποτελέσματα Χρήσης παρουσιάζουν θετική σχέση, με τη βοήθεια του συντελεστή συσχέτισης, με την Αναπόσβεστη Αξία Παγίων ($\rho = +0.8897$, $R^2 = 0.791703$), το Σύνολο των Αποθεμάτων ($\rho = +0.8941$, $R^2 = 0.799469$), το Σύνολο του Ενεργητικού ($\rho = +0.8908$, $R^2 = 0.795815$), τις Προβλέψεις ($\rho = +0.93335$, $R^2 = 0.871155$), τον Κύκλο Εργασιών ($\rho = +0.91722$, $R^2 = 0.841310$), τις Αγορές Ενσώματων και Ασώματων Ακινήτων ($\rho = +0.91654$, $R^2 = 0.840058$) και το Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων ($\rho = +0.9079$, $R^2 = 0.824283$).

6.1.3. ΕΞΕΤΑΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΕΛΕΓΧΘΕΙ ΑΠΟ ΟΡΚΩΤΟΥΣ ΕΛΕΓΚΤΕΣ (ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ)

Αφού παρουσιάστηκαν τα οικονομικά στοιχεία έτσι όπως δηλώνονται στους ισολογισμούς, θα περάσουμε στο κομμάτι της αναπροσαρμογής των στοιχείων με βάση τα συμπεράσματα του ελεγκτή, τα οποία αποτυπώνονται στην έκθεση ελέγχου. Με βάση τις παρατηρήσεις των ορκωτών ελεγκτών και εφαρμόζοντας τις κατάλληλες αναπροσαρμογές λογαριασμών, διαπιστώσαμε ότι δεν επηρεάζονται όλες οι ανωτέρω σχέσεις. Για το λόγο αυτό ερευνήσαμε λιγότερες ανεξάρτητες μεταβλητές. Πρέπει να τονιστεί στο σημείο αυτό πριν την ανάλυση των αποτελεσμάτων ότι οι παρατηρήσεις των ορκωτών αφορούν στην πλειοψηφία τους κυρίως σε :

1. Προβλέψεις για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την επιχείρηση.
2. Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις.
3. Αποσβέσεις που είτε δεν έχουν πραγματοποιηθεί καθόλου είτε μερικώς.
4. Παγιοποίηση εξόδων.

Όπως έχουμε προαναφέρει οι προβλέψεις πρέπει να πραγματοποιούνται από τις επιχειρήσεις για διαφορετικούς λόγους καθώς έτσι διασφαλίζεται η αντικειμενική εικόνα τους και μαζί με τις αποσβέσεις αποτελούν μεθόδους που ουσιαστικά μειώνουν το κεφάλαιο ή την αξία των πάγιων στοιχείων τους αντίστοιχα. Επιπλέον οι επιχειρήσεις προβαίνουν στην καταχώρηση εξόδων στο Ενεργητικό, ώστε να μην καταγραφούν ως έξοδα αλλά ουσιαστικά ως επένδυση επί των εγκαταστάσεων και να αποσβένονται. Οι οικονομικές καταστάσεις μετά τις αναπροσαρμογές πρέπει να παρουσιάζουν τα στοιχεία και τα υπόλοιπα των λογαριασμών με τις πραγματικές σχέσεις που συνδέονται και αυτές παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 9. Παλινδρόμηση Επιχειρήσεων που έχουν ελεγχθεί από Ορκωτούς Ελεγκτές (μετά τον έλεγχο)

1	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Αναπ.Αξία Παγίων	$Y = - 163799.4 + 0.172638x + 1.985758$ s.e. (256401.9) (0.031186) (0.227917) t-stat.(-0.638838) (5.535801) (8.712629)
2	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Σύνολο Αποθεμάτων	$Y = - 1669861 + 4.481380x + 1.045892$ s.e. (4701195) (6.352534) (0.082180) t-stat.(-0.355199) (0.705448) (12.72692)
3	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Συνολικό Ενεργητικό	$Y = 331077.4 + 0.081233x + 1.112648$ s.e. (491328.1) (0.020440) (0.036894)

		t-stat.(0.673842) (3.974266) (30.15773)
4	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Προβλέψεις	$Y = 675118.7 - 0.391882x + 1.094890$ s.e. (883109.7) (0.104338) (0.076829) t-stat.(0.764479) (-3.755874) (14.25099)
5	$Y = \beta_0 + \beta_1$ Σύνολο Ιδ. Κεφαλαίων	$Y = 147765.9 + 0.2117991x + 1.048800$ s.e. (913715.6) (0.026471) (0.032171) t-stat.(0.161720) (8.235023) (32.60119)

Σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα, μετά τις απαραίτητες προσαρμογές, οι συντελεστές της Αναπόσβεστη Αξία Παγίων (t-statistic = 5.535801, prob = 0.0000), το Συνολικό Ενεργητικό (t-statistic = 3.974266, prob = 0.0001), οι Προβλέψεις (t-statistic = -3.755874, prob = 0.0004) και το Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων (t-statistic = 8.235023, prob = 0.0000) είναι στατιστικά σημαντικοί.

Παρατηρούμε ότι τα αποτελέσματα χρήσης έχουν τις αναμενόμενες θετικές και αρνητικές σχέσεις με τις ανεξάρτητες μεταβλητές, όπως είχε αναλυθεί σε προηγούμενη ενότητα, σχέσεις οι οποίες φανερώνονται από την κλίση του συντελεστή της ανεξάρτητης μεταβλητής και το συντελεστή συσχέτισης ρ .

Οι παραπάνω σχέσεις μεταξύ των αποτελεσμάτων και των διαφορετικών ανεξάρτητων μεταβλητών αντιπροσωπεύουν πραγματικά στοιχεία, αφού έχουν γίνει οι αναπροσαρμογές στις οικονομικές καταστάσεις. Για το λόγο αυτό είναι καλό να αναλύσουμε αυτές τις σχέσεις, καθώς με βάση τις εκθέσεις των ορκωτών υπολογίζονται έγκυρα στοιχεία.

Η πιο σημαντική παρατήρηση που πρέπει να διατυπωθεί είναι ότι οι Προβλέψεις, οι οποίες ιεραρχούνται στην πρώτη θέση σε σχέση με τις υπόλοιπες προσαρμογές. Ο συντελεστής της ανεξάρτητης μεταβλητής είναι στατιστικά σημαντικός (t-statistic = -3.755874, prob = 0.0004) και επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό ($\beta_1 = -0.391882$) τα αποτελέσματα μετά τον έλεγχο σε σχέση με τα στοιχεία της παλινδρόμησης προ ελέγχου ($\beta_1 = +0.159706$). Αυτό σημαίνει ότι με αύξηση μίας μονάδας των προβλέψεων, μειώνονται κατά 0.391882 τα αποτελέσματα χρήσης. Αυτό επαληθεύει και το λόγο κατά τον οποίο οι επιχειρήσεις, παραβιάζοντας το νόμο, δεν προβαίνουν στην καταγραφή των προβλέψεων.

Η παλινδρόμηση με ανεξάρτητη μεταβλητή την Αναπόσβεστη Αξία Παγίων δίνει έναν στατιστικά σημαντικό συντελεστή (t-statistic = 5.535801, prob = 0.0000) και ένα υπόδειγμα ($R^2 = 0.709082$) που ερμηνεύει ικανοποιητικά τη μεταβλητότητα της

εξαρτημένης κατά 71% από τη μεταβλητότητα της ανεξάρτητης αναπόσβεστης αξίας των παγίων. Επιπλέον ο θετικός συντελεστής της ανεξάρτητης μεταβλητής ($\beta_1 = +0.172638$) προσδιορίζει και τη θετική σχέση ανάμεσα στην αναπόσβεστη αξία παγίων και στα αποτελέσματα. Η οποιαδήποτε μεταβολή της αναπόσβεστης αξίας παγίων έχει μεγαλύτερη επίπτωση, προς την ίδια κατεύθυνση, στα αποτελέσματα αν συγκριθεί με τον αντίστοιχο συντελεστή πριν τις αναπροσαρμογές των ορκωτών ($\beta_1 = +0.019671$).

Το Συνολικό Ενεργητικό (t-statistic = 3.974266, prob = 0.0001) έχει συντελεστή στατιστικά σημαντικό και η μεταβλητότητα του υποδείγματος ερμηνεύεται κατά 78% ($R^2 = 0.779863$) από τη μεταβλητότητα της ανεξάρτητης μεταβλητής. Ο συντελεστής του συνολικού ενεργητικού ($\beta_1 = +0.081233$) δείχνει ότι οποιαδήποτε μεταβολή του συνολικού ενεργητικού θα έχει μεγαλύτερη επίδραση στα αποτελέσματα προς την ίδια κατεύθυνση, σε σχέση με το συντελεστή πριν τις αναπροσαρμογές του ορκωτού ($\beta_1 = +0.039900$).

Όσον αφορά το Σύνολο των Αποθεμάτων, κάνουμε λόγο για μη στατιστικά σημαντικό συντελεστή (t-statistic = 0.705448, prob = 0.4841), παρατηρούμε ότι οι συντελεστές είναι περίπου στα ίδια νούμερα τόσο χωρίς τον έλεγχο ($\beta_1 = +4.367446$) όσο και μετά τις προσαρμογές ($\beta_1 = +4.481380$). Αυτό δείχνει ότι εάν τα αποθέματα αυξηθούν ή μειωθούν κατά μία μονάδα, τα αποτελέσματα χρήσης αυξάνονται ή μειώνονται κατά 4.481380. Το υπόδειγμα αυτό παρουσιάζει μία καλή ερμηνευτική ικανότητα με συντελεστή προσδιορισμού $R^2=0.812618$.

Τέλος, η παλινδρόμηση με ανεξάρτητη μεταβλητή το Σύνολο των Ιδίων Κεφαλαίων δίνει ως αποτέλεσμα έναν συντελεστή προσδιορισμού $R^2=0.837257$ και έναν συντελεστή ιδίων κεφαλαίων στατιστικά σημαντικό (t-statistic = 8.235023, prob = 0.0000). Ο συντελεστής αυτός ($\beta_1 = +0.2117991$) έχει μεγαλύτερη επίδραση στα αποτελέσματα σε σχέση με το συντελεστή πριν τον έλεγχο ($\beta_1 = +0.174379$).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο εμπειρικό κομμάτι της παρούσας διπλωματικής έγινε προσπάθεια να μελετηθούν και να αναλυθούν οι πιθανές σχέσεις των αποτελεσμάτων χρήσης ενός δείγματος 59 επιχειρήσεων του κλάδου υγείας. Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε για τη διάρκεια 2001 – 2009, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι πρώτον δεν ελέγχονται όλες οι εταιρείες του κλάδου και δεύτερον οι παρατηρήσεις των ορκωτών ελεγκτών στις ελεγχόμενες εταιρείες δεν πραγματοποιούνται κάθε χρόνο. Οι ελεγχόμενες εταιρείες είναι 18 στον αριθμό και αποτελούν περίπου το 30% του εξεταζόμενου πληθυσμού, ποσοστό το οποίο είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικό ώστε τα αποτελέσματα να μπορέσουν να γενικευτούν επί του συνόλου και να δώσουν μία πλήρης και αντικειμενική εικόνα για τις εταιρείες. Για το λόγο αυτό χωρίσαμε σε δύο ομάδες τις εταιρείες που συλλέξαμε ανάλογα με το εάν είχαν ελεγχθεί ή όχι από ορκωτό ελεγκτή.

Αρχικά πρέπει να σημειωθεί ότι τα στοιχεία εξετάστηκαν τόσο σε διαφορετικές χρήσεις όσο και σε διάφορες επιχειρήσεις του κλάδου και το μέγεθος του δείγματος προσαρμοζόταν από το πρόγραμμα ανάλογα με τις ανάγκες του. Πραγματοποιήθηκαν οι έλεγχοι μοναδιαίας ρίζας για κάθε μεταβλητή ξεχωριστά καθώς και ο έλεγχος των αποτελεσμάτων, προσδιορίζοντας σε όλες τις περιπτώσεις fixed effect μεταβλητές. Επιπλέον είναι σκόπιμο να επισημάνουμε την προσπάθεια για μείωση της αυτοσυσχέτισης με τη χρήση του ελέγχου Durbin – Watson, έτσι ώστε οι τιμές να κυμαίνονται γύρω στο 2.0.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι όλα τα υποδείγματα έχουν μία αρκετά ικανοποιητική ερμηνευτική ικανότητα, της τάξεως περίπου του 80-90%. Αν λάβουμε υπόψη ότι η συνολική μεταβλητότητα της εξαρτημένης μεταβλητής προέρχεται από το συστηματικό και το τυχαίο μέρος της παλινδρόμησης, τότε σύμφωνα με τα αποτελέσματα των παλινδρομήσεων αναμένουμε μικρή συμμετοχή του τυχαίου μέρους, προκειμένου να έχουμε την καλή εφαρμογή του υποδείγματος. Επιπλέον πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι πιθανές μικρές διαφορές στις σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των μεταβλητών, μπορεί να προέρχονται είτε από το μικρό δείγμα που χρησιμοποιείται είτε από διάφορους εξωτερικούς παράγοντες οι οποίοι μπορεί να επηρεάζουν τη δραστηριότητα της κάθε επιχείρησης και δε χρησιμοποιήθηκαν, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο για περαιτέρω ανάλυση και έρευνα.

Η ανάλυση πραγματοποιήθηκε σε δύο διαφορετικά τμήματα, ένα σε επιχειρήσεις χωρίς έκθεση ελέγχου και ένα σε επιχειρήσεις οι οποίες ελέγχθηκαν από ορκωτό ελεγκτή. Αυτός ο διαχωρισμός από μόνος του είναι ικανός για να μας δώσει διαφορετικά αποτελέσματα και να τονίσει την αξία τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού ελέγχου στη διαμόρφωση των οικονομικών καταστάσεων.

Ο εσωτερικός έλεγχος αρχικά, είναι απαραίτητος προκειμένου να καταγράφονται σωστά και με ακριβή τρόπο όλες οι λογιστικές κινήσεις και καταχωρήσεις. Με αυτόν τον τρόπο, στην περίπτωση όπου οι επιχειρήσεις δεν ελέγχονται από ορκωτούς ελεγκτές, γίνεται εντονότερη και σωστότερη προσπάθεια για απεικόνιση των οικονομικών καταστάσεων. Στην περίπτωση όπου οι επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες από τη νομοθεσία να υποβληθούν σε εξωτερικό έλεγχο, τότε ο εσωτερικός έλεγχος ουσιαστικά λειτουργεί ως βάση πάνω στην οποία μπορούν να εργαστούν πιο αποδοτικά οι εξωτερικοί ελεγκτές. Επομένως και με τις δύο συνθήκες είναι λειτουργία απαραίτητη για τη μακροχρόνια επιβίωση της επιχείρησης.

Ο εξωτερικός έλεγχος με τη σειρά του και σύμφωνα με τη μελέτη που προηγουμένως παραθέσαμε είναι καθοριστικός για την ακριβοδίκαιη, αντικειμενική παρουσίαση της ελεγχόμενης επιχείρησης. Στην πράξη ο εξωτερικός ελεγκτής εργάζεται με τη βοήθεια ενός καλά στημένου και οργανωμένου εσωτερικού συστήματος ελέγχου και μπορεί να καταγράψει τυχόν παρατηρήσεις, οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν σημαντικά ή μη τα οικονομικά αποτελέσματα. Ο ορκωτός ελεγκτής είναι υπεύθυνος, όπως έχουμε προαναφέρει, να εκφράσει τη γνώμη του και να παραθέσει τις παρατηρήσεις του. Στην παρούσα μελέτη, οι παρατηρήσεις αφορούσαν σε μεγάλο ποσοστό τις προβλέψεις, τις οποίες σκοπίμως μία επιχείρηση δεν καταγράφει. Οι απαραίτητες αναπροσαρμογές όπως πραγματοποιήθηκαν και στην παρούσα διπλωματική είναι καθοριστικής σημασίας γιατί με τον τρόπο αυτό μπορεί ένας ενδιαφερόμενος να γίνει γνώστης της πραγματικής οικονομικής κατάστασης. Πολλά είναι τα σκάνδαλα εκείνα που αποδεικνύουν ότι μία επιχείρηση είτε μπορεί να παρουσιάζει κέρδη στην κλειόμενη χρήση αλλά την επόμενη χρήση να θέτει σε κίνδυνο την πορεία και την ύπαρξή της είτε μπορεί να παρουσιάζει ζημίες και στην πραγματικότητα το μέγεθός τους να είναι πολύ μεγαλύτερο. Όπως παρατηρήσαμε και στους ισολογισμούς των επιχειρήσεων που ελέγχθηκαν από ορκωτό ελεγκτή, το αποτέλεσμα χρήσης διαμορφώνεται πολύ διαφορετικά ακόμα και με μικρές αναπροσαρμογές, γεγονός που μπορεί να αλλάξει την οικονομική και περιουσιακή κατάσταση της επιχείρησης.

Συμπερασματικά, ο εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους και πρέπει να λειτουργούν και οι δύο αποτελεσματικά και αποδοτικά, με στόχο την

πραγματική οικονομική κατάσταση της επιχείρησης προκειμένου να συνεχίσει να επιβιώνει σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο και εξελισσόμενο περιβάλλον.

ΓΑΛΕΡΙΣΤΗΜΟ ΓΕΡΑΝ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

1. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- 1.1. Χρήστος Ι. Καζαντζής, 2006, « Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος : Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων », Εκδόσεις Business Plus
- 1.2. Αντώνης Α. Παπάς, 1999, « Εισαγωγή στην Ελεγκτική », 1^η έκδοση, Εκδόσεις Γ.Μπένου
- 1.3. Άγγελος Α. Τσακλάγκανος, 2005, « Ελεγκτική », Εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη α.ε.
- 1.4. Κωνσταντίνος Κάντζος, 1995, « Ελεγκτική : Θεωρία και Πρακτική », Εκδόσεις Α. Σταμούλη
- 1.5. Κωνσταντίνος Καραμάνης, 2008, « Σύγχρονη Ελεγκτική », 1^η έκδοση, Εκδόσεις Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- 1.6. Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών, 1999, « Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα και Επαγγελματική Δεοντολογία », Αθήνα
- 1.7. Χρήστος Ν. Αγιακλόγλου, Θεοφάνης Ε. Μπένος, 2002, « Εισαγωγή στην Οικονομική Ανάλυση », 2^η έκδοση, Εκδόσεις Ε. Μπένου
- 1.8. Δημήτρης Χατζηνικολάου, 2002, « Στατιστική για Οικονομολόγους », 2^η έκδοση

2. ΞΕΝΗ

- 2.1. Messier F. William, 2003, “ Auditing and Assurance Services, a systematic approach ”, 3rd edition
- 2.2. Rick S. Hayes, Arnold Schilder, 1999, “ Principles of Auditing : An International Perspective ”

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ

- 1.1. Φαρμακευτικός Σύλλογος Αττικής – www.fsa.gr
- 1.2. Σύνδεσμος Φαρμακευτικών Επιχειρήσεων Ελλάδος – www.sfee.gr
- 1.3. Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών – www.iobe.gr
- 1.4. Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας – www.nsph.gr
- 1.5. ICAP GROUP – www.icap.gr
- 1.6. Hellastat – www.hellastat.com
- 1.7. Υπουργείο Οικονομικών – www.minfin.gr
- 1.8. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος – www.nbg.gr

- 1.9. Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών – www.soel.gr
- 1.10. Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων – www.elte.org
- 1.11. Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Ν.Π.Δ.Δ.- www.hcmc.gr
- 1.12. Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου – www.edel.gr
- 1.13. Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας – www.isi.org.gr
- 1.14. Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών – www.hiia.gr
- 1.15. Hellenic Association of Certified Fraud Examiners – www.acfe.gr

2. ΞΕΝΕΣ

- 2.1. Wikipedia : free encyclopedia – www.wikipedia.org
- 2.2. International Federation of Accountants – www.ifac.org
- 2.3. Securities and Exchange Commission – www.sec.gov
- 2.4. The Institute of Internal Auditors – www.theiia.org
- 2.5. Organisation for Economic Co-operation and Development – www.oecd.org
- 2.6. Committee of Sponsoring Organizations of the Theadway Commission – www.coso.org
- 2.7. The Fraud Practice – www.fraudpractice.com
- 2.8. American Institute of CPAs – www.aicpa.org

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

1. Μαλλιαρού Μαρία, Σαράφης Παύλος, 2012, « Οικονομική Κρίση. Τρόπος Επίδρασης στην Υγεία των Πολιτών και στα Συστήματα Υγείας», σελ.202-212
2. Γ. Κυριόπουλος, Β. Τσιάνου ,2009, « Η Οικονομική Κρίση και οι Επιπτώσεις της στην Υγεία και την Ιατρική Περίθαλψη », σελ.834-840
3. William L. Felix, Audrey A. Gramling, Mario J. Maletta, 2001, “ The Contribution of Internal Audit as a Determinant of External Audit Fees and Factors Influencing This Contribution ”, Vol.39, No.3, pp.513-534
4. Thomas E. McKee, Aasmund Eilifsen, 2000, “ Current Materiality Guidance for Auditors ”
5. Clive Lennox, Jeffrey Pittman, “ Big five Audits and Accounting Fraud ”
6. Horatin Rotarn, “ Audit Risk, Materiality and The Professional Judgment of the Auditor ”
7. Paul Coram, Colin Ferguson, Robyn Moroney, “ The Importance of Internal Audit in Fraud Detection ”
8. Atanasin Pop, Cristina Bota – Arram, “ The Relationship between Internal and External Audit ”
9. Arnold Schneider, 1984, “ Modeling External Auditors’ Evaluations of Internal Auditing ”, Vol.22, No.2, pp.657-678
10. Arnold Schneider, 1985, “ The Reliance of External Auditors on the Internal Audit Function ”, Vol.23, No.2, pp.911-919
11. William F. Messier, Arnold Schneider, “ A Hierarchical Approach to the External Auditor’s Evaluation of the Internal Auditing Function ”, Vol.4, No.2, pp.337-353
12. Chee W. Chow, 1982, “ The Demand for External Auditing ”, Vol.57, No.2, pp. 272-291

13. Zabihollah Rezaee, Presentation of University of Memphis, “ External Auditors’ Roles and Responsibilities ”
14. Kathleen A. Kaminski, T. Sterling Wetzel, Liming Guan, 2004, “ Can Financial Ratios Detect Fraudulent Financial Reporting? ”, Vol.19, No.1, pp. 15-28
15. Zabihollah Rezaee, Ahmad Sharbatoghlie, Rick Elam, Peter L. McMickle, 2002, “ Continuous Auditing : Building Automated Auditing Capability ”,pp. 148-163
16. Dan A. Simunic, “ The Pricing of Audit Services : Theory and Evidence ”,pp.161-190
17. Jenny Goodwin-Stewart, Pamela Kent, 2006, “ Relation Between External Audit Fees, Audit Committee Characteristics and Internal Audit ”, pp.387-404
18. F.Todd Dezoort, Richard W. Houston, Michael F. Peters, 2001, “ The Impact of Internal Auditor Compensation and Role on External Auditors’ Planning Judgements and Decisions ”, pp.257-281